

DOKUMENTI

“Trebalo bi pročitati šta je volja naroda bila onda i šta je danas”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike BiH, održane 18.10.1993. godine

Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Ovdje imamo jedan prilično obiman dnevni red, ali nije kao prošli put. Ima li ovdje spornih? Ima li, ovdje je izložen dnevni red, neko prijedlog izmjena i dopuna? Možemo preći na rad. Prema tome, prve tri tačke 1., 2., 3. Izbor novih članova Predsjedništva.

PEJANOVIĆ: To nisu tri, nego jedna tačka dnevnog reda. Popuna Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Ja sam pripremio, u vezi s ovim pitanjem, jedan materijal jer sam se osjećao pozvanim da obavim neke razgovore pa vam mogu reći da je nakon razgovora koje sam imao, izložio to u ovom pismu koje ste vi dobili. Čini mi se jedino u pogledu, u pitanju je popuna izbor nova tri člana. Jedino nije sporan izbor g. Komšića, barem iz razgovora koje sam imao. Riječ je o tome da li se može dobiti 6 glasova u Predsjedništvu. Najmanje je potrebno 6 glasova da bi se izvršio izbor. Ovi drugi nemaju tih 6 glasova. Ostali nemaju. I potrebno je da ujednačimo sa ovim.

Hoćemo li, radi pojednostavljena problema, malo da izvršimo, da vidimo imamo li saglasnost za g. Komšića, Ako to imamo, da suzimo problem na pitanje popune drugog i trećeg mjesta. Ima li tu problema? Ili imate nekakav drugi predlog? Izvolite.

PEJANOVIĆ: Mislim da možemo pristupiti i tako i drukčije ovom problemu. Mislim da bi bilo dobro da pristupimo sa stanovišta jedinstvene želje i cilja da dodjemo kroz razgovor do rješenja, do saglasnosti, da se ne tražimo preglasavanjem koji neće donijeti rezultat U tom smislu ja se osjećam obaveznim da upoznam ovaj skup sa zahtjevom nekoliko parlamentarnih partija - to je pet parlamentarnih partija koje učestvuju u savezu vlasti za odbranu BiH, njenog legitimiteta i legaliteta, a stavovi se sadrže u tome da izbor treba izvršiti u paketu i po principu izbornog legitimiteta. Ja lično sad naglašavam lično, zato da se prvo izjasnimo jesmo li za poštovanje principa legitimiteta. U tom smislu. I da tamo gdje imamo, govorim još uvijek generalno ne o pojedincima, uslove da taj princip zadovoljimo da ga zadovoljimo. I sa stanovišta Ustava i stanovišta političkog duha demokratije. Tamo gdje nemamo tih uslova, onda ćemo odlučivati u drugim mogućnostima. Mislim da je potrebno da se o tome, kao članovi Predsjedništva, izjasnimo. Zato predlažem da, prije nego što predjemo na pojedinačno izjašnjavanje o ljudima, o tome s izjasnimo. To traži partija.....

IZETBEGOVIĆ: Jesmo li svi za to? Mislim da jesmo. Zrna li neko ko je protiv legitimiteta ovdje? Mislim da nema. S tim smo završili problem. Hajmo sada rješavati stvari. Ima li neko protiv toga da se taj princip primijeni ovdje? Nema niko, naravno. U vezi s tim kakvi su prijedlozi. Predložio sam da se tada, kao nesporan čovjek izabere Komšić. Je li njegov izbor u suprotnosti sa legitimitetom? Ima li neko kakvu primjedbu? Ima li neko drugačiji prijedlog rješavanja stvari?

LAZOVIĆ: Mislim da bi u ovom momentu trebali sagledati ukupan politički značaj popune Predsjedništva na upražnjena mjesta. Tu mislim na prva dva hrvatske nacionalnosti i jedan muslimanske. Mi smo do sada u ovim raspravama i stavovima od strane stranaka koje smo dobili, mogli zapaziti dva pristupa i to: jedan koji ima SDA smatrajući da mjesto upražnjeno Fikreta Abdića treba da pripadne njima, odnosno njihovom kandidatu pozivajući se na izmijenjenu odluku sa zakonskom snagom da imaju pravo predložiti svog kandidata, što nije sporno. Sve ostale stranke, imam ovdje sve stavove i Mirko je to već rekao, ne samo pet parlamentarnih stranaka nego i neka udruženja kao što su neke novoformirane patriotske organizacije, stoje na tome da popuna Predsjedništva treba da bude sa ljudima koji su prošli

izbornu proceduru i to na listi za članove Predsjedništva, smatrajući da na taj način BiH jača svoje pozicije, pogotovo pred međunarodnim faktorom. Princip legitimiteta u ovom momentu ima i jedan i drugi kandidat. Ali ne bih lako prelazio preko toga u smislu da se mi, kao najveći organ države, odredimo o političkom značaju kome dati prioritet u ovom momentu. Da li jačamo legitimitet i značaj političke pozicije i svoje i države sa onim davajući prioritet izbornoj listi ili kandidatima koji su nakon izmijenjene te odluke, kojima je omogućeno da budu kandidati za člana Predsjedništva. Tu ima niz argumenata i za i protiv. Ja nisam krio svoja opredjeljenja smatrajući da treba u ovom momentu pokušati sve kako bi pozicija BiH u međunarodnim odnosima i što se tiče principa legitimiteta ipak bila ojačana i zato sam i govorio da u ovom momentu je potrebno se dogovoriti. Nisam ni za preglasavanje niti za naturanje određene odluke na principu glasanja. Da sagledamo ukupan kontekst u kome se sada svi nalazimo i da se ne dijelimo na stranačkom principu. Mislim da ovo nije vrijeme gdje bilo ko može dobiti političke poene. Ni SDA, niti SDP niti opozicija itd. I da sve to imamo u vidu tim prije što po meni, ja sudim, da je ovo možda zadnji momenat da li će ova država BiH, koja je još uvijek međunarodno priznata na neki način uspjeti preokrenuti taj mirovni proces u svoju korist ili ne. Ili da li ćemo faktički odlukama doći u poziciju da nas poistovjete sa Bobanom i Karadžićevom paradržavom odnosno tvorevinom. Ja ću iznijeti svoj stav. Dajem prioritet ovom prvom predlogu da udju ljudi sa izborne liste. Zaista, ne bih ni glasao za Durakovića da se samo radi o njemu, iako je šef moje stranke. Mene vodi samo ideja legitimiteta u smislu da se ojača funkcija BiH. Ja ne bih bio spreman danas glasati ni za Durakovića ukoliko se istovremeno ne bi popunila dva ostala člana Predsjedništva iz hrvatske nacionalnosti. A ovaj problem možda se može rješavati sagledavajući ukupan kontekst i novog sastava Vlade.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, Vlada za sebe.

BIČAKČIĆ: Ja bih ovdje, pošto je počela diskusija o prvoj tački, iznio opredjeljenja SDA o čemu i na čemu mi gradimo, da kažem, naše procjene da bi izborom g. Irfana Ljubjankića, poslanika sa bihačke regije, odnosno nosioca...za vijeće gradjana na Bihačkoj regiji u ovom momentu državno-pravni subjektivitet BiH i njena državnost bili pojačani i na osnovu čega mi vidimo da bi takvim izborom općenito na međunarodnom planu, a pogotovo na unutrašnjem planu, pozicije naše države bile ojačane. Mi istovremeno cijenimo visoko rejting i ličnost g. Durakovića, ali smatramo da u ovom momentu prednost se mora dati g. Ljubjankiću iz slijedećih razloga. G. Abdić Fikret je izabrani predsjednik na listi SDA u Predsjedništvo RBiH sa regije cazinske ili bihačke krajine.

Mi sada na djelu imamo secesiju i odcjepljenje ovoga dijela. To je vrlo važan i značajan momenat za prosudjivanje u ovome trenutku i kad ja ovo govorim, ne govorim kao svoj lični stav, nego kao stav svih savjeta stranačkih koji su procjenjivali to. To je politički, pravni, ekonomski savjet pa u nekim aspektima i vojni savjet, i mišljenja smo da izborom ponovo kandidata sa ove regije jača se kompaktnost bosanske državnosti, sprečava se svaka dalja moguća secesija i RBiH dobiva mnogo i na međunarodnom i unutrašnjem planu. Predloženi kandidat je kandidat koji takodje ima visok izborni rezultat. On je dobio veliku većinu od glasača sa te tamo regije, istina, jer je to bila njegova izborna baza, ali potpuno smo sigurni i možemo na osnovu svih statističkih analiza pokazati da je bio predložen i za cijelu Republiku, rezultat bi bio sličan i identičan. Na osnovu ovoga smatramo da ove razloge treba posebno cijeniti, uvažavati kod opredjeljivanja, a zakonski nije uopšte sporan izbor našeg prijedloga. Ukoliko Predsjedništvo ne može da se usaglasi i ne može da ostvari jedinstvo na ovom pitanju, molimo da se sazove Skupština republička koja se može sastati i na više mjesta i koja može vrlo brzo donijeti ovu odluku - ne sa ciljem preglasavanja ni nametanja volje, nego upravo sa ciljem da se državnost i međunarodni legitimitet BiH očuva i uveća i da se to realizira.

IZETBEGOVIĆ: Ko se dalje javlja za riječ? Hoćete li da pitanje sva ova tri problema predamo Skupštini? Mada sam mislio da je problem Komšića nesporan i da bi se mogao danas riješiti. Može se organizovati zasjedanje Skupštine. Imali bi tada osam članova Predsjedništva na okupu. Ova dva mogu pričekati da se to organizira 5-lo dana i imali bi skupštinski rezultat.

BOGIĆ: U ime SDP vi ste pozvali prestavnike i prisustvujemo ovdje Esad Zgodić i ja.

IZETBEGOVIĆ: Bili smo pozvali jednoga. Htjeli smo da bude jedan, ali eto, vi ste došli dva pa nije problem. Zbog toga što nas je više duže traju sjednice.

BOGIĆ: Danas je održan i sastanak parlamentarnih stranaka, one koje se zovu opozicione, i vi ste dobili te stavove uoči sjednice Predsjedništva. Naime, mi polazimo od toga da se Predsjedništvo ne konstituiše stranački i prije svega ne gledamo na stvar personalno, nego principijelno, i mislimo da bi trebalo sačuvati instituciju Predsjedništva, sačuvati legitimitet Predsjedništva i respekt u međunarodnoj javnosti i da u tom pravcu treba potkovati ovu izbornu proceduru i izborne rezultate. Tako da s druge strane mislimo da svi članovi Predsjedništva treba da budu popunjeni po istovjetnoj proceduri, a neki od njih na

sjednici Predsjedništva u funkciji Skupštine, a drugi na samoj Skupštini. Kako će se odlučiti Predsjedništvo zavisi od vas. Tako da uz ovo pismo koje ste dobili imao sam potrebu da kažem ovih nekoliko napomena. Toliko.

IZETBEGOVIĆ: Hvala. Ko dalje želi da uzme riječ?

GANIĆ: Mislim da bi bilo dobro da čujemo predstavnika Ustavnog suda. Kad imamo ovakvo stanje pozovemo Ustavni sud.

IZETBEGOVIĆ: Pozvan je Ustavni sud.

DAUTBAŠIĆ: Tumačenje ustavnih i ovih propisa vrši onaj o čijim se aktima radi. Ustavni sud to ne radi, on može davati sugestije, a to rade Predsjedništvo i Skupština. Ovo moje je vrsta sugestije u vezi sa pitanjem koje je na dnevnom redu. Mi mislimo da bi o ovoj problematici trebalo da odlučuje Skupština i izričito to stoji u Uredbi sa zakonskom snagom. I skoro da bi se vrlo teško moglo i na Predsjedništvo taj problem i prenijeti pogotovo ako se Skupština može na neki način sastaviti. Znači zašto? Ako pročitate amandman LI tačka 5. stav 4. tamo se kaže da se određena prava i slobode mogu ograničavati, ali ta prava i slobode se odnose na građane. Ne odnose se na organe. Znači, ni uredbama sa zakonskom snagom koje Predsjedništvo donosi ne možemo ograničavati prava Skupštine. Ako je ovo situirano u nadležnosti Skupštine, onda je to pitanje Skupštine da li da Predsjedništvo te funkcije preuzima, pogotovo ako u Predsjedništvu ne postoji mogućnog političke volje da se taj problem prevaziđe. Dakle, čini mi se da ima smisla da se ide, da rješava ovaj problem koji nije sporan, a ako već dodje do toga, da bi trebalo Skupštinu angažovati da u ovom problemu da svoju riječ. Nisu ista pitanja koja situiraju nadležnost Predsjedništva za vrijeme rata i neposredne ratne opasnosti. Ona pitanja koja Predsjedništvo može, izvršavajući određenu politiku kad Skupština zaista ne može da se sastane. A kad se Skupština može sastati, a može, onda bi možda, pošto se radi o vrlo važnom pitanju državnom pitanju, spominje se to da je to važnost kako za unutrašnje tako i za međunarodne, ali se spominje i jedna hitnost, neodložnost. Mi smo mišljenja da bi trebalo, ako postoji jednoglasnost, odnosno postoji mogućnost da se bez problema ovo prevaziđe, onda Skupština. Moglo bi u Predsjedništvu, ali trebala bi Skupština. Drugi zaključak ovoga jeste da je pravna situacija takva da se ne može dovoditi u pitanje sada neka druga pravila, tj. da se biraju oni koji su po listi automatizmu dolaze na red. Ta je situacija odbačena samom Uredbom sa zakonskom snagom gdje se izričito kaže da se poslanici, odnosno odbornici, analogno tome i članovi Predsjedništva biraju iz kandidata koji se

nalaze pred Skupštinom. Dakle, jedino pravno rješenje, pravna situacija je jedina ona kakva jeste. Ne možemo mi sada ići na metode koji su izmjenama i dopunama Uredbe stavljeni van snage. Jedino bi to mogli kad bi na današnjoj sjednici sve to ponovo vratili nazad pa da imamo članove Predsjedništva kao što su birana gospoda Kecmanović, Pejanović, itd.. Prema tome pravna ustavna situacija jeste da to bira Skupština, odnosno Predsjedništvo ako se Skupština ne može sastati. I nema druge solucije, I to je legitimno sad zasad. Stav je taj da to ona radi, da to radi u prvom, drugom i trećem slučaju. Ne bi mogli jedne birati ovako druge onako. Što se tiče g. Kljuića, njegova situacija je takva da je ostavka koju je on podnio lično, lični čin i lično pravo. Bez obzira pod kakvim uslovima je ona data. Mislim daje on u istoj poziciji kao i svi ostali kandidati. Njegova, kako bih rekao, realizacija njegove ostavke, tom realizacijom potrošen je njegov status i on se ne bi mogao vratiti nikakvim natezanjima da je on u Predsjedništvu što sam to kroz štampu i druge mas-medije primijetio. Prema tome, on se može dovesti u situaciju sa svakim kandidatom. Dakle, pravna situacija je Skupština bira, na jedinstven način, i prema tome sve kandidate. I kad je riječ o ovome, meni se čini da bi dobro bilo, koliko je god vrlo važan kvalitet važna je ocjena koju će međunarodna i domaća javnost imati, važno je da mi naše građane, našu Armiju i stanovništvo ohrabrimo tim potezom, to jeste da što prije ovaj posao uradimo, da se vidi da postoje legalni organi koje Ustav predviđa i da ti organi rade kompaktno. Zasada toliko.

IZETBEGOVIĆ: Hvala.

PEJANOVIĆ: Može li jedno pitanje gospodine? Koje je mišljenje predsjednika Ustavnog suda u političko i pravno tretiranje legitimiteta koje proističe iz izbora na kome opstoji još uvijek ova država u odnosu na legitimitet koji se može izvesti i iz drugih rješenja koja su uredbama pokriveni u situaciji, ne pravnoj nego političkoj, kad imamo ljude sa rezultatima izbora i tu su i prihvataju kandidaturu.

Čemu bi Ustavni sud dao prednost?

DAUTBAŠIĆ: Kad bi se mi pojavili u ulozi sada, ovo što Ustavni sud može da dodje u poziciju kad bi se pokrenuo postupak, mi bi zastupali ovo stanovište koje sada važi, a to je ovo koje je uredbama sa zakonskom snagom sankcionirano. Prema tome, vi svi dobro znate kao i ja, da mi imamo tri vrste članova Predsjedništva. Jedni koji su birani tajnim i neposrednim glasanjem, drugi koji su birani kao što ste vi, to je tako na bazi onog automatizma, i treći kao što...

ČAMPARA: Nije to na bazi automatizma.

DAUTBAŠIĆ: Mirko i Kecmanović, je li?

ČAMPARA: Nije.

DAUTBAŠIĆ: Dobro, ali imamo gospodju Ljujić, Lasića. Prema tome, to su tri režima koja, prema kojima su članovi Predsjedništva birani. I mi, naravno, sadašnju situaciju računamo, odnosno mi bi polazili od onoga što piše u dokumentima. U dokumentu Uredbe sa zakonskom snagom koja stavlja van snage izborni zakon, piše da to Skupština. Prema tome, Mirko, mada je to, naravno da bi to bilo demokratskije, to ne mijenja stvar. Odmah da vam kažem, koliko god Ustavni sud mislio pravno on misli i politički. Politički nemam ništa protiv, borba se mora voditi svim sredstvima itd. Ali nama je u prvom redu da čuvamo ustav i pravni sistem i čuvamo državu. Kakav će politički odnos snaga biti i kakav rezultat to me ne zanima, zanima me samo ono što je napisano, a u Uredbi sa zakonskom snagom doslovno i izričito piše bez ikakva komentara "Članove Predsjedništva bira Skupština RBiH". Kad ona ne može da se sazove, onda bira Predsjedništvo. Drugog izbora nema i to je sasvim jasno. Kako god tumačili odredbu - istorijski, gramatički i sa raznih aspekata mi ćemo doći do tog stanja. Izvinjavam se opet.

IZETBEGOVIĆ: Sad imamo situaciju u kojoj možemo sva tri kandidata prepustiti odluci Skupštine ili izrazlikovati ih na sporne i nesporne. Sporne prema Skupštini, nesporne izabrati ovdje ili sva tri predati tamo. Izvolite, odlučite. Prije svega da vidimo da li postoje nesporni? Saglasnost postoji oko jednog od ovih. Iz razgovora koje sam imao i obavio ranije, ustanovio sam da jedino Komšić nije sporan. Da je Irfan sporan i da je Nijaz sporan. Ne samo da je sporan, nego ne bi dobili ni kod glasanja potrebnih 6 glasova. Možemo se tu nagadjati do večeras, ovi su razgovori vodjeni dugo vremena, nema potrebe da se potrebno ovdje nešto dogovaramo i ubjedjujemo, jer dogovoriti se nećemo. Možemo samo izgubiti daljnja dva sata. Možemo jedino presjeći stvari pa reći neka svakog izabere Skupština, a onda se mogu na Skupštini povući argumenti političke prirode i da se kaže - eto, ja predlažem ovog jer je on dobio tad više glasova, itd, itd. Ovdje trenutno stoji samo jedna stvar, a to je da Skupština bira, u nemogućnosti da to uradi narod, prenosi se na Skupštinu. A na nas opet kao jedan, ako to možemo riješiti. Konstatujem da možemo riješiti slučaj Komšića, a na ovu dvojicu ne možemo, i da se suviše ne zamaramo. Mislim da bi dobro bilo da vidimo ovu stvar. Da li bismo, dakle, išli sa svom trojicom kandidata pred Skupštinu ili bismo

jednog izabrali a ovu dvojicu prepustili odluci poslanika. Ima li neko u tom pogledu kakvu primjedbu.

LAZOVIĆ: Ovo nije pitanje da se pukim glasačkim mehanizmom izaberu ljudi. Ovo je po meni toliko značajno političko pitanje da mi moramo uzeti taj vruć krompir na sebe. Da mi ovdje usaglasimo svoje sta-vove na bazi kompromisa koji će zadovoljavati sve interese, a sve u funkciji jačanja države BiH da nadjemo rješenje. Mi dobro znamo, da u Skupštini BiH SDA ima glasove. Odmah mogu prognozirati glasanje, ne samo ja nego svi vi. To nije sporno. Ali time nećemo riješiti problem. Mi ćemo naprotiv otvoriti ga. Lično mislim da moramo biti sposobno, anticipirati to s ovim ili onim izborom. I prema tome se odrediti. Argumente koje je dao Bičakčića uvažavam, ali ja imam isto protiv argumente. Ako sad govorim. Lično mislim o sukobu u Krajini da se neće riješiti izborom čovjeka koji se politički konfrontirao sa pristalicama Abdića. Naprotiv. Mislim da će se produbiti. S druge strane, s izborom Durakovića mislim da može doći do objedinjavanja muslimanskog nacionalnog interesa i da je to značajno i za Muslimane kao narod i za državu BiH. A ako bi bio suprotan izbor, čak mislim da su muslimanski nacionalni korpus, izvinjavam se što ja kao Srbin govorim o tome, može podijeliti na tri frakcije, a to u ovom momentu ne treba ni vama, koji ste iz muslimanskog naroda, ni državi BiH. To su ta krupna pitanja o kojima ja razmišljam.

PEJANOVIĆ: Nisam za to da idemo, nisam za to da ono što nas je zadužila Skupština da vraćamo Skupštini dok se ovdje ne razjasnimo do kraja. Mislim da nam glasanje nije, tone rješava problem. Mi se moramo razjasniti šta hoćemo politički i gdje dajemo težište nečega i zašto dajemo zašto ne dajemo. Pogotovo ako imamo više mogućnosti da se odlučimo. Uvažavajući sve što je do sada kazano, mislim da mi rješenje trebamo naći u Predsjedništvu jer nas je Skupština na to ovlastila i ne trebamo da se ovako pon-ašamo ako u nečemu nismo saglasni da tražimo političku volju u Skupštini zato što mi nismo saglasni. Mi ćemo biti saglasni. To je moje mišljenje. Drugo, ako se ne možemo danas približiti, čini mi se da je tako, što se mene tiče, tako će biti neophodno i Tanji i Miri, nama je potrebna dodatna konsultacija sa strankama prije nego što bilo šta odlučimo - da li da ide na Skupštinu ili ne. Pa bi u tom smislu tražili tajm-out. Na to imamo pravo. Ali mislila da mi u nastavku možemo razgovarati. Ako ćemo razgovarati, ja bih iznio neke političke argumente, ako nećemo, onda molim tajm-out.

IZETBEGOVIĆ: Ne treba ponavljati argumente da bi išli nekom taktikom zamaranja. Trebamo izložiti argumente da više uradimo. Svako u svojim argumentima vidi vrlo jake argumente.

BIČAKČIĆ: Ja bih se malo nadovezao na diskusiju g.predsjednika Skupštine Mire Lazovića. Kad se tiče prosudjivanja od toga šta može i kako može da se desi i SDA je vršila ta prosudjivanja. Vršila je zaista te-meljito i sebi daje za pravo da unutar muslimanskog naroda i unutar korpusa može sagledati cjelinu stvari i cjelinu problema. Sve svoje savjete je stavila u funkciju i svi su oko toga dali svoje mišljenje. Na osnovu tako usaglašenog stava, na osnovu mišljenja sa terena došlo se do ovakvog prijedloga. Mi zaista, još jednom podvlačim, visoko cijenimo g. Nijaza Durakovića i njegov doprinos, ali takodje smatramo da naš kandidat u ovom momentu ima niz prednosti i na unutrašnjem i na međunarodnom planu. Sa druge strane, ovo je vrlo važno i urgentno pitanje i ono ne može trpiti dugo odlaganje iz tog razloga smo mišljenja da bi bilo bolje da Predsjedništvo riješi tu stvar. Apsolutno bi to bilo bolje i poželjnije jer je ono reprezent i ono u ratnom stanju vrši funkciju Skupštine. Medjutim, ukoliko ne može u Predsjedništvu da se tvori tih famoznih 6 glasova ili ne može da se ostvari konsenzus niti se mogu te stvari dovesti do kraja, u tom slučaju, kao izlaz iz te situacije, mi predlažemo Skupštinu neka se ponovo svi argumenti sučelje i ukrste. Mada, po meni lično, za to nema vremena, jer bi stvari trebali brže dovesti do kraja. To nije toliko teško i značajno pitanje da se ne može prevazići. U cilju očuvanja jedinstva BiH,

IZETBEGOVIĆ: Predsjedništvo samo od sebe ne rješava, mada bi ono formalno moglo da rješava ovo pitanje. Ali baš kad je riječ, riječ je tačno o njemu o identitetu Predsjedništva. Ima nelogičnog da ono samo o sebi rješava tu stvar. Medjutim, to nije baš neka greška. Suštinski možda jeste greška. Bilo bi bolje da je to bilo vani, bilo narod ili Skupština. Preostaju ta dva rješenja. Mi smo možda malu grešku napravili onaj dan. Mogli smo održati Skupštinu onaj dan i razriješiti Abdića.

LAZOVIĆ: Sve smo se bili dogovorili i da se popuni Predsjedništvo na toj sjednici. Ali je SDA poslije odustalo od paketa.

BIČAKČIĆ: Mi smo odustali jer smo mislili nema potrebe za paketom. Ne postavlja se pitanje ova dva kandidata. SDA nikad to nije osporavala .

LAZOVIĆ: Bilo je jasno da SDA nije htjela rješavati paket nego samo slučaj F. Abdića i popune tog upražnjenog mjesta. Bio je

napravljen dogovor da se ide sa dva čovjeka iz hrvatske nacionalnosti.

IZETBEGOVIĆ: Bilo je govora o tome za ova dva.

BIČAKČIĆ: Koliko je bilo za to obrazloženje na samoj Skupštini, nije bila tamo jasna stvar jesu li dali ostavku, nisu li dali ostavku, nije njihov status bio razriješen. U tom smislu je možda to bilo.

PEJANOVIĆ: Dobro, to je sad prošlo. Nama će trebati dodatna konsultacija i treba nam za to vremena.

X: Pošto ja ne spadam ni u kakvu stranku ni partiju ni u političku aristokraciju. Ja bih pokušao da kažem neto o čemu smo mi razmišljali. Mi smo razgovarali o tome sa većim brojem članova Predsjedništva. Mi smo isto tako kao Hrvatski koordinacioni odbor koji obuhvata, nemojte gledati nas kao ličnost već gledajte institucije koje on zastupa, mi smo bili pred velikom dilemom -Ključić da ili ne- Vjerovatno kao što ste sad pred dilemom Irfan ili Nijaz. Mi smo stavili na papir sebi, napravili smo jednostavno jedan plan i program i rekli smo šta to mi hoćemo sada, odnosno šta naše predsjedništvo sada neposredno treba da radi. Ne mislim da se uplićem u državne poslove, ali koji su to državno-politički potezi koje će ono morati u narednim nedjeljama i mjesecima da radi. Mi smo, naravno, odgovorili na pitanje koje je lako odgovoriti, to je pitanje traženja rješenja za ovu državu, a u tom traženju rješenja za ovu državu sigurno ima mirovni proces, a u tom mirovnom procesu, govorim sve o tom mozaiku kad kamičci koji čine taj mozaik je i sprovođenje deklaracija Izetbegović-Tudjman i Izetbegović-Krajišnik. I redom dalje. Pokušavam skratiti svoje izlaganje. Onda smo došli do zaključka da bi izbor Ključića u ovom momentu, bez obzira na simpatije, bez obzira na njegov veliki doprinos pa i popularnost koju ovdje uživa, bio bi kontraproduktivan. Kontraproduktivan za predsjedništvo i za ovu državu. Jer, mi polazimo od toga - koliko god bilo teško, koliko god bilo razloga za zaoštavanje situacije, Predsjedništvo i svi oni osim Predsjedništva trebaju dati doprinos i odraditi koliko god je moguće i koliko god je to teško na smirivanju stanja. A izbor Ključića bi sa stanovišta odnosa a odnosi se, koliko god izgledalo ovog časa na to, odnosi se moraju graditi. Sarajevo-Zagreb mora na neki način izgraditi makar snošljive odnose. Zašto bih ja sad išao na to da dalje iritiram i da bacam crvenu maramu ako to ne moram. Ako moram, druga je stvar. Mi smo zato rekli - HKO nema ništa protiv Ključića kao Ključića, kao ličnosti, on će vjerovatno, ako bude prilike i vremena i mogućnosti i ako budemo pitani naravno za neke druge stvari, predložiti ga tamo gdje mi smatramo da to neće biti kontraproduktivno, nego da će biti upravo

korisno i dobro. Ako smijem dvije rečenice reći oko Irfana i Nijaza. Predsjedništvo mora procijeniti šta mu je sad neposredno. Ako će Izbor Irfana pomoći u smirivanju krajiške situacije i slični situacija, izaberite Irfana. A ako će, bez obzira na Abdića i kategorizacije F. Abdića (mi iz poslovnog svijeta znamo Fikreta i mimo politike), ali živjeti je i ne mislim da se u Krajini, ja kao običan čovjek, niti može niti želi definitivno vojno taj problem riješiti, ipak će se na kraju morati riješiti na neki politički način, onda ako će biti pogodniji Duraković za rješavanje tog problema, ja se ne bih nimalo kolebao. Bez obzira na mišljenje stranaka, na mišljenje Ustavnog suda. Ustavni sud je Predsjedništvu dao za pravo da može tako da učini i mislim da bi odlazak na Skupštinu dodatno iskomplikirao stvari. Toliko.

X: Mislim da ova situacija u kojoj smo se našli nije stvar argumentata, nego je stvar dvije volje koje su se formirale. Jedna volja u vezi ...jedna u ovih 5 opozicionih stranaka. Argumente u prilog stava opozicije ne bih ponavljao, samo bih htio upozoriti na jednu stvar. Meni se čini da je ovdje ustvari sukob između principa legalnosti i principa demokratije. Po pravilu tumačenja koji su slušali, legalno bi bilo birati i po jednom i po drugom -i sa stanovišta lista i sa stanovišta uredbi. To je legalno. Ali oba ova načela legalnosti impliciraju negdje više negdje manje demokratskog. S našeg stanovišta, ukoliko nam je stalo do ipak jednog demokratskog pristupa rješavanja problema, dakle do uvida u bilo kakav test, onda bi bilo sasvim demokratski da se uz sve političke procjene šta bi bilo bolje za BiH itd. da se poštuje ova lista. Dakle, za mene ovdje i sutra na Skupštini to će biti samo opredjeljenje. Poštovanje liste koja je već jednom prošla kroz kakav-takav test, daleko je legitimnija i demokratskija. Pošto se često oko Tanje postavljaju pitanja, mi nemamo ništa protiv. Kada se iscrpi lista kandidata iz reda jednog naroda, onda se predje na listu vijeća građana. Jer je i tada funkcionirao taj test. I na kraju, povodom ovog što je predsjednik suda, koliko ja imam uvida u Ustav, zaista dozvoljava suspendiju određenih građanskih prava, ali ne može niko suspendovati već jednom izvršenu volju građana i rezultate te volje. Dakle, vi možete suspendovati sada izbore, ali je jednom već iskazana volja građana kroz ove višestranačke izbore. To ne možete suspendovati. S tog stajališta argumenti idu u prilog poštovanja liste koja je već bila na višestranačkim izborima.

ČAMPARA: Ovdje je pravno sve čisto. Jedino mislim ako se danas pridje izboru članova Predsjedništva hrvatske nacionalnosti, treba prvo izvršiti opoziv. Da imamo i tu odluku. Dva člana. A što se tiče pravne situacije, to sam više puta rekao i pred poslanicima i inače, može se birati sada u Predsjedništvo svaki građanin koga

predlože određene političke organizacije i bez obzira je li on bio na listama ili nije bio na listama u vrijeme neposrednih izbora. Razlog je taj što smo stavili van snage dok traje ratno stanje ustavnu odredbu o izboru članova Predsjedništva i donijeli Uredbu sa zakonskom snagom da člana Predsjedništva bira Skupština RBiH. Tako doslovce stoji. A ako Skupština se ne sastane, onda Predsjedništvo ima sve ingerencije Skupštine. Prema tome, bilo bi, i ja se slažem, bolje ako možete da danas izaberete sve članove Predsjedništva, a ako ne može, onda Predsjedništvo ne može stavljati Skupštinu u položaj da se ona čeka i ne može sastati. Što se tiče Kljuića, ja nisam razumio ovaj prijedlog ja sam ovaj prijedlog u ovom pismu razumio da se vidi da li Kljuić automatski bi mogao postati član Predsjedništva ako je pod pritiskom dao svoju ostavku. Ja sam pročitao Ustav i u članu 50. prečišćenog teksta doslovice piše da se svi funkcioneri mogu smjenjivati i opozivati, a svaki funkcioner ima pravo podnijeti ostavku i obrazloženje ostavke, što ne znači da obrazloženje mora podnijeti. A ostavka se samo konstatuje. E pošto on nema ni svoje izjave ni ništa, onda bi Kljuić morao ići kao i svi drugi građani.

GANIĆ: Samo da pitam HKO koje kandidate predlaže?

X: Komšića bezrezervno, a drugi tražili smo i molili smo sve ovo vrijeme ... Molili smo da Komšić ide odmah, a da se ostavi vremena da ne napravimo pogrešan potez. A za Kljuića nismo iz razloga koji sam rekao. Nema nikakvih ličnih niti bilo kakvih drugih, nego smatramo da ne bi bilo produktivno. Zašto nam to treba?

PEJANOVIĆ: Bojim se da mi ovdje padamo u vodu stranačkog razmišljanja. Ako bi to generalno moglo da se primijeti, onda smo svi odgovorni. To ne obavezuje ljude iz stranaka. Jer stranka ima svoj stranački interes i to je tako i tako će biti dok god postoje stranke, što se tiče nas, članova Predsjedništva, mi smo gospodopravnici i ovlašteni i zaduženi zaključkom Skupštine da provedemo izbor. Po ratnim propisima Predsjedništvo vrši funkciju kad se Skupština ne može sastati i u ovom slučaju kad ga Skupština ovlasti. I prenošenje naše nespremnosti da nešto odlučimo saglasno na Skupštinu, nije rješenje za koje treba posegnuti još uvijek. Ne isključujem ga kao nešto što može doći na red, ali mislim da za njim ne treba posezati. Kad kažem stranački, mislim da ovdje ispada da mi branimo čovjeka iz jedne grupacije stranaka, a drugi opet brane drugog čovjeka. Mislim da to moramo nadići. Malo me čudi da se politički ne izjašnjavaju ovdje članovi Predsjedništva svi. Mi se moramo svi izjasniti gospodo zašto za nešto jesmo, zašto za nešto nismo. Mi moramo imati u vidu državni interes. Ja lično vam moram reći da sam bio svjestan da

u izvjesnom pravim grešku, ali sam isto tako vodio računa o interesu države tada kada je nastala kriza sa HDZ. I tada bi mi gospodo, i nemojte da upotrebljavam taj argument više, i tada bi mi birali sa liste, dali prednost listi, da smo takvog kandidata dalje na listi imali. Mislim na srpski nacionalni korpus. Poznato je da takvih kandidata na listi više nije bilo. Bio je jedan čovjek koji nije bio u Sarajevu i nije bio dokučiv. Bio je izvan naših teritorija. Onda smo se odlučili na to što smo se odlučili i uzeli čovjeka koji ima izbornu volju poslaničku. To nije bio slučaj sa stranom u hrvatskom korpusu. I mislim da o tome nismi gledajući generalno interese BiH, pogriješili. Sad nam se to upisuje kao mali argument zašto ne bismo to isto sad uradili. Gospodo, mi bi to sad isto glasali kad ne bi na listi bilo ljudi koji su prošli narodnu volju. A drugo, Nijaz je čovjek koji ima poslije Zetbegovića i Abdića, ne znam samo kako je kod Ganića, ali Ganić je bio kao Jugosloven, najviše glasova u BiH. I to povjerenje Nijaz je sačuvao. Ja se izvinižavam, time ni malo ne umanjujem povjerenje koje ima g. Ljubjankić i u Stranci, i u regiji i u narodu. To povjerenje nama sada treba u borbi. Dvije ideje građanska prava ljudi i multinacionalnu BiH. Zašto? Zato što smo mi na toj listi birani od svih ljudi i mislim da mi u to ne bi trebali ubjedjivati naše kolege u Predsjedništvu koji moraju nešto više da vode računa o stavovima SDA.

PEJANOVIĆ: Vodim i ja računa o stavovima SDA kad se poklapaju sa opštim interesima za koje sam ovdje odgovoran u Predsjedništvu. A upravo je sad vrijeme, to je govorio Lazović, kad ne samo treba veće jedinstvo i u nacionalnom korpusu muslimanskom, nego uopšte nam treba veće političko jedinstvo i politička snaga. I mislim tu političku snagu u rezultatima izborne volje građana Bosne i Hercegovine i svih naroda BiH i u ličnoj snazi ličnosti kakav je Nijaz, mi imamo sve argumente da iza toga stanemo svi zajedno i da se niko ne ljuti. I u međunarodnoj javnosti to ima veću specifičnu težinu i u našoj domaćoj javnosti. Ja teško mogu kazati sada koliko bi mogao izbor Nijazov biti u pragmatičnom smislu unosniji za rješenje konflikta u zapadnoj Krajini, a koliko izbor g. Ljubjankića. Ali prije toga da kažem, gospodo, mi smo krivi najviše za situaciju u Krajini. Ne možemo to trpati samo Fikretu. On je bio i ostao ono krajiško tvrdoglavo stvorenje itd. Ali mi ne možemo sebe osloboditi te odgovornosti. Mislim da u traženju, u povećavanju naše odgovornosti, u stvaranju pretpostavke za tu odgovornost mislim da nam Nijazov izbor u nekim nijansama može više pomoći nego izbor Ljubjankića. Zato, gospodo, ja predlažem da ukrstimo sve argumente i da pretegne ono što je u interesu multinacionalne BiH i odbrane ideje BiH. A naša, ipak temelj naše vlasti je u izbornim rezultatima koji su bili prošle godine. To svijet poštuje. I pre-

vashodno to poštuje. Mislim da se mi možemo približiti i naći rješenje ovdje koje bi išlo u korist poštovanja volje izbornih rezultata.

BIČAKČIĆ: Mislim da treba još neke argumente iznijeti poslije svega ovoga. Apsolutno se ne slažem sa procjenama da se ovdje nameću dvije političke volje. SDA mislim da sa SDP ima jedinstvenu političku volju i da tu uopšte nema nekakvih razlika. A međjutim, šta bi značilo u ovom momentu da na mjesto g. Fikreta Abdića bude izabran bilo ko iz Sarajeva. Kod naših krajišnika bi to značilo kao davanje prava Fikretu Abdiću. I mi bi njegove pozicije tamo dobro pojačali. A mi tamo na djelu imamo oružanu pobunu koja iza sebe ima veće krvoproliće i kada cijenimo te momente, onda moramo s tim računati. Mi tamo imamo rat. Kako će on biti riješen - da li političkim ili vojnim putem, to je još veliko pitanje. Dakle, meni je žao što ovdje g. Filipović ne prisustvuje, on bi mogao opisati taj osjećaj i opredjeljenje Krajišnika kao jednog posebnog, da kažem, sloja ljudi koji je uvijek imao te svoje istaknute predstavnike za kojim je išao. To je kroz istoriju evidentno. A takodje i u II svjetskom ratu jasno iskazano. U ovom momentu name-tanje bilo kojeg kandidata i neuvažavanje političke volje da je njihov predstavnik bio član Predsjedništva, a on je to bio do sada, imalo bi vrlo štetne posljedice na terenu. Sa druge strane, g. Irfan Ljubjankić je s svojim dosadašnjim radom dokazao tamo da je za demokratski način rješavanja svih problema. Ostvario je vanredno dobru saradnju sa svim zajednicama etničkim koje postoje na tom području, stvorio je osnove za oružanu odbranu toga područja koje je izdvojeno od matice. To je jedan korpus-separatum, jedan poseban dio. On je sad takav kakav jeste, faktički na terenu. Ne volim govoriti o faktičkom stanju, ali nemojte ni da ga zaboravljamo. On je i geografski potpuno odvojen od ostalog dijela slobodne BiH. Ako mi ne budemo uvažavali specifične interese sa tog područja, to će biti smatrano kao dizanje ruku od tog područja. Ja bih molio da se ovi argumenti cijene. U svim kontaktima i u diskusijama ljudi su mi dobro ukazivali na ove činjenice i na ove faktore. I mislim da ne bi mi insistirali da se ovdje nadmudrujemo sa SDP po ovom pitanju. Apsolutno nam to nije cilj nego nam je procjena, a ono je dobro izanalizirano, jer smo imali dosta vremena do sada, nismo ovu stvar brzo riješili kao što je trebalo, dala za pravo da istrajemo i da smatramo da je svako drugo rješenje pogrešno. A vrijeme će suditi kakve su odluke bile u ovom momentu.

PEJANOVIĆ: Molim polemiku. Mislim da je ispala mala neopreznost što može biti moje krivo zaključivanje poslije diskusije g. Bičakčića. Mislim da Nijazov izbor ili bilo čiji izbor ne smije da se dovodi u vezu s tim da li bi time ojačale pozicije F. Abdića. One

su takve kakve jesu i mi se s njima moramo svi boriti. I svi pojedinačno i svom snagom svih organa. Prema tome, vodite računa da ne bi moglo da stoji da bi Nijazov izbor ojačao pozicije F. Abdića. Molim vas, o tome morate voditi računa.

IZETBEGOVIĆ: Ja koliko sam razumio Bičakčića da neizbor Irfana bi pojačao, a ne izbor ovog čovjeka. Nego njegov neizbor. Odnosno napuštanje krajine. Oni su poručivali ovih dana da ih i kod sastava Vlade slučajno ne zaboravimo, da tu ima prigovora itd. Oni gledaju to. Jer Fikretov je jedan jak argument koji je ovih dana ...braneći taj svoj postupak kako je Sarajevo njega, Sarajevo se nije brinulo, nema ni jednog ministra, itd. Oni tamo sastavljaju vlade, ambasadore šalju, itd. Oni su rekli da se u tom pravcu ne bi trebali zaboraviti. A sad, kad je već kandidatura jednog krajišnika stavljena tamo, možda ne bi bilo baš produktivno da se zaobidje.

PEJANOVIĆ: U pravu ste oko Vlade. Medjutim, Predsjedništvo je sastavljeno bez regionalnog kriterija i bez ovog kriterija nacije. To je svih gradjana, svih naroda. Samo je obezbijedjeno da bude iz svakog naroda jedno.

IZETBEGOVIĆ: Nije rekao da bi izbor, jer bi to bilo loše da se čuje, da bi izbor Nijazov neproduktivno djelovao. Nego obrnuto, neizbor Irfana koji je kandidovan kao Krajišnik, njegovo isključivanje u korist Nijaza po njegovom mišljenju bi politički bilo neproduktivno. Je li to tako ili nije? Pošto moram svaki put da kažem da politika nije matematika, ne možemo da saberemo. Jedino možemo da kažemo - hajde, da vidimo šta više ljudi misli. Zato se glasanje vrši. Nisu to nadglasavanja, nego je pretpostavka ovo da će, da je nešto mudrije jer ne možemo da sračunamo. Nema glasanja od toga da je $2 \times 2 = 4$. Tu nema glasa niti ima potrebe. U politici vi ne možete procijeniti, evo sad ti kažeš državni interes. On smatra da je državni interes obrnuto, baš to. Ne kaže on - molim vas mi stranački hoćemo da proguramo, nego državni. Vi isto tako ne kažete stranački nego državni. Prema tome, kad je riječ o državnom interesu, pa se ne možemo složiti šta je državni interes, onda jedino preostaje da u jednom tijelu gdje sjedi 20 ljudi da kažemo - hajde, šta ko misli šta je državni interes. Koliko ljudi misli da jeste, a koliko da nije. Pa ako je 12:8 ljudi kažu - to je onda, znači, pametnije. Zato se vrši glasanje. Kao da je sad sukob državnog i stranačkog interesa. Nije to. Nego ili stranačkog i stranačkog, to može vrlo lako da bude, ili dva shvatanja državnog interesa ovdje. Ako je stranačkog i stranačkog, opet treba da se glasa. Glasanje nije sramota. Na svijetu se svugdje glasa i svakodnevno se glasa i donose se odluke često vrlo tijesnom većinom. 52:48 kao na košarkaškoj utakmici. Što je sramo-

ta glasati. To je na demokratiji zasnovano. Zato se izvrši prije toga jedna rasprava da se dobro informišemo, da procijenimo argumente i da onda glasamo za nešto. Samo ne vidim do sada ništa nije pametnije od toga izmišljeno da se u političkim pitanjima, ako se već ljudi ne mogu složiti, onda kažu hajde da vidimo za šta je većina ljudi. Pa se pretpostavlja da je ono pametnije. Pretpostavka je tu. Ne mora da bude uvijek slučajno. Zato se rasprava vodi da se iznesu neki argumenti koji nisu izneseni i da se malo razmisli o tome. Ja sam ovdje procijenio da mi ovdje nemamo saglasnosti u pogledu izbora ova dva čovjeka. Kljuića i Komšića. Mi ćemo trebati razmotriti pitanje Kljuića. Ne bih Kljuića izbacio zato što se on možda ne bi svidio Zagrebu. Pravo da vam kažem što se tiče Zagreba nikakvi hateri me više ne vežu. Pogotovo nakon zadnjih događaja. Mi ćemo trebati ovdje vidjeti da bude hrvatski korpus, ne bi trebalo da zaobidjemo taj korpus. Ovaj put imamo jedino koordinaciono tijelo koje nam je na raspolaganju da kaže raspoloženje hrvatskog korpusa. A šta će o tome Zagreb misliti? Neka misli šta hoće. To ću ja javno kazati prvom prilikom kad izadjem pred novinare. Mi smo činili sve i sve, malo i previše, da to nemamo problema. Hoće Akmadžića, hoće Raića, hoće ambasadorska mjesta - evo sve. Šta god ne bi li izbjegli sukob. Medjutim, oni idu dalje i dalje. Prema tome, ne smatram da smo više obavezni. A treba da gledamo šta misli hrvatski korpus u BiH. To treba da gledamo. A Bogami šta misli Zagreb? Zagreb vodi svoje poslove i svoje interese goni. Medjutim, ovdje imamo, što moramo da uvažimo, izvjesne rezerve hrvatskog koordinacionog tijela. Izvinjavam se g. Nevjestiću, kako je tačan naziv: Hrvatski koordinacioni odbor. Imamo rezervu HKO u odnosu na izbor Kljuića. Mi to moramo. Imamo stav Ustavnog suda da nema automatike - da je mandat potrošen i da se ne bi mogao mandat obnoviti. Treba ga riješiti kao i sve druge slučajeve. To znači neki predlog iza koga bi neko stao, zatim glasanje u Predsjedništvu ili na Skupštini. Toje procedura koja se mora upotrijebiti ovdje.

LJUJIĆ: Ja bih ovdje pošla prvo od ove činjenice da su izbori bili i postojali, što znači bila je izražena volja građana BiH. Prema tome, anulirati te rezultate izbora je po meni veoma opasno i povlači za sobom veliku odgovornost. Bez obzira na političke interese. Ako su politički interesi, ja bih radje pristala na presedan da biram ljude koji nisu stranački opredijeljeni i koji nisu učestvovali... Ali praviti presedan bilo koje vrste - ako se napravi, samo upozoravam, treba biti debelo obrazložen, treba iza njega stajati i redi tom istom narodu da se ne poštuje više njegova volja. A ja to, kao član Predsjedništva, niukom slučaju ne bih mogla. Eto, toliko.

IZETBEGOVIĆ: Trebalo bi pročitati šta je volja naroda bila onda i šta je danas. Mi znamo dobro, ako se vratimo u ono vrijeme, da je narod, da su stranke dobile odredjen pristanak ili nepristanak naroda i bilo koga da ste stavili iza te stranke, bio bi izigran. Nisu to bile ličnosti, nego stranke. Tako da bi SDA mogla da kaže ako je riječ o volji naroda, da je tu bila volja naroda. Ta stranka je dobila neuporedivo najveći broj glasova kad je riječ o muslimanskom korpusu čiji sad predstavnik ovdje radi. Tako da bi se moglo i na taj način razmišljati odnosno dokazivati, šta je bila volja, štaje danas volja naroda dosta je neizvjesno. Ali ako se vraćamo na 1989. godinu, onda SDA može da brani stav da su tamo svi ljudi izabrani zato što su bili u toj stranci i ma ko da je bio, bio bi izabran. Neko ko nije bio van toga ne bi bio izabran.

LAZOVIĆ: ...kandidati muslimanske, hrvatske i srpske nacionalnosti birani su i od drugih ljudi, od druge nacije. Jer i Srbi su glasali za Vas, Abdića, Hrvati isto tako. Jer ne bi se moglo desiti da F. Boras pobijedi u Drvaru gdje ima 98% Srba ili Ivo Komšić ili neko drugi. Sve su to otvorena pitanja.

PEJANOVIĆ: Dobili su povjerenje naroda kao povjerenje koje je dato od sviju i dobili su kao individue iz odredjene stranke. Mislim da je Nijaz treći čovjek iz muslimanske nacije bez obzira koje su stranke predlagale. Predlagalo je 11 stranaka. I trebate to imati u vidu. Da je Nijaz treći po broju glasova iako se zna kako su tada išli glasovi - prema novoformiranim partijama, ali je treći. Imao je opšte povjerenje u svim narodima. Moglo bi se razmišljati i ovako: može li se upisati minus SDA što je njegov kandidat ovako se ponaša. A Nijaz, kako se ponaša u ovom ratu? Sve je rastegljivo. A nije rastegljivo rezultati izbora.

IZETBEGOVIĆ: Upravo se SDA poziva na rezultate izbora. Samo zavisno koju rubriku pogledaš.

PEJANOVIĆ: I pogledajte koliko je SDP dao kadrova i ljudi za odbranu zemlje. Koliko je izginulo tih ljudi. I hoću da kažem da jako uvažavam g. Bičakčića i kao aktivistu i kao čovjeka, da nije mudro što se iz Stranke čuju glasovi koji su se čuli ovdje od poslanika iz te Stranke da će ovo biti prevlast ... Nema mjesta takvoj tvrdnji, niti takvoj bojazni. 13. marta one godine kad je počeo rat, upravo su ovih pet parlamentarnih partiija stali zajedno sa onim ko je htio da se bori za multinacionalnu i cjelovitu Bosnu. A to je bio i SDA sa nama. I tu se nije gledalo nacionalno, gledalo se politički. Tu se nije gledalo pragmatičko, nego strategijski. I da znate da je u tome ogroman udio imao upravo lično g. Duraković. Sve se to mora imati u vidu. Mi ovdje ne navijamo za niti protiv ličnosti, nego vagamo šta znači.

IZETBEGOVIĆ: Kad bih vagao praktički zasluge, ja bih Irfana. Kad bi glasao zasluge što se tiče izravne, praktične, konkretne doprinose borbi. Irfan je organizovao otpor ovaj gore, nije Fikret organizovao. Vi svi znate da je bio sa nama ovdje do 5.septembra. Ono što je bilo otpora i što je odbranjeno, to je u tih i mjeseca dana i poslije toga stabilizirao se gore front. Gore je bio Irfan do prije mjesec dana. Direktno organizator otpora gore, organizator izgradnje provizornog aerodroma gore, aviona koji su dolazili tamo, oružja koje je dolazilo tamo itd. Direktne borbe na jednom frontu. A što se tiče same SDA i učešća, SDA je imao najviše heroja i najviše bjegunaca, jer je bio najveća stranka i naravno znaju se ti bjegunci. Ima najviše heroja, ima najviši broj poginulih ljudi. Svi su pozatvarani u Mostaru, Zavidovićima, gdje god je bio drugi okupator, SDA je prvi na udaru bio. U Bijeljini su svi pobijeni. Ona borba gore koja se vodila u Bratuncu i Zvorniku, to je vodila SDA. Naravno, bilo je i bjegunaca jer je bila velika stranka. Bilo je unutra svakojakih ljudi. Zna se za onih 15 bjegunaca, a ne zna se za hiljadu ljudi koji su poginuli i koji su u zatvorima u Mostaru, Čapljini i kojekuda. Tako da ćemo jednog dana svoditi račune kada malo propaganda popusti pa će se tačno vidjeti šta je ko uradio, koliko je ko dao, gdje su ljudi bili, itd. Onda ćemo doći do realnijih procjena oko toga kakvi su doprinosi pojedinih ljudi bili. Sad trenutno ovdje ima jako mnogo propagande. Ponekad zamjeram ovim svojim istomišljenicima SDA što se ne brane više, što češće ne odgovaraju. Stalno se pominje nekih 5-6 imena koji su pobjegli iz SDA - Čengić i ne znam ko još. Dobro, da ne otvaramo sad raspravu o toj stvari. Prema tome, kad je riječ o doprinosu i borbi Irfanov doprinos je bez daljnjeg ogroman. Ali dogodilo se kasnije nešto čudno što se može i ovdje danas desiti. Narod je čudan. Stabilnija društva imaju takvo kolebanje javnog mišljenja, da imate u roku od 5 dana - Klintonova popularnost stalno pravi te sinsuide. Zavisno od toga da li im se sviđa miješanje u Karibima ili ne. Pogine 12 ljudi u Somaliji, on odmah izgubi 28-30 poena na popularnosti pa se ponovo vrati, itd. I ovdje kod nas, čim je malo rat bio prestao jedno mjesec-dva dana, ovdje je veliko kolebanje raspoloženja kod naroda. I to ponekad paradoksalno - potpuno u suprotnom pravcu ide. Onda ljudi misle i imaju vremena da pročitaju novine itd. pa su pod uticajem medija. Pa ako vas tih dana mediji napadaju, onda ste obrali bostan. Kad ide na vodu, mislio sam, da me svijet mrzi. Tada sam sve ljude zaustavljao, oni su zaustavljali se i pozdravljali me. Pitam da li me sad pozdravljaju? Dogodila se stvar u Krajini tako da, dok je trajala borba bili su popularni gore. Kad se to stabiliziralo, došao Abdić i francuski bataljon i uvezao hranu. Ovi se ljudi nisu brinuli za hranu. Onda je Abdićeva popularnost porasla. Sad, ne treba im više ovaj

što vodi rat, jer za njih je rat ko prestao. Abdić je to riješio gore i dobio je neke simpatije, naravno. Dobio je simpatije dosta ljudi što je rekao nema više rata, hajmo da konačno riješimo. Za vrijeme Irfana bila je prilična nestašica, bilo je više metaka i pušaka i ovoga i onoga, a manje brašna i šećera. Abdić je to riješio. Znao je čovjek da riješi, on je čovjek trgovac pa je znao kako se to radi. Ovi drugi nisu znali. Medjutim, jednog dana svešće se računati, ohladiće se malo glave, procjene će biti malo realnije. Sve je to neka remi pozicija između njih dvojice. Nama ne preostaje ništa drugo nego tu stvar prepustiti nekom širem tijelu da procijeni šta bi se trebalo uraditi.

NEVJESTIĆ: Ne znam, ali možda bi se problem mogao riješiti. Nije moje da to govorim, ali pošto neće niko drugi da govorim, Ljubjankić šef Vlade takodje je sastavni dio ovog tijela. Vrlo visoka funkcija. Možda i složenija i teža nego što je člana Predsjedništva, izvinjavam se. Krajina zadovoljna, on je mlad čovjek, poletan, ostavlja dojam u javnosti. Ja ga nikad vidio nisam sem na TV. Dobiće popularnost, Krajina će biti zadovoljna. Predsjedništvo popunjeno. Uostalom, ja nisam političar. Moramo voditi računa o svemu tome. Zašto ne bi napravili kompromis. Cijeli život je kompromis. Obično su stari političari govorili da je to truli kompromis. Zavisi šta se želi, nema trulog. Izvinjavam se.

IZETBEGOVIĆ: Sve je kompromis osim smrti. Ili jedno ili drugo. Hoćemo li preći na ovo?

LAZOVIĆ: Da se ne igramo miša i mačke. Stranka SDA je istakla svog kandidata i za Predsjedništvo i za mandatara. Ako stranka SDA misli da uzme i jedno i drugo, tu će biti nepremostiv problem. G. Tvrтко Nevjestić je pogodio neke moje misli, samo što ja nisam htio isticati ime Ljubjankića za mandatara Vlade, nego da to pripadne SDA. Neka ona odredi mandatara. To je taj kompromis koji je jedino moguć što se ti-če mene lično za koji bih ja bio spreman. Ako misli SDA uzeti i jedno i drugo, onda tu nema rješenja. Moram misliti i o svojoj nekoj ličnoj poziciji i nekom ličnom pragu dokle ja mogu ići. Strpio sam do sada sve kritike da sam rezervni Srbin i da sam vaš čovjek itd. Ja sam ostao u borbi za ideju za BiH. Ako se ta BiH neće očuvati kroz legitimitet i jačanje njegove pozicije, onda moram ja izvući za sebe neke pouke. Prema tome, predlažem da se popuni Predsjedništvo sa ljudima koji su bili na listi, to su Komšić, dajem prednost Kljuiću i Durakoviću da stranka SDA uzme mjesto mandatara i da se nadje za Ljubjankića protiv kojeg nema ništa. Ili mjesto u diplomatiji ili potpredsjednika Vlade. To su ključnije pozicije nego što je član Predsjedništva i za Krajinu i za samog Ljubjankića.

BIČAČIĆ: Trebalo bi samo kratko odgovoriti na nekoliko predloga koji su izneseni. U svakom slučaju treba odgovoriti, što se tiče Irfana po stranačkim procjenama on ne može vršiti funkciju mandataru Vlade. Prvo, mada je Vlada bolesna, ali ljekar na čelu takvog tijela, po našim procjenama, ne može doći u obzir i ne možemo to prihvatiti. Možda bi mogao obnašati funkciju pojedinog ministarstva u Vladi. A što se tiče kandidature za mandataru Vlade, mi smo jasno rekli i istakli svoga kandidata. Mi možemo sučeliti ta mišljenja sa odgovarajućim kandidatom opozicije ko nudi bolji program, ko nudi bolji tim, ko nudi bolje šta neka se izabere. Ali ad-hoc davati to nekome kad je naš kandidat obrazložio i obznanio svoj koncept prvi hrabro i javno i u novinama i svemu tome i rekao šta želi i kako želi, dok ne čujemo drugi takav program, ne možemo oko toga. Mislim da to nije kompromis. Neka mandatar bude izabran na ovakvom jednom skupu gdje će obojica izložiti programe, obavezati se i preuzeti brze i hitne mjere koje će dati neki rezultat. Jer je ovo vrijeme dogorilo do nokata.

LAZOVIĆ: To je stranački dogovor. Ako toga ne bude pitanje se uopšte neće moći riješiti. Budite uvjereni da ni Ivo Komšić neće sjediti u Predsjedništvu ukoliko se ustroji potpuna jednonacionalna vlast u smislu uzimanja i jednog mjesta i drugog od strane SDA. Ne jedno nacionalna vlat nego ove dvije ključne pozicije, član Predsjedništva i mandatar. Budite uvjereni da ni Ivo Komšić neće sjediti. To su stvari o kojima moramo otvoreno razgovarati. I dogovoriti se. Ako srao na istim pozicijama odbrane BiH zašto se ne dogovoriti. Ne može niko nikom naturiti volju u ovom momentu.

X: Samo nije jasna ta matematika kakva jednonacionalna vlast.

LAZOVIĆ: Pogrešno sam se izrazio, mislim stranačka. I da bude član Predsjedništva SDA i mandatar SDA.

BIČAKČIĆ: U tom slučaju stranka bi imala u Predsjedništvu samo 4 člana. To je još uvijek manje od polovine. U tom, najgorem slučaju. Ne mislim najgorem, nego za taj stranački.

PEJANOVIĆ: Ja sam već apelovao da se stranački ne dijelimo i da ne pravimo stranače...bar ne ovako na Predsjedništvu. Ono mora da se izdigne. Nisam za to da se ovo prenosi Skupštini. Zato sam da se napravi tajm-aut, obavi još konsultacija. Ja prije svega trebam tu konsultaciju u 5 partija obaviti pa ćemo onda odlučiti.

IZETBEGOVIĆ: Jeste li zato da se odloži onda i rješavanje pitanja Komšića?

EFENDIĆ HADŽO: Prije svega g. Komšić apsolutno nije sporan. Moje mišljenje da bi mi trebali na ovoj sjednici izabrati g. Komšića i imamo jednog člana Predsjedništva više u svakoj soluciji - što se tiče, uvažio bih mišljenje gospodina da se njima da jedno vrijeme koje bi njima dozvolilo da predlože kandidata iz hrvatske nacionalnosti, a što se tiče g. Durakovića i Ljubjankića, očito ovdje će se morati glasanjem to riješiti. Vidim i jedni i drugi su sa razlozima i jednim i drugim. Medjutim, ja bih se pridružio onima koji razmišljaju da je g. Ljubjankić bez obzira, ovdje ne gledam ko je iz koje stranke, ali da je zaista dao jedan ogroman doprinos, potporu i ovoj borbi koja se vodila u proteklom periodu. Lično znam i dosta sam saradjivao s njim dok se moglo i znam da je dao ogroman doprinos i u pripremama i konsolidovanju stranke, prije svega, koja je prva ustvari i pružila otpor, koji je kasnije kao pokret nastavio dalji rad i na takvom jednom osjetljivom području zaustavio agresora na tom području. Tako da se ne može osporiti Ljubjankićev ogroman doprinos i smatram da je jedan od desetak ljudi koji je dao takav doprinos. Zato bih, što se mene tiče, uvijek se prije opredijelio za Ljubjankića nego za Durakovića po tom osnovu. Mada ima i druge kvalitete. A ovo što se obrazlaže da je on s tog područja krajine gdje je bio i djelovao Fikret Abdić. Mislim da to ima i jednu težinu da upravo one zdrave snage, koje su uz Ljubjankića moraju doći do izražaja, jer upravo mi svi sad kažemo da ovo što je napravio Fikret nije dobro i da je pokušao da napravi nešto što može da nas košta mnogo, a mislim daje upravo Ljubjankića i gurao u kraj da bi napravio ovo što je napravio. Stoga, bio bijako podržan od tog gradjanstva koje se gore nalazi. Lično mislim da ima i veliku popularnost u gradjanima BiH u cjelini. Toliko.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da bi glasanje ovdje bilo suvišno. Moja procjena da nemamo 6 glasova ni za jednog ni za drugog kandidata. Bez toga nema izbora. Imamo podijeljeno Predsjedništvo u tom pogledu. Ako hoćete možemo to provjeriti. Da vidimo prvo rješavanje. Hoćemo li ići pa jednog po jednog čovjeka ili ćemo prvo na izbor Komšića kao nespornog čovjeka?

PEJANOVIĆ: Ja sam da se da tajm-aut da se obave konsultacije ako ne možemo u paketu odlučiti.

IZETBEGOVIĆ: Postavio bih pitanje. Ko je za to da se Komšić izabere za člana Predsjedništva BiH.

PEJANOVIĆ: Nismo se razumjeli.

IZETBEGOVIĆ: Ja ću odmah staviti. Ako nemadne većine ide dalje.

PEJANOVIĆ: Nismo se razumjeli, predsjedniče.

LAZOVIĆ: Mislim da bi trebalo...sutra sjednici Predsjedništva samo oko ovog pitanja. Moramo imati strpljenja i želje da se ovo riješi. Da se izvrše još dodatne konsultacije i da predstavnici SDA sjednu sa predstavnicima SDP i da se stvari prije konačnog glasanja dogovore.

PEJANOVIĆ: Ja sam predlagao da iznesete taj prijedlog. I mi imamo zahtjev da se u paketu riješi. Pošto nije moglo, tražimo konsultaciju do ujutru pa ćemo odlučivati sutra.

IZETBEGOVIĆ: Koliko vas traži? Vas troje tražite to. Prema tome, nema odluke. U tom slučaju nemamo drugog izbora. Dakle, odluka se odlaže. Da vidimo kako ćemo rješavati stvari? Ima li prijedlog? Jedini je put da ide na Skupštinu, ne vidim drugog načina. Imate li neki drugi prijedlog?

PEJANOVIĆ: Mi ćemo iznijeti prijedlog sutra poslije konsultacija.

GANIĆ: Za slijedeću sjednicu Predsjedništva, ako se u međuvremenu izvrše te konsultacije, i da hrvatski korpus da kandidata, odnosno svoje prijedloge. Tako da kad se ponovo nadjemo da znamo ko je sve u opticaju. Da ne zakazujemo još jednu posebnu sjednicu Predsjedništva. Ako je to sutra u 12 da vidimo sutra ko je još pored Kljuića i Komšića u opticaju.

IZETBEGOVIĆ: Ima jedan novi problem. Ako se neće poštovati izborna procedura, onda ja mogu shvatiti da HKO ima svoje kandidate. Dozvolite da će hrvatske kandidate imati i stranka SDP. Ako se odlučimo za taj princip. Mi ne dajemo isključivo pravo ni Hrvatima ni HKO da predlažu isključivo samo svoje kandidate.

PEJANOVIĆ: Mi ćemo sutra poslijepodne obaviti konsultacije i imaćemo prijedlog ovih 5 partija.

IZETBEGOVIĆ: Nemojte ih zvati opozicione.

PEJANOVIĆ: Ja ih ne zovem od 13. marta one godine kad je počeo rat.

IZETBEGOVIĆ: Šta god nije u redu, oni su opozicione partije. Sve što god je u redu, zajedno smo odbranili BiH i zajedno snosimo odgovornost za greške koje tu postoje. Mislim da je donesen razuman zakon. Ta odluka može da ide u korist SDA jer je tamo većina. Ali jedino rješenje je tu.

PEJANOVIĆ; Ja bih molio da čujem argumente SDA. Što se tiče odnosa kandidata - oba kandidata, neovisno od rezultata izbora, zaslužuju povjerenje. Mi sa poštovanjem rezultata izborne volje građana za g. Durakovića i sa onim što nas očekuje u međunarodnoj i našoj javnosti, dobijamo više. To je naše mišljenje. I drugi argument, g. predsjedniče, on je rezerviran kao odgovor g. Hadži i svima koji su ovdje izvlačili argumente regionalnog uspjeha i regionalnih zasluga. Mi moramo globalno misliti, a lokalno regionalno djelovati. Fikret nije htio da globalno misli i evo gdje nas je doveo. Molim vas. Predsjedništvo je globalni, odgovorni šef države. Jednako je odgovoran i za Kalesiju i za Mostar, i vodite o tome računa. I ja sam zbog toga iznosio argumente lične da u Nijazovom izboru imamo malo više dobitka. Hvala vam.

IZETBEGOVIĆ: Imaćemo to u vidu kod glasanja. Nešto što možemo da uradimo, normalno bi ovo išlo direktno na Skupštinu jer je takav propis. Medjutim, mi možemo uraditi i učiniti još jedan ustupak da se sutra ponovo nadjemo popodne u 17 sati, ako hoćete, da se o ovom pitanju dogovorimo. Tada bi konačno morali da odlučimo šta da radimo. Zna se kako ide po zakonu - ide Skupštini. Tu nema drugog izbora ako se u međuvremenu ne usaglasimo ovdje da nešto drugo uradimo. Lično ne vidim nikakvog rješenja, ali možemo 24 sata odložiti odluku. Dakle, sutra u 17 sati. Molio bih da dodjete sa konkretnim prijedlozima. Ako ne bude nikakvih predloga, ovo će ići na Skupštinu. Dobro. Prema tome, idemo na tačku 4. Tačka 1, 2. i 3. se smatra ovim zaključenom. Mi ćemo se zahvaliti ovim gostima. Mada ne znam da li bi bilo korisno da ostanu kod tačke 4. Ostanite kod tačke 4. dok ne riješimo pitanje mandatara. Ovdje je bio jedan prijedlog kako bi se mandatar riješio. Ako hoćete da usvojimo taj metod pa da se onda stranke odrede, ne stranke, mislim da bi najbolje bilo da budu 2 eventualno 3 kandidata i da idu neku vrstu saslušanja, razgovora jednog šireg. Ovdje je predložen ovakav metod. Da se to izvrši u dvije sjednice. Prva, na kojoj se ne bi odluka donosila nego bi se saslušali kandidati, predstavili bi se kandidati. Uglavnom po 4 pitanja. Ko je, neka kaže biografiju, drugo neka kaže kako zamišlja konstrukciju vlade koliko bi ministara mislio da treba, jer ovdje postoji raširena ideja da treba Vladu malo suziti, ne treba da je prevelika od 20 ministara, treća stvar - kakav tim on vodi, koji bi tim ponudio i konačno kakav program nudi. Najkraće. Ne generalni program nego šta kaže za ovih 6 mjeseci koji nas čekaju do aprila, šta on može ovom narodu ponuditi. Dakle, to bi bilo izlaganje pred jednim tijelom sastavljenim od predstavnika privrednog savjeta vlade, pravnog savjeta vlade - 4-5 predstavnika. Bilo je govora o tome da ovaj koordinator humanitarac da bude tu prisutan. Zamolio sam Ganića da sastavi jedan takav tim. Ovi bi kandidati bili izloženi poslije toga pitanji-

ma kako misli ovo uraditi, kako misli ono riješiti, itd. Pa ćemo na osnovu toga moći da procijenimo, imajući u vidu njegov tim, njegove odgovore koje bi on tu dao, da vidimo. Zaista bi trebali, ako možemo, tad zaboraviti neke stranačke interese da kažemo ovo je zaista ubjedljiviji kandidat. Kako god se zove i iz koje je strane neka on tu Vladu povede. Ako hoćete taj metod, to možemo da organiziramo. Ako hoćete, možemo ići na glasanje u Predsjedništvu. Ali i tada ostaje sporno da li smo izabrali pravog čovjeka. Jer vi možete inati nekog profesora fakulteta koji može imati ogromno znanje da se u Vladi apsolutno ništa ne razumije. Nama treba neki čovjek koji bi ovo radio. Dakle, da iz tih pitanja polako, ja znam koja ću pitanja čovjeku postaviti, ali to držim u tajnosti. Pitaću ga neke stvari. Ako hoćete, može se taj dio sjednice i snimati za javnost. Neka javnost zna s kim ima posla. Nakon toga, mi se zahvaljujemo ostalim ljudima, ostaje samo Predsjedništvo i kaže - ovome povjeravamo mandat. A već bi tada bio i njegov tim poznat. Trebao bi taj čovjek da kaže je li razgovarao sa svim tim ljudima koje hoće. Jesu li oni spremni da učestvuju da rade s njim. Ako jeste, imamo odmah i Vladu uglavnom gotovu. Hoćemo li da tako postupimo? Ako hoćete to možemo sutra isto tako riješiti konačno u okviru ovih razgovora, ako smatrate za potrebnim da se konačno ta odluka donese?

LAZOVIĆ: Možemo večeras donijeti da usvajamo ovaj princip.

IZETBEGOVIĆ: A da se sutra kandidati kažu.

LAZOVIĆ: Mislim da je ključ prvo popuniti Predsjedništvo, a to ćemo lako.

IZETBEGOVIĆ: A ako ga ne popunimo? *Zajednički razgovor.*

SILAJDŽIĆ: *Izlaganje g. Silajdžića se ne čuje.*

PEJANOVIĆ: *Ne čuje se. .... i ako Skupština prihvati program i sastav kabineta, prošao je.*

IZETBEGOVIĆ: Pitanje je mandatara. On će kasnije ponuditi proceduru, svoj program. On sutra predstavljajući sebe kaže - ovo mi je tim ovo mi je program.

PEJANOVIĆ: Da se mi oko isticanja ljudi koji nude program ne bi trebali dijeliti ni ovako ni onako, nego da omogućimo da više kandidata tako nastupi. Ne samo 2-3 da mi možemo neovisno od partije ovdje, kao Predsjedništvo, negirati nekog čovjeka. Možemo i na to ići.

IZETBEGOVIĆ: Možemo uvijek izabrati komplikovanije rješenje. Možemo 2 kandidata, biće teže ako ih bude više. To je isključivo prezentiranje programa. Mi smo prilično usko tijelo. Neka bude to tim ljudi koji znaju postaviti prava pitanja. I konačno da vidimo težinu kandidata. Ovo su neka mala imitiranja s obzirom da se Skupština ne može sastati. Trebamo nadoknaditi nemogućnost instrumenta vlasti, Instrumenta procedure. Da to nadoknadimo na jedan najbolji način, jedan dobar način da to bude stručno tijelo privrednika, pravnika i kulturnjaka i humanitaraca, što ovdje nas trenutno zanima, i nekoliko članova Vlade neka prisustvuje. Da znamo i sadašnje probleme. To bi bilo tijelo od nekih 20-tak ljudi. Jedan razgovor sa ljudima je to da bi se procijenilo da se napravi manja greška u izboru kandidata. Da se kasnije ne čudimo otkud ovaj čovjek dodje. Hajmo tražiti nekog, ako ti ne valjaju, druge ljude. Držim da to nije ni ispitivanje čovjeka, to je razgovor sa čovjekom kome se sad pruža prilika. Da se čovjek prestavi da kaže s kim ima namjeru raditi, kakav mu je program i da ga pitamo je li to program isfrazirao ili zaista zna šta hoće i koliko to može u ovakvoj jednoj situaciji. Jedna procedura koja ne bi bila loša ovdje. Od dva kandidata trebali bi da procijenimo kakvi su.

PEJANOVIĆ: I postaviti mu pitanje mira.

DELIĆ: U ime pripadnika Armije molio bih samo jedno. Da se ubrza ovaj proces. Nama su i Vlada i Predsjedništvo neophodni. Bio sam u 2, 3, 4, 6. korpusu, vlast nam mora što prije profunkcionisati. Armija je dovedena u situaciju da ne može dalje ići. Molio bih da se ako treba 24 sata zasijeda da se riješi taj problem. Ne možemo ići dalje. Mnoge stvari nam stoje, mnoga pitanja vezana za Armiju ne funkcionišu. I drugo, to je pri izboru ministra odbrane, nama Ministarstvo odbrane ne funkcionise kako bi trebalo. Molio bih da se vodi računa o tome. Jer izborom ministra odbrane i funkcionisanjem Ministarstva odbrane Armija BiH će biti daleko operativnija i moći će odgovoriti ovim obavezama. Imamo dosta svojih problema, ali sigurno je da se ukazuje i na mnoge probleme u Armiji koji su proizvod nefunkcionisanja Ministarstva odbrane. A ako ono bude funkcionisalo, onda će mnoga pitanja ići da štaba VK, sa korpusa sa brigada, ići će na Ministarstvo odbrane. Ne samo o čovjeku koji bi bio ključni, nego u segmentima podsekretara, zamjenika da se vodi računa. Jer vjerujte, ne možemo više. Mi smo izgradili preglomaznu aparaturu koja se ne bavi operativnim problemima posebno karakterističnim za rat. Mi bi trebali da se bavimo ratom i borbom, a da ostalo prihvati Ministarstvo odbrane. I zbog toga bih molio, ako treba sve da se provede, ali da se provede u ova dva dana da možemo krenuti po jedinicama i da tamo radimo posao. Jer

posao je na terenu, a ovdje zahtijeva jednu operativnost da ovo razriješimo. Samo toliko, ništa više.

IZETBEGOVIĆ: Hvala.

EFENDIĆ: Ovo što ste vi kazali da bi eventualno mandatar trebali da kažu koji je tim, kao kandidati teško bi bilo da kažu tim koji je bez konsultacije. Da se izvrše konsultacije s tim ljudima onda potencijalni kandidat ne prodje kao kandidat. Nije korektno prema tim ljudima s kojima bi se radilo. Dali je to dobro da se kaže da su ti i ti ministri, prije nego što je dobio mandat, da razgovara sa tim ministrima. Sve ostalo je manje važno. Pitanja se mogu postaviti, ali čini mi se prije nego što se imenuje mandatar bilo bi teško govoriti o kandidatima. Odnosno, može se govoriti, ali bi doveo kandidate pod znak pitanja ako ne bi prošao kao mandatar da ih može angažovati. A možda drugi kandidat za mandatar on bi imao druge kandidate. To bi dovelo do jedne zabune. Ja nisam čuo nigdje u praksi da se takvo nešto pojavi, da se istakne već kao u kandidaturi da se pojave kandidati itd.

IZETBEGOVIĆ: Jedino ako ne bude izabran da se oni ljudi nadju u neprijatnoj situaciji.

EFENDIĆ: Na to sam upravo mislio.

IZETBEGOVIĆ: Ne vidim u tome nikakve sramote. Nama treba Vlada. Možda taj pojedinac ne mora da bude genijalan čovjek ako on ima iza sebe tim od 15 ljudi - ime do imena. Ako ne dadne neki blijed tim. To je sad timski rad u Vladi. Ako nije u stanju da okupi dobre ljude, uzalud je što je sam efikasan čovjek. Važno bi bilo da se zna ko je u Vladi. A nije nikakva sramota.

SILAJDŽIĆ: Ako mogu ja. Mislim da mandatar sastavlja, dobija mandat i ako uspije da sastavi Vladu onda je ta vlada ta. To je takvo svugdje. Ispitivanje budućeg predsjednika Vlade, izvinite, ja se s tim ne slažem. Njegova referenca moga biti takva kad mu se povjeri mandat da će on sastaviti Vladu i imati program tada. U našoj situaciji manje program više rada. Ja mislim da je to. Drugo je u razvijenom parlamentarnom životu i situacijama kada imamo stranku koja se bori 5 godina sa drugom strankom, ima vladu u sijenci (npr. Italija). Ovo je jedna druga situacija. Čovjek kome se povjeri mandat, on sastavlja Vladu i iznosi svoj program. Ukoliko je taj program prihvaćen, Predsjedništvo koje sada zamjenjuje Skupštinu, onda taj čovjek ostaje predsjednik Vlade i idemo na rad. To je kako ja vidim situaciju.

IZETBEGOVIĆ: Ovo ne bi isključivalo da ćemo kasnije morati predložiti konkretan, ako on kaže s kojim timom ima namjeru da radi. Možda to i neće biti njegov konačan tim. Možda bude čovjek manje ili više. Kasnije bi morao provesti normalnu proceduru kad dobije mandat. Onda bi možda sutradan trebao da predloži formalno taj program koji bi trebao formalno da se usvoji. Ovo je jedan prethodni razgovor koji možete odbaciti. Ja ga smatram vrlo korisnim da bi se stvari pojednostavile. Da se izabere najbolji čovjek za tu priliku. Moglo bi opet da se pretvori u stranačko, nadmetanje. Kada bismo imali nesumnjivo, kada bi jedan kandidat očigledno odskakao od drugog, možda ne bi trebalo to ni da provodimo, da kažemo - ovoje očigledno jači i sposobniji čovjek. Medjutim, ako imamo približno ujednačene ljude, onda bi dobro bilo da se obavi prethodno jedan razgovor s njima. Kod izbora bi svake od nas bio zainteresiran koga će taj čovjek imati uza se. Za pojedine, barem najvažnije resore - odbrane, MIP-a, MUP-a, finansija itd.

SILAJDŽIĆ: Ja bih bio za to da se uvede sistem promjenljivosti i predsjednika Vlade i Vlade. Da Vlada ne bude institucija koja se nikad ne mijenja. Reviziju za 3 mjeseca. Ali ako se čovjeku da mandat, onda taj mandat znači povjerenje. Njegov tim radi i on je isključivo odgovoran, što se više širi ta odgovornost, što se više preispituje čovjek je manje odgovoran. I da svaki ministar bude ministar, da ima odgovornost, da odgovara za to. Da može biti smijenjen kao i predsjednik Vlade. A što se tiče ovoga, imam malu anegdotu. Jedan naš zajednički prijatelj, predsjedniče, koga znamo obojica, on je pitao svoju ženu šta bi ti odgovorila kad bi tebe pitao da se udaš za mene. To je Izo Serdarević. Ona mu je rekla: pitaj me pa ćeš znati moj odgovor. Dakle, pitaj me prvo hoću li se udati za mene pa ću ti onda reći. A nemoj me unaprijed ispitivati a šta bi ti rekla, itd. Ako se radi o ozbiljnim ljudima i čovjeku koji neće biti i o Vladi koja neće biti ovo što je danas. Ako damo Vladi pravo da radi - i ingerencije i autoritet. A bez toga ta Vlada neće biti Vlada.

GANIĆ: Ja smatram da je ova ideja dobro primljena kod ljudi iz ekonomskog i pravnog savjeta. Jednostavno da sjednemo i razgovaramo s čovjekom koji bi htio da vodi Vladu. S kojim ljudima bi nosio taj program. Ako smatrate da bi to čovjeka stavilo u nezgodnu situaciju, može da bude sastanak zatvorenog tipa. Ima sad mlađih ljudi. Želio bih prethodno da nam ponude program i da čujemo pitanja i političara i stručnih ljudi. Prema tome, ovo nije vrijeme konfora da možemo uvijek pretpostavljati, nego jednostavno smatram da bi to bio jedan sastanak koji bi imao jednu povratnu spregu i kandidata. U UNIS-u, Tvrtko Nevjestić zna mi smo praktikovali da nekad neke ljude koji su kandidati za direktora pozovemo i kažemo - dobro, kako bi ti vodio tu fabriku,

kakav poslovodni odbor predlažeš, ko su ti ljudi, zašto, itd. Onda on iznese taj program. Nekad oni znaju za drugog kandidata, nekada ne, kako mi odlučimo. Imali smo fantastičnih fabrika.

SILAJDŽIĆ: Ovo nije upravni odbor, ovo je Vlada.

GANIĆ: Ali radi se, govorim o Predsjedništvu.

SILAJDŽIĆ: Hoćemo li dati politički autoritet Vladi koji ona sada nema i dijelom zbog toga ne može da radi svoj posao. Onda je to u pitanju.

GANIĆ: Mi imamo pravo kao Predsjedništvo da pitamo mandatar sa kakvim timom misli da nastupi. Treba da kaže ja ću biti mandatar, članovi Vlade bi bili ti i ti, razgovarao sa njim, vodio bi taj sektor. To je ta ideja.

IZETBGOVIĆ: Ti kažeš Haris, ako mu dadneš mandatar nemaš povjerenja. Upravo o tome i govorimo. Kad se dadne mandat moraš imati. Mi sad proučavamo bismo li mu dali mandat ili ne. Prema prethodno utvrdjenom. Ovako ide procedura: mi puno raspravljamo oko toga da li valja ili ne. Manja bi nesaglasnost bila kad ga čujemo ko je, šta je, kako misli raditi, itd. I onda dalje ide sastav Vlade. Inače on sastavlja tim mukotrпно. On kasnije krene od jednog do drugog čovjeka. Onaj neće onaj hoće, dani prolaze. Kad sastavi i donese ovdje, mi kažemo Vlada ne valja. Hajde Jovo nanovo. Mi nemamo za to puno vremena. Trebali bi da imamo prekосуtra i da zakосуtra imamo Vladu. Mi na osnovu saslušanja kažemo evo mandat, dodji sutra pred Predsjedništvo sa Vladom, izglasamo to i ide dalje odmah. A onako će to biti, on će poslije toga sakupljati ljude, itd. itd.

SILAJDŽIĆ: To su onda konsultacije, nije saslušanje.

IZETBGOVIĆ: Na osnovu toga ćeš vidjeti da li ćeš mu dati mandat ili ne. Ovako bi to bio stručniji i ekonomičniji način. Nije ni malo ponižavajući. To je praksa u svijetu.

SILAJDŽIĆ: U pitanju su konsultacije koje bi se obavile na jedan drugačiji način. Mi smo malo degradirali Vladu u ovom procesu samim tim što imamo kandidate koji odbijaju da budu predsjednici Vlade. Dakle, u tom procesu. Ovaj proces nije u redu. Imamo jedno mjesto koje niko neće. Morate priznati to nije u redu. Ako bismo išli dalje, ovaj način ispitivanja itd. konsultacije privatne su sasvim u redu gdje je zaštićen čovjekov integritet. To je u redu. Ali ispitivanje, saslušavanje itd. dobićete onda kandidata, ali kandidata koji neće obaviti posao.

GANIĆ: Ne razumjem kakva je razlika između konsultacija i razgovora?

SILAJDŽIĆ: Konsultacije su sa ljudima, kao što smo imali konsultacije - konsultacije mandataru Vlade gdje se neće saznati da je čovjek odbio da bude predsjednik Vlade. To su konsultacije koje vršite vi Predsjedništvo itd.

GANIĆ: Hi ne vršimo konsultacije dok ne čujemo kakav tim ima u vidu da predloži.

SILAJDŽIĆ: Zato imate kabinete po kojima se vrše konsultacije. A imamo sad situaciju da ljudi odbijaju, da budu predsjednici Vlade. I moram reći odbijaju da budu ambasadori itd. Degradacija pozicija u Vladi.

GANIĆ: Ima dosta kandidata koji bi bili za Vladu.

IZETBEGOVIĆ: Nema problema, ali ima ljudi koji imaju bolje mjesto, mirnije pa neće da ide s njega, što bi on sada ovdje. Mora se reći da je predsjednik Vlade danas biti u BiH to je stravična stvar. Ni za kakvu naknadu biti predsjednik Vlade. Nije to plata privilegija. Naravno da mnogi ljudi bježe zato što je to mučan posao, daleko teži nego biti predsjednik Predsjedništva, pogotovo član Predsjedništva.

PEJANOVIĆ: Maloprije sam spominjao problem što ovo Predsjedništvo u nedostatku Skupštine radi dva posla i imenuje mandataru i verifikuje mu program i sastav kabineta. I naša situacija je otežana u tome što ako mi odaberemo mandataru ne možemo još pokazati povjerenje za nešto što smo već unaprijed odlučili. Drugo, mandatar kad dobije povjerenje da bude mandatar, on je dobio i povjerenje da sastavi svoj tim i da ponudi svoj program i mi više o timu - tim više nije bitan, to je njegova odgovornost. On može pasti za mjesec dana ako ne provodi politiku. I ovdje će se Predsjedništvo, to je što sam dodatno razmišljao, javiti dva puta da sluša program. Možda mu može pomoći to da prethodno u internoj konsultaciji sazna šta ljudi predlažu. Medjutim, ima jedno, ja ovdje nisam pobornik samo ovih pitanja i ne mislim da su ovo glavna pitanja - struktura Vlade. Postavlja se pitanje nama šta mi hoćemo od Vlade? A mi smo najodgovorniji za to kao Skupština. Kažem kao Skupština. Hoćemo li vladu koja će voditi dalje rat ili ćemo Vladu koja će gledati ka miru. Ako je Vlada koja će dalje voditi rat, onda mora imati program zašto? Ako je Vlada koja će voditi rat i preći na mir, onda mora imati i za jedno i za drugo program. Molim vas, nama je pitanje vođenja oružane borbe i otpora glavno pitanje dok traje rat. Nama

je pitanje vođenja mirovnog procesa dok traje mirovni proces. Uopredo s tim glavno pitanje. I nama je pitanje prehrane stanovništva glavno pitanje.

GANIĆ: Mirko, znamo ta pitanja. Ali ostavi ti to njemu. Pitaj to mandatara.

PEJANOVIĆ: Čekaj, ja sam tebe slušao. To su ta tri pitanja. Ako ćemo ići u prethodnu konsultaciju da čujemo šta kandidati mogu da ponude, to su ta tri pitanja koja ja predlažem da se saopšte kandidatima da mi u toj prethodnoj provjeri konsultacije hoćemo da čujemo njihovu viziju. Što ne isključuje i ovo da kaže kakav će sastav kabineta imati kakvu strukuru Vlade itd.

IZETBEGOVIĆ: Može se to staviti tamo. Kad je rečeno program Vlade - on će reći da mu je program da zaključi mir po svaku cijenu. Pa prema tome, to će reći u programu. I opredijeliti se prema tome. Ali može se reći u programu - obaveznost: svoj stav o ratu i miru. Da ne preskoči tu stvar. To je programsko pitanje. To će reći u programu šta on hoće da radi. A onda, ako bi se šta prešutilo što te zanima, ti ćeš ga onda upitati to. Trebaće voditi računa o nadležnosti Vlade.

PEJANOVIĆ: Dozvolite, predsjedniče.

IZETBEGOVIĆ: Je li to programsko pitanje. Metnemo u program i neka odredi svoj stav prema tom pitanju. Hajmo dalje. Ne možemo ni jednu stvar izvesti na kraj, imamo sto neakvih, gledišta. Nekad mi se čini da je diktatura najbolji sistem vlasti, u vražiju mater, ovom nema kraja. Kad imam sjednicu Predsjedništva, počne me boliti stomak dan ranije. Ne može se ništa riješiti. Niti se može riješiti u ovakvom Predsjedništvu ništa. Dakle, šta ćemo sa Vladom. Hoćemo li mandatara nepoznatom ili ga izvesti ovdje da kaže šta hoće šta neće. Kako ćemo? Ja sam se suočio s tim pitanjem jer sam imao 5-6 ljudi koji bi mogli dodju u obzir. Mi bismo se tu oko toga, ne bismo se mogli saglasiti za 7 dana. Ako izadjemo na razgovor s ljudima, onda ćemo se valjda ubijediti. Vidjećemo, ovaj je ubjedljivije branio svoj stav, ovaj zastupa, ovaj ima jasnije stavove u pitanju mira, rata, hrane, izbjeglica, konvoja, itd. Ovaj drugi zbunjeno odgovara, ne zna šta hode generalno, itd. Ja bih lično rado od njih čuo svakog. Sjednite zajedno s njim pa popričajte zajedno. Ako hoćete možemo ml kao Predsjedništvo da ga saslušamo. Samo mislim da mi nismo dovoljno stručni ljudi. Ima mnogo pitanja koje bi im trebao postaviti privrednik, pravnik, političar itd. Tako da znamo kad nekom povjerimo mandat da smo time uglavnom posao završili. Mada ćemo mi formalno na jednom sjednici od 15 minuta prih-

vatiti njegov tim sutra i njegov program. I kazati to je gotovo. Bila bi stvar gotova tako. Bilo bi dobro da tu ne bude prisutna javnost. Da ne bude javni nego zatvoreni razgovor na kome novinari mogu da dodju ispočetka da znaju o čemu se radi, a da se razgovori vode iza zatvorenih vrata. Dajte da nešto riješimo.

GANIĆ: Možemo li upitati tog čovjeka s kim misli i kako misli raditi. Sve se svodi na to.

IZETBEGOVIĆ: Hoćemo li postupiti na taj način? Zamolio bih da mandatare, ko ima interesa i želje da ih istakne, neka to uradi. Jer prije tri dana je bio u novinama, Filipović izjavljuje, ako se nema kaži mi smo u roku od jednog dana reći mandataru i program i sve skupa. I znam da to nije tako lako.

LAZOVIĆ: Predsjedništvo ističe mandataru.

IZETBEGOVIĆ: Rečeno je da će se u konsultacijama mene obavijestiti o tome.

LAZOVIĆ: Ne može se ni problem mandataru riješiti prije nego što se riješi Predsjedništvo.

IZETBEGOVIĆ: Predsjedništvo postoji.

LAZOVIĆ: Postoji suženo.

IZETBEGOVIĆ: Nećemo odlagati Vladu za 15-20 dana.

PEJANOVIĆ: Da vidimo od koga tražimo predloge za mandataru. Da prethodno izvrši ponudu. SDA je ponudio. Tražimo od opozicije i? To je sve?

IZETBEGOVIĆ: Hoćete li vi predlagati nekoga? Ako ga predložite, učinite to do sutra u 17 sati, molim vas. Ako do 17 sati ne uradite to, znači, nemate namjeru. Mi ćemo sutra definitivno donijeti odluku o proceduri za mandataru. Hvala vam velika. G. Hadžo Efendić je dao jedan podnesak kojim se zahvaljuje na izboru za ambasadora u Austriji i traži da se o tome obavijesti Predsjedništvo i moli da ga se razriješi te dužnosti. Naime, nije riječ o razrješenju, nego se zahvaljuje se na tome. Dakle, da se povuče njegovo imenovanje. Rekao bih vam u vezi sa ovom stvari. Ja i Silajdžić smo predložili Efendiću da se prihvati te dužnosti i na osnovu toga smo učinili takav predlog. Zašto? Hoću vam reći i to, reći ću i javno, prvom prilikom kad budem mogao, Hadžo Efendić nije tražio da se imenuje nigdje vani kao što to traže neki drugi ljudi. Ima ljudi pa traže. Efendić nije čovjek koji je

to ikad rekao. Mi smo smatrali, pošto je ambasada u Beču za nas trenutno najvažnija ambasada na svijetu, jer je zbog situacije kakva jeste praktički čitav niz službi MIP-a je koncentrisan u Beč. To je za nas trenutno najvažnija ambasada i vjerovatno će ostati dugo vremena takva. Trebao nam je siguran i pošten čovjek. Gore se nalaze i sredstva MIP-a. Gore je blagajna MIP-a koja bi bila u Sarajevu da nije stanje kakvo jeste. Potrebno je da neko ipak bude i na tim sredstvima. To su bili motivi zbog čega smo mi predložili Hadžu. Hadžo se mislio 24 sata i nije dao odgovor. Pred samu sjednicu pomalo sam ljutito rekao da se zatraži od njega mišljenje - ako hoće hoće, ako neće neka kaže da neće. Da znam na čemu sam. Idem na sjednicu nemam predloga. Onda je Hadžo rekao dobro, neka Predsjedništvo procijeni i kako god procijeni ja ću to prihvatiti. Mi smo prihvatili njegovu kandidaturu. I sad mislim da ti razlozi stoje i ja bih predložio da Predsjedništvo ne usvoji ostavku koja je očigledno motivisana izvjesnim bockanjima. Javnost, koga god imenujemo, narod ga izloži neugodnostima. Javnost je osjetljiva da neko ide vani. Ta ista javnost me proziva kako to da za godinu i po dana nemate ambasadora u Vašingtonu. Ako ga postavimo biće napadan što ide i izvlači se. Hadžo nije ovdje ničiji rođjak, nisam ga znao do prije godinu i po dan dok se nisam vidio s njim u stranci itd. Prema tome, niko ga ne gura iz tih razloga. U njemu smo našli sigurnog čovjeka. Prema tome, predložio bih da Hadžo ne insistira na svojoj ostavci a mi da ostanemo pri svojoj odluci od prije 10-15 dana i da to obrazložimo javno. Da kažemo Hadžo Efendić je podnio ostavku. Predsjedništvo je nije usvojilo iz tih i tih razloga. Jer konačno trebamo popuniti to mjesto kao što trebamo popuniti mjesto u Vašingtonu i Bonu i ništa ne čekati nikoga. Dugo vremena držimo otvorene pozicije na vrlo važnim mjestima. I trebamo ubuduće, ako neko bude napadnut, mi izaći u zaštitu čovjeka i kazati kako stvari stoje, što se tiče Hadže uzimam na sebe da prvom prilikom objasnim kako je stvar stajala. Može to uraditi i Silajdžić ako bude u prilici da to kaže - da objasni stvar. Hada se MIP mogao javiti odmah čim su bile ove reakcije da kaže to je tako išlo. Zaista je ljudima neprijatno. Izlazi da ljudi traže da idu van iz ovog pakla. Medjutim, ovdje stvari tako ne stoje.

SILAJDŽIĆ: Stoji ova primjedba Predsjedniče da se MIP mogao javiti, medjutim, ja sam bio iznenadjen, Hadžo nije sa mnom razgovarao o tome. Trebao je to da učini. Istovremeno ću posvjedočiti da Hadžo ni u jednom momentu nije to tražio niti je to bila njegova ideja. Neću ponavljati, ali ću reći nešto drugo. Mi smo zbog stava HDZ, znate svi da smo tražili saradnju i nije došlo do toga, da smo zbog toga zakasnili u popunjavanju nekih vrlo važnih mjesta. Mi imamo milion ljudi vani. Isto su tako složeni problemi kao i ovdje. Imamo negdje ključna mjesta koja moramo

popuniti. Predsjednik je rekao sve o mjestu u Beču. Ja u potpunosti podržavam predsjednika. Mislim da Hadžo ne bi trebao da insistira na ovome iz razloga koje je objasnio predsjednik a i zbog toga da ne uvedemo princip prihvatanja mjesta zbog toga što je popularno ili nepopularno. Mnogi se od nas ne bi prihvatilo ni jednog mjesta ako je u pitanju popularnost ili nepopularnost. Bogami ima mjesta koje niko ne bi u ovom momentu prihvatio. Ali je situacija kakva je. Milion ljudi je vani, moramo imati jedan centar iz koga će se sve koordinirati. Taj centar je Beč. Imamo i taj račun, to je važna stvar, moramo imati čovjeka iz naše sredine za koga ćemo znati da taj posao obavlja dobro. Ja još uvijek smatram da su valjani razlozi zbog kojih je Hadžo bio kandidat i bio prihvaćen kao kandidat. Moja je preporuka da Predsjedništvo ne uvaži ovu ostavku. Hvala.

LAZOVIĆ: Mi smo na prošloj sjednici donijeli odluku i Hadžu izabrali za ambasadora u Beču. Razmišljajući o svim ovim elementima o čemu ste vi govorili i Haris, stvar je njegove volje. On je podnio ostavku i on mora razriješiti sam sa sobom tu dilemu. Da li ostaje pri ostavci ili ne. Ja lično sam glasao jednom za Hadžu i nema potrebe da drugi put glasam.

EFENDIĆ: Pošto ovako g. Lazović prebaciva lopticu meni, mislim da vi kao ljudi možete da shvatite situaciju. Nisam odlučio nego sam kazao neka odluči Predsjedništvo gdje sam korisniji. Ali povratkom sa puta toliko sam doživio neugodnosti, toliko je bile negativnih reakcija da mi je to bio jedan ogroman teret i ispada kao da ja bježim, sklanjam se negdje itd. Mada nikada na to nisam mogao pomisliti. Iz tih razloga sam zamolio Predsjedništvo da me razriješi naravno to je to. Niko nije reagovao, niko nije kazao da to nije bila ni moja želja ni zahtjev. Prema tome, smatram da je greška bila i što je uopšte objavljeno. Prema tome, tako je. Nije trebalo ni objaviti to. Kako bih se neugodno osjećao da ne dodje agreman pa da ne budem prihvaćen itd. Mada vjerujem da se to ne bi desilo, ali i to je mogućnost. I neka pravila ponašanja tu postoje u ovim slučajevima se to ne objavljuje, nego kad se dobije agreman. Iz tih razloga. Prema tome sam napisao i smatram da je to moja obaveza i moralni čin da to javnosti stvarno kažem da to nije bila ni moja želja, ni zahtjev, ni molba. Ostaje na Predsjedništvu da odlučuje. Ja ću se uzdržati.

IZETBEGOVIĆ: Predlažem da ovu ostavku odbijemo i da za to damo obrazloženje. Koje za to? On je rekao da nama prepušta odluku. Hvala.

PEJANOVIĆ: Ja sam dao izjavu u ime Predsjedništva i rekao za vas svu trojicu da iza vas stoji rad. U "Večenjim novinama".

IZETBEGOVIĆ: Narod zadovoljava "Hadžo nije htio, mi smo rekli da mora". To ga zadovoljava. Istina da smo ga ubjedjivali da ide. To je istina. Istina da sam pred samu sjednicu rekao Bakiru reci Hadži da kaže da ili ne. Jer sam ga dva puta pitao telefonom. On kaže, nisam se još odlučio. Pravo da vam kažem, u velikoj sam dilemi tako mi je odgovarao. Nije polako poletio za toj dužnošću. Tačka 6. Ima riječ g. Silajdžić.

SILAJDŽIĆ: Riječ je o sprovođenju zajedničkih deklaracija. Kratko ću reći nešto. Vi ste obaviješteni o nekim koracima koje smo poduzeli. Mislim da su neki pomaci učinjeni najmanje na prekidu neprijateljstva jer je prekid neprijateljstva, uz prolazak konvoja, uz oslobađanje zatočenika najvažniji, odnosno tačka 1. Na prekidu neprijateljstva nešto je učinjeno. Koliko znam s naše strane bilo je pokušaja da se i objavljena je jednom prekid vatre. To je druga strana. Sad govorimo o deklaraciji sa hrvatskom stranom koju hrvatska strana nije poštovala i objavljen je jednostrani prekid vatre, što se konvoja tiče, takodje ste obaviješteni. Samo ću vam reći da konvoj iz Stobreča koji je mjesecima stajao u Splitu, danas u posljednjem izvještaju koji ja imam, prenio između G.Vakuf a i N.Travnika gdje je sada ja to ne znam. Na Maklenu je bio juče. Na Maklenu su tri kamiona opljačkana. Ne znam više ni za kakve detalje. Dakle, prenio je između G.Vakufa i N.Travnika. Pitanje je 80 vozila, dakle, jedna značajna pomoć. Moram reći da se na tome naročito angažovao ministar Granić koji je zadužen za provodjenje deklaracije sa hrvatske strane, ali jasno je i to da nije uvijek imao podršku, odnosno da je manje imao nego što je imao i da se to odrazilo i na sljedeću tačku, a to je razmjena zatočenika. Nekoliko puta je ta razmjena odgadjana zbog stavova nekih lidera iz Hercegovine. Medjutim, danas sam obaviješten da je konačno perfektuirana ta razmjena, da treba da počne u utorak po odredjenom programu odnosno po projektu Crvenog krsta u 8 sati ujutro. Tu imamo jedan problem. A to je problem opštinskih vladi ili vlasti ljudi na terenu. I mislim da po tom pitanju Predsjedništvo treba da zauzme jedan stav. Mi imamo sada prijedlog oslobađanja zatočenika sa hrvatske strane imamo, upravo mi je ovog momenta stigao prijedlog i sa srpskom stranom gdje se predlaže da se u srijedu 20. 10.1993. u jednom danu razmijene svi zarobljenici. Krajišnik je na sastanku koji smo imali na aerodromu prekjuče rekao da je to vid razmjene koji je najbolje uspijevao kada su u pitanju odnosi Hrvata i Srba. Sve što smo pokušali propalo je. Kad smo rekli jedan dan zamjenjuje se svi za sve - to je uspjelo. Mi smo to predložili Crvenom krstu - obje strane. Crveni krst je rekao da oni to ne mogu tehnički, da moraju vidjeti itd. Na kraju su se složili sa tim da to treba obaviti u jednom danu. Predložena je srijeda 20.10. i postoji pro-

gram oslobađanja odnosno mjesta. Tu imamo primjedbu odnosno mišljenje državne komisije koja je u jednu ruku dovela u pitanje ovakav način razmjene zbog eventualnog postojanja zarobljenika koji nisu registrovani u međunarodnom crvenom krstu. To isto važi i za sporazum sa Hrvatima. Može biti da ima zatočenika koji nisu registrovani, može biti da nema. Vjerovatnije je da ima nego da nema. Medjutim, obzirom da je dogovor svi za sve, postoji nekakva obaveza da se puste i oni koji nisu registrovani. Postavlja se pitanje - hoćemo li mi odlučno prići ovom poslu odnosno hoćemo li uopće prići ovom poslu, ili ćemo čekati i dalje da se registruju ljudi kojih nema na spisku. Na nekoliko lokaliteta postoje takvi zahtjevi - ili zahtjev da se ne pusti niko sve dotle dok se recimo iz određenog sela, ljudi koji su odvedeni, ne registruju, ne pronadju oni ili njihova tijela. Problem je vrlo složen, težak je i ja, pravo da vam kažem, obično imam naviku raditi sam sve što mogu. Ali obzirom da sa radi o životima ljudi, o sudbinama, ja želim da predsjedništvo donese odluku o tome. Dakle, mi imamo ovdje prijedlog Međunarodnog CK sa ministrom Granićem je usaglašen ovakav projekat na koji sam ja pristao. 850 ljudi imamo Hrvata koje drži Armija BiH, 4360 po međunarodnom CK koje drži HVO. Dakle, razmjena je svi za sve po određenom programu. Razmjena traje, otprilike, 6 dana. Sa srpskom stranom imamo otprilike 450 za 490. Prijedlog MCK i u dogovoru sa Krajišnikom na aerodromu je da to bude sve razmijenjeno u jednom danu. Biće otpora zbog lokalnih interesa koji su razumljivi zbog toga što nam, kao što svi znate, ne funkcioniše vlast. U našem i srpskom sporazumu ima izuzetak jedan. To je Tarčin. U Tarčinu ljudi insistiraju da se 175 lica nestalih u Hadžićima ili da se nadju ili da se nadju njihova tijela ili da se da tačno informacija gdje su. Mi smo to mišljenje prenijeli i MCK i Krajišniku i dogovorili smo se da se, dok se takva informacija ne dostavi, da se ne vrši razmjena Tarčina. Naravno, kao što smo očekivali, srpska strana je rekla u redu, ali onda treba da imamo isti broj zarobljenika i sa druge strane koji neće biti pušteni dok se Tarčin ne riješi. Dakle, Tarčin ima 175, na drugoj strani treba da bude 170. Mi smo imali tu primjedbu i govorili smo cijelo vrijeme o razmjeni Tarčin-Kula. U Kuli se nalazi manji broj zarobljenika. To je ono što srpska strana nije prihvatila. Medjutim, na kraju su prihvatili da se mijenja logor za logor - centar za centar. Tarčin za Kulu. U Kuli ima 89 a ovamo u Tarčinu 175. Ta razmjena je odgođena zbog toga što nemamo informaciju o sudbini ljudi iz Hadžića. To su zahtjevi njihovih porodica. Sve drugo bi bilo svi za sve. Negdje ima problema, ne znam 18 ljudi nama je dostavljeno u Konjicu koji (Hrvata) su ili u procesu osumnjičeni za neka djela itd. Mislim da je dostavljena Predsjedništvu informacija i zahtjev za aboliciju, Ja sam za to da se ovdje na Predsjedništvu odluči da li ćemo ići sa ovim programom. Ako hoćemo, onda da svi stanemo

iza toga. Ja sam iza toga neću stati. Radi se o životima, radi se o hiljadama ljudi. Po meni, ako hoćete moje mišljenje, ovo bi trebalo učiniti. Zašto? Jer se pokazalo, praksa je pokazala registrovanje svakog za koga neko zna da je nestao, ne vodi ničemu da tako te hiljade ljudi nećemo pustiti nikad. S tim da su obje strane i mi tvrdo stali na tome da se puste i oni koji nisu registrovani. Uz to, međunarodni crveni krst se obavezao da provede istragu u Srbiji i Crnoj Gori i Kninskoj krajini kod lokalnih vlasti o indicijama da posebno u Srbiji i srbijanskim rudnicima postoji veliki broj ljudi koji radi na prisilnom radu u tim rudnicima. I u Crnoj Gori isto tako. Ne postoje čvrsti dokazi, postoje indicije. Broj se kreće od 5 do 2,5 hiljade. Vrlo je teško reći o čemu se radi. Međutim, MCK je na sebe tu obavezu preuzeo. Dakle, pred nama je prijedlog MCK sa kojim sam se ja složio, pa molim da se ovo verifikuje, odobri ali da iza toga stanemo svi i kod civilnih i kod vojnih vlasti da se ovaj sporazum provede. Hvala.

IZETBGOVIĆ: Samo nam ponovi sa srpske i hrvatske strane. Koliko se ljudi mijenja sve za sve? Koliko bi bilo to?

SILAJDŽIĆ: 490 sa srpske strane ljudi koji su posjećeni na 16 različitih lokacija koje drži Armija BiH. Mi držimo 490. Ovdje je 455 posjećenih na 15 mjesta. I ta mjesta su navedena. Ne znam da li ste dobili kopije ovoga.

IZETBGOVIĆ: 455:490. To je bez Tarčina i Kule. To je sve osim Tarčin i Kula.

SILAJDŽIĆ: U Tarčinu Armija BiH drži 170 i nešto ljudi, u Kuli je 80 i nešto ljudi. Dakle, u ovom slučaju je to ...što se tiče Hrvata, oni drže prema evidenciji CK 4670 ljudi na 15 mjesta dok Armija BiH drži 850 ljudi na 14 mjesta.

GANIĆ: Ovdje se spominje da CK nema na spisku ljude koji se potražuju sa naše strane, koliki je broj tih ljudi koji se nalaze na spisku CK.

SILAJDŽIĆ: Kad bismo znali taj broj znali bismo gdje su i šta su.

GANIĆ: Pazi, mi znamo, na primjer... Mi moramo znati koliko ljudi. Ako mi tražimo 5 hiljada ljudi, a kod njih ne postoje ti ljudi na spisku nije ih registrovao CK, znači da su oni ubili 5 hiljada ljudi. Znamo li mi koliko nam ljudi ne dostaje?

SILAJDŽIĆ: Ako bismo išli tako onda nam nedostaje 200 hiljada ljudi. Ovako, u Tarčinu znamo tačno. Znamo na ovom mjestu. Zna se koji su ljudi odvedeni autobusom 23.6. 47 ljudi. Na njima

posebno insistiramo zato što se zna da su uzeti u autobusu i odvedeni. Svi su ljudi metalske struke, stručnjaci. Svi su odvedeni u jednom danu. Nažalost, koliko mogu da vidim iz reagovanja srpske strane, vjerovatno je malo od njih živo. Ne zna se ništa drugo.

IZETBEGOVIĆ: Tebe detalji interesuju. Haris ih ne može znati tačno. *Zajednički razgovor.*

SILAJDŽIĆ: Državna komisija pretpostavlja da ima mnogo ljudi koji su - gdje tačno, ukoliko kažemo, onda CK ide tamo i traži te ljude. U Glini se pretpostavlja, koja nije ovdje unesena, da ima 11 ljudi prema nekim podacima i tih 11 ljudi bi bilo pušteno. Odmah da kažem da su se na licu mjesta, tamo je pao dogovor mada to ne spada u MCK da se ima 20 i nešto civila u Badžićima Muslimana i Srba u Tarčinu da se izvrši razmjena. CK neće u tome da učestvuje. Dakle, civili iz Hadžića bi prešli u Tarčin i obratno. Ne znam da li se broj tačno poklapa. Ako se oni dogovore o tome rekao sam da nemam ništa protiv.

PEJANOVIĆ: Veoma cijenim rad koji je napravljen u zadnjih, 10 dana za sprovođenje ova dva sporazuma. Zaista je prilika da se može kazati da je za kratko vrijeme puno uradjeno, a to je velik, težak i mukotrpan posao. Podržavam ovu akciju i prijedlog koji je dao Silajdžić da se to provede kako predlaže na bazi pripremljenoj sa MCK. Blizu je zima. Ne bih govorio koliko to ima značaja za naše interese. Ja sam neki dan bio na sjednici Predsjedništva CK. Oni su imali temu ovu, u ovim logorima su pretežno civili. Bar što se tiče naše strane. Naših vojnika vrlo malo na sreću. Molim vas, tamo su iznesene neke činjenice koje govore da imamo veliki broj civila koji su u poodmaklim godinama - žena i muškaraca. I da su u vrlo kritičnom stanju. Sa tog stanovišta je naš interes da se što prije izvuku. Neki ljudi su već bili jutros u CK i onda su oni postavili meni, a jedan od njih je došao, radi u našem jednom ministarstvu, majka mu je u Kuli, majka mu je već na umoru i moli može li se ona izdvojeno riješiti. To bi morali imati u vidu. Prihvatajući da se dobiju informacije i odgovori za ono što se mora dobiti, ali imajte u vidu da u takvim logorima, pošto civili umiru, što prije odlučimo da se oslobode mi smo na dobitku. To je moje, predsjedniče. Predložio bih da se ubrzaju i ova dva logora koliko god je moguće.

GANIĆ: Ima li ratnih zločinaca medju ovim ljudima koje mi držimo?

SILAJDŽIĆ: Državna komisija je napravila primjedbu kad je rečeno svi za sve, za Hkraka i Damjanovića ovdje. Naravno da ta razmjena ne dolazi u obzir. Tu je čovjek, predsjednik Državne

komisije možete ga pozvati. Druga evidencija ne postoji o ratnim zločincima. Pitam ga da li imamo ratnih zločinaca? Odgovor je bio nemam komunikacije nemam faksa, nemam satelitskog telefona, ja to ne znam. Dakle, nemamo evidenciju.

PEJANOVIĆ: Je li ovaj književnik na Kuli.

SILAJDŽIĆ: Jeste. To je moja informacija.

IZETBEGOVIĆ: Bi li trebao ovdje predsjednik komisije, da ne napravimo neku grešku.

SILAJDŽIĆ: Ja sam za to da se pozove.

IZETBEGOVIĆ: Ako je tu neka dodje. Ti reče da će se pojaviti otpor.

GANIĆ: Je li ovdje razmjena njihovih zarobljenika za naše civile?

SILAJDŽIĆ: Da li vi želite tu razmjenu ili ne? Ukoliko želite, ovo je naš program izvolite ga ispoštovati. To je sve.

IZETBEGOVIĆ: Bojim se da se kasnije ne naprave teškoće oko Tarčina. Biće nepovoljna zamjena s našeg stanovišta.

SILAJDŽIĆ: U Tarčinu je povoljna zamjena.

IZETBEGOVIĆ: Mi moramo sto i nešto pustiti za 50.

SILAJDŽIĆ: Ne, 750 za 314. Iz Konjica bi izašlo 314, a iz Gabele 750 ljudi. UNPROFOR u tome učestvuje.

DELIĆ: Ja sam odredio čovjeka u ekipu i on radi. Ali se u principu ne slažem i kad je onih 300 ljudi bilo. Ali obzirom da je njihov takav princip a naš ovakav, mi nismo civile zarobljavali samo vojnike, slažem se, neka ide razmjena. S tim kad je riječ sa srpskom stranom traže jednostavno podatke, hoće da znaju. Ono što je uhvaćeno u Hadžićima kad je počeo rat da li su poginuli, gdje su tijela, traže se podaci jednostavno. To je problematično.

GANIĆ: Trebalo bi tražiti podatke da se zna da li su ili nisu živi.

SILAJDŽIĆ: Uslovljena je zamjena Tarčina i Kule i zbog toga je to izuzeto. Gdje su, gdje je 174 čovjeka iz Hadžića prije godinu i po dana, godinu dana koji su nestali. Oni su ponudili nekoliko imena.

IZETBEGOVIĆ: Izvoli, Amur, sjesti. Razgovaramo o oslobadjanju zatočenika. Dobro bi bilo da nam daš neke bliže informacije.

SILAJDŽIĆ: Bilo je pitanje ratnih zločinaca. Da vidimo koje je mišljenje komisije.

AMUR: Ne mogu biti siguran. Komunikacije su u prekidu. U Sarajevu imamo dvojicu - Heraka i Damjanovića. Ovo što sam od jutros uspio prikupiti imamo nekih optužbi po članu 141. to je genocid i 142. to je ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Neki osumnjičeni i optuženi. Medjutim, bez obzira na stepen odnosno fazu krivičnog postupka, ja sam mišljenja i Državna komisija da ih ne treba uključivati u razmjenu. Bolje eventualno ostaviti odredjen broj ljudi čak i naših koje de oni tretirati kao ratne zločince trenutno, nego se upustiti. Ovo govorim zato što svakodnevno ja imam masu tih ljudi. To su roditelji onih silovanih djevojčica, unakaženih, ubijenih i u procjepu sam. Ne mogu sam da donesem neku odluku koja bi bila relevantna. Zašto? S jedne strane na mene se vrši pritisak da što više oslobadjamo ljudi iz zatvora i to je jedna masa ljudi. S druge strane, druga grupa ljudi koja je opet u većem broju kaže ne puštajte uopšte zarobljenike. Odluka je vrlo teška. Ima ukupno 5. Ako govorimo konkretno o ovome što treba uskoro da uslijedi, radi se o 18 lica hrvatske nacionalnosti, pripadnika ekstremnog dijela HVO gdje su tamo u nekakvom naslovu označeni kao lica koja su vršila masakre itd. Medjutim, konkretna optužba je samo za jednog od njih po članu 142. ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Ja sam stupio u kontakt sa vojnim tužiocem. Njegov stav je da on ne bude pušten, ali u opisu radnji tog krivičnog djela vojni tužilac kaže da se radi o sljedećem: da je on bio predsjednik HDZ Konjic, da je poč...od sukoba izmedju dijela HVO i Armije vršio prikupljanje muslimanskog civilnog stanovništva u jednu kafanu u blizini Konjica sa namjerom da ih koristi kao živi štit prema tom dijelu Armije BiH. Naum nije ostvario jer su se umiješali Hrvati mještani koji mu to nisu dopustili, šta je problem? Problem je što će druga strana insistirati u ovoj razmjeni upravo na njemu i što će biti doveden u pitanje vjerovatno cijeli projekat koji je ministar Silajdžić dogovorio ako mi ne pustimo tog čovjeka. Raspoložem podacima samo za Konjic. Za Mostar imam podatke, nemam podatke za svih 850. Ono što imam kažu da nije poveden uopšte krivični postupak ni protiv jednog. Radi se o stotinjak njih u Mostaru. Za ostale ne posjedujem uopšte podatke sa imenima i prezimenima. I eventualno zašto su osumnjičeni.

ČAMPARA: Ima li da oni naše tretiraju kao ratne zločince?

AMUR: Ima. U posljednjoj razmjeni jednog smo takvog uspjeli izvući koji je dobio od Karadžića aboliciju. Kod HVO ne znam. A u posljednjoj razmjeni su jednog abolirali po članu 142. koji je bio u pritvoru u B. Luci.

ČAMPARA: Ako će se postaviti uslov za takvog jednog da se ne provede razmjena, molim vas, ne znam imaju li oni naših pa da kažu ne damo u to 5 hiljada 10 ja tih.
Zajednički razgovor.

AMUR: To je stvar principa.

IZETBEGOVIĆ: Kad čujem za neku curu koju siluju u Čapljini, ja bih ga spika pustio da tu curu spasim. Medjutim, problem je druge prirode. Što će se naši ljudi buniti i reći ti daješ bojovnika za nekakvu tamo curu. Ali, takav je pristup na terenu. Ljudi su odlučili i to ih se ne tiče. Šta on može. *(Ne čuje se predsjednik)*

AMUR: Radi se o sudbini 4.670 naših, ljudi.

IZETBEGOVIĆ: Spašavano 4000 ljudi za ovamo 7-8 stotina. *(Ne čuje se)*.

AMUR: Biće prigovora i ako uradimo razmjenu i ako ne uradimo. Mi ne držimo u Sarajevu takve osim Heraka i Damjanovića. Ali govorim o Foči o zločincima koje još uvijek nemamo.

IZETBEGOVIĆ: Nama se nudi da se izvuku curice iz jedne javne kuće kod Foče.

AMUR: Imamo još jednu.

IZETBEGOVIĆ: U Miljevini je bilo dosta curica. Dali smo neke ljude. Ako treba spašavati nekog, to su djeca. Ima vojnici, racionalniji pristup. Uvaliče mu pušku u šake pa da ponovo puca.

AMUR: *Ne čuje se. Zajednički razgovor.*

DELIC: U Travniku u zamjeni je više dano nama nego što je otišlo tamo. *Zajednički razgovor.*

IZETBEGOVIĆ: Ako uradimo ovo bez Kule i ovoga, ostaće disproporcija potpuna. Teško ćemo riješiti.

AMUR: Problem je što ja insistiram na tome da prije obavljene razmjene medjunarodni komitet dostavi listu. Imam konkretna saznanja, čovjek izašao prije 10 dana iz Foče i kaže da oni drže 8

intelektualaca iz Foče, odvojeno neregistrovano od strane međunarodnog komiteta. To je neposredno uz Foču - Brioni. On je jedan od tih koje su držali posebno, pa je uspio privatnim kanalima da izadje. On kaže tih 8 (*ne čuje se - nešto pravi smetnje*).

Dalji tok sjednice se ne čuje.

“Jednostavno, ne možemo ispustiti ovaj organ iz ruku. Zašto bi ispustili i sutra kucali na vrata da SDP nešto prihvati ili ne prihvati”.

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 19. oktobra 1993. godine, u 17,00 sati

Sjednici je predsjedavao predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, gospodin ALIJA IZETBEGOVIĆ. Sjednici su prisustvovali članovi Predsjedništva, kao i drugi članovi koji su pozvani.

S tim što je u tekućim pitanjima uvršten izvještaj o radu Vlade april 1992. 1993.

.....

PREDSJEDNIK: Ima dakle pismo, čije je pismo.

ZDRAVKO DJURIČIĆ: Od HSS-a (hrvatske, seljačke stranke).

PREDSJEDNIK: To je što se tiče ovoga pitanja. Evo pročitajte Zdravko to pismo. Izvoli.

ZDRAVKO DJURIČIĆ: Predmet kandidiranja za funkcije. Ranijim pismom smo vas obavijestili o našim stajalištima u vezi sa popunjavanjem Predsjedništva R BiH. Tom prilikom, a i sada pretpostavljamo da su neki članovi Predsjedništva, i predsjednik Vlade podnijeli ostavke, odnosno razriješeni dužnosti - te da su po tom osnovu ta mjesta upražnjena. Ujedno smo naglasili da su nam

neophodne konsultacije, a za njih je nužan izlazak iz Sarajeva, u kom cilju su poduzete aktivnosti još prije 15 dana. S obzirom na jučerašnju sjednicu Predsjedništva i opredjeljenje da se u toku današnjeg dana izvrše nove konsultacije obavještavamo vas da je naš stav ostao isti, te da za popunu mjesta u Predsjedništvu ukoliko su upražnjena smatramo da treba primijeniti princip izbornih rezultata. Tako da su naši kandidati: 1. Prof. IVO KOMŠIĆ; 2. ZORAN PERKOVIĆ. Treba računati da je potrebno obaviti razgovor sa g. Perkovićem kojom prilikom bismo razgovarali i sa našim potencijalnim kandidatima za predsjednika Vlade koji su trenutno izvan Sarajeva, a na teritoriji RBiH. Hvala. Primite pozdrave. Na znanje hrvatski koordinacioni odbor. Potpisano od dopredsjednika Ilije Šimića.

PREDSJEDNIK: Zna li iko ko je dotični?

ZDRAVKO DJURIČIĆ: Znam ja.

PREDSJEDNIK: Ko je?

ZDRAVKO DJURIČIĆ: To je Zoran Perković - on je angažovan u Vladi Herceg-Bosne.

PREDSJEDNIK: Ako je to onaj o kome ja mislim, on je dole bobanovac.

ZDRAVKO: Jeste.

EJUP GANIĆ: On je ministar za pravosuđe. Tako da vodi računa da dole se slučajno ne počini neki zločin da to sve bude u redu. Da pravna država funkcionise dole. Položio pokazao.

PREDSJEDNIK: Ja sam pitao ko je sljedeći na listi pa rekoše čini mi se Perković, pa kažu za tog čovjeka koji je bio iza Komšića. Rekoše da je aktivni bobanovac. Tako je. (On je livnjak rodom. Iz Livna).

MIRO LAZOVIĆ: A bi sada SDP insistirao umjesto Perkovića da ubaci svog čovjeka. Miupravo hoćemo da Predsjedništvo ojača svoj legitimitet kroz izbornu volju građana Bosne i Hercegovine. Perković je po istom osnovu kao i Marić. A ima još jedna stvar. Ti si juče rekao da to mjesto pripada stranci SDA. Je li tako. Ako bi išli tom logikom, onda bi Ivo Komšić morao ustupiti mjesto Nijazu Durakoviću ili nekom drugom, ili bio na listi SDP-a. I to je mjesto stranke SDP. Treća mjesta su iz SDP-a. A zato mi pristajemo na vraćanje ovog Kljuića. Mislim da je to u ovom momentu politički

značajnije za sve nas, nego ići sa nekim čovjekom iz SDP-a koji je Hrvat itd.

X: Pošto imaju izborne linije i g. Ključić i g. Perković mi prepuštamo mogućnost neka SDP izabere oko toga, nećemo se suprotstavljati ni protiviti tome, a za uzvrat da prepusti da mi izaberemo predstavnika iz reda muslimanskog naroda.

X: Ako dozvolite, ja bi na jedan sistematičan način pokušao argumentirati ovaj predlog opozicije. Neću ponavljati ništa od argumentacije koja je do sada u ovoj proceduri iznesena. Nijedan od onih argumenata, nego ću pokušati iznijeti nekoliko novih argumenata pa da vidimo. Prvo o čemu bi vas kao Predsjedništvo želio obavijestiti da mi u SDP-u insistirajući na ovim principima ne želimo nikakvu konfrontaciju sa Predsjedništvom, a najmanje bi želili da budemo faktor nekih podjela ili rascjepa u samom Predsjedništvu. Mi smatramo da nam je u ovom vremenu potrebno, Predsjedništvo prije svega jedinstveno na globalnoj probosanskohercegovačkoj orijentaciji. Smatramo da nema više mjesta za one koji nastupaju zastupaju secesionizam, separatističke opcije ili nestanak čak BiH kao države. U tom kontekstu otpada Perković. Sa svoje strane dakle mi želimo jedinstveno Predsjedništvo. Predsjedništvo od autoriteta, ugleda i međunarodnog respekta. Opozivom Borasa, Lasića i Akmadžića, naša je ocjena da su otpali razlozi za uzmimo neku vrstu dosadašnjeg antagoniziranja odnosa u Predsjedništvu. Smatramo da se to jedinstvo na ovoj probosanskohercegovačkoj orijentaciji može ostvariti sa ljudima koji su prošli izbornu proceduru. Drugo, smatramo dok god postoji međunarodno priznanje BiH kao suverene države da se mora očuvati institucija Predsjedništvo. I to u njegovoj prvobitnoj svrsi. A to znači da Predsjedništvo kao višenacionalno, višestranačko može stajati na stanovištu BiH kao cjeline, a nikako na pozicijama ovog ili onog partikulariteta, kako smo imali do sada slučaj. Mi smo sigurni da će tako Predsjedništvo moći osigurati i dalje međunarodnu podršku BiH i čak razbiti mnoge zablude, predrasude, lažne dojmove i propagandne slike o BiH, o raznim težnjama navodno koje i te kako su do sada sudjelovale u odgovarajućem odnosu međunarodne zajednice prema našoj republici. Treće, ovo želim posebno da naglasim mi ne želimo zaista konfrontaciju sa u strankom SDA. Kao što ne prihvatamo redukciju prirode ovog spora na unutar partijski rivalitet SDA -SDP. Što se nažalost evo dva puta ponavlja, čak i u informacijama dnevnog reda. To nije niti se može reducirati na nekakav uzmimo usko-partijski odnos između dvije stranke. Naprotiv polazeći od opredjeljenja koje je interes države BiH stavlja iznad svake usko partijske optike. Mi niti smo SDA niti smo druge parlamentarne partije koje su ostale vjerne BiH, nismo

nikada shvatili kao političke neprijatelje, nego smo ih tretirali kao konkurente koji smo okupljeni svi oko jednog zajedničkog cilja, da očuvamo živote slobodnu egzistenciju bosanaca i hercegova- ca i njihove državne egzistencije. Sa tog stajališta mi i proma- tramo i ovu situaciju u kojoj smo se našli. S tim da kažem da naše stajalište dijele i druge 4 parlamentarne stranke koje su ostale odane ideji BiH. Bez ozbira na našu parlamentarnu manjinu, mogu slobodno reći mi nismo nikakve aus. . . partije, nego uvjereni smo možemo i psihološki i politički i simbolički, pogoto- vo u očima međunarodne javnosti dati doprinos očuvanju BiH kao države. Želim ovdje posebno da apostrofiram jedan mome- nat. Po našoj ocjeni rukovodstvo SDA je u prilici da pokaže kako nije imalo niti ima predrasude prema Muslimanima pripadnicima drugih partija. U dosadašnjem periodu želeći doprinijeti očuvan- ju institucija države prije svega, i to kada je bilo najteže kada su institucije države, kada su bili pokušaji da se institucija države sruši iznutra, želeći dakle da doprinesemo očuvanju legitimiteta prije svega Predsjedništva i Vlade BiH. Mi smo u SDP-u svjesno, dakle namjerno participirali u organima države uglavnom preko kadrova srpske ili hrvatske nacionalnosti. Na taj način objektivno došlo je do svojevrsne diskriminacije prema našem članstvu odnosno ljudima muslimanske nacije. To je dijelom i rezultat upornog insistiranja da za Muslimane koji su izvan SDA nema mjesta u organima vlasti. Prilika je po našem mišljenju da se pokaže da je to ta dosadašnja praksa bila iznudjena, daje bila rezultat okolnosti, neka jedna epizoda. I da mi u SDP-u a ni u SDA ne želimo sistematski dakle u principu u načelu diskriminirati građane BiH muslimanske nacionalnosti. Odmah da kažem da mi u SDP-u nismo više spremni prakticirati taj iznudjeni princip diskriminacije prema svom članstvu. A mislimo takodje da je vri- jeme da SDA napravi jedan prostor za aganžman u organima vlasti muslimana pripadnika drugih političkih partija. Ne radi se to da naglasim o nekom našem unutar partijskom sporu ili proble- mu njega nema, ali insistiram na ravnopravnom učešću kadrova svih nacionalnosti, svake partijske pripadnosti u javnom životu i organima države. Ovo se moglo lako ilustrirati što sam kazao, da vas ne zamaram. Već sam nešto rekao o motivima koji su nas nosili da sudjelujemo u Predsjedništvu i Vladi BiH. Pri tome moram kazati da smo mi prelazili preko niza problema, pa i pritisaka, potiskivanja i neke vrste diskriminacije naše partije na nižim nivoima državne organizacije. Medjutim, u toj toleranciji ima i granica. Mislimo da je upravo sada na djelu prag ispod koga mi više ne možemo ići. Razmišljali smo i razmišljamo o tome nismo donijeli nikakvu odluku, da povučemo članove Predsjedništva RBiH sa liste SDP ukoliko se ne pokaže volje da se u izboru da prednost načelu demokratičnosti i ukoliko se ne osigura puni legitimitet u izbornoj proceduri. A ta dva načela, po našem mišl-

jenju, ne mogu se obezbijediti ako se bude obnavljala praksa ...ili samovolje. Ako jednom po našem mišljenju je bio iznudjen presedan sa Lasićem, iz čisto pragmatičkih odnosa, odnosa u cilju uspostavljanja ili ...sa Hrvatskom, mislimo da se takav presedan sada ne mora praviti, jer zapravo nemamo zato više razloga kad smo se napokon oslobodili iluzija što se tiče politike hrvatske. Mislim takodje da bi valjalo zaista jednom odbaciti jedan besmislen argument i stalno se pozivati na prava stranaka pobjednica na izborima, na neko eskluzivno mjesto u Predsjedništvu. Kao što vam je poznato stranke-pobjednice, mada je to sintagma besmisla jer ne mogu tri stranke pobijediti na izborima može samo jedna, dakle te stranke pobjednice svoju pobjedu očituju u parlamentu, a ne u Predsjedništvu. U Predsjedništvu nema stranaka pobjednica. Ravnopravna zastupljenost naroda slučajno se izborila ili voljom naroda, poklopila sa ravnopravnom zastupljenošću nacionalnih stranaka na čelu 2+2+2. Prema tome, ne može se pozivati na neko eskluzivno pravo SDA u Predsjedništvu po osnovu činjenice da u Parlamentu ta stranka ima stvarnu većinu. I na kraju bih vam dao jedan prijedlog: mislim da je bitno da se ne pravi diskriminacija među članovima Predsjedništva i po osnovu procedure po kojoj se postaje članom Predsjedništva. Mi smatramo da svi članovi Predsjedništva moraju to postati na isti način ili bolje rečeno, članovi Predsjedništva treba da budu proglašeni, dakle poštujući izbornu listu, možda bi trebalo proglasiti nove članove Predsjedništva, a ne birati ih. Eto, malo sam možda odužio, ali želio sam iznijeti još nekoliko argumenata ili nekih motiva koji nas opredjeljuju da insistiramo na ovom predlogu koji smo mi dali i da vodite računa eventualno o tim nekim aspektima - problemima sa kojim se suočavamo.

BIČAKČIĆ: Ja bih se ukratko osvrnuo samo na ove navode koje je kolega Zgodić sada ovdje iznio i mislim da većina ocjena stoji, ali ima nekih bitnih razlika koje su takodje evidentne. Prvo, mi cijenimo da SDP ima angažman u republičkim organima i kroz svoje kandidate muslimanske nacionalnosti i to je do sada bilo evidentno i prisutno, potpredsjednik Vlade je bio član takav kakvog ga spominje g. Zgodić. I još niz kandidata. A na nižim organima, toga je bilo puno. Ukoliko se stvari ovako predstavljene i ako se ovako ne može doći do rješenja, onda nam ostaje da se sazove Skupština pa da Skupština izglasa to. Ja takodje smatram da ne postoje stranke pobjednice, nego jedna pobjednička stranka i to je SDA. Ona je dobila najveći broj glasova u odnosu na druge nacionalne stranke. Sada, kad se posmatra prostor BiH na kojem se proteže vlast Predsjedništva i Vlade, onda je to dominantno tako. U tom kontekstu da bi se ovaj problem prevazišao jer nama zaista nije cilj ni da SDP napusti državne organe niti bi mi to željeli ni voljeli, pogotovo ne bi nikoga tjerali,

ali obzirom da se stalno spočitava kao unutar-stranački sukob SDA-SDP malo u tome čujemo ostale političke stranke. Mislim da bi bilo dobro da i te ostale političke stranke dadnu svoj eksplicite ne samo kroz ovo saopštenje koje se upućuje sjednicama.Predsjedništva, ali u ovom ovakvom kontekstu, a da bi se ovaj problem prevazišao, ja nemam ovlasti Izvršnog odbora, ali ovdje mogu predložiti možda jedno rješenje koje se možda neće svidjeti, ali može biti povod da se ove stvari prevazidju. Ukoliko se ostaje na insistiranju da g. Duraković udje kao član Predsjedništva, SDA će postaviti pitanje da g. Irfan Ljubjankić preuzme funkciju predsjednika Skupštine. Na taj način imaćemo svoga člana u Predsjedništvu i imaćemo, moći ćemo ovu stvar dovesti do kraja. Ja zaista, nije mi drago što ovaj predlog iznosim jer smo mi veoma zadovoljni i visoko cijenimo doprinos g-dina Mire Lazovića u dosadašnjem radu Skupštine, ali ako se problem ne može nikako drugačije naći i ako SDP mora dati i kandidate muslimanske nacionalnosti, onda mi nemamo drugog puta nego da ovako stvari postavimo.

ZGODIĆ: Ako dozvolite samo, sve su stranke na stanovištu ove ...Jedino moram vam reći da reformisti imaju rezervu oko Kljuića. Smatraju da on ne treba nikako da se kandidira za člana.

IZETBEGOVIĆ: Očigledno se stvorila jedna situacija u kojoj se bez Skupštine ne bi dalo izaći iz ove situacije, jer ne može niko ovdje natjerati da...stavova nego prepustiti Skupštini da rješava stvar. Ja bih se ovdje osvrnuo - mislim da se pogrešno upotrebljava riječ diskriminacija. Malo je prejaka riječ. Ako ćemo već upotrijebiti dosta tvrd pristup tome, onda je to neka borba za vlast. Recimo, uticaj u nekom tijelu. To je na koncu normalna stvar, Nema diskriminacije SDP. Ne može se postaviti pitanje da izbor ili neizbor Durakovića unutra ili Irfana da je to pitanje diskriminacije SDP. Nije. Jer, ovdje već sjede dva člana SDP u ovom tijelu. To bi bio treći član SDP. Mi smatramo da se na taj način ravnoteža vlasti pomjera. Previše u korist SDP u korist na rezultate, previše se malo odražava. Dakle, ne reflektuje više Predsjedništvo izbornu situaciju. Mi smo sigurni, ni sadašnja raspoloženja građana. Nije realna stvar da odnos SDP-SDA bude 3:2. To nije realna stvar i ne znam što insistirate na takvom rješenju. Onda će vjerovatno morati se pribjeći ovome što Edhem predlaže. Da se ponovo uspostavi ta ravnoteža. Tim prije što je potpredsjednik Vlade SDP, što su tri ministra SDP, informisanje je tu, snabdijevanje, jedan broj ljudi. Tako da nema diskriminacije. U svakom slučaju, nije osnovano upotrebljavati taj izraz, jer nema ... Ovo je borba da se - SDA se pita zašto bi se ona povukla sad u ovom slučaju. Zašto bi ona, izgubivši Fikreta Abdića, kao člana SDA to prepustila SDP. Zašto da to radi ako to ne mora da čini.

Sasvim sigurno i vi kad biste danas imali izgleda da u Skupštini dobijete drukčiji rezultat, ne biste propustili. Što da to uradimo. To bi bio s naše strane jedan glup politički potez. Što bi se mi sutra ubjedjivali. Mi smo preuzeli odgovornost za sudbinu ove zemlje i zašto bi mi danas to prepustili jednostavno. Izvolite se kod naroda izboriti za tu poziciju. Onda ćete biti zaslužni za ono što se događa i odgovorni za to. Mi smo do sada uglavnom promostili odgovornost za belaje koji su nastali ovdje. Ne bježimo mi od odgovornosti. Ne može se tražiti da mi jednostavno prepustimo tu vlast. Ovo je jedan odnos koji je donekle u redu. Dva predstavnika SDP u Predsjedništvu. To je još u redu. Tri, mislim da je već to malo previše. Jednostavno, to je problem odnosa nekog balansa snaga i nekog odnosa prema izbornim rezultatima. I mi smo uvjereni i prema raspoloženju u sadašnjoj javnosti u BiH. Prema tome, može se naći neki drugi put da se ta ravnoteža uspostavi. Bilo bi bolje da predsjednik Skupštine ostane Miro Lazović, a da Irfan bude član Predsjedništva, ako ne onda ćemo morati ići vjerovatno na drugo rješenje. Jednostavno, ne možemo ispustiti ovaj organ iz ruku. Zašto bi ispustili i sutra kucali na vrata da SDP nešto prihvati ili ne prihvati. Može da ne prihvati, ovo je politika. Mi znamo kako se u politici mijenjaju stvari naglo. Sve je stvar nekih računica, interesa, matematika, itd. Što bismo mi sutra se ubjedjivali kao što se sad ubjedujemo. Sutra će doći neko drugo pitanje izbora Vlade nekakve, odluka izvjesnih, komandanata korpusa. Biće taj i taj, glasanje, što će nam taj sport. Mislim da mi nećemo prepustiti ovaj Predsjedništvo na tako lagan način. Nemojte to tražiti od nas. To bi bila s naše strane neregularna odluka. Zato se meni čini da je s vaše strane malo previše upornosti u tome. Trebalo se ipak voditi računa da se sad trenutno nalaze dva člana Predsjedništva vjerovatno iz stranke, da je to jedna mjera prava, možda. Malo i veća. Što se tiče člana Predsjedništva iz hrvatskog korpusa, tako piše i tako moramo govoriti iako to nekad malo grubo zvuči - Hrvat, Srbin, ali tako piše u ustavu čiji sastavljači su bili ranija vlast. Mislim da je dobar izbor da dodje Kljuić. S jedne strane je dobro što su oni ponudili Perkovića. Mi kod takve ponude možemo slobodno ići na Kljuića. Oni su ponudili jednog neprihvatljivog kandidata. Ali, da li bi taj izbor pravili? Prema tome, mislim da ovdje što se tiče ovog Predsjedništva, čini mi se da ne postoji rezerva nikakva u odnosu ni na Komšića ni na Kljuića ovdje, čini mi se, to je moja procjena. To bismo mi provjerili glasanjem. Ali ovo pitanje ostaje sporno. Pa da li bismo išli sad sve na Skupštinu ili bismo ovo riješili i riješili mandataru, a ovo ostavili da riješi Skupština, dajte da to vidimo. Da nadujemo neki izlaz u ovoj situaciji. Ja bih vam predložio da mi izaberemo Komšića i Kljuića da mi to objavimo sa objašnjenjem da nismo mogli prihvatiti ovaj prijedlog Hrvatskog odbora, jer su ponudili neprihvatljivog kandidata, pa

smo mi onda išli na ovoga. A da suzimo polje nesporazuma isključivo na to pitanje i da idemo na izbor mandataru i da rješavamo tu stvar oko Vlade.

GANIĆ: Mislim da će se - hajmo da podijelimo - znam da bi vi voljeli da riješite stvar u paketu. Mislim biće vrlo teško riješiti ovaj hrvatski korpus ako ga sad ne riješimo. Kljuić i Komšić. Onda da nastavimo diskusiju o ostalim problemima. Ili hoćete. Evo o čemu se radi. Ako danas ne izaberemo Kljuića, javiše se sutra nova situacija.

IZETBEGOVIĆ: Onda bi nesporazum samo ostao na pitanju Irfan ili Nijaz. Uz svo poštovanje oba čovjeka, to je jedna politička borba za uticaj u ovom organu. O tome se radi. Nije da je jedan bolji od drugoga. Radi se o političkom opredjeljenju

MIRO LAZOVIĆ: Ja imam mišljenje da smo mi svi na istom cilju. Da nadjemo neko rješenje, koje će zadovoljiti sve koje neće dovesti do nekog rascjepa i da neće dovesti do nekog lošeg rješenja koje bi imalo posljedice i po BiH a po legitimitet ovog predsjedništva, a i po odnose između SDA i SDP-a. Mislim da nam to ne treba i da se može naći rješenje. Normalno, treba to sve sagledati i biti spreman na kompromis. Ja upozoravam da mi nismo rukovodjeni nekim uskostranačkim interesima, jer mislim da ovo nije vrijeme gdje se može prigrabiti neke privilegije, pogotovo neka vlast. Sve je ovo na neki način ipak imitacija vlasti, ali uz pokušaj da se sačuva taj legitimitet i sačuvaju pozicije državnog organa koji predstavlja BiH. Ja mislim da se rješenje može naći jednim dogovorom. Ne želeći uopšte da se stvar sada prebacuje na teren posebno stranački, ja sam to i Edhemu rekao u razgovoru, prije ovoga. SDA po meni treba da uzme mandataru Vlade, čak sam predložio čovjeka. Mislim da bi to mogao biti Haris Silajdžić. Mandatar Vlade da bude on. Potpredsjednik Vlade Irfan Ljubljankić ili neko sa cazinske krajine. Tim bi stranka SDA ojačala svoje pozicije i ne bi došlo do ovoga o čemu vi upozoravate g. predsjedniče da bi došlo do nekog tasa koji bi prevodio u korist SDP-a re vidim uopšte tu nikakvu korist niti tražim tu neku stranačku borbu, jer prava vlast ipak je i politička moć u Vladi. U Vladi koja bi bila u najvećoj mjeri pod uticajem stranke SDA. I to je ta prava moć koja bi .... Ukoliko bi se popunilo Predsjedništvo na legitiman način i formirala jedna takva Vlada, mislim da bi bilo neophodno i prioritetno napraviti jednu političku platformu sa kojom bi trebalo izaći pred međunarodnu javnost sa jednom našom novom inicijativom koja bi jasno i decidno iskazala našu političku orijentaciju kako riješiti problem unutar Bosne i Hercegovine, a ja dajem sebi slobodu da kažem da u toj platformi treba iskazati i naša politička opredjeljenja kako riješiti global-

no političko pitanje na prostoru bivše Jugoslavije. I mislim da bi takva jedna inicijativa zairitirala svjetsku javnost i to bi bio mogući pomak u našu korist. Znači kompletirati Predsjedništvo, kompletirati Vladu, izaći sa jakim platformom i biti politički agresivan. Mislim da bi se stvari mogle popraviti, a prostora za političku borbu između SDP i SDA i drugih političkih partija biće kad dodje mir na ovom prostoru. A što se tiče lično mene, vi mene možete, mislim stranka SDA ima takvu moć i u Skupštini ili u Predsjedništvu, ne znam ni ja. Miro Lazović zaista nije sporan. Ja ću se sam povući. Ja ponovo ponavljam da bi moja politička borba bila borba za Bosnu i Hercegovinu. Iako moja pozicija smeta ja ću se sada povući. Ali dajte da uradimo Predsjedništvo i Vladu, pa da onda sagledamo ukupan problem, ja ću se povući u koristi SDA ako vi mislite da će vam to donijeti nekakvu prednost. Jer to je nikakav problem, nije Miro Lazović i njegova sadašnja pozicija.

PREDSJEDNIK: Edheme izvoli.

EDHEM BIČAKČIĆ: Mislim tačno je da je to Miro u razgovoru kojeg smo imali prije ove sjednice spomenuo ovo H. Silajdžića kao mandatara Vlade, ali SDA ima kandidata za mandatara Vlade i ako bude ona predlagala ona će predložiti svog kandidata. A ne bih prihvatio to da nam se imenom i prezimenom određuje taj mandatara Vlade, to nam je neprihvatljivo i ne bi moglo ići na toj osnovi. Obzirom da pomaci se apsolutno ne prave, i ne ide ja sam i rekao u kojem slučaju i zašto nakon upornog insistiranja SDP-a da Nijaz to bude umjesto Irfana i da mi onda moramo tražiti to pitanje i u tom kontekstu u Skupštini ćemo to pitanje postaviti. To je nama neizbježno i neminovno. Mada ja bih lično radije prihvatio ovu varijantu da Ljubljankić bude član Predsjedništva. Ali pitanje mandatara je posebno pitanje o kojem smo se nadam se još i juče dogovorili da će biti dva kandidata. Da će biti ispitivanje i odlučivanje ovoga predsjedništva, ja ne bi to sada vezao. Toliko.

EJUP GANIĆ: Mogu li ja da kažem nešto. Mi ovdje imamo sada trenutno jednu jednačinu sa tri nepoznate. Ja znam da posebno SDP je bio nezadovoljan politikom koju su vodili ovi predstavnici HDZ. I ako mi danas riješimo - ako izglasamo povjerenje Kljujiću i Komšiću mi onda imamo jednačinu samo sa jednom nepoznatom. Umjesto sa tri nepoznate. Znači ovo je jedan daleko manji problem. Onda kada to preanaliziramo i druge kombinacije bilo bi veoma važno, a ako to ne uradimo danas .... mi ćemo završiti sa nekim radikalnim Hrvatom koji će biti neka vrsta Bobanovog predstavnika ako ova dva čovjeka danas ne prihvatimo. Znači imamo šansu da prvo primimo dva Hrvata koji su za BiH. Koji

izražavaju 75% volje hrvatskog naroda. Ako taj problem riješimo, znači jednačina sa tri nepoznate se svodi na jednu nepoznatu. I onda hajmo nastaviti diskusiju dalje o tome. Ja mislim da će te i vi imati nekih drugih ideja i biće ideja s druge strane. Prema tome ajmo mi uzeti Komšića i Kljuića u Predsjedništvo. I onda kada to uradimo napraviti ćemo jednu pauzu pa ćemo dalje razgovarati. Jer vjerujte, ja sam dosta ovdje neutralan u čitavom ovom procesu. Jer je na neki način, nekako mi je takva pozicija, ali smatram da bi ovim dali jedan istinski doprinos pomjeranju stvari u pozitivnom pravcu, a posebno obračunavanje sa jednom politikom koja nije bila dosljedna. Prema tome, sada možemo se ovog trenutka imenujući ova dva čovjeka obračunati sa jednom politikom koja nije bila dosljedna. Znači, dva autentična bosanska Hrvata bi ušla u predsjedništvo. Onda imamo jedan problem, jednačinu s jednom nepoznatom, napravimo onda pauzu, možemo onda vršiti više bilateralni i kako god da nazovete tih konsultacija idemo dalje. Ako sada vama - znate ako to ne uradimo, biće stvari onda sve kompleksnije, to znači imamo jednu kako da kažemo rak ranu, hajmo nju riješiti pa onda idemo dalje, to je moj prijedlog. Jer me to ponukalo ovim prijedlogom koji smo dobili za ovog čovjeka koji je sada dole nekakav ministar pravosuđa u toj tzv. Herceg-Bosni gdje narod doživljava takve zločine koji se nisu registrovali kao u ranijem ratu. Pa bi ja apelovao na predstavnike ovdje SDP-a na vas troje da se složite s tim. Jer to je jedan prvo, obračun sa jednom politikom. Jer vidite kada je u pitanju Ljubljankić i Duraković oni su obojica za BiH. To znači tu su dileme druge vrste. A kada su u pitanju izbor ova dva predstavnika ova dva predstavnika iz hrvatskog naroda mi se ovdje obračunavamo sa jednom politikom i pokazujemo dosljednost da smo na putu za BiH. Pa bih predložio da mi ova dva čovjeka koopotiramo sjednemo dalje, vjerujte biće onda više razumijevanja i fleksibilnosti, po mom mišljenju.

PREDSJEDNIK: Ovdje ima jedna finesa na koju bi ja htio skrenuti pažnju ja sam je tek sada primjetio. Ovo ipak nije prijedlog hrvatskog koordinacionog odbora, ovo je HSS-a prijedlog. E, sada pazi da li bi mi mogli ići neposredno na izbor ove dvojice ljudi, more li se dogoditi da Komšić odustane sutra zbog toga.

GANIĆ: Neka odustane.

PREDSJEDNIK: Ako nema ste strane problema ja bih se pridružio ovome predlogu prof. Ganića da mi suzimo malo polje nespo razuma da riješimo to, onda imamo..... isključivo člana Predsjedništva.

GANIĆ: Onda hajmo dalje ganjati.

PREDSJEDNIK: Onda moramo napraviti jednu pazuzu, da malo vidimo da barem riješimo nešto.

GANIĆ: Većina mojih predloga predsjedniče je u odnosu prema jednoj politici. U ovom trenutku Predsjedništvo imenujući ova dva predstavnika iz hrvatskog naroda, ima jedan stav prema jednoj politici koji su vodili neki prethodnici koji su išli na razaranje Bosne. Ne uradimo li to danas, onda će biti tumačenje, jeste gospodo možda je važnije da neki kandidat jedne stranke ili druge udje nego da se obračunate sa jednom politikom koja razara BiH. A onda ćemo biti daleko.

PREDSJEDNIK: Ima li u tom pogledu problema?

X: Ima je li.

PREDSJEDNIK: Ima u rješavanju pozicije. Ja mislim ovo ostaje u obe varijante kako je bilo ova dvojica, ako je to tako onda bi mogli riješiti, ako nije onda - jer ovo je bio shvatam da je dio paketa predsjednik Vlade, član Predsjedništva tu. Ali ne vjerujem da je ovdje, po ovom domenu. Ovdje čini mi se da postoji.

MIRKO PEJANOVIĆ: S tim što bi ovu konstataciju trebali opozicioni blok, SDA i članovi Predsjedništva - iz tog bloka iz muslimanskog korpusa. Mislim da ta konstatacija može pomoći, ako ne pomogne onda smo na istom. Ja ne mogu da zamislim situaciju da mi nakon skoro dvije godine rata i svih muka koje smo podnijeli ovdje ne možemo naći političko rješenje, i za one ciljeve za koje smo se svo vrijeme borili. Mislim da možemo i moramo naći rješenje. Sa ljudima sa kojima smo do sada smo ovo radili prema sebi bi bili nepravedni ako bi pokazali da nismo spremni na .... Mislim da se rješenje može naći. Ja bih vas ipak zamolio, posebno gospodina predsjednika. Predpostavljate problem odnosa snaga u vlasti i do sada

PREDSJEDNIK: Znaete vi šta je problem ovdje, nemoj da nam se pojavljuje sada.

MIRKO PEJANOVIĆ: Dozvolite, ja vas jako uvažavam dozvolite - mislim da taj problem od momenta u kome smo se iz nužde udružili, a ne samo iz ovih ili onih, najviše iz nužde da se izborimo za i opstanak i egzistenciju i b... Bosnu. I da je to jače od svake podjele i da ta podjela nije figurirana. Ja vam moram reći g. predsjedniče da se sa svima više svadjam nego sa vam ovih 18 mjeseci. Čak i sa mojim partijskim bliskim prijateljima, recimo u posljednjih 5 mjeseci sam se svadjao, kada smo gradili ono da bi

spašavali Bosnu. Tražili rješenje za mir. Mislim da se tog straha moramo osloboditi. A i ova neka razmišljanja koja je iznio Lazović pomažu se i u personalnom smislu i u svakom pogledu tog straha možemo više. I nadalje molio bih vas da imate u vidu, da nisu motivi bili i ostali isti. A to je da legimitet BiH se izvodi i poštuje primarno iz rezultata izborne volje građana Bosne i Hercegovine. U ovom slučaju mi to činimo za sve kandidate sem u jednom slučaju. Ja mislim da se možemo tu malo popustiti naći rješenje. Koje bi bilo povoljno za sve. Predlažem tu konsultaciju i mislim da ona može proći. A ovo na kraju da kažem predsjedniče, mi ne samo da hoćemo poštovati stavove pet partija parlamentarnih u rješavanju u paketu, nego mi tako i mislimo. Mislim da jednu noć i sutra pola dana ne mijenja stvar i da trebamo tu konsultaciju - nije sporno kandidati. Vidite za nas nisu sporni kandidati, mi ćemo dati svoj glas za ova dva kandidata o kojima je Ejup govorio, ali da izvršimo ovu konsultaciju da damo za čitav paket.

GANIĆ: Vidite ja samo tu - i sve sam na neki način preživio na svojevrsan način. Pitanje je ovdje da li mi tražimo neke ustupke, da li vi tražite neke ustupke da bi se odstranila negativna politika HDZ-a prema Bosni. Mi sada glasanjem možemo da odstranimo negativnu politiku HDZ-a prema Bosni. Znači kooptiranjem ova dva čovjeka mi ćemo imati ljude mi ćemo odstraniti jedno žarište negativne politike prema Bosni i Hercegovini. Ako nećete to da uradite, nego tražite neki ustupak za vašu stranku onda je to više - onda idemo u jednu drugu sferu. Ovdje je sada pitanje BiH. Mislim da sam analitički sveo ovu stvar - onda otvaramo pitanje ove jednačine s jednom nepoznatom. Duraković ili ovaj ili šta sa Skupštinom i šta sa predsjednikom Vlade i to. Vidite nekako u politici vi dodjete u jednom trenutku kada možete neke stvari riješiti. A ukoliko ova stvar prenoći vidjećete sutra će biti drugi Hrvati na stolu i onda ćemo imati onu vrstu politike HDZ-a koja nije bila za Bosnu i onda ćemo gospodo živjeti s tom politikom imaćemo Predsjedništvo. Ja bih predložio znači da izaberemo ova dva čovjeka ili da napravimo pauzu pa da se večeras nadjemo kasnije, da nastavimo razgovore. O tome. To je moje mišljenje.

PREDSJEDNIK: Tanja izvoli.

TANJA MIJATOVIĆ-LJUJIĆ: Ja dozvoljavam da g. Ganić prof., ali ima nas ovdje još profesora koji i pravimo malo dublje analize. Vi nama sada pripisujete ovdje da mi podržavamo jednu politiku koja nije u redu, i još nam hoćete pripisati da smo na toj strani po vašim riječima. Medjutim, ja bih vas htjela podsjetiti na nešto, a neznam to se valjda sve snima te naše sjednice. Kada sam ja upozorila kada je g. Akmadžić sjeo s one strane stola da ga je trebalo odmah odstraniti, jer po meni ako neko radi sa mnom pa s

jedne s druge strane, on za mene nije više sa mnom. Pa sam rekla to isto za Lasića i za F. Abdića i za Borasa da im treba pisma poslati i reći im gospodo izvolite doći u Predsjedništvo ako ne dodjete smjeniti ih. To sam jedno dva tri puta rekla. Medjutim, čini mi se da me niko apsolutno nije čuo. A mislim da su još neki drugi. Neću da govorim, ne mogu baš da se sjetim. Prema tome, ne može se to nama pripisati. Drugo, ja sam već rekla zašto sam. Zna se moj stav. Ali g. Predsjedniče i vas bi htjela da zamolim da ipak kažete mi jesmo iz opozicije a da li smo mi vama našim stavovima do sada smetali u vođenju vaše politike. Ja mislim da nismo. Čak i u nekim slučajevima možda kada se čovjek i nije složio prećuti u korist dobra ovog naroda i ove zemlje, ako se to više lakako može reci da je neko dobro. Prema tome, ja isto kažem, ja od početka imam svoje stavove, s njima sam i sada i ostaću do kraja. Ali je pošteno isto tako s druge strane ako se nekome ti stavovi ne sviđaju ako mu smetaju u vođenju neke njegove politike ili političkog cilja da se to kaže. Jer mislim da bez obzira što kažu politici treba i slagati, ja sam za jedan otvoren, iskren razgovor. Ako nekom ne odgovara više ono što neko zastupa kao npr. većina nas ovdje u opoziciji cjelovita Bosna zajednički život što neki kažu da je to već dosadno i apstraktno, onda to treba reći. A ne pripisivati da smo za neku politiku i za nekoga ko nije za Bosnu i Hercegovinu. Ja to apsolutno nikome neću dozvoliti. Jer to treba dokazati. Zahvaljujem se.

GANIĆ: Mislim predsjedniče da Tanja nije dobro razumjela. Mislim ako nećeš Akmadžića i Borasa, ako se ne sviđja njihova politika evo ti prilika da se oslobodiš te politike.

TANJA: Imali smo mi to davno.

GANIĆ: Ako hoćeš oslobodi se te politike. Ako mi tražiš nešto da ti dam da bi se oslobodila te politike to je druga stvar.

PREDSJEDNIK: Ne, ne ja sam rekao razumijem ovo povezivanje predsjednik Vlade, to mi je jasno. Ali ne razumijem ovo povezivanje sa izborom hrvatskih predstavnika, jer bi na taj način riješili nešto. Naime, ja pokušam da dokučim što se tu trži. Paket. Svatam to da ima paketa. Tu razumijem. To je jedna stvar, dobro bi bilo daše uzajamno poštujemo, mi smo ovdje nismo nikom prebacivali. Kada je riječ o opredjeljenju Bosne. Mi smo dobro jasno rekli. Da ovdje niko nikom ništa nema da prigovori. Ali moremo prigovarati na izvjesnim rješenjima, ali opredjeljenjima za Bosnu zaista nema niko, pa i u odnosu na ova dva kandidata koja su sada u pitanju. Obojica se bore za BiH. Svako na svoj način, i dobro u okviru nekog političkog miljea drugog. I rekli smo da integritet ova dva čovjeka, dobro što se oni sada toliko puta pom-

inju niko ne dovodi u pitanje, pa ni bilo koga ovdje. Ne kažem ono kada je raniji sastav bio. To ne bi mogao da kažem. ali ovdje može svako da samo da izrazi svoje poštovanje za stav svakog od ovih ljudi. Bez obzira što smo na različitim pozicijama možda više ideološkim. Medjutim, mora se biti sigurno dalje sasvim konkretnih pitanja političkih pitanja imenovanja, rješavanja raznih stvari, konepcija - zato na koncu konaca političke stranke i postoje što imaju različite pogleda na neka pitanja. A mi mislimo da sada naravno ako pripada jednoj političkoj stranci, ja zato pripadam što smatram da upravo eto njen program najbolje odgovara. Poštujući apsolutno oporedjeljenje drugih ljudi, da oni misle da to treba drugačije da se radi. Samo se radi o toj stvari. Ne radi se nekim temeljnim opredjeljenjima. Prema tome niko temeljna pitanja ne vodi u pitanje, ali razlike u pristupima što jeste predmet stranaka, zato što imamo različite poglede na neke stvari. Inače bi bili ista stranka. Prema tome, ovo ne treba nikoga da iritira, jer ovo je teška, svakako su pomalo teške diskusije, ali dobro se vode na način koji nikoga ne treba da povrijedi, niti treba da to bude slučaj. Ponekad pomalo iskrenosti ne fali, otvorenog razgovora. Ja sam malo prije otvoren razgovor pokušao da vodim, radi se o odnosu snaga političkih je li. Što bi izbjegavao čovjek da kaže to je istina. Na koncu to je istina i u francuskom parlamentu - pa nije to ružna istina ni za nas ako se borimo dok se ta borba vodi riječima - važno je da se ne puca i kada je riječima da se ne vrijeđaju ljudi, što je onda u redu.

MIRO LAZOVIĆ: S obzirom da ste vi na čelu SDA ne mislim vi, nego ljudi koji ste tu u vrhu SDA - je li vi mislite da SDA treba pripasti mjesto mandataru i mjesto člana Predsjedništva.

PREDSJEDNIK: Da.

MIRO LAZOVIĆ: Obadva. E tu je problem. Samo još jednu stvar da ja završim. Ova država je još međunarodno priznata i ona postoji. Ja mislim da bi Karadžić dao 70% teritorije koju je sada osvojio samo da ima međunarodni legitimitet. Znači, aduti su svi u našim rukama, Po nekoj praksi koja je do sada bila i po dogovoru tri nacionalne stranke kada je osvojena vlast. Raspodjela glavnih funkcija je bila predsjednik Predsjedništva Musliman, predsjednik Vlade Hrvat, predsjednik Skupštine Srbin. Mi s ovim što sam ja maloprije predložio napuštamo taj koncept. Čak su i Hrvati spremni na to. Na mjesto mandataru bude tj. pripada stranci SDA. Što znači na dvije čelne funkcije u državi bili bi dva čovjeka muslimanske nacionalnosti, predsjednik Predsjedništva i predsjednik Vlade. To ide u prilog i SDA-u i muslimanskom narodu. Prema tome, nikakav se taj glas g. predsjedniče ne pomjera ni u korist ni SDP-a nego čak naprotiv SDA jača sa predsjednikom

Vlade i sa strukturom ljudi u toj Vladi koji će biti ipak iz SDA najvećim dijelom. A ako dodje do potpisivanja sporazuma koji će BiH podijeliti na tri neke manje-više zasebne republike niko od nas nije više lud da traži sebi prostora u u političkim strukturama, barem ne u ovom omjeru koji je sada. Mi ćemo se sami povući g. predsjedniče. A sve dok postoji organ BiH to je Predsjedništvo njegova Vlada i Skupština, mislim da treba istrajavati i insistirati na tom višenacionalnom sastavu.

GANIĆ: Samo da dodam, u vezi predsjednika Vlade. Da ovo predsjedništvo je otvoreno za analizu i drugih mandatara. Želja SDA da ima predsjednika Vlade, mora se braniti i stručno. Drugim riječima imaćemo čovjeka koji će podnijeti program, ja mislim da smo mi napravili jednu šemu u kojem može i neko iz drugih stranaka. Da li stranački neki čovjek ili je kombinacija neka, neka ponudi tim i mi ćemo napravili smo jednu formulu, biće širi krug ljudi, saslušati taj program i ako bude taj program ubjedljiviji i bolji od onoga koji nudi neko ko je kandidat SDA ja ću glasati za tog čovjeka. Primjera radi. A smatram da ni predsjednik lično pored jakih stranačkih obaveza neće se na kvalitetu ovaj put mnogo misliti. Ali ja opet gospodo vraćam problem jednačine sa tri nepoznate na jednačinu sa jednom nepoznatom. Hoćemo li se mi danas obračunati sa onom politikom HDZ-a koja je izvršila agresiju na BiH, koja je napravila dole para državu, da su učinili najveći genocid kakav se ne pamti. Možemo li mi odstraniti tu politiku. Mi smo svi pobjednici ako to uradimo i onda idemo dalje. Ali ovo što se tiče Vlade, ovo što je govorio predsjednik neka se pojavi tim neki sa programom pa ćemo ga analizirati istovremeno. Mi nismo, mi smo izmislili onaj sistem analize ispitivanja pretpostavljajući da će biti više od jednog kandidata.

PREDSJEDNIK: Hoćete li pauzu od 15 minuta da se

MIRO LAZOVIĆ: Ne treba. Ja predlažem ovo, da sutra rukovodstvo SDA i SDP-a sjednu zajedno i pokušaju u direktnom dogovoru razrješiti to.

GANIĆ: Šta ima onda to veze sa HDZ-om.

MIRO LAZOVIĆ: Ima veze da ne ulazimo sada u te, i da sutra, mislim ovo su krupna politička pitanja čak možda i istorijska, ne treba žaliti ni vremena ni truda da se oni razrješe na zadovoljavajući način.

GANIĆ: Ja samo tražim, evo pošto se snima da je evo večeras mogućnost i šansa da se ovo predsjedništvo odstrani negativnu

politiku HDZ-a iz državnog vrha. Da li imamo dovoljno glasova za to? Gospodo kod vas je

MIRO LAZOVIĆ: Gospodine Ganiću, mi tu - samo malo slažem se da treba eliminisati tu negativnu politiku i predlažem da glasamo večeras da se opozovu Miro Lasić i Franjo Boraš. I sa tim smo eliminisali tu negativnu, a sutra ćemo izabrati ovu.

PREDSJEDNIK: Hoćete pardon malo. Mi nismo još uvijek opozvali.

TANJA: Ma nismo još

MIRO LAZOVIĆ: I time bi bila eliminacija ove negativne politike

PREDSJEDNIK: Mi moramo riješiti prethodno opozive ove dvojice. Dakle, moramo izvršiti opoziv i izbor odmah, možemo i tako uraditi.

MIRKO PEJANOVIĆ: Samo Alija, izvini Ejupe mi razumijemo to, ali mislim neko uslovljavanje ne treba dovoditi. Mi ne dovodimo u pitanje ni princip ni kandidate. Želimo samo da završimo sve troje. Tražimo tajmout za još konsultacija. Ja sam predložio jednu vrstu, Miro predlaže drugu. Kako se god opredjelite. Predsjednik predlaže 15 minuta pauzu kao treću varijantu. Ali ja još jednom molim gospodina Zetbegovića, mog predsjednika koga jako uvažavam da argument o ravnoteži u vlasti ne spominje jer u istorijskom kontekstu objedinjavanja snaga za vođenje rata taj problem se nije postavljao i ne postavlja se tako i neće se tako ni moći postaviti dok ne dodjemo do slobode. Ja molim da to imate u vidu. Drugo - ovdje su dva člana čisto iz SDP-a, ja sam iz treće stranke, a mi smo za Predsjedništvo imali zajedničku listu, tako da broj članova iz SDP-a je čisto jedan, Miro je po funkciji. Može biti danas sutra nije. Tako da i to imate u vidu. Ali to je za mene sekundarno. Za mene je bitno jesmo li mi u Savezu na ovome što ste malo prije predsjedniče govorili. A jesmo. Kada jesmo potrudimo se da legitimitet koji smo čuvali Predsjedništvo i očuvali Predsjedništvo izvedemo čisto na principu koji nam to omogućuje ustav rezultatima. Hvala.

X: Samo kratko, eto pošto se snima, moram kazati jasno i razgovjetno. SDP kada je podržao gospodina Kljuića i Komšića prvo je pokazao da nema predrasuda prema nacionalnim strankama koje su ostale vjerne BiH, jer su oba kandidata sa lista nacionalnih stranaka sada trenutne. Drugo, SDP nije taj prijedlog svoj, odnosno podršku tim kandidatima uslovljavao nikakvom trgovinom nikakvom kontra-uslugom. Mi smo ih podržali jednostavno

zato što su na izbornoj listi. Ako bi kojim slučajem, eventualno Kljuić odustao ima još Hrvata bosanske orijentacije koji se nalaze na izbornoj listi za višestranačke izbore. Još ima Hrvata u Sarajevu. Dakle mi bi i tog trećeg Hrvata podržali zato što se nalazi na toj izbornoj listi i plus što je bosanske - probosanske orijentacije. Dakle, nema govora bar što se tiče SDP-a o nikakvoj kontrausluzi ili trgovini. Mislim da zaista nema potrebe. Ovo što je kolega Lazović rekao ako se vi želite javno obračunati s tom politikom, da prije svega treba opozvati, ali jedanput ovdje kada smo bili na ovom skupu klubovi poslanika onda se otvorilo to pitanje opoziva. Da li se opoziva njihove ostavke trebaju razgovarati, ali tada se taj problem na izvjestan način pretvarao na neku konfuznu situaciju. Dakle, nije stvar na nama u SDP-u, a ako večeras te ljude opozovete vi ste se s tim obračunali. A ja također vas molim iz SDP-a opozicione stranke, tajm aut sutra da mi izvršimo jednu dodatnu konsultaciju, s obzirom na ovu inicijativu što je kolega Bičakčić kazao jednu altonaciju koju ne treba odbaciti i da sutra možda u toku dana opet u 12, jedan sat se najdemo ovdje i da to definitivno razrješimo.

PEJANOVIĆ: Mi samo formalno ne glasamo, ali mi smo oko toga saglasni.

GANIĆ: Jer pazi mi moramo glasati pojedinačno. Za svakog čovjeka vi to znate po poslovniku, ne može se glasati u paketu. Po poslovniku vi morate glasati

MIRO LAZOVIĆ: Kada se postigne dogovor lako je glasati.

TANJA: Šta je to bitno Ganiću večeras ili sutra, meni nije jasno.

PREDSJEDNIK: Jer mi očigledno, evo da postavimo pitanje sada ko je za Ivu Komšića biće 4 glasa. Koliko ja vidim.

MIRO LAZOVIĆ: Svi su za Ivu Komšića.

GANIĆ: Ovo ima ne povjerenje, ja nisam se još opredjelio ni za Durakovića ni za Ljubijankića još.

MIRKO PEJANOVIĆ: Nema mjesta da govoriš o nepovjerenju - izvini Ejupe.

TANJA: Neka nas oblati ako može. Mirko šta se više cijelo vrijeme i ti tu, ako će me neko blatiti neka me blati, znam se braniti.

GANIĆ: Evo vaša stranka kaže da ona nije postavila uslov, da će glasati za Komšića i Kljuića samo onda ako vi budete glasali.

MIRO LAZOVIĆ: Ne, glasamo za princip bolan. Stvar je principa. Princip je ljudi koji su prošli izbornu proceduru nalaze se na listi probosanske orijentacije, ništa drugo, samo vam kažem ako Kljuić odustane ima treći Tadejan Mateljan, Hrvat koji je na toj listi. Ja sam juče rekao, ja ne bi glasao za Nijaza Durakovića ukoliko se ne bi istovremeno popunili i hrvatski kadrovi. Stvar je princip. Sigurno vam kažem. To sam ja i Nijazu rekao otvoreno.

PREDSJEDNIK: Defektan je princip, jer vidi da u tom slučaju bi došli svi drugo ili treće plasirani, zar to nije logično, logično da stranka koja ima najviše glasova ima svog kandidata, to je logičnija stvar, ako je riječ o legitimnosti o predstavljanju. Nego se ovako najedanput došlo do toga da praktički stranke koje su imale možeš, ako dalje potjeraš stvar do kraja, onda ćeš doći do toga da ustvari ćeš imati LBO, DSS itd, koji imaju 200 ljudi, imaju ukupno 4 čovjeka u Predsjedništvu.

MIRO LAZOVIĆ: Pa dobro prošli su izborni legitimitet šta ćeš.

PREDSJEDNIK: Prema tome princip je očuvan, defektan, nemojte ga suviše braniti. On nije baš tako branljiv. Lako bi se moglo dokazati da je defektan.

MIRO LAZOVIĆ: Ja ne znam koji je bio zadnji na listi od Muslimana i on ima sigurno sto hiljada glasova iza sebe:

PREDSJEDNIK: Mislim da dosljednom primjenom toga .... (*zajednička diskusija*)

MIRKO PEJANOVIĆ: Predsjedniče mogu li se malo našaliti, kako god saberete imaćete 5 da kažemo pet onih partija koje su inače imale u tom krugu članove Predsjedništva, ja ću uvijek glasati kako vi predložite. I imaćete 6 eto tako. Ne, da vam kažem, vi Ejup i ja veterani. Šta ćemo valja ovo

GANIĆ: Nisi ti još veteran.

MIRKO PEJANOVIĆ: Dobro u junu i ja.

GANIĆ: Pitanje je zaista, ako se ovo oladi više od 15 minuta mi se vraćamo na debeli početak, a ja kao vaš bliski saradnik sam vas doveo na analitiku da ste imali prilike da se obračunate s tom politikom

MIRO LAZOVIĆ: Ma ne možeš ovu dvojicu sutra ti dolaze dvojica Bobanovaca.

SVI: Pa nećemo ih primiti. Nećemo ih izabrati.

PREDSJEDNIK: Naime, bio bi večeras rezultat, kada se kaže izabrani su dvojica ljudi i skinuta ova dvojica bilo bi to nešto. Dobro možemo mi produžiti, ali bito bi to jedan problem učinjen. Mislim da ćemo mi najverovatnije ostati pri ovoj dvojici ljudi, jer nas je sada sedam za to. Je li tako.

MIRKO PEJANOVIĆ: Jeste li razumijeli koje sam van pomenuo

JESMO

MIRKO PEJANOVIĆ : predsjednik Vlade, komandant Armije predsjednik bi mogao malo nas razumjeti,

PREDSJEDNIK: Ma imao sam teškoće kada se radilo o Delimustafiću i sjećate se to da ga skinemo. Imali smo. Ja kažem doće do konkretnih pitanja.

MIRKO PEJANOVIĆ: Ali je i riješen. *Zajednička diskusija.*

X: Nisu ni večeras ova dva sporna, sve ostalo - a ovu dvojicu mogli bismo večeras razrješiti i izabrati.

PREDSJEDNIK: Ja sam čak davao pauzu pola sata jer možda ljudi trebaju konsultacije da izvrše telefonom da razgovaraju.

X: Ja bih bio spreman da glasam večeras odmah za ovu dvojicu i ne bi ja ostavljao. Da ove jednom riješimo.

MIRO LAZOVIĆ: Ja sam išao tom logikom, međjutim ostali kažu

GANIĆ: Da vam kažem jednu stvar, mi znate o čemu se radi, takvo je stanje u narodu, koje kaže kompletirajte Predsjedništvo što prije i Vladu. Ovo je korak, značajan korak naprijed sa ovom dvojicom ljudi i onda ćemo

PREDSJEDNIK: Hoćete li malo da se prokonsultirate, jer je pitanje samo da li bi izvršili opoziv i postavljanju ove dvojice ljudi. Ostavljamo otvorene pitanje mandataru za večeras i pitanje popune sa još jednim čovjekom.

MIRKO PEJANOVIĆ: Može predsjedniče, ali uz jednu drugu mclbu prije te. Možete li sa 20 minuta 15 odvojiti da nas troje sada i vi sjedemo.

PREDSJEDNIK: Pa mogu. Sutra razgovori rukovodstva SDP i SDA o ovim stvarima, izgleda da nema drugog izbora. Da se možda Tanja nije protivila da i Ganić učestvuje u tome možda bismo našli neki -medjutim, znaš zakapricipirala se neda. Dakle, još dva tri, čovjeka podjite tamo nadjite se negdje ili možete se u našoj zgradi naći ili bilo gdje. Evo Miro će osigurati, možda baš ovdje u ovoj sobi. Kažu da su napravili takav poslovnik (skupština) koliko nas je toliko je.

TANJA: Jeste, pa šta. Mala četa a vrijedna.

PREDSJEDNIK: Hoćemo li onda da se sastanu u 12,00 sati. Nama ne treba više od dva sata. U 12,00 sati sastanak to bi bio delegacija, probaćemo to. A sada hoćemo li još ove dvije tačke dnevnog reda da završimo, pošto od 1. do 4. je time skinuto s dnevnog reda za večeras. A sada izvještaj o radu Vlade, to ste pročitali nadam se. I prihvatate taj izvještaj je li. Pa ćemo konstatirati da smo pregledali i prihvatili izvještaj. Ima mišljenje Vlade o neprihvatanju inicijative za izmještanje organa okruga u Visoko. Dakle, čija je to bila inicijativa?

AVDO ČAMPARA: Nije to izmještanje.

PREDSJEDNIK: Je li ono bijaše sada struje - došla je opet. A šta Vlada smatra da ne treba je li. Pa ste skontali da ne bi trebalo. Dobro pa prema tome na taj način je to pitanje riješeno. Hvala vam živi bili, mislim da je za večeras dosta. Pa ćemo onda zakazati sjednicu nakon ovog razgovora, vjerovatno negdje popodne.

Sjednica je završena u 18,00 sati.

“Dilema je bila da li ući u projekat Međunarodnog crvenog krsta da se razmijene registrovani zarobljenici ...”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 21. oktobra 1993. godine

Sjednici je predsjedavao predsjednik Predsjedništva, gospodin Alija Izetbegović.

....

HARIS SILAJDŽIĆ: Nažalost odmah se moramo suočiti s pravim problemima, da bi upoznao nove članove Predsjedništva, riječ je o jednoj temi na koju smo potrošili dobre sate na prošloj sjednici. Dilema je bila da li ući u projekat Međunarodnog crvenog krsta da se razmijene registrovani zarobljenici ili da li čekati da Međunarodni crveni krst ili pak ove druge strane samo dostavili spiskove ljudi radi se o hiljadama, koji su nestali kojih nema, ne zna se šta je sa njima itd. Na prošloj sjednici kada je u pitanju razmjena sa hrvatskom stranom čini mi se da je bio ... da se ta razmjena može izvršiti da se radi o balansu 850 ljudi za blizu 5 hilj. ljudi koje drži HVO. Danas su tu izbili problemi. Komandant Arif Pašalić je sa mnom razgovarao prije od prilike 2 sata. On je rekao ja ću izvršiti, ja sam mu rekao da postoji odluka Predsjedništva. Biće problema. I sada čujem da su se neke tamo žene okupile ne daju nikome da pridje itd. Znae kako već to izgleda. Ja sam ovdje primio pismo od Arifa Pašalića prije tog razgovora ono je istina od 19. tek je danas došlo do mene i on govori o tim nekim problemima. Svako ima brata rodjaka, prijatelja koga nema. A bio je vidjen recimo na HTV-u sada ga nema.

Dakle, ima jedan broj ljudi nema nikakvog puštanja, nema nikakve razmjene dok ne saznamo sudbinu tih ljudi. Ili dok se ne dostavi puna informacija. To je jedan dio ljudi, onaj drugi koji ima rođjake, braću prijatelje takodje, koji su zatvoreni kaže kako to da Vlada ništa ne radi, hoćete li vi jednom nešto učiniti napuštajući tih ljudi, zašto oni sjede tamo itd. Dakle, to su te dvije stvari ja mislim da madjioničar ne bi pomogao, nema načina ali ima načina da pomalo svi podjelimo odgovornost za ovo. I vi znate odprilike oni koji me bolje znaju, ja obično volim raditi sam čak kad i ne treba, ali ovo je jedna stvar od koje ne mogu a da ne podjelim odgovornost. Radi se o sudbinama ljudi, to je ono što je najteže. Ja sam danas Pašaliću rekao da mi idemo sa programom, hoće li on biti u stanju da izvrši, šta će sa tim ženama koje su se okupile tamo, ne znam. Dakle, znaćemo rezultat i bićete obaviješteni o tome. Kao što znate u Konjicu smo uspjeli pustiti pripadnike HVO koje smo mi držali i oni su iz Gabele pustili ljude, sve skupa izmjenjeno preko hiljadu ljudi. S tim što je HVO učinio gest dobre volje i pustio ljude iz Zabrdja kod Konjica jer je pustio prije vremena i bez problema, osim tri čovjeka borca, koji su predati četnicima od strane HVO. Naravno o tome će biti kasnije biti govora. Vidjećemo dakle kako će se odvijati program na relaciji Armija BiH - HVO, a prema prijedlogu Međunarodnog crvenog krsta koji kaže ovo je to što je registrovano. Ukoliko želite razmjenu tu smo. Ukoliko ne želite, ljudi i dalje ostaju u zatvoru. Još od prilike 4 dana traje program razmjene između HVO i Armije BiH. Ovdje je predsjednik Državne komisije za razmjenu zarobljenika gospodin Mašević koji vam može naravno iz svog ugla pojasniti ovu situaciju. Medjutim, kada je u pitanju razmjena sa srpskom stranom. Prošli put smo se složili da Tarčin i Kula, obzirom na neriješeno pitanje sudbine ljudi iz Hadžića. Dakle, iz Tarčina, Hadžića ljude za koje znaju da su uhapšeni po imenima znaju kada su ubačeni u autobus, znaju se imena tih ljudi nema. Zbog toga smo odlučili da dok se ne dostave informacije o sudbini tih ljudi, mrtvi živi gdje su, da se Tarčin i Kula izuzmu iz razmjene po principu svi za sve. U međjuvremenu se pojavio problem Goražda koji je bio. Medjutim, ja sam sada doveden u situaciju, a vjerujem da je to i mišljenje predsjednika Komisije ovdje, da ovo nije nikakav odgovor. Mi znamo da su 23. juna 1992. ljudi stavljeni u autobus isključivo metalske struke koji su upućeni u nepoznatom pravcu. U redu bi i moralno bi bilo reći mi ne možemo ići dalje sve dotle dok ne dodje prava informacija vjerovatno će takav biti odgovor i za Goražde i druga mjesta. S druge strane dok mi razgovaramo samo o ovome dok su ti kontakti direktni konkretno sa Krajišnikom dok se govori o stvaranju boljih uslova za jedan konstruktivniji dijalog suštinska pitanja da se rješavaju imamo koncentraciju trupa oko Sarajeva, oko Konjica i drugih mjesta. I sada se postavlja pitanje koliko ovaj dijalog može

doprinijeti. Bez obzira na razmjenu zarobljenika, može doprinijeti i poboljšavanju situacije. Dakle, moja je pretpostavka ukoliko udjemo u razmjenu i pored ovoga, pored te moralne štete, ne znam kakav je pravni odnos prema tome, situacija će se vjerovatno olakšati, ukoliko ne udjemo razgovor o konvojima o struji o vodi će vjerovatno biti teži. To je moja procjena. Pitanje je šta činiti. Mislim da Predsjedništvo treba da podnese i podijeli ovu odgovornost. Ja sam toliko imao, ukoliko predsjednik Komisije Mašević ima

PREDSJEDNIK: Hvala, dr Silajdžiću. Otvaram raspravu. Ko ima šta da kaže.

AMIR: Predsjedniče ja bih par stvari ja bih par stvari, to sam istakac i na prošloj sjednici, dakle što se tiče dijela programa koji je predložio Medjunarodni crveni križ, a na koji su gospodin ministar Silajdžić i potpredsjednik Vlade Hrvatske Granić pristali, odnosno dali saglasnost naknadno Državna komisija daje apsolutnu podršku ovom programu. Bez ikakvih rezervi. Drugo je pitanje, je li moguće taj program na terenu...

Sjednica dalje nije snimljena

*“... nacionalni sastav Vlade
je u srazmjeri sa
raspoloživošću kadrova.
Kadrovi srpske i hrvatske
nacionalnosti su ili otišli ili
su se priključili odmetnici-
ma ..”*

**Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike
Bosne i Hercegovine (imenovanje Vlade, nepoznat
datum)**

Sjednici je predsjedavao predsjednik Predsjedništva
Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović.

PREDSJEDNIK: Kvorum sjednice je zadovoljen, mislim da
nedostaje samo jedan član Predsjedništva to je prof. Komšić.
Konstatujte da je prisutno od 10 devet članova Predsjedništva. Za
današnju sjednicu predlaže se sljedeći dnevni red:

1. Program mandataru za rad Vlade BiH prvih 6 mjeseci ,
2. Prijedlog odluka i to o izboru predsjednika Vlade BiH, o
izboru potpredsjednika i članova Vlade BiH,
3. O imenovanju ministara iz reda članova BiH,
4. O razrješenju dosadašnjih potpredsjednika i članova Vlade
BiH.

.....

HARIS SILAJDŽIĆ: *uvodni dio se ne čuje.* Ova Vlada preuzima
dužnost u teškoj situaciji. Nažalost takvo nam je stanje a moglo je
biti još i gore. Drago mi je da je jedna kompetentna Vlada sa
odgovarajućim programom i, uz punu podršku i angažman svih
institucija sistema. Zaustavi tendencije daljeg pogoršavanja i
preokrene ih u pozitivnom smjeru. Dakle da olakša stanje i da
ubrza hod prema rješenjima koja će značiti izlaz iz ovog ratnog

košmara. Bilo bi lijepo: govoreći o programskim ciljevima Vlade izložiti viziju poslijeratnog razvoja BiH. A ja ni časa ne sumnjam da će naša u miru imati budućnost dostojnu borbe koju vodi žrtava koju daje. Međutim, ovo je ratno vrijeme. Zemlja protiv koje susjedne države vode rat može imati samo ratnu vladu. A ta Vlada mora imati ratni program. Pri tome bih jasno razgraničio da je riječ o ratnoj a ne o ratničkoj Vladi i programu. Najvažniji okvir programa ove vlade krajnji cilj mora biti postizanje mira. Dakle, mira na suštinskim odrednicama koje je odredila Skupština RBiH. Uz međunarodne garancije za implementaciju mirovnog rješenja. I za sprečavanje nastavka rata koji bi mogao biti još teži. Iako međunarodni faktor u mirovnom procesu ima veoma važnu ulogu to ne znači da su Vlada i drugi legalni organi RBiH kao i ostali akteri sa ovih prostora nemoćni da učine korake u pravcu mira i u tom cilju Vlada će vući konkretne poteze iz svoje nadležnosti i istovremeno upućivati Predsjedništvu i Skupštini RBiH i odgovarajuće prijedloge, iz njihovog domena odlučivanja. Drugi važan cilj koji želim naznačiti je preživljavanje stanovništva, jer glad i hladnoća prijete narodu prijete na cijeloj teritoriji. Postoje konkretne mogućnosti da se obezbijede neophodna sredstva i namirnice. Ali kritičnu tačku predstavlja dostavljanje s obzirom na blokadu puteva. Za taj problem ne postoji nikakav čarobni ključ, ali ima načina da se određena rješenja postignu i to je jedan od prvorazrednih zadataka Vlade. Razumljivo je da u ovim okolnostima jačanje ukupne odbrambene sposobnosti zemlje, a posebno jačanje Armije BiH kao ključnog faktora odbrane predstavlja cilj koji je po značenju o značaju jednak ciljevima ostvarenja i preživljavanje naroda u zimskim uslovima. Bez Armije ne bi bilo ni mira ni preživljanja. Hvala. Ja bih zamolio da se kafa malo - ostavite molim vas kafu da pročitamo ovo što imamo, hoćete biti dobri samo malo. U tom pogledu pred Vladom stoji više zadataka od obezbjedjivanja naoružanja, opreme i drugih sredstava značajnih za borbenu spremnost i efikasnost Armije. Do kvalitetnih zbrinjavanja porodica svih pripadnika oružanih snaga a posebne porodica poginulih i ranjenih boraca. Pred Vladom stoje izuzetno značajne i krupne obaveze na rješavanju pitanja izbjeglica i raseljenih lica. Jer se blizu 2,5 miliona ljudi nalazi izvan svojih domova. Zbog toga je u predloženoj šemi Vlade predviđen poseban resor za pitanje izbjeglica i raseljenih lica. Razumljivo je da je krajnji cilj povratak izbjeglica i raseljenih lica na prostore sa kojih su i protjerani. Ali u ovom trenutku neposredni zadatak Vlade je hitno preduzimanje mjera za preživljavanje raseljenih lica u zimskom periodu zajedno sa ostalim stanovništvom. Kao i posebni mjera koje će olakšati specifične probleme i teškoće koje raseljena lica imaju u pogledu smještaja odjeće ishrane zdravstvene zaštite i drugih elementarnih uslova za život. U pogledu izbjeglica u inostranstvu osnovni zadatak i rješavanje njihovih statusnih i

egzistencijalnih pitanja a u dogledno vrijeme i stvaranje pretpostavki da se otvori proces njihovog povratka. Bar na one prostore slobodne teritorije na kojima bi se mogao obezbijediti njihov prihvata. Jedan od ciljeva koji spada u red najužih prioriteta jeste prilagodjavanje privrednog i finansijskog sistema realnim uslovima u kojima se zemlja nalazi. Pokretanje proizvodnje i oživljavanje robnih, finansijskih tokova u obimu i na način koji je moguć. Odnosno koji je nužan u ovom trenutku. Ratno vrijeme zahtijeva ratnu ekonomiju, svi resursi moraju biti u funkciji uspješne odbrane i preživljavanja stanovništva. Vlada će u kratkom roku nastupiti s prijedlogom značajnih privredno sistemskih rješenja kao i sa mjerama ekonomske politike koje će odgovarati ratnim uslovima. Na spoljno političkom planu i pored svih realnih teškoća svijet Republiku BiH doživljava kao demokratski usmjerenu i otvorenu zemlju čije osnovne vrijednosti su sada na udaru agresorskih nacionalizama. Naše opredjeljenje je da na osnovama vrijednosti dalje gradimo odnose sa svijetom i provodimo konkretnu vanjsku politiku. Vlada će se maksimalno angažovati ne samo prema vladama nego i prema međunarodnoj javnosti, da se što prije otkloni ova sramota za međunarodnu javnost, poniženje i ova nepravda. Što se tiče međunarodne javnosti i uopšte međunarodne zajednice, namjeravamo uputiti još jedan protest međunarodnoj zajednici koja je uzela zakon u svoje ruke, samo u onom dijelu koji ide na štetu RBiH. Žrtve vanjske agresije međunarodna zajednica je spriječila jednu članicu UN da koristi osnovno pravo iz povelje UN-a a to je pravo na samoodbranu. Time je potpomognuta agresija, a međunarodna zajednica je indirektno odgovorna za smrt 200 hilj. ljudi. Namjeravamo takodje u narednom periodu podsjećati sjeveroatlanski savez NATO na obavezu koji je ovaj savez preuzeo da zaštiti civilno stanovništvo RBiH od opsade i ubijanja. Opsada, granatiranje, ubijanje i etničko čišćenje nastavljaju se na očigled cijelog svijeta. Naše opredjeljenje je jasno i nedvosmisleno. Mi želimo pravedan mir i rješenje koje će stvoriti pretpostavke za stabilan i demokratski razvoj na ovim prostorima. Da bi se to postiglo nužno je da se sprovedu sve relevantne rezolucije, generalne skupštine i " Savjeta bezbjednosti UN. Spremni smo da se uključimo u mirovni proces koji će to obezbijediti. U ovom programskom konceptu želim posebno akcentirati oblast zdravstva uvažavajući činjenicu da je ono od vitalnog značaja po odbranu zemlje i za preživljavanje stanovništva. U tom smislu Vlada će nadležnom ministarstvu postaviti jasne zadatke sa ciljem da se zdravstvena zaštita ukupnog stanovništva republike unaprijedi do maksimuma koji dozvoljavaju objektivne uslove. U oblasti nauke, kulture i sporta ne možemo nažalost obećati velike poteze. Zadatak za koji Vlada može preuzeti odgovornost da u okviru svojih nadležnosti zaštiti kulturno istorijsko blago da sačuva što je moguće više

objekte, opremu i druga sredstva značajna za ove oblasti i da to smatra posebno važnim učini sve. Da sačuva raspoloživi kadrovski potencijal u tim oblastima. Zaštita ljudskih prava jačanje zakonitosti i lične imovinske sigurnosti građana spada svakako u red onih ciljeva u odnosu na koje će Vlada biti izložena prvim kontrolnim mjerenjima i pred javnošću i pred Skupštinom i pred Predsjedništvom RBiH. Svako nasilje nepravda i nezakonitost prema ljudima bez obzira na njihovu nacionalnost, koji kao lojalni građani žive na teritoriji pod kontrolom legalnih organa RBiH pa makar se radilo i o klasičnom kriminalu što po pravilu jeste slučaj izaziva osjećaj opšte nesigurnosti kod svih građana. Jasno moramo reći i djelovanjem nadležnih organa to potvrditi, da ovakve pojave nisu izraz politike koju vodi naša država. Sudovi i drugi pravosudni organi kao jedan od stubova države moraju prihvatiti svoj dio posla i odgovornosti. Na djelu je takodje pokušaj fragmentacije teritorija pod kontrolom Republike Bosne i Hercegovine, odnosno legalnih vlasti RBiH. Taj pokušaj čini se da uživa indirektnu podršku nekih međunarodnih faktora i medijsku podršku susjednih zemalja. Pokušaj puča u Velikoj Kladuši treba posmatrati u tom svjetlu. Vlada RBiH će uložiti sve napore da spriječi pučističke akcije u ovom dijelu BiH prije svega ukoliko je to moguće mirnim putem. U pogledu organizacije i funkcionisanja državne uprave u cjelini u prvi plan bi istakao zadatak konsolidovanja i uprave na svim nivoima. Od opštinskog preko okružnog do republičkog sa ciljem da se ova važna poluga sistema stavi u funkciju ostvarivanja zadataka koji su pred nama. U tom smislu treba shvatiti i određenu rekonstrukciju ministarstava koju sam predložio radi uspješnijeg realizovanja Vlade. A što na odgovarajući način opredjeljuje i stav Vlade. Pored toga da bi Vlada u uslovima prometne blokade bila sposobna da efikasno vrši svoje funkcije na cijeloj teritoriji pod kontrolom legalnih organa. Smatram da treba uspostaviti 4 ministarstva sa posebnim statusom u tom smislu što će oni biti zaduženi za područja okruga Bihać, Mostar, Tuzla i Zenica na kojima bi vršeći svoje dužnosti pretežno nosioci tih ministarstava tj. ministri i boravili. Što se tiče sredstava informisanja u uslovima spoljne agresije unutrašnjeg odmetništva mediji i masovne komunikacije po prirodi stvari treba da budu utkane u cjelinu odbrambenih napora i oslobodilačke borbe. Medjutim, ni štampa ni radio ni televizija nisu kadri da ispunjavaju ni dio svoje nekadašnje funkcije jer su pretrpjeli velika fizička razaranja i masovan odliv kadra a svakodnevno im se sužavaju tehnološki i energetske izvori. Uvoz opreme za kontribuciju i distribuciju satelitske televizije te za proizvodnju programa visoke tehničke definicije zadatak je s kojim će se Vlada mora uhvatiti u koštac bez dana odlaganja. Samim činom inauguracije Vlada Republike BiH preuzima obavezu da svoj program i proces ovo pretakanju u život kao i ukupne rezultate rada na održavan-

ju naroda, odbrani zemlje, izgradnji države predočava pažnji i sudu demokratske javnosti. Imajući dakle u vidu ovaj programski koncept, a vodeći računa o stručnim sposobnostima odanosti i dosadašnjoj borbi za RBiH i drugim relevantnim kriterijima predlažem da Vladu RBiH sačinjavaju:

.....

HARIS SILAJDŽIĆ Zahvaljujem se g. predsjedniče. Predlažem za potpredsjednika Vlade BiH diplomiranog ekonomistu g. Ediba Bukvića. Za ministra odbrane dipl. ing. HAMDIJU HADŽIHASANOVIĆA za ministra unutrašnjih poslova g. BAKIRA ALISPAHIĆA, za ministra vanjskih poslova dr IRFAN LJUBIJANKIĆ, za ministra finansija doc. SEAD KRESO, za ministra pravosuđa prof. dr KASIM TRNKA, za ministra namjenske proizvodnje prof. dr RUSMIRA MAHMUTČEHAJČA, za ministra privrede mg. FARUKA SMAILBEGOVIĆA, za ministra obnove i izgradnje dipl. ing. MUNEVERA IMAMOVIĆA, za ministra vanjske trgovine prof. dr DRAGOLJUBA STOJANOVA, za ministra za izbjeglice i soc. zaštitu prof. dr ARIFA SMAJKIĆA, za ministra zdravlja prof. dr MUSTAFU BEGANOVIĆA, za ministra obrazovanja, nauke, kulture i sporta prof. dr ENESA DURAKOVIĆ, za ministra informacija IVO KNEŽEVIĆA, za ministra za koordinaciju dr SALIHA KULENOVIĆA, za ministra za koordinaciju region Zenica FUADA DŽIGIĆA, za ministra za koordinaciju za region Mostar dipl. ing. IBRAHIMA K..., za ministra za koordinaciju za region Bihac mg. MIRSADA VELADŽIĆA, za ministra bez ...g. GRADIMIRA GOJERA, za ministra drugog bez portfeja dr HASANA MURATOVIĆA, i za trećeg ministra bez portfelja dipl. NEDELJKA DESPOTOVIĆA. Time je završen spisak.

....

RASIM DELIĆ: Gospodine predsjedniče, ja sam u razgovoru koji smo imali ovih dana spomenuo da je u ovom momentu rat i da nama treba u ovom momentu ministar rata. Znači, ministar odbrane, čovjek koji bi autoritativno mogao da vodi ovo ministarstvo, da olakša ŠVK koji bi trebao da se bavi operativnim problemima i problemima vođenja borbenih dejstava na prostoru, na ratištu BiH. Ja predloženog gos-podina ne poznajem lično. Ne znam njegove stručne kvalifikacije i mogućnosti da to uradimo. Smatram, a i tada sam predlagao, da na čelu Ministarstva bude, u ovom momentu kada je rat u pitanju, profesionalni vojnik. Dao sam neke konkretne predloge. Doduše, i sam sam rekao da nemamo u ovom momentu stvarno čovjeka koji bi to mogao da vodi onako kao što to vodi ministarstvo odbrane u svim zemljama. Po mom gledanju, Ministarstvo bi trebalo da preuzme niz funkcija koje je do sada vršio ŠVK. Od funkcije mobilizacije, preko logistike, pravno-regulativnih poslova i još nekih

drugih poslova iz domena socijalno-statusnih pitanja. Domena djelimične bezbjednosti i još nekih pitanja po kojima bi ŠVK pretrpio bitne promjene u svojoj strukturi. On bi ostao jedan operativni štab koji bi imao počinjene jedinice i određene funkcije rukovodjenja i komandovanja - od ratnog vazduhoplovstva, do jedinica kopnene vojske kao što su korpusi kao i funkcije koje su u tom domenu, recimo obavještajna, bezbjednosna funkcija na jačanju borbenog morala i kadrovska. A ostalo uključujući i finansije bi pripalo Ministarstvu odbrane. Zbog toga, po meni na toj dužnosti treba da bude čovjek koji je sposoban u veoma kratkom roku ovo postojeće minis-tarstvo, koje nije bilo u toj funkciji, da ga izgradi u potpunosti i da ono bude u funkciji oružane borbe. Ne bih govorio o ličnosti čovjeka jer ga ne znam. Ali niti pretendujem, to je odluka Predsjedništva, da bude izabran. Ali tražim, ukoliko Hamdiju Hadžihasanovića izaberemo za ministra odbrane, da ŠVK bar ima uticaja i da Predsjedništvo to dozvoli, na kreiranje dalje strukture Ministarstva odbrane. Onda bi u daljoj strukturi morali vojnici uzeti učešće. Jer, vjerujte, ako to bude tako koncipirano, bez učešća stručnih ljudi, da to ministarstvo neće odigrati onu ulogu koju bi trebalo da igra u ovim uslovima i onda nećemo dobiti u tom ministarstvu ono, što bi u jednom od najvažnijih ministarstava trebalo da bude u ovom trenutku. Imam i predloženo više varijanti strukture Ministarstva odbrane gdje bi sa tim budućim ministrom odbrane raspravili o strukturi i izgledu, formaciji Ministarstva odbrane da bi ono moglo igrati ovu funkciju i ulogu koju do sada, u dosadašnjem toku rata, je imao ŠVK i u tom pogledu nije izvršavao te zadatke možda kvalitetno jer je bio opterećen mnogim problemima i zadacima koji su u svim zemljama u domenu ministarstva odbrane. Ne bih govorio o konkretnim imenima. Ako to Predsjedništvo traži, mogu reći koja sam imena predložio iz reda vojnika. Ali, evo, to kao opšte jedno pitanje postavljam, jer je to jedno od najznačajnijih pitanja kad je riječ o izboru ministara u ovoj novoj Vladi. Toliko.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Hvala. Dalje?

STJEPAN KLJUČIĆ Prije svega, mislim da je ova vlada i neka podjela na patriote i jedne i druge i mislim da Vladi treba dati punu podršku. Mislim da je njena nacionalna struktura onakva kakav je odnos prema BiH. Osobno smatram da bi kroz mjesta zamjenika i pomoćnika na odredjen način trebalo kompenzirati da se nadje još nekoliko ljudi srpske i hrvatske nacionalnosti iz razloga što je i to način borbe za BiH. Mi se moramo za neke ljude boriti, jer ne svojom krivicom i mandatar i ljudi koji rade tu doći će pod udar. Vjerovatno će međunarodna javnost ovo primiti kao Vlada je jednonacionalnog sastava itd. Vjerujte, ja tih kompleksa nemam. Dijelim ljude samo na one koji su za BiH i koji su protiv BiH.

Dakle, u tom pogledu bi trebalo da g. Silajdžić učini dodatni napor da se na nekim funkcijama zamjenika i pomoćnika nadju ljudi. Imamo mi ljudi koji su i za BiH i koji su individualno sposobni. S druge strane, Vlada dolazi u jednom trenutku kad mi ne možemo reći da smo dosegli dno, ali da je strahovito teška situacija i ja se nadam po prirodi nekoj dijalektičkoj da može biti samo bolje. Usput vam kažem, ja koliko vjerujem u Harisa, jer je on energičan i sposoban čovjek da neće tolerirati nerad, da će učiniti ministarstva dinamičnijim. U tom pogledu mi moramo nastaviti sa borbom za sigurnost građana. Mi smo imali ovdje Savjet za zaštitu ustavnog poretka prije sastanka Predsjedništva i rečeno je otprilike od stručnih ljudi da je ovaj dosadašnji dio, svega 20%, onog što treba učiniti u Sarajevu. Mi kroz Ministarstvo unutrašnjih poslova moramo zavesti neku vrstu hitne pomoći za sigurnost građana. Ja ću vam, ja sam laik, pragmatičar, ali nešto mi je Bog dao da mogu da objasnim svakome. Moramo imati dvije jedinice ili jednu koja će biti kao vatrogasci dežurne i ako dodje do maltretiranja građana i kad komšija pozove i kaže - evo u susjednoj kući neka halaša, maltretira ga naš policajac, naš vojnik, treba da dodje ta jedinica i zaštiti te građane. Dakle, na tom planu mi moramo učiniti dodatne napore, jer ukoliko napravimo mi ovu BiH bez obzira kolika je ona, pred-sjednik Izetbegović je jednom rekao da nama BiH neće biti tijesna nikome. Mislim da je to vrlo važno i da vam kažem, možda sad praktično, bez obzira što smo mi svi za BiH, moramo biti realni, da u našim međunarodno priznatim granicama nećemo vladati možda ni za 20 godina. Ali ako napravimo državu na prostorima na kojima je legalna vlast, u kojoj će biti zaštićeni građani, u kojoj će biti sigurnost i ravnopravnost, mi ćemo dovesti da iz ovih susjednih kvazi-republika ljudi dolaze nama. Ako ne uspijemo u tome, ako ovdje ne bude reda i garancija, onda ćemo doći u situaciju da će odavde ljudi bježati u Grude i Pale i onda vjerovatno Bosne više nikada neće biti. U tom pogledu mislim da moramo ovu Vladu koja će biti, sigurno, energična podpomoći, usaglasiti se, dati joj podršku na ovim praktičnim problemima. U tom pogledu svakako spadaju i dva problema za preživljavanje - to je pitanje prehrane i pitanje grijanja. Ako to uradimo, ako preživimo do proljeća s tim problemima, ja sam baš i danas primio jednu grupu ljudi koja govori o nekom grijanju. Pravo da vam kažem, ja se ne razumijem u to. Ja sam rekao kad se sastavi nova Vlada ja ću vas odvesti kod ministra da vidimo. Oni tvrde da postoji ovo što su dali 10 miliona maraka da postoji mogućnost urgentnog grijanja za jedan veliki dio Grada itd. Dakle, ako to mi uradimo, ako osiguramo, sačuvaćemo narod, preživie i država. I još bih nešto rekao da prilikom informiranja mi moramo činiti da se razlikujemo od onih drugih. Moramo naći neke blaže termine, moramo, naročito s terena, suspendirati neke drastične ocjene. Sve u cilju okupljanja

onih snaga koje su za BiH. I samo da zaključim, vidim da je dr Smajkić izabran za izbjeglice, moramo učiniti sve, ali zaista sve, da pokušamo vratiti veliki dio onih ljudi koji su izbjegli. Znaite, kad je u pitanju Travnik ili Bugojno i neki drugi gradovi, da su oni rekli dolaze ovi, pobiće vas, bježite. Ali moramo sada ostvariti te mogućnosti. Nešto moramo koristiti od partizana. Partizani nikad nisu dirali narod. Oni su ganjali pojedince, ganjali su neke bojovnike, vojsku, itd. Ali narod nisu dirali. Moramo zaštititi taj narod i time ćemo možda najviše doprinijeti stvaranju nove BiH. Ako ovo bude embrion to nove BiH, mi ćemo svi uspjeti. U tom pogledu mislim da moramo biti vrlo konkretni i sam program koji je g. Silajdžić iznio, on je ustvari jedan koncept, on će se iz dana u dan praktično nadopunjavati - mijenjati. Ali ono što bih želio da kažem na kraju jeste da moramo biti energični. Vidjeli ste da smo izveli samo jednu akciju koju je trebalo prije godinu dana izvesti. Nismo imali ni snage, bilo je unutarnjih sabotiranja itd. Ali Grad i narod diljem BiH danas toliko radosniji i budite uvjereni, ako osiguramo sigurnost građana, pa i manje hrane, imaćemo podršku. Uostalom, to je naša i dužnost i ja mislim da moramo samo tražiti ljude koji su efikasni, ljudi koji su praktičari, ljudi koji su na onim principima na kojim mi egzistiramo voljni da provode ovu politiku. To bi bilo sve što bih želio reći. I na kraju da vam kažem, da me ne shvatite sad da ja govorim za Srbe i Hrvate, nego jednostavno da u okviru patriotskog fronta pronadjemo još ljudi koji su za BiH, a predstavljaju druge narode, da bi nam svima bilo lakše. Hvala vam.

HARIS SILAJDŽIĆ: Predsjedniče, ako dozvolite, mogu li ja? Da ne bih zaboravio pitanje. Što se tiče primjedbi komandanta Delića, članovi Predsjedništva znaju da smo mi obavljali duge i široke konsultacije u vezi sa ministrom odbrane. I tačno je da je komandant Delić predlagao vojno lice. Međutim, ponudjeno je jedno lice koje, ja vam to mogu reći, ja nisam prihvatio. Alternative nije bilo. Ili bar meni nije ponudjena. Shvatam potpuno važnost Ministarstva odbrane, znam da su ingerencije Ministarstva odbrane silom prilika prešle u Štab i da se Štab bavi pitanjima koja jesu u resoru ministarstva odbrane. Zbog toga je došlo do izbora ovog inženjera Hamdije Hadžihasanovića koji je cijelo vrijeme radio u namjenskoj industriji, koji je poznat kao okretan, sposoban privrednik. Moram vam reći otvoreno da velikog izbora nije bilo. Potpuno se slažem da se Ministarstvo odbrane formira i da djeluje u skladu sa potrebama odbrane zemlje i u najužoj saradnji sa Armijom. Dakle, u svakom slučaju doći će do konsultacija. S tim u vezi molim vas imajte u vidu ovo što sam već rekao o uvođenju dinamike u promjenljivost Vlade, ljudi, same Vlade prije svega, mene i ljudi koji su sada članovi Vlade. Ukoliko se neka rješenja pokažu neadekvatnim, naćićemo bolje rješenje.

Što se tiče diskusije g. Kljuića, nacionalni sastav Vlade je u srazmjeri sa raspoloživošću kadrova. Kadrovi srpske i hrvatske nacionalnosti su ili otišli ili su se priključili odmetnicima na jednoj i drugoj strani. To je činjenica. Pored toga, vodili smo računa o tome da obje nacionalnosti budu predstavljene u Vladi i nadam se da je izbor ljudi adekvatan, mada vam mogu reći da će taj izbor, takav kakav je, naići na negodovanje u nekim centrima koji bi selili da našu politiku i našu Vladu i njen rad usmjeravaju u nekom drugom pravcu. Mogu vam reći da sam danas u razgovoru sa nekim ljudima iz Zagreba rekao da smo mi svi, dakle i Predsjedništvo i Vlada, vodili dugo jednu politiku kompromisa koja, nažalost, nije urodila nekim velikim plodom. I da mislim da se u tome išlo dovoljno daleko da bismo provjerili spremnost tih strana, posebno govorim o rukovodstvu u zagrebu, na saradnju, netaktičku, nego na iskrenu saradnju u korist oba naroda, i sva tri naroda i država. To se nije desilo. Desilo se nešto drugo. To je da, koliko god smo mi pokušavali da izlazimo u susret i nekim kadrovskim rješenjima, koliko god smo bili sa naše strane kompromisni, toliko je sa druge strane bilo više zahtjeva i nerazumijevanja. Mislim da od danas, a to je koliko sam mogao vidjeti i orijentacija Predsjedništva, treba ići u jednom drugom pravcu a to je, ako mogu tako reći, Vlade BiH i orijentacije koju mi imamo bez velikih kompromisa. Takva je i Vlada. Mogu vam reći u ovoj Vladi ima ljudi za koje ne znam kojoj stranci pripadaju. Znam da su, vlada uvjerenje, da su ljudi odgovorni, sposobni i lojalni i to je ono što je najvažnije. Toliko.

....

ALIJA IZETBEGOVIĆ Ja dajem malo riječ sad sebi. Dakle, potrebno će biti donijeti zakon o Vladi. Izmjene i dopune pa to registrujte da to ne visi u zraku, jer ovo nije u saglasnosti sa postojećom šemom Vlade. Dakle, mi istovremeno usvajamo šemu Vlade pa će trebati potpuno jednu novu odluku donijeti. Što se tiče naših dilema da li smo našli najbolja rješenja, da li je Haris našao najbolja rješenja, mislim da to treba i u zakon o Vladi staviti, Treba predvidjeti mogućnost hitne promjene, izmjene ljudi. Čim se nadje jedan bolji čovjek, pogodniji čovjek, otkrije se da bi jednostavno neko bolje radio, dakle neki čovjek koji bolje odgovara, da to bez velikih procedura uradimo. Jednostavno sjednica Predsjedništva, predsjednik Vlade predloži da se taj i taj čovjek razriješi, a da se na njegovo mjesto stavi drugi. Dakle, da omogućimo takvu proceduru., Otprilike kao na utakmici kapiten kaže petica izlazi, ulazi drugi igrač. Mi smo imali do sada strašnu proceduru dok se promijeni čovjek, To je hiljade muka. Čitave drame. Ili se izmetnu u neke teške neprijatelje, ili preživljavaju neke drame, to treba da bude ... To treba kao u civilizovanim zemljama. To bi trebali da uradimo. Ako treba u zakon o Vladi staviti da se jedna procedu-

ra vrlo jednostavna predvidi za to. Predlog odgovarajući, rasprava, promjena. I dalje Vlada funkcionira. Treća stvar što se tiče ovog ministra odbrane. U svim civilizovanim zemljama na svijetu, bez izuzetka, čak i u Hrvatskoj su civili. **Ovu Hrvatsku sad ja ne smatram civilizovanom zemljom da se razumijemo.** Smatram zemljom, ali režim ovaj, pa čak i u tom režimu takav kakav jest, koji nikako ne predstavlja nekakav model civilizovan. Što ne bi mogao doći ovdje jedan poslovni čovjek koji je vodio preduzeće? Vidite, ipak je to... Nama je neki dan dolazio ovaj Francuz Leotar. On je predsjednik Socijalističke partije Francuske. On je ministar odbrane, bio je tu kod nas. Za vrijeme rata je u Americi bio civil. Kasnije je bio šef svjetske banke Maknamara. U Americi smatraju da je to prije svega finansijsko pitanje biti ministar odbrane. To je najveći potrošač njihov. Biti ministar odbrane. Ne daju to ni pravnicima nego daju poslovnim ljudima. Koji znaju baratati novcem. 400 milijardi valja potrošiti, Neka se samo 10 posto uštedi to je 40 milijardi dolara. Zato možda ne treba da se suviše bojimo da to bude jedan uspješan poslovni čovjek. Daj da probamo s njim. Jer, šta mu je zadatak? Naš je problem ovdje koji smo rješavali neki dan nastao djelimično odatle, tako su bar pravdale te brigade, ali ima tu pola istine. Sami se moraju snalaziti. Pošto se mora sam snaći, upadne u neko skladište, otme pa mu se to osladi polako. Vidi da tako može. Taj adet moramo. Ako možemo da ih sviju stavimo na državne jaslje, onda nema niko razloga i prava da kaže da je morao. Ovako, pravo da vam kažem, čim mu kažem što si to uradio, kaže, predsjedniče, dajte mi da nabavim, moji su ljudi bili gladni, nisu imali šta da jedu, da obuku. Moram upasti pa dići tamo obući i odjeću. Dakle, da bi se ta stvar preduprijedila i da bi ta vojska počela da se osjeća narodnom vojskom, odnosno državnom vojskom, treba da se osigura logistika. Prije će to uraditi poslovni čovjek nego jedan oficir. Imamo ovamo jedan veliki oficirski kvorum. Saradivaće tamo. Ako treba da pomognemo možemo u Ministarstvo odbrane postaviti oficire za pomoćnike itd. Mislim da ćete u tom smislu imati razumijevanja za predsjednika Vlade da to odradi. Hajmo da probamo jer imamo socijalne probleme. Mislim da sasvim sigurno imamo sudstvo. Imamo regulativu veliku. To je više civilno pitanje. Organizacija vojnog sudstva itd. Imamo regulativu veliku. I vjerovatno, možda će tu brigu o borcima prebaciti tamo. To su opet finansijska pitanja, nisu nimalo vojna. Čisto socijalno staranje o porodicama poginulih ljudi, o tome kako da se jer su zaboravljeni. Ne vidiš ti te ..... brige. Mnogi borci se žale. Kažu: dok je taj drug bio ovdje još je njegova porodica dobivala nešto. Kad je poginuo, nema njega, njegovu porodicu zaborave. Em gubi sina ili muža, em su istovremeno izgubili domaćina. Prema tome, mislim da se ne treba oko ovoga puno. Ako mi u jednom momentu vidimo da to ne funkcionira, možemo, što sam rekao malopri-

je, promijeniti tu stvar. To je to. I predložio bih da ovu Vladu bez puno ovih daljih diskusija prihvatimo. Da probamo. Za nas je možda program bio više pitanje. A ovo drugo možemo u hodu mijenjati što kažu. Predsjednik Vlade primjeti da mu nešto šepa, neka ne čeka dugo vremena, neka promijeni. Predsjedništvo će u tom pogledu zakazati odmah sjednicu bez puno procedura to uraditi.

....

DURAKOVIĆ: Evo, ja ću glasati za ali iz principijelnih razloga da kažem nešto. Ja sam to već g. Silajdžiću kazao pa nije ništa novo. Ali iskazujem i vama ovdje jednu bojazan. Nezgodno mi je što ja to kazujem jer se radi o čovjeku koji mi je bio protukandidat za mjesto u Predsjedništvu pa se može tumačiti kako hoćete. Ja tog čovjeka ne znam. Čujem o njemu sve najljepše. Nije u pitanju, dakle, sam čovjek. Ja mislim da će u javnosti najviše biti komentara oko ministra za odbranu i oko ministra za spoljne poslove. Oko ministra za odbranu, ubijedili ste me da ne treba biti vojnik ako je čovjek sposoban, on će se brzo snaći u toj organizaciji. To je prije svega logistika – finansije i rješavanje statusnih pitanja boraca. Oko ministra za inostrane poslove, ipak se tu bojim pogotovo što nasljedjuje, u opštem uvjerenju, uspješnog čovjeka koji se zove naš današnji premijer. Da ne bude golem teret njemu na vrat. Tu je najspecifičnije ministarstvo koje ipak traži struku, znanje, veliko diplomatsko iskustvo, poznavanje međunarodnih odnosa svjetskih prilika pa i ličnosti, kontakata itd. Da li će to Ljubjankić, uz svo uvažavanje i njegovih sposobnosti i ličnosti, pa i predloga koji je tu, da li će on to moći učiniti u ovim sudbonosnim trenucima za BiH i vjerovatno prelomnoj diplomatskoj aktivnosti koja nam slijedi. Gotovo da je pitanje krajnje biti ili ne biti na međunarodnom planu ukoliko dodje do ovih susreta raznih najavljivanih konferencija i neophodne intezifikacije ukupne diplomatske aktivnosti naše zemlje, doista se postavlja pitanje hoće li čovjek, po struci je ljekar koliko znam, čovjeka koji odjednom ulazi u svjetsku kolotečinu vrlo burnih zbivanja i kontraverznih situacija gdje se i najiskusnije diplomate svijeta teško snalaze i gdje sve valja sada možda iznova učiti, razumijevati i shvatiti itd. Ja ću da odmah kažem glasati za, ali ovu bojazan sam u ime interesa ove države morao kazati. Ja sam juče g. Silajdžiću rekao, on ima svoje vidjenje tu, on je tu dijelom optimista. Kamo sreće da budemo svi. Ali sam morao kazati ovu vrstu rezerve. Ako ništa da razmislimo ovdje koliko bi i sam g. Silajdžić mogao pomoći u svemu tome, odnosno prije svega naš predsjednik, jer se bojim ukoliko bi se gurnuo pravo u te burne vode, da nećemo dobro proći. Toliko.

SILAJDŽIĆ: Znam nekoliko ministara vanjskih poslova koji su ljekari. Naš Irfan nema veliko iskustvo. Moramo proširivati krug ljudi koji se bave vanjskom politikom. Moram vam reći da tu nemamo vrhunskih kadrova mnogo. Da našu diplomatiju uopšte gradimo od samog početka. Ja u tranziciji koja predstoji naravno moram pomoći i zadužen sam zato. A mislim da će dr. Ljubjankić biti u stanju da prihvati to. Koliko ga znam, to je jedan veoma kultivisan i otvoren čovjek, da se školovao za diplomatiku naravno bi bilo bolje, međutim takve škole uglavnom ne postoje, posebno za ministra vanjskih poslova. To su svugdje kadrovska rješenja. Vrlo rijetko se iz profesionalne diplomatske strukture imenuju ministri vanjskih poslova. Oni, naravno, već imaju gotovu strukturu. Mi je nemamo. I tu je Nijaz u pravu. Moramo uvoditi nove ljude u ovaj posao. Zavisjećemo, htjeli ili ne mnogo od tog vanjskog elementa. Pokušali smo na nekoliko mjesta da ubacimo te obećavajuće kadrove. Koliko će to uspjeti, vidjećemo. Već imamo dobrih rezultata. Ali moramo krenuti sa ljudima koji će biti bačeni u vatru na neki način. Ovo je, naravno, vi to svi znate, velikim dijelom jedno kadrovsko rješenje, ali mislim da je uspješno rješenje i da će dr. Ljubjankić odgovoriti tom zadatku.

IZETBEGOVIĆ: Ja isto mislim. Sigurno je sposobniji čovjek od onog Stoltenberga. Budite uvjereni. Lakše se snadje. Da vam neko ponudi za ministra inostranih poslova ovog Kristofera sad, vi biste na prvi pogled rekli da je to čovjek koji ne može da radi taj posao. Ponekad se ljudi prevare. Ljubjankić je veoma obrazovan čovjek. On je i ljekar i specijalista je na koncu. Veoma je bistar. Mislim da će se snaći. Svi smo mi početnici bili, na koncu. Svako od nas nije prošao neko postepeno napredovanje. Mi smo imali jednu, sjetite se kako smo ulazili u te poslove, čak i oni raniji. Nema tu duge tradicije državne pa da ljudi polako idu. Postanu prvo neki atašei negdje, pa ambasadori itd. U kojima ljudi zriju puno brže. Mislim da bih možda imao rezervi više u pogledu nekih drugih mjesta. Imam puno manje rezervi što se tiče Ljubjankića da neće uspjeti, ali s druge strane mislim da to možemo nadoknaditi nečim što smo ranije propustili, a to je stvaranje jednog jakog odbora za vanjske poslove pri predsjedništvu. Sastavljen od nekoliko jakih ljudi. Koji mogu da formulišu politiku. Ministar inostranih poslova sprovodi više politiku spoljnu koja se formuliše u Predsjedništvu. Samo da dovršim. Dakle, formiraćemo jedan odbor za spoljnu politiku. Mislim da smo ga čak i imali. Ne znam da li je on ikad oživio. Jer smo ga mi kao cjelinu rješavali. Ali, eto, recimo, moglo bi se da se malo napravi improvizacija u tim stvarima. Brzo teku stvari jako brzo pa se nekad ne može sve to studiozno raditi. Možda se može sada formirati jedan odbor od nekoliko intelektualaca jakih koji imaju iskustva malo više i neka prekuhavaju neka pitanja koja se

pojave. Normalno bi bilo čim se pojavila ideja o nekoj regionalnoj konferenciji koja sad, kao što znate je tema već deset ili petnaest dana u svijetu - jedni za jedni protiv, da sad taj odbor uzme i sam prati sva stanovišta oko toga. Piše poene za i protiv, argumente za i protiv. Tako da u jednom momentu kad bismo mi došli u situaciju da kažemo hoćete li da ili ne, da možemo kazati da ili ne na osnovu neke već proučene stvari. Taj sistem mi ne gajimo. Nego odlučujemo u onom trenutku kad to dobijemo. Nama lako može doći to sutra jeste li vi za tu konferenciju ili niste pa da možemo dogovoriti vrlo jasno. I da to bude tada proučeno. Ako i kažemo ne, da znamo zašto smo to odbili. Sutra se može taj Stoltenberg da pojavi ovdje i da nam dodje s tim pitanjem. Moramo imati proučeno pitanje. Nemamo to proučeno i držim da bi čitav niz pitanja i tema koje se pojavljuju mogle biti predmet razmatranja na tom odboru koji nema pravo da odlučuje, ali može proučiti stvar sa više strana. Pa bi takvo jedno tijelo moglo malo da pomogne i olakša rad ovog mladog ministra inostranih poslova.

.....

IZETBEGOVIĆ: Dakle, imamo predlog za aboliciju pomilovanje osuđenih lica, njih ukupno 73 plus 19 - 92 čovjeka. Prošlo proceduru na osnovu predloga ratnih predsjedništava. Jesmo li zato da bi se mogla izvršiti razmjena ratnih zarobljenika? Ima li ko kakvo pitanje? Nema. Jesmo li za to? Jesmo, hvala. Imamo predlog odluke o izmjeni i dopuni vojnih uniforma, i zastava, itd. Ima li tu kakvih problema. Je li to neko razmotrio, i vidio? Tekuća pitanja. Nadamo se da ste to napravili tako da ne bude komplikirano, nadžidžano. Ovdje vidim da je sve u redu. Kažu da je u redu. Možemo li to prihvatiti da se objavi ova odluka? Hvala. Ovdje imamo, ja sam prekrizio ovdje dvije stvari jer ne bih htio to danas, što ne znači da ne možemo uvrstiti u dnevni red. Nisam htio za javnu sjednicu ovo pitanje. Utvrđivanje organizacione šeme HVO Sarajevo. Kao da mi ovdje sad legalizujemo neki HVO. Ovdje je unesena jedna odluka kao da mi osnivamo HVO. **Utvrđivanje organizacione šeme HVO Sarajevo. A može li mi neko objasniti ovo?**

DELIĆ: Mi smo razgovarali neki dan kad je bio g. Komšić o prepočinjavanju brigade HVO ovdje. Oni su preko Ministarstva odbrane pokrenuli da se usvoji ta formacija HVO Sarajevo. Između ostalog, tu su navedene jedinice izvidjačko-diverzantska brigada još neki centar za obuku itd. Ja lično, kao komandant, a u smjeru rješavanja sistema rukovodjenja i komandovanja, jedinstvenog sistema rukovodjenja i komandovanja, predlažem da to ne razmatramo. Jer, mi bi imali i imamo sada dvojno rukovodjenje komandovanja u jedinicama na prostoru Sarajeva.

A tamo gdje ima dvojno rukovodjenje i komandovanje nema rukovodjenja i komandovanja. A ja bih to da se to ne usvaja, nego da se skine sa dnevnog reda.

KLJUJIC: Predsjedniče, ja bih isto molio da se skine dok se ne vrati Komšić, pa ćemo obaviti jedan razgovor tamo pa ćemo otići kod njih. Pa ćemo pripremiti malo.

IZETBEGOVIĆ: **Uz napomenu da ćemo ići ukidanju bilo kakvih vojnih formacija koje nisu bosanska armija. U tom pravcu treba ići. Bilo kakvih.** Mi smo vlastite ove naše ovdje upozorili,

DELIC: Stožer HVO je uporedni organ rukovodjenja i komandovanja koji ne priznaje Armiju BiH nego priznaje Grude. Prema tome, on kao takav....

KLJUJIC: Dobro, da skinemo sad s dnevnog reda.

IZETBEGOVIĆ: Ovdje ima još jedna tačka. Tumačenje odnosa Armije BiH. Naslovi su čudni. ....

KLJUJIC: To je vezano. Da mi to i preskočimo sad.
.....

DELIC: Gospodine Predsjedniče, hoće li ostati članovi Predsjedništva?

IZETBEGOVIĆ: Za ovu priliku, prema prirodi problema. Mislim da bi dobro bilo. Delić predlaže da ostanu samo članovi Predsjedništva. Hvala vam velika svima.

Sjednica je završena u 17,00 sati..

” ... Što se tiče Bosne i Hercegovine , tu očito postoje samo tri mogućnosti...”

Magnetofonski snimak sa sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane dana 1. novembra 1993. godine. Sjednica je počela sa radom u 15,30 sati.

Sjednicom predsjedava gospodin Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva RBiH.

ALIJA IZETBEGOVIĆ : Otvaram ovu sjednicu, njen svečani dio u okviru čega će preostali član Predsjedništva deseti član Predsjedništva gospodin Ivo Komšić dati svečanu izjavu. Izjava se daje tako što će čitati dijelove izjave, molim da to učinite, dakle gospodine Komšiću izvolite.

(polaganje svečane Izjave)

Čestitam, Aplauz. Jesmo li svi tu. Ovdje ima jedan pripremljen prijedlog personalnih promjena u Armiji. Ja ću pokušati da ih, kratak je pregled pa ću ja to još jedanput iznijeti i oko toga ćemo popričati ako bude potrebno i raspraviti to pitanje, prije svega glavna promjena sastoji se u ličnosti načelnika štaba, prema ovom predlogu tu bi dužnost ubuduće obavljao Hadžhasanović Enver, sadašnji komandant III korpusa u Zenici, On bi ujedno bio i zamjenik komandanta kako je to po Zakonu o armiji Republike Bosne i Hercegovine rečeno. Muslimović Fikret bi prešao na dužnost načelnika Odjeljenja za praćenje, to znači u upravi za moral IPD i vjerska pitanja glavnog Štaba, posto je odjeljenje za praćenje, procjenjivanje izgradnju borbenog morala na čelu tog

odjeljenja bi bio Muslimović Fikret, zatim slijede promjene u III korpus-u jer iz trećeg korpusa kao što znate odlazi komandant Hadžlhasanović, došao bi Alagić Mehmed, sada komandant one grupe operativne grupe Bosanska krajina koja operiše u centralnoj Bosni. U IV korpusu postoje promjene na dužnost komandanta umjesto Pašalića Envera, Pašalića Arifa, dolazi njegov dosadašnji zamjenik Budaković Sulejman na dužnost zamjenika Oručević Safet, na dužnost zamjenika komandanta IV korpusa i Ramiz Esad na dužnost načelnika štaba IV korpusa. U VI korpusu na dužnost zamjenika komandanta VI korpusa Najetović Džemal i Atje Ismet na dužnost načelnika Štaba VI korpusa. Radi odlaska na nove dužnosti kako tu stoji do daljnjeg razrješavaju se od dužnosti i stavljaju na raspolaganje Glavnog Štaba Halilović Sefer, Pašalić Arif i Fazlić Bahrudin, sada za ovu dvojicu sam već rekao gdje su bili, a Fazlić Bahrudin bio na dužnosti zamjenika komandanta VI korpusa, tu je potrebno izvršiti izmjene jer stanje dobro ne stoji, ne znam da li će i nakon ove promjene biti dobro ali pretpostavlja se da hoće i neke personalne promjene su upravo zbog toga i vrše da bi se tu malo neko pojačanje u VI korpusu u kome ne vlada baš najbolja situacija. Eto to su uz ono što smo sinoć odlučili u pogledu Drečkovića gdje je došao na dužnost komandanta Dudaković, komandant jedne od brigada u Krajini, to bi bile ove sada promjene koje su tu neposredne, vjerovatno će se nastaviti dalje revidirati personalni sastav vojske postepeno, ali ovo su sada promjene do daljnjeg. Glavne promjene se ipak sastoje u pomjeranju Sefera i Arifa i u vezi sa tim dolazak na promjene u III korpusu, pošto upražnjeno stoji mjesto umjesto Envera dolazi Sulejman itd. To je to. Planiramo da Pašalić Arif ide za zamjenika ministra za narodnu odbranu odnosno pomoćnika ministra za narodnu odbranu, to je planirano, ali to nije moglo biti u odluci za sada to će trebati da predloži predsjednik Vlade i to ćemo riješiti, ali je tako planirano. Za sada ne znamo šta ćemo uraditi sa Seferom gdje bi išao za sada je na raspolaganju, pa ćemo vidjeti dalje šta će biti. Dosadašnja istraga je pokazala ako ništa drugo, a ono izvjestan nekorektan odnos kada je što se tiče Sefera u pogledu ponašanja ovih ovdje grupa, to je ono što se u ovom momentu sasvim sigurno reći nekorektan odnos ne znam da li bi se reklo kao podsticanje tih grupa na izvjesnu vrstu pobune itd. ili samo prećutno to je stvar procjena izvjesnih, ali on je znao za ove stvari, nije spriječio, naprotiv razgovore je neke telefonske imao u kojima je davao malo istina podrške, dakle ima tu nekorektnih odnosa koje ga čine nepodobnim da vrši dužnost načelnika Štaba, da li će biti više od toga to ćemo vidjeti, ali taj jedan razlog zbog čega bi bio pomjeren sa načelnika Štaba postoji i on je potpuno siguran. Evo ja otvaram raspravu o ovom pitanju.

.....

IVO KOMŠIĆ: Kada je Fikret u pitanju, kada ste ga pomenuli, ja isto vjerujem da su njegove sposobnosti daleko iznad ove dužnosti, Fikret Muslimović osim ovoga što Nijaz kaže, on je upozorio i njegove su informacije, da se izvlači artiljerija, da se prave poligoni, te podatke koji ste mogli čitati u štampi dolazili od Fikreta Muslimovića i davao ih. Mislim da to mogu da kažem i da je vrijeme da se to kaže. Fikret Muslimović je napravio poslije povlačenja Vojske iz Hrvatske i Slovenije u Bosnu, jednom razgovoru predsjednika i mene predsjednik se zanimao za raspored tih snaga u Bosni i Hercegovini, od Fikreta Muslimovića, bili su tačni, potpuno su bili tačni, dobro on je imao i onaj plan, nisam govorio da je to njegov plan, o napadu na sve kasarne prije samog rata, neposredno prije mjesec - dva, i tada je on napravio jednu procjenu od garnizona u čapljini do Banjalučkog, bili su to barem iz onoga što se poslije pokazalo isto tako dosta dobre procjene, ali su bili tačni podaci što je najvažnije, gdje je on kazao tu nema vojske ima 20 -vojnika, nemojte džaba tamo jurišati gubiti glave itd. ovi čapljinci nisu htjeli poslušati, oni su u Busovači nisu htjeli poslušati, oni su jurišali, u Kiseljaku su poslušali, tamo je bio komandant Polutak, sa kojima sam ja razgovarao i on je potvrdio meni Fikretove podatke da su tačni, da tu nema više od 20 vojnika, da je postavljena zamka, da su stavljeni Makedonci i Šiptari namjerno, i da ne bi dalje o tome govorio, znam ja i mnogo više od toga, ali to je čovjek koji je prvi sam došao i ponudio se. Ja ne mogu procjenjivati se šta to sigurnosno znači, u te službe ja se u tome ne razumijem, ali se pokazalo da je čovjek dao tačne podatke, da nije nikog obmanjivao, koji je to cilj bio ne ulazim u to, ali mislim da je čovjek koji je veliki rodoljub, to je moja osobna procjena, mogu da griješim.

.....

EJUP GANIĆ: Samo za vašu informaciju Alija, Ismet je spriječio odnosno preuzeo je komandu kada je poginuo Enver Šehović na Žući, i zahvaljući njemu Žuč je odbranjena. Ako vas interesuju neki detalji, i sigurno za dvije klase od ovog Najatovića, to možemo promijeniti to je jedna stvar, drugo, ja bih nešto htio da kažem, mi bi trebali da ovdje postavljamo i smjenjujemo oficire na osnovu nekih rezultata, uspjeha. Meni je vrlo teško, možda nemamo izradjen taj sistem, ali ja bih želio da na osnovu nekakvih rezultata ovdje promovišemo ili smjenjujemo ljude, još dvije stvari ću da spomenem. Ja znam Fikreta Muslimovića, on je jedan sposoban čovjek, i naravno ta dilema od bivšeg člana KOS-a je bila ovdje prisutna cijelo vrijeme, mi smo znali za te napade oko Sarajeva i Patriotska liga je na tome radila, znali smo i za RAM, to je čak i JUTEL svojevremeno prenosio, i ne znam šta da tu kažem, prepuštam većini kako da odluči u vezi Fikreta, ja ću tako

postupiti, inače ja poznajem ovog Hadžihasanović Envera, jer on je bio ovdje dugo u Sarajevu, on je bio Seferu neka desna ruka u to vrijeme, kao što znate Sefer Halilović je počeo tu kao zamjenik ovog komandanta TO i brzo je postao komandant sa Patriotskom ligom je tu od početka, i mi smo smijenili Sefera Halilovića uglavnom iz razloga što nismo bili sa rezultatima dotadašnje borbe, to je bio jedan od razloga zašto je Sefer Halilović smijenjen, pa smo doveli Rasima Delića, u sadašnjem trenutku ako treba da zamijenimo Halilovića sa Enverom, oni su jako bliski saradnici, to je zatvorena sjednica, to su dva najbliža saradnika, ja znam da su ovdje radili i da je Enver gledao u Sefera kao nekakvog lidera, on je odradljivao, mislim da je onda dobar oficir što se tiče Sefera Halilovića, mislim da bi tu stvar trebalo dovesti do kraja, treba utvrditi taj njegov nekorektan odnos, ja sam tražio komandanta da pročita izvještaj sa tih salušanja da bih ja mogao da zauzmem stav, jer dolazili su neki ljudi, smatraju da će doći do nekog osipanja, on ima neku popularnost, ne znam kolika je, ali ima u Sarajevu jedan broj ljudi iz tog kraja odakle je on, dosta se požrtvovano se bori kažu da je u centralnoj Bosni ne stoji loše ja neznam ti si bio Harise dolje ta Konjicu, prema Mostaru, kaže da je dosta uticajan, prema tome, mi bi morali tu stvar po mom mišljenju do kraja profesionalno izvesti, jer da li se smenjuje zbog toga što nema rezultate na tom mjestu na mjestu načelnika, ili što je pogriješio, taj nekokretni odnos da se vidi koliki je međutim, ja nisam nikakva prepreka da se donosi odluka, ja na tom mjestu nisam da kažem raščistio da trebam da dam svoj glas, jer mi smo trebali tu stvar vrlo efikasno i dovesti do kraja, mi obično nikada ne arasčistimo, evo sada ja idemo što pe tiče Fikreta idem na neki način, hajde, na nekin način je bolje, ali mislim da bi tom čovjeku trebalo reći, slušaj ti se počeo tu si bio na čelu patriotske lige, bio si prvi u vojsci, ideš sada naniže, treba mu reći pogriješio si ovoliko, ovoliko si pogriješio, ideš za civila ideš ovdje držati ih na leri to je velika neizvjesnost koja zaista ne vodi ničemu, treba mu tačno reći gdje ide, šta ide, on je doduše malo komotniji čovjek što se tiče ovih političkih izjava, on je bio van forme standardne forme vojnika i to nije dobro, međutim većina tih naših komandanata se okupila na nekoj političkoj platformi kada je počeo otpor protiv agresora, prema tome moje su rezerve u smislu treba tu stvar dovesti do kraja profesionalno uradio to i to, druga stvar vidjeti da nedodje do nekog demoralisanja do jednog broja ljudi koji se bore, ipak je on tu od prvog dana na televiziji smo imali njegove spotove, imali smo njegovo prisustvo na terenu, činjenica da i on griješi kao i većina sadašnjih komandanata što ne pominje one prave lokalne komandante heroje, naprimjer, nego veoma se često vrte ova imena, prema tome ja imam rezerve kada je u pitanju to mjesto. Što se tiče Envera, on može raditi, mada su nekako čvrsto vezana ta dva čovjeka, mislim da je ovo povjerljiva

sjednica , to moram kazati, opet da ne budu tu neki problemi, problemi te vrste. Eto to je to,

.....

GANIČ EJUB: Ima jedan mini energetska problem ovdje, imamo 7 – 8 primadona imamo malo struje od UNPROFORA za ove telefone, i ovo je složen problem. Ja sam svojevremeno dakle, ne vi nego ja, uspio da dobijem malo struje, jer smo se žalili da ne možemo da kontaktiramo sa UNPROFOROM pa su nam oni dali struju, samo su rekli da Predsjednikom kabinet, pošto je satelitski telefon tamo, onda sam ja tražio od Ministarstva inostranih poslova, ti si Harise bio na putu tada, znajući da MIP stalno prima ove faksove, i tu sam i obezbijedio struju za centar veze Ministarstvo inostranih poslova, predsjednikom kabinet i za BH pres, samo za telefon, i druga stvar ima, još jedna koja je jako sporna, u mom jednom malom kabinetu koji je dosta zamračen i jedna sijalica koja služi kao kontrolni instrument, i kada nestane svjetla onda ide UNPROFOR itd. Čujem da vi pojedinci spremate ove vaše pratioce da ovdje mlate ovog čovjeka da uključuje za vaše kabinete, ja mislim drsko ponašanje prema njemu, nemojte mi smo tu ravnopravni, ja sve što mogu da isključim tu sijalicu kod mene, ali onda ne znam automatika ne znam da li sistem radi, pa bih zamolio da sada za sada ostane kao što jeste, inače prije neki dan Bisić je imao dva kompjutera koja je priključio nešto je obradivao, nije sekretarica uključila je grijalicu, mi smo bili isključeni od UNPROFORa, tri sata, ja sam dao nalog da se Bisić isključi, i sada dakle nema.

SILAJDŽIĆ HARIS: Moje mišljenje je da mi moramo da mi moramo bez obzira šta učinili i slažu se o tome svi, izuzimajući predsjednika i njegov kabinet, ukoliko niko od nas nema pošto sjedimo na prvom spratu, ako niko nema, onda ni ja nemam, kod mene mora biti kontrolni instrument.

.....

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Čekam da se ovdje u Sarajevu nešto riješi, staro rješenje ne odgovara, ne funkcioniše, to se pokazalo, jučer ili prekjuče bila je odbijena svaka inicijativa za neke promjene koje bi išle nego ostalo sve na staro, i duši li duši. Ja sam imao namjeru da to završim i da krenem. Bio je predlog da se kombinujem, što se tiče ovog rješenja razmislite što se tiče Bosne i Hercegovine, tu očigledno postoje samo tri mogućnosti, ranije platforma, to je cjelovita Bosna i Hercegovina, zajednička država, zajednica država Srba hrvata i Muslimana i ostalih koji u njoj žive, itd. to je jedna, to je postojeća platforma, druga je tri republike, u kojoj se traže pravična raspodjela, to je što je sada bilo tamo, i treća je postojeće ponudjeno stanje koje smo odbili. Mislim da je

postojeće da ovo ponudjeno ne možemo prihvatiti, to da u tome pogledu suglasnost postoji i ako ima ljudi koji kažu možda treba da prihvatimo da otvorimo put miru, ima ljudi koji to misle, ja to mislim da ne može, jedino izbor je ostao vratiti se na koncu platforme one ranije, i prema tome prekrižiti podjelu Bosne na tri republike, ili prihvatiti u slučaju pod uvjetom neke pravične, pravilne ili osnovane etničke podjele, unija republika kod koje treba mijenjati kartu nije onakva karta nego je nešto drugačija karta, dakle ustavni koncept takav ali to su otprilike, ili nekakve te izmjene, ono je lijepo rješenje pitanje koliko je moguće, ovo je ovo je moguće rješenje pitanje koliko je dobro, tu su dileme.

Polemika i dogovor.

Ovo je samo predlog za razmišljanje. Kraj.

Sjednica je završena u 17,45 sati.

“Ali pazite, meni je u interesu da Armija oslobodi Vitez, ali mi nije u interesu da ona sedma brigada udje unutra i pobije one bosanke u onim bijelim nošnjama.”

Magnetofonski snimak sa sjednice Predsjedništva RBiH, održane dana 11. novembra 1993. godine.

Sjednicom je predsjedavao član Predsjedništva RBiH dr Ejup Ganić.

.....

KLJUČ: Moramo biti realni, situacija je takva. Mi ne možemo naći više srazmjernu nacionalnu strukturu kao ekvivalent popisa stanovništva iz 1991. iz više razloga. Jedan od razloga je što je jedan dio ljudi otišao lijevo, jedan desno. Ja lično govorim o ljudima koji rukovode tim da ne bi bilo popularno da svugdje budu Muslimani. Tim prije što imamo znatan broj i Hrvata i Srba a i Židova, ako hoćete, koji su patriotski opredijeljeni za ovu zemlju i ja predlažem gdje god možemo da to uradimo. Mi nismo sad u situaciji nikakve procenete i nikakve srazmjere. Ali, ako želimo da afirmiramo zajedničku borbu, ako želimo da pokažemo da je ovo republika u kojoj ima zajedničkog života i tolerancije, moramo pronaći što više čestitih ljudi i da ih tu stavimo. Što se tiče predsjednika Vrhovnog suda, ja sam s njim obavio dva razgovora. **Ja bih te molio da ovo ne snimaš, odnosno možeš, svejedno je.** (Ne snima se dalje).

.....

GANIĆ: Vraćamo se sad. To je predlog platforme za razgovore sa delegacijom Republike Hrvatske. Zamolio bih predsjednika Vlade da kaže ukratko.

SILAJDŽIĆ: Jeste li dobili materijale? Ja sam, ne bih usmeno to radio, ja sam zadužio ljude da naprave jednu informaciju s tim da tada nije rečeno kada će biti sjednica Predsjedništva. Nisam ni ja znao do prije 5 minuta da je sjednica Predsjedništva i zbog toga to nije ni podijeljeno. Istina je isto da sam ja bio na stanici pa na aerodromu. Ja sam rekao ljudima da za sjednicu predsjedništva ima da se donese ova platforma. Platforma je čisto tehničke prirode, obzirom da smo se tako dogovorili. Radi se o logističkim centrima, dalekovodima, dogovorima, konvojima, itd. To je radna platforma, na tome se radi i na tome će se raditi. To je stotinu tehničkih pitanja. Mene što interesuje je šta ćemo mi sutra politički razgovarati. Malo je teško o tome govoriti obzirom da ministar Granić preko telefona kaže da ima da kaže važne stvari. Naravno, tu stane. E sad, mi moramo znati koja je naša platforma kad je u pitanju Republika Hrvatska. Jer on dolazi kao predstavnik Hrvatske. A može imati uticaja na razvoj u BiH. Ja bih to tako postavio. Dakle, ministar Granić dolazi kao predstavnik jedne države, a može imati uticaja i unutar BiH pod određenim uslovima i okolnostima. Ja, iskreno vam kažem, ne znam šta on hoće. On hoće razgovarati. Mi smo prošli put razgovarali, dok smo bili u Zagrebu o svemu. Ponajprije da se skine zabrana sa uvoza iz Ploča, sa .... i razmjena zarobljenika. To su bile teme. Kad se političke situacije tiče, oni kažu - priznaju BiH a da je unutrašnje uređenje BiH u tom okviru. Medjutim, oni su izašli iz tog okvira. Podržavajući Abdićevu secesiju. Ja sam rekao da je to miješanje u unutrašnje stvari BiH na šta mi je Granić odgovorio da to nije miješanje. Kako mi možemo ne biti za stvaranje jedne unije, odnosno u sprovođenju dogovora koji je u Ženevi. Tu je greška politička, jer nema razgovora. Mi isto tako možemo pričati o stvaranju unije Hrvatske - Knin i ostalo. Naravno, to bi nam oni zamjerili jer to je miješanje u unutrašnje stvari Hrvatske. Stvar je u tome ne da griješe nego da ne priznaju greške. Boban i Abdić se nisu smjeli sastati u Zagrebu. Znači, oni nastavljaju s tim greškama i tu je čitav problem. Što još nisu shvatili da se s tim mora prestati. Kad je u pitanju odnos sa Hrvatskom, to je za mene ključni problem. Dakle, ukazano je na greške. Rečeno da je to miješanje u unutrašnje stvari BiH. On odgovara - a kako mi možemo ne biti za uniju, mir? Kako možemo biti protiv mira. Mi nismo protiv mira i nismo protiv unije. Čije unije? Nema nikakve unije. Ima Republika Hrvatska i ima Republika BiH. Mislim, bilo ko da dodje u kontakt s tim ljudima, evo imamo i protokol, da se jasno i glasno kaže, ukoliko oni namjeravaju tako održavati odnose, onda odnosa neće biti nikako. To isto kao što bi mi sad

otišli iz Knina tjerali čovjeka u Bosnu da on razgovara o Hrvatskoj. Kaže da ovoga puta dolazi sa eksplicitno visokim mandatom, kako je on rekao.

GANIĆ: Nijaze, tražio si riječ.

DURAKOVIĆ: Ja ću početi od onog što je najlakše. Igrom slučaja, pošto imam školske kolege koji se bave prije svega elektroprivredom i znaju dobru tu energetska situaciju. Ima određenih migova itd. da bi zapravo jedini valjan posao između Hrvatske i Bosne mogao biti na planu struje. Pa sam ja privatno naručio jedan elaborat koji je vrlo ... urađen od ljudi koji 20-30 godina rade u energetici i sasvim konkretno su oni naznačili šta bi Vlada BiH mogla da ponudi konkretno Graniću. Ja bih te zamolio da sutra primiš tog čovjeka koji će donijeti tebi kratko, na karticu-dvije, prijedloge. Trebalo bi iskoristiti i tu priliku. Očito je da Hrvatskoj fali struje, mi je imamo. Brane se prelijevaju i čak je opasnost da puknu i čak je opasnost da se sravni sve od Mostara do. . . To se ne objavljuje, ali to je vrlo realna i ozbiljna opasnost. Jer klapne ne mogu da podignu na Salakovcu u Mostaru jer se granatira, a to je svaki inženjer stručan i kaže da je stanje vrlo alarmantno. Jer se energija ne proizvodi, a jezera se prelijevaju. Bilo bi dobro iskoristiti i to ako bude takva klima i takav tok razgovora. Ja bih sutra zamolio tog inženjera neka dodje do tebe da te upozna i neka ti da taksativno 5-6 vrlo konkretnih predloga gdje bi se mogao napraviti valjan posao. E sad ono što je najgore, ovaj politički problem. Rušenjem starog mosta stvari se veoma-veoma kompliciraju. Nije most srušen radi mosta, most je srušen radi odnosa. I ja sam napisao jedan tekst, sutra će biti objavljen, moguće je da se za naredni milenij konduciraju muslimansko-hrvatski odnosi jer su ga srušili kao zadnju sponu i vezu i kao zadnji simbol i ruku saradnje itd. Ne bih želio da o tome sad govorim. Prvo što bih postavio Graniću jeste - odmah i sada raspuštanje svih logora. To je najkrupnije pitanje. I drugo je šta je sudbina 2.500 momaka koji se nigdje ne knjiže i ne vode - jesu li mrtvi, jesu li živi i neka se jednom kaže. I treće, onda ide vojna opcija da li treba odmah i bezuslovno zaustaviti svaku vrstu ofanzivnih akcija s jedne i druge strane, jer bez toga ovo ide u katastrofu. Vjerujte mi, sad govorim vama, Hrvatima, rušenje starog mosta, pričao sam ova dva dana, ljudi su jednostavno spremni da idu golim prsima na barikade. Most je naš. Ključiću, nisam rekao da je most muslimanski. Njega je Hajredin napravio. Most je hercegovački. Ti kad si srušio most, meni si srce iščupao. I tebi vjerovatno i lvi Komšiću. Ali on je srušen zato da se do kraja posije sjeme zla i mržnje. To bi po meni bio ključni predmet razgovora sa g. Granićem.

KLJUČ: ...Medjutim, to je samo jedan diplomatski trik. Otada je sve učinilo da ne prizna BiH. Ono što je kapitalno politički jeste da su oni preuzeli ingerencije predstavljanja bosanskih Hrvata, što nikada nisu dobili od nas pravo, pa vam moram reći samo jednu digresiju. Kad su svojedobno bili oni turnuci šest predsjednika iz republike u republiku, Karadžić je otišao u Beograd i predao kompetencije Miloševiću da zatupa Srbe iz Bosne. Ja sam došao u Zagreb i onaj je rekao meni gore - "Ti to meni ne daš". Ja kažem, predsjedniče, kako ću vam dati, onda šta ćemo mi raditi dalje. Ovdje je jedno od bitnih pitanja da ih postavimo, bez obzira što on nije kompetentan čovjek, ali on je došao ovdje kao kurir Bogdan da čuje nas i nešto će on donijeti. Da im kažemo - molim vas, dokle ćete se miješati i stajati iza onih koji ruše i BiH a moram posebno reći i hrvatski narod u BiH. Oni ruše i hrvatski narod u Hrvatskoj. Ali to nije u mojoj kompetenciji. U tom pogledu ćemo tražiti da se prekinu borbe, da se oni bojovnici koji su napravili zločine itd. ili predaju ili neka bježe, a da mi u hrvatskim enklavama i ovo gdje, i još ima Hrvata, smatramo se bosanskim patriotima i građanima BiH. Ukoliko oni ne prihvate tu tezu, ja kao legitimni predstavnik Hrvata u BiH ću izaći pred narod i objasniti to da smo pokušali još jednom i onda ću pozvati one koji su za BiH, koji su podanici druge države neka se snalaze. Jer mi ne možemo ovdje zaustavljati napore armije da poslije svih ovih auto-golova ide dalje. Ali pazite, meni je u interesu da Armija oslobodi Vitez, ali mi nije u interesu da ona sedma brigada udje unutra i pobije one bosanke u onim bijelim nošnjama. Ne zato što to njoj kaže Armija, nego zato što mi znamo i naše unutarnje slabosti u vezi vertikale. Prema tome, mi moramo Graniću eksplicitno reći - da li će Hrvatska praktično podržavati sve one elemente koji ruše BiH ili će jednom zauvijek, bez ikakvih taktičkih razgovora što kaže Haris, reći izvinite, to je bila greška. Ne moraju nam to javno reći, neka praktično pokažu. Ako ne, mi onda poslije toga znamo na čemu smo, Smatram ovo nekim zadnjim razgovorom ili možda prvim što se kažu. Prema tome, to je taj politički dio pitanja. Sve ovo drugo, ako oni okrenu čunj da žele suradnju, mi se geofizički nadopunjavamo, mi predstavljamo jednu geofizičku harmoniju, onda možemo govoriti da oni nama daju neke finalne proizvode, da mi njima damo struju. Možemo da prihvatimo dio izdržavanja naših izbjeglica. Ja sam uvijek govorio da bosanska država treba da plati za neke izbjeglice ne da oni nama kažu mi imamo izbjeglice. Onaj dio koji međunarodni forumi daju, plus BiH će se zadužiti u Hrvatskoj, malo sačekaju, vrtićemo im strujom itd. I treće da mu politički objasnimo da Karadžić danas ratuje samo u Posavini, ne zbog BiH on nas tuče svaki dan da bi nam dao do znanja da je on ovdje, da ne možemo hodati sigurno. Ali za onog ko misli politički i strateški da ratuje u Posavini, da bi napravio koridor za budući rat u Hrvatskoj. Ako poslije ovoga oni ne promi-

jene to sve, jer trebamo dati onda još 48 sati kad se vrati u Zagreb da to referira, poslije toga ja ću tražiti da u ime, tu je prof. Komšić ako želi samnom, da zadržimo bosanske Hrvate jer, objektivno govoreći, hipoteku krivnje sa hercegovačkih Hrvata i Mate Bobana nitko neće moći skinuti. Ja ovog puta ne branim dole, iako onaj narod nije kriv, želim da skinem hipoteku sa bosanskih Hrvata koji su najbosanskiji i da onda idemo dalje, da znamo nemamo pomoći od njih, oni rade to i to, oni su protiv BiH. I imaćemo argumente. Jer, nema više priče, nisu oni ni naivni ni glupi. Da oni priznaju BiH a šalju Prlića kod Abdića i tamo paradira s Lukićem. Prvo, ja sam oborio Prličevu vladu i cijeli život ću se boriti protiv Prlića. I Prlić nije legitimni predstavnik hrvatskog naroda u BiH. On je imao svoju šansu, bio je predsjednik Vlade zadnjih 6 mjeseci, nikad ništa nije učinio za nas. Prema tome, mi moramo sutra nakon razgovora s Granićem znati. Nema više testiranja. Ako priznaju i odreknu se, ako ne, molim vas, cijela propaganda treba stari most da iskoristi u demaskiranju te politike. Vrlo otvoreno.

PEJANOVIĆ: Pošto smo se dogovorili, Haris nije bio na tom dijelu, osim prijema koji će predsjednik Vlade imati, da prijem napravi g. Ključić sa još jednim brojem ljudi. Sad je pitanje dogovora hoćemo li na jednom i drugom razgovoru sva pitanja pokretati ili se dogovoriti gdje će šta biti težišno. Ja to postavljam više radi iskorištavanja, da se dodje do što racionalnijeg pristupa. A što se tiče političkih pitanja, ja bih molio da se ovo pitanje - vjerovatno on dolazi sa nekim inicijativama, pitanje njihovih koncesija za mirovni ugovor ili da mi pokrenemo, ili ako oni pokrenu, da imamo neku vrstu interesovanja.

GANIĆ: Ako dodje do radikalnih predloga s njihove strane, mi se uvijek možemo sastati kao Predsjedništvo, ali ja lično ne očekujem. Pošto će on primiti Granića poslije razgovora s tobom, da se dogovorite.

KLJUJIĆ: Ja i Duraković.

SILAJDŽIĆ: Mislim da bi se ti i Komšić trebali vidjeti s njim sami.

KLJUJIĆ: To je poslije, mi ćemo se vidjeti. On dolazi u Predsjedništvo, mi ćemo ga primiti, porazgovarati načelno o nekim stvarima vrlo kratko - 15 minuta

KLJUJIĆ: ...15 minuta. Mislim da će predsjednik Vlade s njim vrlo otvoreno razgovarati jer oni već imaju. A nas dvojica ćemo posebno razgovarati o onim pitanjima o kojima sam ja govorio.

GANIĆ: Meni se ne sviđa to. Ja sam predložio da se ti priključiš pa razgovarajte zvanično o čitavoj toj stvari.

KLJUJIĆ: Ne mogu, znaš zašto. Jedan dio pitanja mi moramo njemu reći.

SILAJDŽIĆ: Ne može to.

KLJUJIĆ: Da mu kažem u četiri oka - jeste li vi ljudi da žrtvujete ovaj narod. Vi nemate pravo na to. A ja to ne mogu reći pred članovima Predsjedništva.

SILAJDŽIĆ: U vezi s tim. Mene bi obradovalo kad bi on došao sa nekim konkretnim. Dok dolazi ovdje, priprema jedan drugi sastanak tajni itd. Treba da se sastanu. Mislim, moram vam reći, pomalo gubim nadu da je moguće s njima nešto dogovoriti. Oni imaju jedan problem, a to je problem banovine i problem 1939. i problem Tudjmana koji ima tu opsesiju. On misli da se Bosna mora podijeliti na dva dijela. Još nije shvatio da to neće ići. Još nije shvatio. Zato i ovaj razgovor sutra, možda Granić dolazi s najboljim namjerama ne ulazim u to, ali vjerujte mi da ga ne šalju s najboljim namjerama, jer se ponovo prave sastanci i dogovori iza leđa. Dakle, dok on dolazi ovamo, oni prave sastanke. Možda bi dobro bilo blagi ultimatum uputiti i reći ovo vam je zadnja šansa.

KLJUJIĆ: Ja ću njemu sigurno reći jer mi moramo poslije toga nastaviti borbu za naš narod u BiH.

SILAJDŽIĆ: Da dodjete pameti a okrenuti se prema hrvatskom stanovništvu i reći mu - imate garancije. Ne idite od svojih kuća, mi ne vršimo etničko čišćenje, mi to ne radimo. To vam radi taj i taj.

KLJUJIĆ: Apsolutno, vrlo jasno.

SILAJDŽIĆ: Plan postoji, oni se plana nisu odrekli. Znam da se oni tog plana odrekli nisu. Taj čovjek će uraditi sve što su mu oni rekli, s najboljim namjerama. Ali je problem da oni koji odlučuju još nisu shvatili.

KLJUJIĆ: Onda ćemo lvo i ja imati argumente i crkva bosanska pa ćemo izaći pred narod.

DURAKOVIĆ: Danas je bio specijalni novinar kod mene dva sata. Ja sam otprilike rekao - umrijeću ali ne mogu načiniti ...politike koja se vodi spram Hrvata u Bosni i onda naveo sve. Kaže on, to

mu je rekao i... i Kuharić, a zadnji put i monjsinjor Puljić. Pa u čemu je problem? Problem je u dijelu mafije hercegovačke koja zarad svog interesa faktički žrtvuje hrvatski narod u Bosni. To treba Granicu reći, možda zadnji put, ali mu ponovo reći.

KLJUJIC: Mnogo je ljudi radilo da se spasu ova dva čovjeka. Ali mislim da je Haris najviše učinio i ja mu posebno zahvaljujem, jer mislim da je povratak ove dvojice velika pobjeda naše države.

PEJANOVIĆ: Ja ću to isto kasnije reći.

KOMŠIĆ: Kad je Granić sa mnom razgovarao, rekao je da bi želio se sresti sa mnom i Kljuićem nasamo i da bi se želio sresti sa širim krugom Hrvata. Mislim da je mislio na monsinjora, na fra Petra itd. Treba protokolu predvidjeti samo to, da ga malo izdvojimo, da ga odvedemo medju te ljude.

GANIĆ: Kad on dolazi?

SILAJDŽIĆ: Svi znate da avioni ne lete noći. On će otići najdalje pred mrak, a doći će oko podne. Moje iskustvo je takvo.

KOMŠIĆ: Možemo prirediti kod mene. Doćiće nadbiskup, pa zovnem fra Petra.

SILAJDŽIĆ: Ja predlažem slijedeće. Da oni budu tu, pa kad se uhvati vrijeme, bićemo vrlo ekspeditivni. Ja ću, što se mene tiče, jedno pola sata. Samo bih se nadovezao na diskusiju Nijazovu - raspuštanje svih logora i pitanje 2000-2500 momaka. Ako se raspuštaju svi logori onda više pitanja nema. Ja sam, kao što znate, preuzeo sprovođenje ove deklaracije Izetbegović-Tudjman. I na tome se radilo. Stalo se na razmjeni upravo zbog ovih problema. Ja sada predlažem slijedeće -da neko iz Predsjedništva, od sada pa nadalje, preuzme rukovođenje razmjenom zarobljenika. Da se razumijemo, ja ne mogu sve sam. Vidite, to mi je oduzelo dva dana oko ove dvojice ljudi. Vjerujte, razmjena zarobljenika je problem koji traži mnogo angažovanja i cijelog čovjeka. Kad čovjek radi na ljudima, onda više nema koncentracije nizašto. Nema govora da ćeš spašavati čovjeka da ga ne ubiju i da ćeš moći raditi na redovnim poslovima. To ne može. Prema tome, molim da se ovdje neko odredi od članova Predsjedništva koji bi mogao ovo voditi i privesti kraju zajedno s ljudima iz vojske koji će mu pomagati, iz Komisije itd.

.....

*“ ... ako sačuvamo Bosnu
i Hercegovinu kao državu,
onda unutarnje podjele nisu
podjele Bosne i
Hercegovine u istorijskom
smislu ..”*

**Magnetofonski snimak sa redovne sjednice
Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane
dana 26. novembra 1993 . godine**

Sjednica je počela u 16 sati.

Sjednicom predsjedava Alija Izetbegović, predsjednik
Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Kvorum je tu. Pozdravljam predstavnike
političkih stranaka koji prisustvuju kao gosti na ovom sastanku.
Sada, za dnevni red je predloženo:

1. Izbor Delegacije Bosne i Hercegovine za pregovore na
Ženevskoj konferenciji, - uputstva Delegaciji Bosne i
Hercegovine,
2. Odluka o imenovanju generala Bosne i Hercegovine,
3. Tekuća pitanja.

Na tački 1. biće proširena sjednica. Tačka 2. će se razmatrati u
Predsjedništvu. Ima li ovdje primjedaba na dnevni red? Da pred-
jemo na tačku 1.

IZBOR DELEGACIJE BOSNE I HERCEGOVINE ZA PREGOVORE
NA PREDSTOJEĆOJ KONFERENCIJI KOJA POČINJE U
PONEDELJAK

Predlažem da delegaciju čine; Izetbegović, Komšić, Pejanović
ispred Predsjedništva, zatim dr Silajdžić, Delić i Filipović. To je
predlog. Dakle, tri člana Predsjedništva, predsjednik Vlade,

komandant Glavnog štaba i jedan poslanik, to je šest ljudi. Ima li neko drugi kakav prijedlog, ili primjedaba? Ako nema, ja bih stavio na glasanje ovaj predlog, ko je za predlog da državnu delegaciju Bosne i Hercegovine na pregovorima u Ženevi čini ovih šest lica, tri člana Predsjedništva, predsjednik Vlade, komandant Glavnog štaba i poslanik, to je prihvaćeno. Hvala. Drugi dio što se tiče tačke 1. uputstva Delegaciji, direktiva, platforma za delegaciju kako hoćete da nazovemo, ja bih. Ne daje niko tačno. Taj materijal koji nam je došao nezvanično.

.....

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Dakle, iz materijala koje sam ja dobio vidi se da će biti bilateralni razgovori, naime, što se tiče ove svečane ovog potvrđivanja, to će biti posao završen za jedan sat, dva vremena. Očigledno se radi o pokušajima da se nadje nekakav izlaz i nekakvo rješenje, prema tome mi moramo otići spremni da razgovaramo o političkom rješenju, ako ga bude tamo, mi moramo kakve stavove treba zastupati. Odmah ću reći, da mislim da je platforma ono što je usvojeno na Skupštini, mislim da tu jedino ako tu ima nekih modifikacija, tako da imamo onaj stav i držim da stav možemo, i trebamo zastupati. Izvoli lvo.

IVO KOMŠIĆ: Molio bih da pokušamo tamo ukoliko o tome bude razgovora da se onaj tekst koji je pretpostavka za razgovore i koji će biti, popravi u jednoj vrlo važnoj u jednom vrlo važnom mjestu. Ja sam ovih dana pokušao braniti tezu o tome da se cjelovitost Bosne i Hercegovine neće moći sačuvati bez temeljnih institucija jer institucija je država. Dakle, moramo sačuvati temeljnu instituciju države koja može braniti ono što je međunarodno priznato. Poslije te javno iznesene te teze krenula je žestoka kampanja protiv mene koja ide od SDA o tome ne želim sada govoriti i to traje iz dana u dan, ali želim ovdje kao član Predsjedništva zamoliti da se mi tamo založimo da u dijelu, gdje se govori o Ustavu, da mi pokušamo sačuvati tu temeljnu instituciju, ona je predviđena, parlament saveza je predviđen, ali da mi tražimo da to ne bude delegiranih, već da se bira na slobodnim demokratskim izborima. Makar mi u prelaznom periodu imali prazne klupe tamo, to nije važno, važno je da mi sačuvamo institucije. Ona će se popuniti kad tad, ako se odrekemo te institucije bojim se da smo se odrekli Bosne i Hercegovine. Mislim da to neće biti teško radi se o demokratskom svijetu, tamo će biti 12 ministara demokratskih zemalja. Možda bismo mogli izboriti to da se taj parlament unije bira, ukoliko ne bismo bili imam i rezervnu varijantu, rezervni predlog, da idemo na to da taj parlament ima dva doma, da gornji dom bude biran, a donji dom da bude delegiran onako kako je predviđeno iz tih budućih republika, bez obzira koliko ih bude. Ja bih se založio za to, i založio bi se za to

da se pooštri kriterij izdvajanja republika iz saveza, da se nesmiye dozvoliti izlazak nijedne od jedinice republičke iz Republike sa jednostranim referendumom koji je u njoj proveden. To su moji predloži, ove dvije tačke, ukoliko bude rasprave ja bih molio da se mi založimo za to da to prodje,

MUHAMED FILIPOVIĆ: Gospodine predsjednice, samo dvije opaske. Ja sam isto tako uvjeren da je ipak najvažniji cilj ovog sastanka opipavanje spremnosti i sposobnosti da se sada već dodje do nekog političkog sporazuma, to je glavni cilj, drugo, imamo pokušaj da se poveže humanitarna situacija sa političkim rješenjem, i treba očekivati da će zapravo praktično u Ženevi trebati na izvjestan način načiniti korak naprijed u približavanju političkog rješenja i mi moramo biti spremni na to. Neće biti povoljnog procesa i razvoja na humanitarnoj oblasti, ako ne budemo ostvarili neki progres na političkom planu. Ova delegacija u kojoj sam ja bio skoro od početka ima maltene kontinuirano je svagda se ponašala sugladno na čelima demokratske i odgovorne politike, a to znači, da smo mi zauzimali stavove, razmatrali i utvrđivali neke mogućnosti ostavljajući svagda, da konačna instanca bude ona ustavno-pravna instanca koja donosi, dakle nikada nije delegacija u bilo kojoj formi prejudicirala konačno rješenje i uzurpirala na bilo koji način prava, bilo Predsjedništva, bilo Skupštine kao organa. Skupština je postavila da tako kažem neke limite, limiti su teritorijalne remidikacije, koje se temelje na principu da se ne mogu etničke teritorije i države praviti na neetničkim teritorijama, drugo, da središnja Republika Bosna je ona koja je nosilac kontinuiteta državnog pravnog, prema tome, i geopolitičkog i istorijskog kontinuiteta Bosne, bosanske države sa pripadnom joj, tako da kažem, maritimnom karakteristikom, sve su manje više južnoslovenske države postale pomorske države osim Makedonije i Bosne, i to je oduvijek bila i ona mora to držatise tog karaktera. To su neki limiti koje Skupština postavila plus da bi bilo bitno očuvati uniju i zaštititi je od arbitrarnih solucija. Pod arbitranim solucijama mislimo na izdvajanja putem referenduma, koji bi bili ne demokratskim i tako da kažem uvjetima, koje ne podrazumijevaju restituciju ljudskih prava ostvarivanja. To mislim da su oni limiti koje ćemo morati poštovati i moramo biti spremni gospodo, da idemo u susret rješenjima. Nisam siguran da ćemo moći ostvariti ovaj dosta dobar zamah na planu rješavanja humanitarnog problema, i egzistencije očuvanja naroda, ako ne napravimo izvjesne političke korake. Eto toliko.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Predlažem da osnovna rješenja, odnosno odluka Skupštine s tim, da se maksimalno riješi teritorijalno pitanje do maksimuma. Dva, da se funkcije UNIJE prošire, pojačaju, da u tom pravcu djelujemo, da se prošire, Treće, da se ukine

odredba demilitarizacije, mislim da ovu odredbu možemo ukloniti, ona je sporna mogli bi o njoj da popričamo, moglo bi se braniti i obnuto, da se ništa ne potpisuje, neposredno sada osim ako baš bude rješenje zadovoljavajuće, baš i ne očekujem, i da se odbije pokušaj povezivanja humanitarnih i političkih pitanja energično da se odbije to. Uslovljavanje ovo što je nastalo, to ćemo mi morati, apsolutno mogli bi i zatražiti mogli bi postaviti pitanje daljeg OVENOVOG RADA u ovoj komisiji, s obzirom na to da mi to doživljavamo kao čistu vrlo jasnu ucjenu, to bar ucjenu gladju, to je krajnje nekorektno, i što njega po mom mišljenju diskvalifikuje kao nekog objektivnog arbitra u ovom slučaju i nekog posrednika, dakle, međutim, mislim da bude odluka osnova, s tim da se teritorijalna pitanja u jednom pitanja u jednom pravcu nastojanja teritorijalni problem da se rješava maksimalno, tako da se genocidna područja izvuku iz kontrole četnika i ustaša, da naime da se funkcije prošire, da se ništa nepotpisuje, da se služba demilitarizacije ukine, rekao bih dvije tri riječi o demilitarizaciji, mora se braniti i jedna i druga teza naša je onda kada smo mi prihvatili tu demilitarizaciju, onda smo ovako računali, lako oružje neće niko predati, svakako, prema tome, ko će biti demilitarizovan, biće one strane koje imaju teška naoružanja, prema, tome nas nepogadja tako smo rezonirali, nas određene demilitarizacije nepogadjaju, jer oni će morati da predaju tenkove, i kontrolirati, tešku artiljeriju, oni bi predali 100 tenkova mi bi predali 4 ili 10, ne znam kakav je odnos trenutno, artiljerije isto tako jedan naprema deset, lako naoružanje svako će sakriti, naravno ili će predati policiji, pa smo smatrali ča može biti jedini način da te tenkove iz Bosne uklonimo, taj. Međutim, nakon obilaska Bosne i Hercegovine ovamo čini mi se da mi moramo i nama treba Armija i mi treba osigurati da ipak pravno ona mora, da postoji kao Armija Bosne i Hercegovine, nama neodgovara demilitarizacija Bosne i Hercegovine, jer nas niko neće štiti, ako nam negdje upadnu, mi to zaključimo, a onda čujemo kako su upali u Zvornik, pa pobili ljude, prekinuli tamo, ko će nas zaštititi, jedino može vojska da nas zaštiti, prema tome držim da bi vojsku trebali sačuvati gore. Držim, da bi u tom pravcu trebala uputstva da idu Delegaciji uz naravno prilično široka ovlaštenja da delegacija može da malo manevriše u tome u pregovorima. Držim da potpisivati ništa nećemo nevjerojatno da će nam biti ponudjeno nešto tako dobro da mi možemo kazati mirna srca možemo ovo da potpišemo, da se vratimo u Bosnu i Hercegovinu, naravno, ako bude ono neko rješenje koje ni tamo ni vamo mora se ponovo ići na Skupštinu i na Skupštini rješavati itd. Izvolite, gospodin Lazović.

MIRO LAZOVIĆ: Imao sam dva pitanja, koje ste vi već jedno pomenuli. Kao što znate stav Skupštine, ali tako je dosta i nejas-

no moramo to priznati. Baš se to odnosi na teritorije na kojima je pretežno živio muslimanski narod, i u čemu se zadovoljiti sa jednim brojem, tih teritorija, koji je to procenat koji će nas zadovoljiti, da kada se već razgovara o nekim teritorijalnim ustupcima, to bi morali znati, da li je to jedna opština, dvije opštine ili 500 km² ili dalje, uglavnom sigurno da sve nećemo dobiti, ako se mislilo na sve teritorije treba znati da se to ne može sve dobiti, sve uz Drinu i plus Prijedor i Ključ, i ne znam koja su to mjesta. Valjalo bi razmisliti koji je to procenat o kome bi naša delegacija bila spremna da razgovara. Drugo pitanje je OVEN, i njegove neke nove izjave koje su se jutros čule na Radio, da će se na samom stanku u Ženevi razgovarati o raspadu Bosne i Hercegovine, sa mogućnosti da se srpska republika odnosno Herceg Bosna, ova pripoji Srbiji ova Hrvatskoj, ako se to ne mogne ovaj put, to je sasvim izvjesno da će se to u narednom periodu učiniti, i da je odmah bolje prihvatiti tako nešto nego otežati stvari, ja molim da se o tome Predsjedništvo izjasni, i da se odluci o nekim političkim zahtjevima koji će ići u tom smjeru. Na bazi nekog iskustva ja ću pokušati, da se ovdje Predsjedništvo izjasni oko te izjave, i bio bi spreman da Predsjedništvo izgradi stav na kojem bi izašlo na konferenciji da se OVENU jednostavno uskrati povjerenje, da Predsjedništvo RBiH uskraćuje Lordu OVENU, umjesto u pregovaračkom procesu, ne može se igrati sa nama ne može se na takav način igrati sa Bosnom i Hercegovinom s obzirom ovog naroda koji faktički politikom i Engleske i njegovom doveden u ovu poziciju ne kažem apsolutno njegovom zaslugom, ali u velikoj mjeri i mnoge stvari, i preko humanitarne pomoći. I volio bih da Predsjedništvo zaista izjasni oko ovoga. Polemika.

HAHIS SILAJDŽIĆ: Ja ću početi sa prijedlogom Mire Lazovića, o OVENU svi znamo sve, međutim ovaj predlog ne mogu podržati, razlog je što bi se mi tada predstavili kao strana koja želi po svaku cijenu ili da odgodi, ili da ih neutralizira, ili na bilo koji način da nadje sredstvo za nastavak rata, to bi tako bilo, zbog toga, ne može to učiniti, možemo na neki drugi način, manifestovati naše nezadovoljstvo, ali je prekasno možda smo to trebali učiniti na posljednji put u Ženevi kada smo bili skoro spremni za to, prekasno je zbog toga, što bi se mi vidjeli kao, i onda bi sa punim pravom i agresorska snaga i jedna i druga koje su stavljene u dobar čošak mogle bi odahnuti, i reći evo **vidite a mi se slažemo, da OVEN i dalje vodi, itd, evo muslimanska snaga konačno je dokazala da ne želi mir, prema tome s tim se ne bih mogao složiti, nama ne treba priča o OVENU i njegovim izjavama, ja sam danas javno, rekao stranim novinarima ovo - ako on misli da višak humanitarne pomoći može nastaviti doprinijeti nastavljanju rata, ergo, jer to što nismo imali dovoljno humanitarne pomoći jeste rezultat zaključka OVENOVOG, da nam treba mnogo davati jer**

ćemo nastaviti rat, prema tome od sada pa na dalje znamo zašto smo imali malo humanitarne pomoći, zato što Oven tako misli. To je zaključak koji izlazi iz toga, i ja bih se složio satim ovaj Stoletenbergov pomoćnik ovaj Domelov, koji je potpuno zaključak izvukao, zašto da je bilo tačno što smo pretpostavili da nam se nada dovoljno humanitarne pomoći, zato što ćemo biti preuhranjeni pa nećemo ići na mir, ja mislim da ga tako treba diskreditovati, a ne ići na njegovo opozivanje, vjerujte da će se to shvatiti kao odluka da idemo u rat, a ne želimo mir, gledajući kako ti krugovi funkcionišu. Ovdje imaju dvije ravni, jedna je humanitarna, druga je politička, kada se tiče humanitarne ravni, predlažem da obavezno a to ima i političku dimenziju da obavezno pocrtamo i tražimo insistiramo na zaštiti konvoja silom, Evropa je konačno spremna za to, i stalno instistiramo na tome od samog početka od Ženeve, ali ako nema zaštite silom, nema ništa od toga, naravno to ima političku dimenziju, ukoliko se konvoji budu štitili silom i ti koridori, naravno da će onaj ko zaustavlja konvoj biće marginiziran, neće imati onaj politički uticaj itd, to je sasvim jasno. Pored toga insistirati što Karadžić odbija otvaranje tuzlanskog aerodroma, to je jedan humanitarni prioritet, otvaranje tuzlanskog aerodroma, danas je Vlada raspravljala o tome mi imamo i prijedlog, sporazuma sa UNPROFOROM koji je naš predlog usaglašen sa vrhovnom komandom, mislim da je se to potpisalo, mi smo spremni da izadjemo na pregovore u Ženevi o tome. To je za nast medju nama rečeno, ovo je dosta tvrdo, i on polazi sa neke maksimalističke pozicije, mi ćemo se prilagodjavati. Medjutim, osnovni je problem u tome što koliko mi je Ćurkin rekao to agresor neće dozvoliti, otvaranje Tuzlanskog aerodroma. Istovremeno Evropa ne insistira na tome. Može se desiti da tu bude nekog pogađanja, neke trgovine. Ja predlažem da mi neizadjemno samo sa potvrdom o sigurnosti konvoja, jer je to već jednom potpisano, ovim pozivom u Ženevu da idemo i da žinimo još jednom diskredituju Ogatu, gore, njeno prisustvo treba da bude dovoljno, medjutim, kada je to već tako, ja bih predložio da naša delegacija izadje sa specifičnim zahtjevima humanitarnim prioritetima, koji se ne tiču samo konvoja, **tiču se količina hrane koje su u Splitu ili Zagrebu, ne samo kod UNHACER-a nego kod svih drugih agencija. Ogromne količine su tamo** mi ne možemo to prevesti zato što nemamo avione, zato što nemaju kerozin itd. da izadjemo i sa specifičnim humanitarnim zahtjevima. Dakle, mislim da sam jasan, mi naravno da ćemo upozoriti sigurnost koridora i to je već učinjeno. Sa druge strane imamo specifične humanitarne zahtjeve koji oni trebaju da ispune. Izmedju ostalog prebacivanje svih postojećih količina, da bi smo desavuisali Ovenom stav. Jer ako imamo gladno stanovništvo sa jedne strane i 150 km puno robe, nešto nije u redu. Ili da tražimo sa te platforme veće angažovanje sredstava za prevoz ili sama

sredstva za prevoz, mi sada na Vladi imamo ideju na tome kako naći kamione, ali ovdje se radi uglavnom o avionima i kerozina, dakle o iznajmljivanju aviona i kerozina, to je vrlo skupa stvar, za jedan avion je 8 miliona dolara uz kerozin itd. Ta lista o prioritetnim humanitarnim zahtjevima koje treba gore iznijeti je pripremljena upravo se prevodi, Vlada je pripremila i mi možemo ukoliko delegacija nadje za shodno da u tom obliku iznese to će biti spremno. Što se tiče političkog dijela i prvo, bilo koji aranžman sporazum bili preliminarno ili konačni treba da ima jedan integralni dio, a to je zahtjev sve tri strane za implementaciju. **Dakle, o implementaciji se ne bi dogovarali aposteriori nego odmah, implementacija je zahtjev svake strane. Isto kao što smo neki dan razgovarali Rasime dogovor između Petkovića i tebe, po meni je zahtjev UNPROFORU- da interveniše kada bude trebalo. Ukoliko to naravno bude prihvaćano, mi ćemo se boriti, bez obzira kakav je dogovor, i ja mislim da je Miro Lazović u pravu, kada kaže da znam otprilike to koja je to teritorija. Tim gore često je i Lazović bio sa nama koji je bio u Ženevi, on je pregovarao, on nije samo informisao, to je godinu i po dana mi to radimo, dakle u pregovaranjima se moralo otići i do jedne granice odrediti neke granice kada mi je ponudjeno kao definitivno i zauvijek za tu reduciranu Bosnu, onda smo 30%, onda smo rekli da to ne ide. Kada su nas pitali šta je to - to pokriva teritorije gdje se može vratiti stanovništvo u Krajinu i Istočnu Bosnu koje nema sada gdje. To je povećanje iznosilo 4%, koje su izrazito naseljene muslimanskim stanovništvom, koje je genocidom ili etničkim čišćenjem protjerano sa tih teritorija, tamo ih sada nema treba ih vratiti. Da sve teritorije ne mogu se vratiti jer nemamo vojnu silu, ali diplomatijom na neke teritorije, koliko je to 4% - to je taj odgovor. Prema tome se odnijela tako i Evropa, sada je druga stvar, što je moj utisak ja se nedelju dana dva sam se puta sastajao sa Krajišnikom i normalno da je to i sa jedne i sa druge strane ispitivanje raspoloženja itd. mi razgovaramo o humanitarnim stvarima o konvojima o konvoju iz Breze, hoće li ili neće o šoferima, ali razgovaramo i o ovim stvarima. Ja vam kažem da nepostoji ja ne vidim veliko raspoloženje sa njihove strane za bilo kakve ustupke. Nažalost ja to ne vidim. Mada me Ćurkin uvjerava da kod Miloševića postoji takvo raspoloženje, kada sam ga pitao da li Milošević to može isposlovati kod ovih ovdje nije bilo odgovora. Ja ne znam da li to može. Prema tome, ja to ne vidim i mogu vam reći da se u odnosu na prethodnu poziciju nisu pomakli pa ni 0,50 % kada su u pitanju teritorije koje oni drže, a koje oni drže prema planu i koji vojnički drže, kada su u pitanju te teritorije nisu napravili neki napredak.**

STJEPAN KLJUJIĆ: Očito je da Ženeva treba da riješi pitanje humanitarnog preživljavanja i ne samo za ovu zimu pošto pre-

govori o Bosni i Hercegovini mogu potrajati pet godina, da se definitivno razriješi pitanje silom, tu moramo inzistirati i tu imamo podršku Evrope, druga stvar što se tiče Lord Ovena, ja sam i protiv Stoletenberga, ali slažem sa sa Harisom da se to ne radi ovako, mi možemo izraziti u Ženevi svoje neslaganje proteste itd. ali mi ovdje ako želimo praviti državu, moramo napraviti jedan diplomatski paket kojim ćemo od prijateljskih zemalja, zemalja koje su naklonjene Bosni i Hercegovini i zemalja koje nisu samo naklonjene Bosni i Hercegovini nego iz nekih evropskih i civilizacijskih principa podržavaju Bosnu i Hercegovinu, moramo napraviti akciju da pripremimo dezavuiranje Stoltenberga i Ovena, formalna teza je ženevska konferencija nije uspjela, priprema se nova konferencija sa neuspjehom ženevskih principa moraju se povući i medijatori. I treća stvar, čisto političke prirode, ja vam moram reći ja pratim srnu, Krajišnik je sinoć rekao da nisu spremni pola procenta dati teritorije nazad, prema tome, mi ako udjemo u borbu za 3 ili 4% možda je to trik kojim on kaže neće, a onda će reći evo vam 4% kao što je nudio Karadžić Ustipraču. Mi nećemo u Bosni ništa dobiti ako dobijemo Ustipraču, a potpišemo da definitivno gubimo teritorije. Znači, moramo se u pregovorima odnosno vi koji ćete biti tamo zadržati na jednoj tezi o jačanju države Bosne i Hercegovine, ovo što je Ivo govorio, moramo inzistirati na instrumentima njene kohezije, što znači, a Tudjman je već promijenio mišljenje i rekao je u jednoj izjavi da će glasati da se ne može Herceg-Bosna isključiti iz Bosne i Hercegovine, ja to ne smatram komplimentom, nikakvim nego jednostavno konačno je i on shvatio ako se isti princip primjeni na Hrvatsku da će ostati sa anputiranom državom, dakle, nama je u tim pregovorima da prvo ispitamo ne partnere, mi znamo šta partneri misle, nego koliko je demokratski svijet Evropa, UN, Atlantski pakt spreman da podrži Bosnu i Hercegovinu kao državu, ako tu spasimo sa jačim kompetencijama države, to znači ako bude parlament pa makar iz dva doma što je Ivo rekao, ako bude da se ne može niko izadi iz te države, mi smo dobili mnogo više vjerujte nego sto ćemo dobiti 2 ili 4%. S druge strane moramo insistirati na tri principa po meni koja su pomalo vulgarna ili stalno spominjemo, ali oni su bitna za ovu narodnooslobodilačku borbu, to je povratak izbjeglica, sa uvjerenjem da mi sada znamo da nećemo sve izbjeglice vratiti, nećemo čak vratiti ni one koji su otišli u Norvešku nazad, ali moramo kao država kao ljudi koji vodimo ovu državu moramo na tome inzistirati. Druga je na proganjanju ratnih zločinaca čime imamo veliku podršku radom suda u Hagu, taj sud radi vrlo sporo, on sada se konstituirao principe itd, i jedan pametan čovjek je rekao kada su ga pitali hoće li Arkana prvo, kaže - ne, ne on ide postupno u pedagogiji imaju dva principa od težeg ka lakšem, ili od lakšem ka težem, oni su se očito opredjelili za ovaj lakši kažete. Dalje,

paralelno sa sukcesijom stare Jugoslavije sprovoditi princip zahtjeva za odštetu Bosni i Hercegovini, dakle da zaključim, čini mi se da u Ženevi moramo završiti uspješno pitanje humanitarne pomoći ne do proljeća, nego za sva vremena u nastavku rasplesa bosanske krize. S druge strane da moramo učiniti sve da ojačamo pozicije države Bosne i Hercegovine gdje se to može uraditi to će nam dati vremena i vakum jedan za pripremu za novu konferenciju, jer je očito, a to je i Gali rekao da iduću konferenciju treba pripremiti vrlo ozbiljno, jer ove dosadašnje nisu uspjele, neke su nama odgovarale neke su odgovarale njima, ni jedna nije, očito je da se priprema neka nova konferencija i sada mi moramo sebe pripremiti za tu konferenciju, a što se tiče konkretnih stavova Skupštine, Vlade i Predsjedništva BiH, mi ćemo imati intermeco u kojem ćemo mi međusobno ovdje sjesti i reći šta je realno, šta možemo i šta ne možemo. Druga stvar ja mislim da ćemo morati ovdje prema sebi, možda na jednom sastanku u užem krugu, nego što je ovaj, reći ko je za podjelu Bosne i Hercegovine, ko nije, ako sačuvamo Bosnu i Hercegovinu kao državu, onda unutarnje podjele nisu podjele Bosne i Hercegovine u istorijskom smislu, nego je unutarnja reorganizacija države zvala se ona kantonizacija, stvaranje tri republike, četiri itd. dakle, to je proces koji ima vremena za nas. Mi ne smijemo gubiti vrijeme da inauguriramo te principe, jer po onom što se sada događa u javnosti očito je da se javljaju nove tendencije da definitivno treba podijeliti Bosnu i Hercegovinu, te se mora ovdje riješiti i mora se ovdje zaključiti, onaj ko će dijeliti BiH staviće svoj potpis, ali ima ljudi koji neće da djele Bosnu i Hercegovinu i moramo im dati šansu da to ne urade ili da odstupe prije toga.

SALKIĆ HASIB: Pošto nemamo često mogućnost da govorimo na ovakvim skupovima, hoću samo da iskažem nešto što mi ovdje pomalo nije jasno. Naime, stav međunarodne zajednice i tok događanja na ovom krugu ove dvije godine, stvari dovodi do kraja, mi smo izgleda pred krajem, i ono što smo mi prognozirali iz ove stranke čiji sam predstavnik da će nam uskoro na vrata zakucati neka komisija je poprilično očito. S te strane mi smo izričiti u jednom stavu ili stvari treba ubrzano privoditi kraju, kakav će to scenario biti, ili treba definitivno potvrditi okrivljenja koja su postala u onoj staroj platformi, to definitivno reći sami sebi i međunarodnoj zajednici, jer ovako stvari ne idu baš daleko i neće dugo trajati. S te strane mislim da i ova delegacija koja ide u Ženevu ne nosi baš najjasniju predodžbu o tome šta bi i kako trebalo, i da ono što je prethodno potrebno je gospodin Ključić je već pomenuo, definitivnu raspravu i utvrđivanje nove političke platforme ove države kao i vojničke, da stvari budu načisto odnosno da se definitivno jedno pomirimo i ne mjenjamo ni poli-

tiku ni državu, do u nedogled. Očito su neke stvari dosta jasne i mogu se pročitati iz mnogih stavova i ovdje i vani.

EJUP GANIĆ : Ja mislim da bi trebalo iskoristiti ovih dvanaest ministara koji su gore prisutni, da oni ustvari razriješe ovu humanitarnu krizu to je prvi dio posla, i se ne predje tako brzo preko te prve tačke, nego da se u toku njihovog prisustva taj njihov problem pokuša razriješiti. Meni ljudi kažu kad sam neki dan posjetio "Merhamet" da im je ovaj Tomi Lerd rekao da on računa na određen procent umiranja od gladi, tako su se negdje oni malo posvajali uglavnom to mu je izletjelo, da on ide sa tom cifrom, a hrane ima dovoljno i on zagorčava život Merhametu, karitasu, Napretku i svim organizacijama, čak podmeće klipove tamo gdje bi oni mogli to odraditi, jer oni kažu mi imamo dovoljno hrane, da zadovoljimo taj kriterij po 600 grama po osobi, tako da je UNHCR jedna problematična organizacija u tom smislu, i gore bi je trebalo slomiti da jednostavno pristane na veću saradnju sa ovim organizacijama, to je jedna vrlo važna stavka. Drugo, važno je da se isto gore razriješi to pitanje aerodroma, i da oni ministri aerodromu budu arbitri i da se to gore potpiše jer vjerujte ako se to gore ne potpiše biće vrlo teško gurati dalje. Treća stvar ja sam to rekao komandantu, jasna šema ovih puteva koje mi predlažemo da budu za dostavu humanitarne pomoći, šema mora biti jednostavna i jasna, tako da neki predlažu nemoguć put, ne može predložiti nekakav put da se ima 50 barikada nekakvih, pa ih treba sada skloniti itd. Eto to je što se tiče ovog prvog dijela.

HARIS SILAJDŽIĆ: Pitanje cjelovitosti Bosne i Tadžmanova ta izjava da on sada Herceg-Bosnu ne želi praktično u Hrvatskoj, moramo priznati to mora i dolazi sada iz Zagreba gdje se ti stavovi često mijenjaju, ali uzmimo da je to jedna sada konstanta. *Upadice sa mjesta.* Ja sam imao jedan razgovor sa njim gore prije jedno desetak dana, sat vremena, potpuno smo sami razgovarali. Zaključak je nema Neuma, nemojte sanjati o Neumu o izlasku na more i ta izjava bi mogla biti u vezi sa tim, dakle jer postoji u onim dokumentima oni koji su pratili mirovni proces sjećaju se da je sukcesor država u slučaju odvajanja centralna republika je sukcesor, sada je trebalo ili uništiti taj dio teksta ili nešto raditi oko toga, ja mislim da se radi i o tome, jer on mene uvjerava da bi oporba, ni mi niti ima Hrvata koji može pristati na to da se taj hrvatski teritorij prekida na moju intervenciji da se ne radi o hrvatskom nego o bosansko-hercegovačkom teritoriji on je odmahnuo rukom, tu ćemo imati ovaj jedan problem, na jednoj strani, tu je veliki problem na drugoj strani, zbog toga ne treba očekivati nikakvo brzo rješenje.

IZETBEGOVIĆ: Ne treba smatrati da je ta njegova izjava iskrena, ona je taktički potez, da se smanji pritisak na Neum i neumsko rješenje.

STJEPAN KLJUJIĆ: Ako dodje do te unije nesretne, nije svejedno hoće li se izdvojiti ili će morati ostati u Bosni i Hercegovini. To govorim potpuno iskreno, jesmo li da se izdvoje ili nismo, jer onaj ko je da se izdvoji bilo koji dio Bosne i Hercegovine je protiv cjelovite Bosne i Hercegovine, mi znamo da cjelovite BiH trenutno faktički nema, postoje tri regije, čak i četiri, ali istorijski gledano ljudi, ja sam dao zakletvu da ću raditi za Bosnu i Hercegovinu i poštivati interese Bosne i Hercegovine. Ako treba da prevlada mišljenje da postoje sve i da je majoritet onih koji hoće da se podjele na tri republike, centralna zauzima, odnosno da sredjuje međunarodne subjekte, članstvo u UN o olimpijskom komitetu itd. to treba reći, da mi ne lutamo, možda sam ja u manjini, ali molim vas to je pitanje koje mi moramo raspraviti iza Ženeve, jer očito je da vi u Ženevi nećete potpisati nikakav ugovor, što predsjednik kaže neće ga ponuditi da bi ga mogli potpisati, ali će se čuti mnogo štošta. I još nešto nama u narednom periodu predstoji vrijeme da testiramo one izjave koje bi nam i odgovarale od prakse koje ćemo najzornije provjeriti kroz koridore, ako bude neka dobra volja onda možemo računati da bi u narednom političkom dijalogu moglo biti neke dobre volje. Pošto mi nemamo snage, a mi smo u najtežoj situaciji jer mi umiremo od gladi, ovaj ovdje naš narod umire od gladi, moramo izvojevati jednu pobjedu, a to je ušto ja vjerujem da ćete izvojevati tamo da se silom koridori otvore i dostupi hrana, ovo sto je rekao Ganić, nije slučaj samo Merhameta, ovdje je bio Bogen izaslanik gospodina Moka koji je rekao u Austriji se priprema ne znam koliko pomoći, ali čovjek može donijeti pomoć do Ploča, a ne može do Sarajeva i Maglaja gdje je potrebno, prema tome molim vas da budemo jasni, sretan put delegaciji, morate izdejtstvovati pobjedu da se štiti oružjem dotur hrane i koridori, a i to ne od novembra do 21. marta dana proljeća, nego moramo to trajno riješiti. Što se tiče političkih pobuda i razgovora morate oslušnuti sve šta ko misli, pa ćete nam kada se vrati paralelno reći, a mi ćemo sjesti predsjedniče ovdje pa smo i konačno ćemo izaći nekakvim predlogom i ukoliko taj predlog bude u korist naroda Bosne i Hercegovine zdušno ćemo ga podržavati, ukoliko ne bude, i bude imalo nekih dilema medju nama, onda ćemo ostati oni koji su za taj predlog a oni koji nisu neka se sklone. Mislim da sam bio potpuno jasan i molim vas da sada ne nastavljamo o tom političkom dijelu Ženeve, vi ćete ga imati vodićete, daj bože da nešto dobijemo više, a to je predmet jedne druge konferencije koja će se pripremiti iza nove godine kako sam ja informiran.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Samo jedan trenutak, mi još uvijek nismo i prema tome i to samo cjelovita i zajednička država, možemo li to uraditi, teoretski možemo, ali praktički uraditi, kava situacija nastaje, jer je nepopularno govoriti o Bosne i Hercegovine, možemo li kazati mi nikakvu uniju ne prihvatamo mi hoćemo zajedničku državu. To bi onda opet bila unija, možemo li napraviti zajedničku državu kakva je bila danima, a neki ljudi smatraju da mogu, ali ja bih volio da me ubijede da mogu, i da mi pokažu put kako može, jer ja tog puta ne vidim, ja bih najradje bio svakako za onu cjelovitu Bosnu i Hercegovinu, postojeće granice i zajednička država čitava, nego ovako ispresjecana itd, ako vidi taj put neka ga kaže ovdje, nego da ka kazuje na konferencijama za štampu, neka kaže ovdje, mi idemo gore da to branimo, nismo se nizašta obavezali mi možemo komotno kazati mi smo presabrali - molim vas lijepo poteklo je mnogo vode odonda, promjenile se stvari mi hoćemo ovako i ovakvu Bosnu i Hercegovinu, možemo li je mi izgurati na koji način možemo? Izvolite.

BORO BJELOBRK: Pošto smo vi i ja bili autori jednog teksta o iluziji ja ću sebi pripisati za pravo da sam tu iluziju pošto se vi puno realniji čovjek, ali poslije ovog puta ja sam se vratio sa uvjerenjem da ima još puno šansi da se borimo za Bosnu i Hercegovinu. Prije svega mislim, i imamo priliku da internacionalizujemo problem Bosne i Hercegovine tu je naša šansa, sva svjetska diplomatija je pod okriljem svih dokumenata, neko privežnije tome pristupa a neko manje privržen. Prema tome šansu za traženje kvalitetnih rješenja u okviru Bosne i Hercegovine vidim na toj nekoj internacionalnoj konferenciji. Ako uzmete da je Evropski parlament bio mjesto za promociju gdje objektivno nema nikakvu voću snagu, bilo je interesantno uočenje koje ja mislim da smo svi stekli da kada se postavi tako problem postoji mogućnost da se kaže i da dobijemo taj svijet uza se. Ovo jeste sporo, a to je jedini po meni objektivni put po kome se možemo boriti za Bosnu i Hercegovinu ili bar da dodjemo do ovakvog zaključka, a da sve ostalo bude medjurjesenje. To je onda sasvim jedan drugi potez u okviru diplomatije i u okviru svega toga, u svakoj drugoj varijanti otvoriće se sto pitanja koliko šta može da ostane.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Naime, pitanje glasi, možemo li postaviti tezu, hoćemo zajedničku Bosnu ili zajedničku državu, to su snage koje mogu da izvuku danas.

BOBO BJELOBRK: Ali duboko sam ubijedjen kada bi smo mi svoju unutrašnju svoju energiju, gdje se slažem sa premijerom, da je to nama pitanje opstati ili ne, a kada bismo u tom smislu uspjeli svoju energiju i kada bismo rješenje za Bosnu i Hercegovinu tražili na tragu poboljšanja kvaliteta unutrašnjih odnosa, jer ne bi

bilo starije pitanje ja lično mislim da je tu metodološka zabuna, hoće li prvo biti tri cjeline, pa se zvale one republike, države, unije ili ne nego da se preispita kvalitet odnosa šta će biti rezultat o tom po tom. Ja mislim da imamo i snage i da imamo šanse, vjerovatno je večeras, možda sam na strani iluzija, ali sam duboko ubijedjen da ako želimo svijet za partnera na toj strani ga možemo dobiti, na svakoj drugoj ćemo biti tretirani kao specijalan slučaj završice se problem licitacije 2-3 ili 5%. Prema tome zalažem se ako hoćete i večeras da otvorimo tu raspravu ja sam spreman podnijeti i niz drugih argumenata mada mislim da je racionalnije da to poslije Ženeve ostavimo jer ne mislim, za mene je Ženeva što se tiče ovog političkog dijela samo jedan tekst, ja sam i neki dan rekao test za novi sastav BiH prostor.

MUHAMED FILIPOVIĆ: Moje li lično ubjedjenje da ne možemo ignorirati realan razvoj i politički razvoj, ne samo ono što se dogodilo u svijetu i jednu očitu evoluciju pogleda svjetske političke javnosti na Bosnu kao takvu, nego istovremeno i ono što se unutar Bosne i dogodilo. Zbog toga mi trebamo da budemo vrlo pažljivi i precizni u tome **kada odlučujemo šta je u ovom momentu najbolje i najsvrsishodnije da se učini. Očito je da težište u ovom momentu borbe za Bosnu kada se ona posmatra kao istorijski intetitet i za demokraciju Bosne ne može biti u tome da postavimo jednu apstraktnu tezu hoćemo Bosnu kao jedinstvenu cjelovitu državu sa jednom vladom jednim parlamentom, jednostavno to ne možemo napraviti, nemamo moći da to napravimo. Znači, mi u ovom momentu moramo odrediti one ciljeve koji će maksimalno držati šansu da se obrnutim procesom kako je god posljednje tri godine proces bio negativan, ne samo tri godine, nego i 10 i 12 posljednjih godina od velike da tako kažem invazije totalitarnog i represivnog režima komunističkog od krajem 70 tih godina, on je pripremio sve ovo što mi imamo danas, sa posljednjoj eskalacijom toga procesa u posljednje tri godine na srpskoj strani prije svega, pa i na hrvatskoj strani, to su realne istorijske i političke to se ne može prebrisati, jednostavno mišljenje ili izjava, mi moramo uspostaviti obrnuti tok stvari, mi moramo uspostaviti negdje utemeljiti proces koji će rehabilitirati one snage koje su sposobne da nose demokraciju kao mediji reintegracije, znaci, moramo sada odrediti one ciljeve koji će nam sačuvati šansu reintegracije, a istovremeno da tako kažem odrediti tačno koji je to svijet koji način mišljenja, koji medi, historijski, koja tradicija, koja je sposobna da to nosi, u tom kontekstu ja vidim Bosnu. Sada kada se postavlja pitanje teritorija teritorijalno pitanje kvalitetno pitanje, ne pitanje količina i procenta, za mene je ta Bosna koja bi trebala da bude osnova reintegracije kao demokratska slobodna država unutar jedne unije u kojoj maksimalno treba sačuvati funkcije države i mogućnost njene reinte-**

grativne djelatnosti ali to mora na Drini, Savi, Sani, i na moru, to je kvalitativno pitanje. Koliko ćemo mi biti na Drini, hoćemo li biti od Foče do Janje, ali moramo biti na Drini, više je pitanje hoćemo li biti na Savi od Broda do Brčkog ili do Sremske Rače, ali moramo biti na Savi i takodje moramo biti i na Sani, specifično sada hoću da kazem na Sani, zašto između Une i Sane, mi moramo dobiti, pošto nam se udara na jednu slabiju tačku, preko Fikreta Abdića i njegove secesije udara nam se na slabu tačku, tu moramo mi dobiti jedan uteg na našu stranu, zato je to pitanje prije svega kvalitativno pitanje sa dva posto kvalitativnog prostora tog u odnosu na bosanskih 50 hiljada m² prostora ja bih pristao više nego na 5%, znate nekog drugog prostora, ali je za mene ključno ovo da se pravilno ocjeni naš istorijski status i naše realne mogućnosti, ne smijemo mi više dopustiti jednu unutarnju eroziju koja i na koju djeluju sada sve sile djeluje međunarodna zajednica, djeluje Oven, Srbi, Hrvati, Karadžićevi, Tudjmanovi, Bobanovi, a djelujemo i mi, time što da kažem i da neprestano iznova vraćamo neka pitanja za koja po mom mišljenju više nema dovoljno prostora, mi moramo shvatiti po mom sudu da moramo doći brzo do jednog političkog rješenja koje bi omogućilo restituciju života, ne preživljavanje, mi moramo sada preživjeti to je diktat, najbolje bi bilo kada bi amerikanci htjeli napraviti zračni most za Tuzlu i Sarajevo, to bi bilo najbolje rješenje, da ne ovisimo o kopnenim itd, peripetijama, ali mi moramo to preživjeti, ali mi moramo uspostaviti život, preživjeti ne znači život, život znači egzistencija jednog prirodnog društveno-povjesnog i kulturno-povjesnog subjekta koji je dovoljno širok, dovoljno demokratski, dovoljno dinamičan i dovoljno odlučan da zastupa nešto da iznese tu buduću Bosnu i da razvije unutrašnje snage integracije, da neutralizira ono negativno što je proizvela zadnja decenija. To je moje uvjerenje i ja ću takva gledišta zastupati, mislim da sada ne bi mogli bez obzira evo to je i Boro rekao.

IZETBEGOVIĆ ALIJA: Ali politički svijet je protiv Bosne, nije problem, možda je manji problem i ako jesu veliki problem ove dvije vojske koje razaraju Bosnu koje treba pobjediti da bi se postigla ta stvar, vi morate Mladića pobjediti, Mladić neće da ode dobrovoljno, niko ga ne poziva i samo ga mi možemo ukloniti, mi trebamo procijeniti možemo li ga ukloniti i njega i skupa s njime i Bobana i njegove vojske, i Hrvatsku vojsku, ali je to čini mi se sada manji problem dvije godine svijet radi protiv cjelovite Bosne, još od Kutiljera, nije svijet običan niti je u Frankfurtu, ali politički svijet je protiv, jer Mladić i kompanija saveznika u svijetu faktori, vlade Tudjman ima saveznika u svijetu, mi imamo saveznike, ali su to mladi saveznici, Amerika je jedina za cjelovitu Bosna, ali ona je rekla to je evropsko pitanje za nas je regionalni problem, rekao je jasno i ponovo Kristofer, prema tome nemojmo, i za mene je

glavni svijet bio i da se svijet okrene, da ne budu saveznici četnika onda bi stvari krenule drugim putem, prema tome, nemojte se zanositi time kada odete u neki parlament i kažu sve, lijepe stvari, džaba je to kada u Francuskoj vodi Miteran politiku, i Mejdžer, nemamo mi tu saveznika svijet je protiv cjelovite, naime nije bio protiv, ali je na koncu oni neće dati, meni je jasno rekao jedan čovjek, to su iluzije ako vi mislite da ćemo se mi sada na Srbima na Balkanu zavaditi za daljnih 50 godina zbog vas, to mi nećemo da uradimo izvinite, i nemojte sa tim računati. Kada je rekao sa srbima mislio je na Srbiju, mi nećemo to, oni naprotiv hoće da ostanu u dobrom sjećanju Srbije radi budućnosti i prema tome evo vidite sad i pokušaj da se oslobodi sankcija, to je već na, mala vrata, doskora je bio čvrst stav, sada se govori o obmutoj stvari treba popustiti sankcije polako, prema tome vi razmislite do sljedećeg sastanka, na koji način možete otići gore u forumima svjetskim i međunarodnim kazati i kazati mi hoćemo čitavu Bosnu, pitaće vas prvo kako to mislite godpodine Bjelobrk i čime to mislite koje su to političke i vojne snage koje imate sebe da se oduprete ovim silama dezintegracije. Ono što sada možemo uraditi je maksimalno je po mom mišljenju da spasimo okvire Bosne, da međunarodne priznate granice sačuvamo da članstvo u UN sačuvamo i da jezgro Bosne u kojima postoje tradicije demokratske Bosne da tu Bosnu, kao eventualni faktor buduće integracije, nismo sigurni hoće li se ostvariti, to je pitanje. Isto tako koliko ćemo mi htjeti da integrišemo Bosnu djelovaće vrlo važno sile koje žele da je definitivno da ovjekovječe tu okupaciju i naravno sada će biti borba, to je onda u našim rukama u većoj mjeri, bar u našim je rukama hoćemo li mi ovdje stvoriti fašistički, jednopartijski sistem diktature i nesigurnost, mi ćemo stvoriti jedan model ljudskog života koji će na neki način svjetliti ovdje i biti atraktivan za svakoga i na taj način pobijediti, a ne vidim u ovom momentu nikakvih snaga koje mogu da iznesu tu ideju, ja je ne vidim, pokažite prstom koje su to snage koje mogu da iznesu cjelovitu Bosnu ovdje, ako mislite na Armiju, ona može da brani ove i ova područja ovdje i da svojim pritiskom, pa malo mi politikom da eventualno još malo da to proširimo, ali nema armija snage, da dodje do Banja Luke i to je uzalud govoriti, to mogu samo zanesenjaci da govore, mi smo proračunavali problem deblokade grada, i kada smo vidjeli da moramo 4-5 hiljada ljudi vjerovatno proračuni govore izgubiti, onda smo rekli izgubili smo 10 hiljada ljudi pa nemamo više biološke moći da kažemo evo pet hiljada ljudi na oltar domovine, osloboditi samo Sarajevo, a da bismo se prokleli kasnije i jednostavno da smo načeli biološku supstancu i da je danas nemamo, ne bih rekao da možemo ići tim putem. Prema tome, shvatite to kao ovaj jedan potez, onaj jedan gambit zou, što je opasno i po jednog i drugog igrača, ovo što mi odigravamo sada gore je pravi gambit, možemo sve dobiti, je

ili sve izgubiti, to je jedan rizičan potez, ali ne vidimo druge gubitke partiju u protivnom, moramo taj potez povući gore, inače ćemo dovesti do produžetka rata, do izgladnjavanja stanovništva do umiranja hiljada ljudi ovdje i zavapićemo ovdje neka bude šta god hoće da bude, jednog dana će se skupiti ljudi gladni pred Predsjedništvo i kazati zaključujete taj mir, mi tri dana ništa ne jedemo mi ne smijemo tu situaciju dočekati, jer vojska će vas treći dan tući sa položaja, ako ne dobije hranu, a do takve situacije može doći oni drže slavinu očigledno, odnosno Oven je slavinu prvnuo malo i umjesto da bude 600 - 700 gr. po osobi, desetak grama po osobi, oni to mogu komotno da odvrnu ako hoće, ali neće, mi smo njima poručili, i vrlo jasno rekli, oni čekaju da se smrznutim i izgladnijelim Bosancima razgovaraju, mi smo rekli vrlo jasno, on je to čuo gore ne može biti da nije čuo, rekli smo javno ovdje. Što se tiče Ovena ovo što Silajdžić kaže, mi bi da jednim vrlo tvrdim izjavama propratimo i prokomintarišemo to će biti naša naznaka da ga oni jednog dana treba da uklone, ne bih rekao da bi mi mogli ultimativno mogli da kažemo sklonite ga i nećemo da razgovaramo, ne vjerujem da bi to palilo, vjerovatno bi ovi drugi iskoristili priliku i da kažu ovo je ucjena ovo je opstrukcija mirovnog procesa, nego trebamo dati izjave u kojima bi oni njega nečujno polako sklonili i rekli ovaj čovjek ne može dalje da funkcioniра na svom mjestu, možda da provjerimo prave izjave i da kažemo dodju do zaključka. Mustafa izvoli.

MUSTAFA ČENGIĆ: Ja ću vrlo kratko. Mislim da se nepotrebno... po svemu sudeći to će biti sasvim drugačije i zbog toga se tako treba i pripremiti, sve izjave i Ovenove i svih drugih relevantnih svjetskih faktora navode na to da to nije baš neka epizoda nego da se računa sa jednom velikom utakmicom. Zbog toga mislim, a i zbog drugih stvari da i mi nemamo apsolutni nikakvog drugog razloga da odlažemo rješavanje političko ove naše krize jer jednostavno ni unutrašnji i spoljni razvoj događaja i situacija nedaju nam za pravo, naprotiv pokazuje se da smo dostigli jedan klimaks, i da bi sako dalje odlaganje za nas značilo gubljenje odredjenih šansi koje sada imamo. Sigurno je da će ako se stvari brzo ne budu rješavale Srbija za nekoliko mjeseci biti zemlja u kojoj će sankcije biti van snage i na ovaj i onaj način, dovoljno je da to samo jedna zemlja provali, ali to će se provaliti, i to će biti kao lančana reakcija. Nema ni jedne realne činjenice koja pokazuje da bi se u Srbiji, Hrvatskoj u svijetu nešto bitnije promjenilo u odnosu prema Bosni i prema nama, prema tome naši interesi da ubrzamo političko rješenje, u tom smislu mislim da sve ove političke limite o kojima sada govorimo i koji su nam vezali u mnogome ruke, moramo da stavimo u funkciju osnovnog limita koga se moramo držati, a to je teritorija i to je to pitanje zbog koga se i vodi rat na kraju krajeva. Za mene više politički limiti ne

postoje, oni mogu samo da budu u funkciji pregovaranja. Šta se može da dobije u očuvanju onoga što zovemo okvir, što zovemo granice i subjektivitet institucije itd. itd. to treba pokušati i maksimalno iskoristiti, ali realno gledajući tu zaista, evo sad da gospodin Delić raspolaže veoma brojnom i veoma dobro naoružanom armijom itd. ja mislim da ne bismo imali šansu da napravimo reintegraciju Bosne, jednostavno za to više ne postoje uslovi, za tako nešto trebaju trojica, ne mogu čak ni dvojica, ali sada samo postoji samo jedan dva naroda su potpuno i apsolutno vezala svoje nacionalne interese van Bosne i Hercegovine, to je čisto kao sunce. Ja jesam za to da se nikada niko ne može odreći Bosne i Hercegovine i onog njenog istorijskog bića i onog što treba jednog dana Bosnu i Hercegovinu da reintegriše, ali realnost je sasvim drugačija, reintegraciju treba prepustiti vremenu i onim uslovima kada će svi narodi biti podjednako željni i voljni da tu reintegraciju naprave, sada to nije slučaj, svako dalje ratovanje značilo bi uništavanje biološke supstance muslimanskog naroda i išlo bi direktno na štetu tog naroda. To se više ne može dozvoliti.

HARIS SILAJDŽIĆ: Mislim da je mišljenje gospodina Bjelobrka, i da je to vrlo važno pitanje tehnički, moguće je vratiti proces na početak ovo što je predsjednik govorio sasvim legalno reći mi se vraćamo na Savjet bezbjednosti. Ženevska konferencija i svaka mirovna konferencija blokira Savjet bezbjednosti, istovremeno daje, pretekst onima koji ne žele da ga rješavaju u Savjetu bezbjednosti, rješavaju na mirovnoj konferenciji gdje se radi i kako se radi, dakle, mi imamo pravo da kažemo nas slučaj vraćamo u Savjet bezbjednosti ne znamo ni za kakvog Ovena, mi smo međunarodno priznata država izvolite Savjetu bezbjednosti to se može učiniti sa jednim papirom, ne znamo ni za Švajcarsku, niti odlazimo odavde ko hoće da rješava ovo pitanje može doći u Sarajevo u glavni grad Bosne i Hercegovine. To je s jedne strane tehnički moguće, sa druge strane ovo što ste vi rekli o sankcijama, na to stalno zaboravljamo sve sankcije o tome je dosta napisano ima teoretskih tekstova imaju liniju uspona i pada, sankcije prema Srbiji su već na liniji pada, postoji zamor materijala okolnih država, one će to ukinuti na bilo kakav način, međunarodna zajednica da ne bi doživjela fijasko će sama legalizovati ono što će doći ovako ili onako, sada malo **ako napravimo jedan otklon od ovog tehničkog diskusa, a šlagvort mu je dao prof. Filipović. Znae šta, međunarodna zajednica ne može ovako da budem vrlo kratak ne može preobraziti Srbe i Hrvate u Bosni i Hercegovini, to je čitav problem, s jedne strane to je problem, kada bi to međunarodna zajednica htjela većina Srba i većina Hrvata ne žele da žive sa Muslimanima u Bosni i Hercegovini, to je osnovni problem, valjda nam je to sada jasno, oni su spremni da umru zato da ne žive**

u Bosni i Hercegovini, dakle, možda bi ovdje trebalo reći, uopšte ne trebamo visa ništa reći sasvim je dovoljno ovo. Da ne bude da idemo dalje, i da kažemo da međunarodna zajednica sve da hoće da učini, ona to ne može da učini zašto, zato što sama nije takva, o čemu se radi? Radi se o tome da Bosna nije libarizirana, nego je Bosna evropizirana sada, to je čitav problem ona je prevazišla nikada tribalni sustav svoj u Evropi, to je čitav problem, Evropa živi u plemenima i dan danas i ona Bosnu vidi tako, Bosna je kukuriknula prije vremena o tome se radi. Bosnu će trebati Evropa kao što je Filip III trebao Jevreje i Arape, kada mu je njegov savjetnik rekao - gospodine bez glava nema ništa nema glava, nema stanovništva ne možemo napraviti kraljevstvo ovako, nema nikoga, ali to je 60 godina nakon što su zadnji Moristi napustili Španiju. Tako će i u ovom našem slučaju biti, dakle Bosna je evropizirana time što je podjeljena na plemena. Sa druge strane do sada smo se vodili, barem ja, jednom idejom, a to je da je na pragu sukob, ovo je paradigma jednog sukoba koji slijedi to je paradigma jednog sukoba koji slijedi to je civilizacijski sukob, sukob na liniji civilizacija i podcivilizacija, to više nisu ideološki sukobi, nisu ekonomski sukobi, ekonomski sukobi su samo varka, radi se o sukobima civilizacije. Ili ako hoćete sistema kultura, problem je u tome što se komunikacije i suviše brzo nabijaju ljude na male prostore tehnologija je brža od ljudske prirode, ljudi nisu navikli na to pogledajte svaki aerodrom na svijetu, šta se dešava, komunikacije i suviše brzo donose ljude u jedan intiman odnos koji oni nisu u stanju preko noći prevazići u ljudskoj prirodi skokova nema. U tehnologiji ima, tu nema, taj sukob je neminovan, Zapad je vrlo svjestan toga, ali mogu vam reći da po mojoj procjeni gura pravoslavlje i islam u sukob i eventualno da bi se izbjegao sukob na ovoj strani, sadržavanje ono što se zove islamska opasnost i taj faktor na vrelom pojasu koji sada postoji između pravoslavlja i islama, ja mislim da se to radi po meni, može biti da griješim, vrlo sistematično. U čemu je stvar? Mi smo mislili da ovaj trougao naš ovdje može njima poslužiti kao model šta se to dešava kada dodje do civilizacijske katastrofe, evo ona dolazi upravo sada, pa će oni reći obzirom da je to tako hajdemo mi Bosnu kao taj model sačuvati, a da to bude opomena drugima to se međjutim ne dešava, oni misle da se u Bosni može sadržati čitav problem da virus izgori u Bosni, a kasnije ćemo vidjeti kako ćemo, nismo mislili da se to tako može riješiti a međunarodna zajednica je demokratska što znači da Vlada ipak u krajnjoj slučaju sluša glas naroda, nije tačno i to smo naučili demokratije su izmislile mehanizama kako treba da izgledaju demokratije što manje slušaju glas naroda, to je Evropa, dakle Evropa je tribalna, Evropa nije izašla iz srednjeg vijeka, suštinski po mentalitetu nije izašla, razlika između Francuza, Njemaca, Engleza isto su tako oštre kao i juče i prekjuče. Vi znate dobro Evropa je u srednjem

vijeku je bila na lomače zbog vjerskih ratova nacionalnih, ne nacionalnih nego vjerskih ratova, oni su i danas spremni na vjerski rat to vjerujte, ovo što se kod nas događa jeste upravo to što oni očekuju, mi smo začudjeni, oni nisu začudjeni, oni vrlo dobro znaju da fašizam kuca na vrata Evrope, oni to vrlo dobro znaju, semofobija, rasizam, ergofašizam, to se danas dešava Evropi, Mi smo mislili da je to otkrovenje, ovo nije rizudijal staroga što se dešava u Beogradu, ovo je avargarda novoga, gospodo probudite se, to je bio naš kredo, međutim, oni kažu ne, nama vi kao takvi ne trebate, vi se pomirite jer mi nemamo para, zašto, zašto? Zato što Evropljani neće glasati za mene, ako ja u Bosni pošaljem zašto zato što mu je važniji pas da ga voda svako popodne, njegov bankovni račun, nego bilo kakva djeca u Bosni. To je tako, sa krajnjim cinizmom se odnose prema nama, zašto sto mi tražimo pravo, šta znači pravo, pravo znači etičnost, dati pravo slabijem znači govoriti o etničkoj podlogi Evrope, etnička podjela Evrope ne postoji, u Evropi postoji ciklus proizvodnje i potrošnje, tu etike nema nikakve, Evropa zna za sumnji i za profit, to su dvije odnosno dva bitna elementa religije Evrope. To je ustvari prava religija Evrope, prava religija jeste ta religija, islam i hrišćanstvo nisu religija, to je religija koja ima svoje hramovi, koja ima svoja pravila, a ta pravila su nas koštala života, jer mi i jesmo vjerovali u to možda nismo imali drugog izlaza pa smo vjerovali, sve smo učinili gospodine Bjelobrki i ja barem mogu reći na sva usta braniti tu Bosnu kakva jeste itd., ali da vam kažem jednu stvar, sada više ne, zašto? Zato što je došlo u pitanje, u pitanju je biološka supstanca moga naroda koji je Musliman, ja nisam spreman više da vidim muslimanske mladiće da brane cjelovitu Bosnu i Hercegovinu za račun ne nam čega. Ne. Dosta je. Evo pogledajte ove mezare oko sve će vam biti jasno, pogledajte ko gine, ginu uglavnom muslimanski mladići za koga? Ne može više, ima jedna granica, recimo dosta, ko hoće sa nama dobro je došao. Ja vam mogu reci da svakom od vas koji ste ostali ovdje koji niste Muslimanske nacionalnosti, a branite ovakvu Bosnu i Hercegovinu kako vi kažete, ja vam odajem svako priznanje, ali sada kažem mi kao političari moramo biti realni Evropa to nije, mi kažemo ako međunarodna zajednica i ako to internacionalizujemo, pa problem je u tome što i jesmo internacionalizovani, pa nam se vratila Evropa u Bosnu, a Evropa u Bosni je podjela Bosne, jer još uvijek važe nacionalne države, dakle ovo što je XIX vijek izmislio mi sada imamo tu na licu mjesta mi nismo završili proces kreiranja nacionalnih država u Bosni što se sada događa. Mi taj proces moramo završiti, hoće li to biti u Uniji, to je sasvim druga stvar, ali će nacionalne države u Bosni i Hercegovini postojati i sva će sreća biti, ako bude postojala i ova treća, jer ja sam neki dan kada me Soroš pitao nešto u vezi Muslimana i nemuslimana, ja kažem - gospodine istorija je naša referenca, pogleda-

ite tamo gdje ima kontrolu bosansko-hercegovačka armija, koliko je crkava srušeno, pa kažem žujem ni jedna, i kažem pogledajte u Mostaru koliko ima džamija, nema ni jedna - gdje su četnici i gdje su ustaše nema ništa, prema tome, ta centralna republika je garant opstanka civilizacije na našim prostorima. Ja se samo jednog bojim, ako budemo zakasnili neće je biti. Hvala lijepo.

EJUP GANIĆ: Ja smatram da bi jedno od centralnih pitanja u daljim pregovorima trebao da bude pitanje privatnog vlasništva. Jer u ovim materijalima to pitanje privatnog vlasništva se tretira uglavnom akademski, kao na kraju itd. u tom procesu sredivanja stanja vodiće se računa itd. Čak pod nekakvim optimalnim uslovirna ako bi se postigao dogovor sto se tiče teritorija otprilike, blizu jedan milion stanovnika biće nekako povjereno iz svog ležišta, ako samo po 1 dolar dnevno damo svakom od ovih ljudi to je milion dolara dnevno, pomnožimo sa 365 dana, to je 365 miliona dolara godišnje, imam utisak da će svaki dinar koji bi došao za nekakvu obnovu Bosne i Hercegovine ustvari biti potrošen na preživljavanje ovog stanovništva koje je pomjereno iz svog ležišta itd. Radi se o jednoj o jednom nevjerovatnom siromašenju stanovništva i vraćanju Bosne zaista nazad za 50 godina najmanje. **Prema tome zaista nemam ništa protiv da građani iz Bijeljine koji su protjerani da se odreknu te imovine na račun imovine koje će dobiti na lldži, primjera radi, ako dozvolimo i prihvatimo protok ljudi roba i kapitala i prebijanja imovine tamo gdje ljudi žele da se nastane, ali odreći se tog privatnog vlasništva i očekivati da će se neko vratiti u Bijeljnu gore, a gore ga čekaju isti četnici, koji su silovali kćerku, ubili sina itd. da on ponovo preuzme to svoje privatno vlasništvo iluzija je.** Prema tome, privatno vlasništvo je što je otprilike zapadnjaci i evropljani znaju šta je i nema tu puno pogadjanja u vezi toga, i to bi trebala da bude jedna centralna stavka koja će mnoge stvari kada su u pitanju teritorije revatilizirati. Možda će oni za taj Višegrad jer su zapeli, i kaže Karadžić ja imam 14 hiljada stanova u Višegradu, kuća, a to govori jasno i javno na Srni, prema tome to je jedno centralno pitanje, druga stvar, ja kada god govorim o Bosni znate ja se sjetim te činjenice da smo mi i primorska zemlja jednim dijelom i tih 24 km obale su nekakva jedina garancija sa Evropom. Čovjek može da živi ako mu ljekari otsjeku nogu, i ako mu ruku, opet živi, ali grkljan ako mu presjecete ne može da živi, za nas je taj izlaz u svijet, neka vrsta grkljana, prema tome, ako se govori o tome to mora biti jasno ovim ljudima iz Hrvatske, a prije obrnuti teze, ne damo mi Tudjmanu Neum, mi to ne tražimo od njega, prema tome to su dvije stvari u kome zaista ne znam ni ja ne može se puno govoriti nema pogadjanja, ako se tako olako prelazi preko tog privatnog vlasništva da je to katastrofa, znate šta, počeo se razvijati egoizam izmedju izbjevljica i ovih stanara, starosjedioca u

Sarajevu, oni ne bacaju smeće tamo gdje treba, i za jedne i druge je robija, jer onaj koji je došao iz nekog sela od Višegrada, za njega je ovo robija onaj haustor. itd. mi smo njemu, i on će nama sutra reći - gospodo vi ste potpisali vi ste dali moje imanje ili moju kuću dužni ste mi da mi date nešto ovdje, a mi nemamo šta da mu damo. Prema tome, ako krenemo kod koncepta privatnog vlasništva i to stavimo ne kao nešto što će se u procesu regulisati, nego na početku mislim da će se ovi razgovori u vezi terorizma na neki način krenuti u pozitivnom pravcu.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Možemo mi zaključivati nešto do sada, da delegacija ode gore, ima manje više i zna se šta je platforma, plus ona nastojanja oko proširenja funkcija, i terorizma, plus nepotpisivanje itd. Možemo li mi s takvim upustvima otići da se vidi i da vratimo natrag.

BORO BJELOBRK: Slušam sad premijera dajem sebi za pravo i možda nešto i, poznajem i od učenih ljudi sam slušao, volio bih da nadjemo vremena znam da ste vi prije svega zauzeti, volio bih i da saslušam neke učevnije ljude. Bojim se da ne stoje tako stvari, ali dobro, ja lično bih zagovarao onaj prvi dio koji je premijer predložio da on bude osnova za rad delegacije oko humanitarne pomoću sa svim onim decideranjima koje najavljuje, ali koristim prije svega ovaj skup da se testira ideja o zaustavljanju rata, i tu se pojavljuje problem, možemoli u taj posao ući na način da ne bude uslova, ali da se to desi na međunarodnom planu. Pod varijantom i da dodje do uslovljavanj a da se kaže, za alternativu imamo da se desi ta međunarodna konferencija o Bosni i Hercegovini u varijanti da li sada prelomiti stvar ili tražiti šansu na mogućoj međunarodnoj konferenciji uvijek bi bio rat za njih, ne zato što dobijamo na vremenu pa onda možemo negovati nade i neke druge događaje u procesima o kojima je Ključić govorio maloprije, nego lično mislim da za ovih 20 mjeseci uz sve napore koje pretpostavljam da ne moramo biti baš toliko kutruazan večeras ovdje, koje naša državna delegacija u svim pregovorima do sada uložila itd, ipak još nismo ni jednom ofanzivno izašli sa svojim cjelovitim prijedlogom. Mislim da imamo šansi da se u slučaju da se desi konferencija da izadjemo sa tim cjelovitim prijedlogom ušto sam duboko uvjeren, da je većina ljudi u bosansko-hercegovačkom rukovodstvu stoji na civilizacijskim kriterijumima stoji da bi to izazvalo zornu pažnju. O varijanti o kojoj Čengić govori, da se sada prelome stvari u Ženevi blago rečeno ne nosim bar lično uvjerenje da će to donijeti dobro, za bilo koju verziju rješenja. Prema tome, zalažem se da se u Ženevi u političkom dijelu prije svega pledira za zaustavljanje rata, a da se konferencijom koju najavljuje i Gali i čitav niz drugih ljudi pokuša doći u situaciju da se cjelovitije prije svega mi pripremo u Sarajevu, a

onda de se cjelovitije traži rješenje za Bosnu i Hercegovinu, to je moj prijedlog. Hvala.

HARIS SILAJDŽIĆ: Delegacija državna jeste podnijela cjelovit prijedlog u Ženevi, nemojmo tako paušalno nije podnijela i ja ga mogu pokazati, prof. Filipović, do vas je autor karata, trebalo je samo pratiti, prema tome postoji cjelovit prijedlog, što taj prijedlog zbog ovoga o čemu sam maloprije govorio nije ozbiljno uzet, to je stvar pitanja, imati tenkove ili nemati tenkove, a prijedlog postoji, upravo na civilizacijskim i demografska komunikaciona struktura i civilizacijska struktura, na tome je bilo zasnovano. Oprostite profesore koliko je bilo njih jedinica 13.

MUHAMED FILIPOVIĆ: Mi smo zaista napravili jedan prijedlog koji je bio cjelovit koji je polazio da kažem, od premisa vrlo precizno i zajedničko utvrđenih, ali baš zbog toga što je taj predlog bio jako dobar on nije mogao proći. Jer očito, kada smo saglasili o ustavnim principima ostalo je sa decentralizacijom i provincijama, kada smo mi pokazali da je mogući model, ako se ide logično, zapravo onih teritorijalnih krugovi koji su prirodno nastali, oni nisu i to se nije uklapalo tu i odmah je došlo do kuršlusa, upravo na ovom principu da je Evropa eklatantno prostor historijskog nastojanja unilaterlnih nacionalnih država, toga nema u Aziji i Africi i u Americi, nemate nacionalne države, samo u Evropi su nastale nacionalne države i ratovi se vodili dugotrajni, i vjerski i nacionalni ratovi i Evropa je prostor ekvatantnog unilaterlnizma, vjerskog koji se kasnije pretvorio u nacionalni. Mi smo bili jedan zaostali relikv jednog svijeta koji je bio protoevropski, prije nego što je Franačko carstvo uspostavilo princip unilaterlnizma kršćanskog i eksterminiralo Jevreje, odnosno Arape, Maure i Jevreje, sa Sicilije, Španije iz južne Italije, ostali smo mi ovdje relikv, sada se dovršava jedna historija, mi ne smatramo da je to prava historija, ja smatram da je to posthistorija, sada, posmoderna, ovo je oblikovanje svijeta kroz tretman prostora, a ne kroz vrijeme historijsku dimenziju ljudskog, to su filozofska pitanja, ostavimo to, u ovom momentu imperativ je nama da spasimo narod, da dodjemo do političkog rješenja, koje neće nam zatvoriti vrata za jednu budućnost normalno, to su naši zadaci koje imamo. Ako bi postavili nekakve prevelike zadatke promašićemo osnovno, nažalost, ja sam velika pristalica integralne Bosne i mislim da je ona imala svoj rezon i historijski i objektivni, ja se nadam jedino da neće moći funkcionirati usljed raznoraznih prije svega geopolitičkih faktora, da neće moći funkcionirati ovako konstituisana situacija, jer interpolacija srpske države između dva kraka hrvatske države i muslimanske države, onemogućiće prirodne funkcije toga prostora pa će prostor sada kao glavna sila razbiti te konstrukte pseudohistorijske i pseudopolitike. Mi smo suočeni

sa ovim, idimo mi gospodo da nešto zaista učinimo, ako se mogne, ako se ne mogne onda što se kaže Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba.

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Ovo o čemu se govorimo može se bolje plasirati u miru nego u ratu, rat dalje goni stvari u jednom negativnom smjeru, možda bi mir jedan pod nekim pravičnim uslovi-ma pružio mogućnost da se, ovdje imaju realisti i idealisti, idealisti imaju šansu u miru, u ratu je više nemaju nikako, ovi idealisti, evo za njih šanse ali u miru, hajdemo spasiti u nekim uvjetima neki mir, stvoriti mogućnosti pa, neka idealisti stupe na scenu pa neka pokušavaju imaće sasvim sigurno tu podršku svih ljudi dobre volje u Bosni i Hercegovini, ali to je u miru šansa, u ratu vjerujete idealisti gube svaku šansu. Jednostavno vidite da više nije ni realizam u pitanje je ono što bi mogli naturalizmom, to je ono kada imate sve, sve sile negativne na terenu, kada kaplari komanduju šta će se dogoditi, **kada se domaćini više ne pitaju, ni oni se više ne pitaju nego kaplari, banda i kriminalci na kraju balade, hajdemo taj proces da taj jedan tok događaja zaustavimo i da pokušamo da ovdje i da spasimo ovo Bosne što se može spasiti, inače će polako Mladić, zauzeti polako sjedne strane i Boban sa druge strane, i zatvoriće se vrata Bosni, i hajdemo dok to nije kasno da spasimo šta možemo, jer se uvijek tu držimo, evo neki dan su napali, ovaj naš razgovor liči na filozofiju čak na krajnji praktičizam, ali praktičizam imate sinhronizovan napad na Olovo i na Fojnicu, pokušavaju da to razbiju, rat pruža šansu da se dogovorimo da nam prave još nekakve nove pasjaluke. Ako to raskinu, džabaćemo mi dalje pričati o ovome ili o onome, hajdemo dok se može spasiti imamo šansu da malo proširimo prostore, na kojima mi imamo prilike da stvorimo demokratsku volju, ako tu napravimo nekakvu diktaturu ili kažemo mi hoćemo sami da živimo onda nam i od Bosne zaista nema ništa, ako stvorimo, hajdemo spasiti komad Bosne, jeste onaj kraj procesa tamo bio ovo što govori prof. Filipović, dok je on razgovarao ja sam razmišljao, zašto se Austrougarska raspala višenacionalna država, nije Evropi odgovaralo jer koncept nacionalnih država nije održava, Turska se raspala kao, pa komunističko carstvo, Sovjetski Savez se raspao, evo usred Evrope Slovačka i vrlo jedan gorak primjer za nekakve ljude koji nekako sanjaju pomalo, možda gorči od svih drugih, ovaj češoslovački slučaj usred Evrope, ne mogu se te dvije Slovačka i Češka, nisu mogle se i nisu ostale zajedno, i taj naravno proces, i taj proces je prije toga uhvatio Jugoslaviju pa sada zahvata Bosnu i Hercegovinu mnogi ljudi kažu to je dovršavanje jednog procesa formiranja nacionalnih država u Evropi, jedan kraj procesa mi smo zakasnili u tom procesu i to se događja ovdje. Je li to tako ili nije, to se događja, jer nema na koncu konaca nekakvih zakona u istoriji, ne bi mi trebali**

da podliježemo tom nekakvom istorijskom determinizmu, hajdemo se mi oduprijeti i pokušati da stvorimo jedan ljudski način života ovdje, pa neka to kasniji istoričari stavljaju u neke svoje šeme i kategorije i neka to, ali mi ćemo ovdje pokušati i da stvorimo nešto ljudsko, demokratsko, ako to budemo mogli. Evo sa tim mislim neka ide delegacija u Ženevu i neka pokuša spasiti što se spasiti može. Ja bih vam se zahvalio.

.....

EJUP GANIĆ: Ja mislim da je bilo dosta propusta i tačno je to da smo mi izgubili neke teritorije da su neki ljudi izginuli, da je možda bilo bolje komandovanje. Medjutim, postavlja se pitanje ko je zaslužan što je odbranjeno ovo teritorija što sada držimo. (Mahala) Ja se ne bi mogao da složim sa tim, mislim Harise mi smo duže bili ovdje u prvom dijelu rata od tebe i svakodnevno smo pratili te informacije, ja ne znam ali što se tiče ovih nekakvih saslušavanja i te analize što je bila, dobili smo ovo kao što smo čuli kao što kaže predsjednik, ja nemam tu šta da dodam, ali smatram da bi trebalo napraviti postavljenje na osnovu nekih rezultata koji su dosta ljudi postigli. Što se tiče ovog konkretno Halilovića, on je bio na čelu glavnog štaba, zatim je bio na čelu, bio je načelnik glavnog štaba i mislim da ima neke određene zasluge za svoj rad, smatram da i Šiber ima itd. čak smatram ako bi se poredjalo mnoštvo dosadašnjih zasluga da bi Haliloviću trebao da pripadne ovaj čin divizijskog generala, na osnovu dosadašnjeg rada, formiranja vojske, formiranja Patriotske lige, i određenih rezultata, Jer mi smo s tim čovjekom ovdje u Predsjedništvu, ti nisi bio ovdje, nazirali smo te rezultate, nije bilo oružja nije bilo, naravno mi imamo odnosno imali smo jak pritisak od strane hrvatske politike zahtjeve da se Sefer Halilović pomjeri itd, i kasnije je došlo do određenih promjena u glavnom štabu, mislim da su ti pritisci kasnije povećani, tada su samo dodatni drugi ljudi itd, i ti komandanti su ustvari vodili te ratove na osnovu tih odluka predsjedništva, prema tome, ja vidim ovdje Halilovića što se tiče Šibera i Divljaka, oni su odavno tu bili to je jedna trojka, naravno Halilović je bio njima šef, ima najviše rezultata i smatram da bi on trebao da ide u čin divizijskog generala, sada gdje ćemo mi te ljude rasporedjivati to znate kao na Univerzitetu vi imate profesor, redovni profesor, vanredni itd, ali ne može svako biti dekan, ne može svako biti rektor, medjutim na osnovu navedenih rezultata mi bi to tako morali poredjati. Prema tome moj bi bio predlog da se Halilović unaprijedi u čin divizijskog generala na osnovu dosadašnjih ukupnih zasluga, vjerovatno on neće dalje gdje radi napredovati u smislu i ići će po nekakvim imate Ministarstvo odbrane, glavni štab itd. ne znam kod Šibera i kod Divjaka, tako sam bio sklon da i njih dvojica idu u čin divizijskog generala, pravo da vam kažem, a ovo ostalo da

ostane kako jeste. Što se tiče ovih ljudi Bjelajca, Suljevića i Karića mi nismo, odnosno ja nisam imao nekakvih kontakata više sa njima, šta znam, ja sam mislio na neki način bio u tu situaciju da slušam te ljude, nije bilo dovoljno oružja, nije ni država bilo dovoljno organizira da pomogne vojsci da bolje odredi, mi smo to je država u početku izvršena je izdaja u svakoj instituciji, od banke do opštine, tako da je vojska naprimjer sama sebe organizirala. To bi bio moj predlog da malo neštedimo ove titule koje su ljudi zaradili da li ćemo mi njih penzionisati, da li će oni hijerarški napredovati kasnije, ko će biti ministar odbrane, ko će biti ovo to su politička pitanja o kojima treba raspravljati, međutim ovo je nešto čovjek nešto napiše rad, uradi rad i onda bude promovisan može biti i u komunističko doba mi neke profesore nismo dirali, ali tamo gdje se vodilo računa o rezultatima i kvalifikacijama ljudi su napredovali. Nekada nije niko mogao biti dekan, i čak i tada smo morali voditi računa o tim stvarima, nije mahala ni Caco odbranili Sarajevo, i Juka, Čelo, i to tako.

.....

HARIS SILAJDŽIĆ: Da li je Sefer Halilović držao na vezi Čelu ili nije?

RASIM DELIĆ: Jeste, po nekim pitanjima kada je riječ o.....

....

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Očigledno je sporan Halilović, i ova dva, to su trojica. Naime, ovo imenovanje očigledno je to i jedno političko pitanje, mi trenutno imamo jedno osjećanje kod sandžakčkog dijela svijeta da se vrši kampanja protiv sandžaklija, to se ne može zaustaviti, to je jednostavno zbog izvjesne kojecidencije Halil, onaj novinar, ako se penzioniše ovaj Suljević, on je bio, a ne unaprijedi se ima se utisak kao da se vodi neka kampanja što izaziva velike probleme političke ovdje, a s druge strane jednu ne malu nepravdu izaziva, može dovesti do ozbiljnih stvari. Ovdje sandžakčki svijet je branio ove gore i ginuo je po Sarajevu, ja nisam do skoro znao, neki dan sam iz razgovora saznao i malo je čudno da ne znam tu situaciju, ali 3-4 čovjek u Sarajevu je sandžaklija, ili je porijeklom, ili neposredno tu, to nije nevažno šta ovdje 25 hiljada ljudi misli, na kraju krajeva u politici nije ni važno šta je sada istina, a svijet misli da su sandžaklije negdje na tapetu, treba ih razuvjeriti u tu stvar, ako se to može, naravno nekoga ne treba pri tome amnestirati za krupne stvari, ovdje se što se tiče Sefera imalo samo od svih tih stvari koje se njemu spočitavaju, bio je saslušavan, pa ovo je pravna država, ustanovili da nema nikakvih krivični ili da ima krivičnih djela pokrenuo bi se krivični postupak protiv njega i gotovo, on jeste obavio jedan razgovor sa onim Čelom telefonski, ali nisu relevantni dokazi kada je riječ o

sudu, jasna je stvar ali i taj razgovor je bio dosta neodređen, naime, to je ono što ga čini da po mom mišljenju ne bi mogao da obnaša dužnost načelnika štaba zbog čega je trebao da bude skinut, jer zato što mora apsolutno siguran čovjek na tom mjestu da bude, čovjek koji nema nikakvih kolebanja, Drugih stvari nije ustanovljeno, sto se tiče njega, a s druge strane on jeste zaslužan u jednoj mjeri ne malo j mjeri za organizaciju Armije, ja sam sada išao po Bosni i našao sam da je to jedna prava vojska, u čemu i dio zasluge stoji i njegove organizacione, naravno Delićeve zasluge, Delić je bio dosta vani, naravno puno spontanog ima, to je naša armija rezultat nekakvih jednog broja zasluga dakle više faktora utiče u tome, same odbrane i nekakve spontane odbrane ljudi kao što je bilo u Sarajevu i na mnogim drugim mjestima, onda prije svega Patriotske lige, to je jedan organizovan način otpora koji je počeo, gdje je učestvovao jedan dobar broj ljudi i oficira, koji su bili izašli iz armije, među kojima je bio i Sefer, to je sasvim sigurno, i sada ako idete po centralnoj i sjevernoj Bosni, i ljudi kada pričaju istorijat, ja sam tražio da vidimo kako je to išlo, uvijek će redovno će početi ne baš svi ali većina njih će kazati da je ovdje otpor počeo puno organizacija otpora pola godine prije početka rata, organizacijom Patriotske lige koja je brojala toliko toliko ljudi itd. Ima organizovanog otpora od strane Patriotske lige, ima samo i cilj odbrane naroda koji se digao i organizirao, ima uticaja štabova koji su to organizirali i imamo jednu lijepu armiju, brojnu, ne dobro baš naoružanu, ali i ima i logističke podrške spolja koja je dolazila, tako da kada bi se analiziralo kako smo stvorili tu armiju kako smo stvorili uprkos ratu i u ratnom dobu, onda se vidi da ima mnogo faktora, ne može se kazati da je te samoorganizovana armija, ne bi mogla tako nastati, ne bi se moglo kazati da je isključivo iz spolja pomoć u logističkom, jer je bilo jako mnogo unutra kupovine oružja, **prikupljanja sredstava na terenu pa organizovanje 20 - 30 i 50 ljudi kupi puške, čak je Hrvatska učestvovala u stvaranju jednog dijela naše armije, dok je pamet vladala, znamo sasvim sigurno da su dali stotine i možda i hiljade pušaka koje smo mi onda iskoristili. U tome svemu ne može se poreći i Halilova zasluga što se tiče Patriotske lige i kasnije organizacije**, jer je on jedan vrijedan čovjek koji je radio, međutim imao je bube u glavi tu i tamo koje su ada nakon ovih svih problema, ja mislim da su one konačno ispirile, konačno, on je napravio neke propuste inače on bi bio sada na čelu armije, jer je to tako bivalo i skinut je sa toga mjesta pa je skinut sa ovog drugog mjesta, a negdje se moramo zaustaviti i vidjeti gdje je to otprilike da odmjerimo i zasluge i greške, a ne bi trebali, mislim da bi trebali da povučemo taj potez zbog toga zbog toga, da umirimo situaciju među sandžačkim svijetom pa da se širi čak i na Sandžak preko granice Bosne i Hercegovine širi se u inostranstvu, jer neki dan su došle sandžaklije i mi smo isključeni

iz svega, od mjesne zajednice do vojske nema nas nigdje više, svugdje su nas istjerali, ja sam naredio, i rekli su ni u strani SDA koje smo nekada bili svi zdušno, nema nas ni tamo, j rekao sam da se malo preispita, jer jer se tu može i vidjeti, može biti i ljudi da čak i namjerno jednostavno nas guraju u tom pravcu, hajte vi tamo cijepajte se i tucite se uzajamno, može i to ga da bude zato mislim da bi tom radnji trebalo stati nekako na put, kako, nekim mirnijim pitanjima, ako se ne radi o krupnim stvarima, da pokažemo neki fer odnos, nego da sada gonimo čovjeka na sud iznoseći neki razgovor telefonski koji je u pitanju koliko može poslužiti kao nekakav dokaz, ali on nije nikako pozivao na nekakvu baš direktnu pobunu, da kažem i jedna stvar koja bi se mogla u nekom momentu ratnom i progledati kroz prste i u interesu jedinstva naroda ovdje. Jer će doći do jednog ozbiljnog rascjepa bojim se. Treba to zaustaviti, mislim da je to bio jedan put da se recimo on ostavi na ovom mjestu negdje vjerovatno u ministarstvu narodne obrane ili nešto slično da se unaprijedi u čin generala i da zasluge koje je imao u Patriotskoj ligi on je nešto i doprinomio, on je patriota čovjek bio je šef operativnog odsjeka tamo, radio je koliko je znao, prešao je u godinama, ne bi trebalo sada to sve zaboraviti, pogotovo kada je riječ o njemu, i svježje su informacije pošto je sandažklija i ne može napredovati, nije u redu stvar, u Sarajevu živi 40-50 hiljada sandžaklija i mogu vam reći mnogi su izgubili života braneći te linije i ginuli za Bosnu i Hercegovinu.

HARIS SILAJDŽIĆ: Molim vas lijepo gospodine predsjedniče, ima li ovdje i jedan čovjek koji je rođen u Sarajevu, nema, ginuli možda Sarajlijci ovdje, nema ni jednog ovdje, mi ne možemo otkud je Sefer paradigma, mi sandžaklije znamo i prije rata i prije 30 godina ovdje, u mojoj kući, mi znamo šta su sandžaklije i kako se sa njima treba postupati, i drugo što se oni prebrojavaju uppšte ovdje, otkud oni su meni dolazili, ja sam im rekao ko vam je dao pravo da se prebrojavate vi ovdje, sada bi Sarajlije trebale da se prebroje, nema ni jedna ovdje delegacija Sarajlija nije došla da se prebroji, kakav je to mentalitet prebrajanja, ako ćemo živjeti u gradovima onda ćemo živjeti kao što se građanski živi, a ne prebrojavati se po plemenima. Ovdje molim vas lijepo nema ni jednog Sarajlije, kako to objasniti, drugo, predsjedniče vaće se doći delegacija koja će pitati zašto nije pokrenuto pitanje odgovornosti za zavaljivanje što narod kaže naše djece po Sarajevu, i sve dotle dok se to neriješi pitanje ja nemam i neću dati glas ni za kakvo unapredjenje, unapredjen je samim time dovoljno što nije degradiran ovdje, i moramo znati jednom ko je i zašto prvo, prvo ko je naredjivao takve stvari, drugo zašto nije bilo nikakve odgovornosti. Mi moramo ko je i zašto naredjivao takve stvari, drugo, zašto nije bilo nikakve odgovornosti, ovdje se govori u Sarajevo o veleizdaji i ja ne mogu da prodjem od ljudi, pitaju me zašto nika-

da, evo sada si predsjednik Vlade, pokreni pitanje ti kada su odnosno kada nisu pokrenuli ranije. I kažem im, da nisam ja ovdje sud, pa onda ko je onda sud da pokrene to pitanje, jedna stvar, druga stvar, nikada ništa, imamo na kraju Igman, i tu smo imali izvještaje i analize, imamo unapredjenja na kraju. Prema tome da se ispituju ovi slučajevi, pa da vidi-mo, ja ne vidim kao što sam rekao ni jednog Sarajliju, i zato mislim ako ćemo govoriti o Sandžaku, vidim Zičro, je sandjaklija B.Polje, Dreković Ramiz, protiv čijeg unapredjenja nemam ništa čak naprotiv, ima još neko tu, evo ih trojica sandžaklija, može biti da se ovi gore na Mejtašu ljudi pitaju idemo i mi i čuvati i njihova djeca u tenama čuvaju te linije, vjerujte mi i što niko od njih nema itd. i to se pitaju baš zaone i pitaju one koji su sjedili ovdje od početka zašto oni ne pokreću pitanje odgovornosti, vjerujte mi da je to vrlo ozbiljno pitanje, svi nas stavljaju na optuženičku klupu, ne zbog toga što su djeca izginula, to je gotovo, nego zbog toga što pokušavam to zataškati. Ja barem što se mene tiče nepokušavam, naj-normalnije, ali ne znam pravo da vam kažem ni čiji je to posao da ga pokrene. Sada bi trebalo to unapredjivati, oprostite molim vas.

GANIČ EJUP: Moram reći da mi da ovi naša vojska ima relativno male gubitke u odnosu na agresora medju vojnicima, kažu da je to i čuo sam od UNPROFOR-a i rekli su mi da vaša vojska, znači to da su ustvari naše žrtve medju civilima, a da se naša pješadija tuče daleko kvalitetnije od njihove, i da je nedavno je i ne znam koliko je tačna ta cifra čuo sam da su ogromni gubici kod agresorske vojske daleko veći od naše, prema tome, s druge strane da ti odgovorim još jednu stvar. Ja mislim da ova tri čovjeka Šiber, Divljak i Halilović Sefer su vodili skoro do godinu ipo - dvije bili su na čelu te vojske, mislim Sefer je bio, međutim ja znam naprimjer da ja Hadžihasanović koji je vrlo dobra čovjek, kada bi govorili kada se priključio došao je dosta kasnije bio je u Štabu kod Sefera, i svi su ljudi prošli i uradili su i odabrani su manje više od Šibera, Divljaka, Halilovića na prvo mjesto od ove trojice. Ova trojica su bili jedno vrijeme, i naišli smo na Rasima koji je na terenu u sjenci mnoge stvari uvezivao i radio logistiku, ja sam smatrao da ova tri čovjeka trebaju da dobiju prvenstveno Halilović na osnovu zasluga čin brigadnog generalna, a čak sam sklon pošto Divljak ide sklon je penziju, i Šiber ide na neku drugu djelatnost, ja sam vidio u Americi vrlo visok čin ima ali je tamo bio pomoćnik, neki asistent političaru za ta pitanja, ova tri čovjeka predstavljaju jednu cjelinu koja je bila prisutna, a što se tiče Halilovića jedan vrlo spretan čovjek za organizaciju, stvari regulative vojne, to je vrlo komplikovano, vojsku ustrojiti je vrlo komplikovano, i mislim da bi svi ovi propusti koji su pravili o kojima je govorio i predsjednik naravno odredjuju da će neko biti na čelu armije ili neće biti, da li će sutra ići u diplomatiju ili neće, a ja

zaista stojim na stanovištu da bi pored Halilovića predlažem još ova dva u činove divizijskih generala, a što se tiče ovih ostalih ja mislim da su predlozi u redu, i pravo da vam kažem mi smo imali nekih komandanata ovdje u Sarajevu, ja znam samo jednu stvar, da su oni neki Prazina, i neki ostali zagorčavali su život glavnom štabu, nekoliko su oni puta blokirali taj glavni štab i to su bili nekakvi ljudi koji su kasnije nanijeli veliko zlo ovoj državi, ta "mahala" kako smo je upotrijebili u žargonu taj Juka je pobio više Mostaraca nego neznam ko i mi smo se na neki način u početku odlučili da te ljude, hoću da kažem da smo mi pokušavali biti vrlo fleksibilni i bilo je vrlo teško naći komandanta da se razumijemo, ja se zaista vraćam jednoj istorijskoj zaštiti koja je ovdje bitna.

.....

IZETBEGOVIĆ ALIJA: Ugrožena grupa se prebrojava, ljudi iz Rogatice i Pračani, pa sa ovdje spore, ali Sarajlije su u svome i neprebrojavaju se.

HARIS SILAJDŽIĆ: Tome treba stati na put, deplasirano je to, nemojte molim vas od Sarajeva praviti Rogaticu nikakvu, onda ostani u Rogatici ali ako ćemo se prebrajati, onda će se i ovi početi prebrajati, pa će i oni svoje delegati početi slati. Hoće, rat je predsjedniče, promjenile su se stvari, oni pitaju gdje smo sada ovdje, ovo je moj grad i sa punim pravom, i predsjednik vlade je Sarajlija - (upadica sa mjesta). To su dočekali nakon vremena, ima li još nekoga? Koliko ih ima iz Bos. krajine da se razumijemo, i to je nekakav mentalitet, Dreković, Suljević. Halilović, nije zaknut, za Drekovića se izglasati, ako treba to, mada ja to kažem takav mentalitet ne treba stvarati. Ovaj treba da bude, neka bude, ali ovaj je kada su djeca ginula držao vezu sa Čelom, treba vidjeti šta je to jer ja ne mogu ljudima objasniti to, jeste li unaprijedili toga, a gdje je odgovor na naše pitanje, zašto se ginulo tako kako se ginulo itd. Preko svega se može preći preko svakog pitanja, ali preko tog pitanja ne može se preći, tu nema hljeba, ali ginula su djeca usred dana na padini usred snijega ovako gore četnik on dolje, nikakve šanse ko ljese, ko odgovara niko, pa onda Poljine, drugi Trebević, tu je to.

.....

ALIJA IZETBEGOVIĆ: Predlažem dakle, da u čin armijskog generala predvedemo gospodina Rasima Delića, ostalo predlažem da odložimo donošenje odluke dok se neke stvari još ne ispituju, ne obrazlože, i dalje biće potrebno ovaj, Rasima da se problem odgovornosti ja sam je i Haris je to više-puta danas sam ponovio pričao, šta se događalo jer ne može biti da nema niko kriv, kriv je neko, mada mi ako objektivno gledamo imalo je se i dosta uspjeha, jer za mnoge ljude i sama činjenica da se 20 mjeseci usp-

jevamo oduprijeti i na dva fronta pokazuje da mnogi ljudi imaju zasluga i često se i ne znaju te zasluge. Odbijen je front na Olovu, Fojnicu, ne zna se tačno čija je zasluga, zasluga ko zna ko je sve tu doprinio da se ipak to uradi. Najvjerovatnije i komandanata i hrabrih vojnika i uskakanja ljudi u opasnost blagovremeno uglavnom uspijevamo da to odbranimo znači imaju ljudi zasluga za to imaju neki ljudi i prava da dobiju čin da im se oda priznanje na taj način što će im se dati nekakav čin u vojsci, jer su mnoge stvari uradjene u toj vojsci, to se i vidi kada se vojska obidje vidi se tragovi ruku, neko je to mjesio, radio, napravio, nije to samo spontano samo po sebi. Vidite da je na svom mjestu kada se udje u neku prostoriju, očigledno je da je ljudska ruka tu učinila, i znači i u vojsci je ljudska ruka nije to spontano nastojalo. Bilo je dosta **otpora vojske spontano, a bilo je dosta akcija i rada. Ja sam Halilovića i kritikovao i ružio više nego iko od vas, ali ima i njegovih zasluga u tome u periodu pogotovo 91. od oktobra 1991. do godinu dana, onda su počela razna lutanja nesnalaženja i godinu dana**

.....

Sjednica je završila sa radom u 19 sati.

Kraj.

“Ali mi ćemo to u Sarajevu odraditi dokraja, ako bude trebalo streljati 20 ljudi HVO u Sarajevu da se spasi brigada Kralj Tvrtko..”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva RBiH, održane 14.12.1993. godine

Sjednica je počela u 18,00 sati. Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

.....

IZETBEGOVIĆ: Hvala. Imamo Odluku o preimenovanju HVO. Ima li ovdje? Ovdje je samo riječ o tome da se, to je mala ali krupna izmjena politički. Zakona o narodnoj odbrani gdje se kaže "Da OS BiH sastoje se iz Armije BiH i formacija HVO i drugih oružanih snaga". Ono sad "i formacija HVO" se briše. Pa ostaje "Snage Armije BiH i ostale oružane formacije".

KLJUJČ: Ako se to odnosi samo na sarajevski HVO mi smo to završili. Ali ne znam šta je sa 108. brčanskom, Gradačcem itd. Ja pitam generala da li je to odradjeno tamo?

DELIĆ: Ne, to nije odradjeno ali je pripremljeno.

KLJUJČ: Molim vas da se to skine sa dnevnog reda. Znae zašto. Mi činimo sad jednu stvar. Mi smo donijeli, ja sam sudjelovao u tome da kažemo da Armiju BiH sačinjavaju Armija, tad je bio TO, HVO i ovo. Mi moramo odraditi sa onim snagama HVO. Mislim da me razumijete. Da onaj HVO ako u Gradačcu želi da se zove hrvatska brigada, ako neće, mi ćemo izgubiti tim zakonom. Ljudi koji su se borili u Gradačcu, Brčkom, Orašju, Odžaku na našoj

strani mogu sad doći i povrijediti se. Zato bih molio da se ova tačka skine sa dnevnog reda ma koliko se to nama žurilo. Jer nije završeno raslo-javanje HVO. HVO ima onaj što puca na narod BiH i mi smo protiv njega. U Sarajevu smo to odradili na jedan tehnički način vrlo loš, ali bio je g.Silajdžić dole sa mnom i poslije toga svaki dan radim s njima i oni su pristali. Ima problema tamo i mi sad muku mučimo ko je dozvolio prelazak preko Miljacke. General i ja smo održali sastanak, Karavelić i ja smo održali sastanak i rekli da im moramo promijeniti liniju. Pazite, ima jedna stvar koja bi u Americi nama svima donijela nevolje. Postoji jedna od priča, a nema dokaza, ja ih nisam vidio, da je Zelić bio taj koji je to organizirao. Zelić je sad u zatvoru, a ovi opet prelaze. Ali kad je Al Kapone bio u zatvoru, mafija je radila svoj posao. Znači, Zelić bi mogao nama reći, gospodo, vidite, sad prelaze a mene nema. Ali mi ćemo to u Sarajevu odraditi dokraja, ako bude trebalo streljati 20 ljudi HVO u Sarajevu da se spasi brigada Kralj Tvrtko ja ću poduzeti mjere da se to uradi. Ali nisam spreman da glasam da se HVO Gradačac i Brčko i gore Orašje, Odžak, preimenuje ovdje dok general ne bude to otišao na teren da objasni tim ljudima. Ne znam da li ste me shvatili.

IZETBEGOVIĆ: Samo je riječ o redu poteza ovdje. Da li bi trebalo zakonske mogućnosti postoje za to. Ovim se omogućuje da se oni preimenuju u hrvatske brigade. Ali sad nam gore traže dajte zakonsku osnovu za to.

DELIC: Mi smo to već obavili u jedinici, u Korpusu. Prije dva mjeseca.

IZETBEGOVIĆ: Na pitanje je li to gore odradjeno? Mislim da nije odradjeno u tom smislu da je išla odluka prije zakona, ali pripremljeno jeste kako sam razumio. Trebali bi da vidimo je li to pripremljeno politički.

KLJUIČ: Ja vas molim da vi pomognete u krajnjoj liniji meni. Komšije nema u Zagrebu, odmah da vam kažem, ne javlja mi se. Dao je izjavu "Oslobodjenju" da će, ako dodje do rata između Hrvata i Muslimana on preispitati. Ja sam mu rekao da ću mu...ako to bude preispitivao u Zagrebu. On to mora doći u Sarajevo i preispitati ovdje. Pazite, ja sam ostavljen sam ovdje. Ja se ne osjećam ni poniženim ni inferiornim ovdje sam jedini Hrvat među vama. Ti si rekao neki dan da postoje samo dvije partije kod nas. I Duraković i ja pripadamo istoj partiji za BiH i ti s nama. Svi oni koji su protiv, pripadaju drugoj partiji. A to što imamo dres, ja sad nemam nikakvog dresa. Mene su istjerali iz HDZ. Lazović ima, ti imaš, g. Silajdžić ima itd. Ja sad vas molim, nemojte da žurimo dok meni general i nama svima kaže ovdje da je u

Gradačcu nekakav Jurić i da on hoće da ostane Zrinski brigada hrvatska, a ne da mu skinemo nasilno HVO.

DELIĆ: Već je to uradjeno.

KLJUIC: Ali, garantiraš li ti, generale, da sutra to neće neko izmanipulirati i garantiraš li ti da niko od tih zapovjednika sutra neće izaći pred novinare i reći: "ukinuli su HVO nisu me ni pitali". Ja kad govorim, znate, mene sve babe razumiju a ne vi.

DELIĆ: Posljednji vojnik neće ni biti pitan, a mislim da je cilj u ovom momentu baš da razlučimo one koji se bore za BiH od onih koji se ne bore.

KLJUIC: Ja nisam ni pitao za posljednjeg vojnika. Nego sam pitao za zapovjednike. Je li s njima to, jesu li oni pristali.

DELIĆ: To je uradjeno u Komandi Korpusa.

KLJUIC: Imamo li izvještaj tuzlanskog korpusa da oni svi pristaju na to, rukovodioci? Ne moraju svi.

DELIĆ: Ja u vojsci takve izvještaje nikad neću... Jednostavno postoji sistem rukovodjenja i komandovanja i ja tražim da se obezbijedi da taj sistem funkcionise. Stvorili smo klimu da se to može uraditi. Mislim da je krajnje vrijeme jer to čitava Armija traži i svi ljudi da se razdvoji jednom - oni koji se bore za BiH od onih koji se ne bore, koji su protiv nje. Mislim da je to...

KLJUIC: Ja vas kao generala poštujem. I kad bude 4.- 2.4. taktika vi ćete imati autonomiju, ja ću štititi ko riba. Ali pošto je ovo i političko pitanje, izvinite vi meni niste dali ovdje dokaz da su svi zapovjednici tih brigada, vi znate koliko ih ima možda 5, pristali na to. Imamo li mi šanse politički da mi te ljude pozovemo ili da ih sadašnji zapovjednik Korpusa u Tuzli pita. Šta hoću da vam kažem? To je mač s dvije oštrice i mi možemo njih zakonski preimenovati, ali ima nešto u životu što nije zakon, što je život. Ja bih volio da oni to prihvate pa da mi imamo podršku za taj zakon, a ne da mi imamo tamo u nekoj brigadi sutra koji će reći - e mi nećemo biti u Armiji mi smo HVO počeli i hoćemo da završimo. S tim što svi znamo ko je HVO i da u HVO ima poštenih, a ima onih koje ćemo ganjati do kraja života. Sad vas pitam, mislim da sam bio jasan, je li hitno da se to uradi ili možemo još od komandanta I I korpusa tražiti, mi kao Predsjedništvo, ne morate vi vi ste general i smatrate da to ne treba.

DELIĆ: Ja sam tražio i obavio razgovor.

KLJUJIC: Je li on vama potvrdio to?

DELIC: Jeste.

IZETBEGOVIĆ: Ja bih pitanje preokrenuo. Može li se g.Deliću očekivati ozbiljniji problemi u vezi sa ovim.

DELIC: Ne.

IZETBEGOVIĆ: To je pitanje pravo. Mogu li se očekivati problemi. Može li se očekivati da sutra čujemo ona HVO brigada prešla na stranu četnika u znak protesta ili tako nešto.

DELIC: Mi imamo tamo 115.brigadu Zrinski Tuzla. 108 pješadijsku brigadu Brčko. 107 samo po nazivu je HVO, to je MHVO od početka - Muslimansko-hrvatsko vijeće odbrane. Oni su tako uzeli naziv. U suštini je to 90 i nešto posto Muslimana kad je riječ o nacionalnom sastavu. To je Gradačac i imamo 110. brigadu HVO Usora koja je, takodje, više mješovitog sastava. To su ukupno brigade koje postoje.

IZETBEGOVIĆ: Četiri ili pet, koliko ih ima?

DELIC: Četiri brigade.

IZETBEGOVIĆ: Što se tiče ove 115?

DELIC: Nema nikakvih problema. 110. brigada HVO Usora, i pored svih pokušaja, bilo je tamo pokušaja da se pokuša ta brigada okrenuti slično kao 111. Žepče. Medjutim, ta brigada je ostala dosljedna. Izmedju ostalog je prijedlog da se ta brigada proglasi slavnom zbog ukupnog doprinosa u ovoj borbi do sada. To je znak da je riječ o jedinici koja je do sada, uključujući današnji dan, pružila maksimum.

IZETBEGOVIĆ: Dajte da procijenimo ovo. Stjepan kaže sa pravom da je ovo čisto političko pitanje.

DURAKOVIĆ: Ja sam pričao sa ovim iz Orašja, Gradačca i Brčkog sad kad sam bio u Zagrebu. Kako tumačim, radi se ne o ukidanju autonomije hrvatskih jedinica, nego samo o promjeni naziva. Kod brigade Zrinski ona će i dalje biti Zrinski pod komandom Armije BiH. I da se raščiste neke dileme. Konkretno sam čuo, koliko je tačno ogradjujem se, ovi iz Orašja uglavnom dobijaju komandu iz Zagreba i svaki metak koji ispucaju uglavnom je pod tom kontrolom i patronažom. Oni će pripucati i pomoći na brčanskom koridoru onda kada neko ocijeni da bi bilo potrebno. Većina tih ljudi tamo to su uglavnom mješovite brigade - nije ni

jedna čisto hrvatska - su ipak predominantno, koliko sam razumio, raspoloženja, tako da ako bi zadržao autonomiju nazive imena brigada Zrinski ne dovodi se u pitanje, samo se ukida ovo što iritira mnoge borce tamo HVO. Jer HVO je ipak, htjeli ili ne, postao sinonim dobrog dijela zločina koji se čini. I u nekoliko postavlja se principijelno pitanje može li uopšte stajati jedna armija sa dvije komande. Mislim da ne može. Pa ako postoji neka velika... mislim da ne postoji, da bi došlo do demotiviranja Hrvata koji se bore za i BiH samom promjenom naziva HVO, ogradjujem se, moja je procjena da ne postoji i da bi trebalo u ime postavljanja principa jedinstvenog komandovanja prihvatiti ovaj prijedlog. Eventualno da ne bi bio Stjepan u delikatnoj poziciji, da se procijeni, ne znam kako...

DELIĆ: 4. Operativna zona Orašje nije pod kontrolom Armije, ona je pod komandom HVO, odnosno Hrvatske vojske. Tu imamo samo sadejstvo a ne rukovodjenje i komandovanje. Znači 102, 104. i 106. brigada HVO Orašje, oni nisu pod našom komandom. Obzirom da su bili od nas odsječeni nemamo neposrednog rukovodjenja i komandovanja tih jedinica. Radi se samo o jedinicama unutar slobodne teritorije BiH i unutar zone odgovornosti naših korpusa.

IZETBEGOVIĆ: Koje su i do sada, koliko znam, slušale komandu Armije.

DELIĆ: Apsolutno. Samo je u pitanju promjena naziva. One izvršavaju. Zrinski je tuzlanska brigada. Ona ima bataljon iz Lukavca, iz Ljubača sa Husina i treći bataljon to je Drijenča. Jedinice koje su i do sada potpuno izvršavale komandu operativne grupe 5. Tuzla mog prezimenjaka Delića. 108. brigada je u Operativnoj grupi Posavina, takodje nikakvih problema nema u tim jedinicama, 107. rekao sam Gradačac kakva je situacija, 110. brigada HVO Usora ima oko 700 boraca, takodje je mješovitog sastava. I ja mislim da bi radi tog jedinstvenog rukovodjenja i komandovanja, vjerujte, dolazimo u situaciju često da nam sad dodje sa područja Tuzle neko i sa oznakama i sa svim ovim. Dovodimo ljude u jednu neprijatnu situaciju.

KLJUJIĆ: Pašalić kad je vidio HVO Sarajevo izvadio je pištolj i htio ubiti čovjeka. To je prirodno. Ali ne znam da li vi mene shvaćate. Je li žurba tolika da se za 48 sati to još provjeri.

DELIĆ: Ovo je 20 mjeseci već.

KLJUJIĆ: Da li te brigade koje nisu do sada bile pod našom komandom žele da udju pod našu komandu i da se zovu hrvatske

brigade i šta ja znam. Imaju tri komande, što sam razumio generala. Sad vas samo pitam kao ljude, dobronamjerno, je li hitno to večeras donijeti ili možemo sutra poslati depešu. Da li vi to prihvatate ili ne. I onda ćemo mi reći - Armija BiH ili prešutiti ili objaviti, da se tri brigade bore, imaju zasluge za BiH ali nisu želile da udju u sastav. Jednostavno želim da provjerimo još jednom da ne bi imali problema.

IZETBEGOVIĆ: Neće Stjepane biti problema, koliko znam.

KLJUJIC: Ako neće biti problema, predsjedniče, ja glasam za to.

X: Ne čuje se početak. Objedinjavanje jedinica Armije bez nekih obilježja koje bi mogle karakterisati da postoje dvije komande, dvije vojske, itd. Ja bih bio spreman glasati za ovu odluku s tim da se da jedno obrazloženje tim ljudima gore da ništa od tih hrvatskih obilježja se neće ukinuti u smislu naziva brigada itd. I da se u komandnom kadru inkorporiraju ljudi iz tih hrvatskih brigada u 2. Korpus kako bi se stvorila jedinstvena komanda Armije BiH.

DELIC: Načelnik Štaba je Hrvat, jedan od najboljih starješina koje imamo u Armiji. I Andjelko koga ja, ako budemo trebali dovoditi umjesto Šibera nekog za zamjenika, nema boljeg u ovoj Armiji. To je načelnik Štaba. Pomoćnik za bezbjednost je Hrvat.

KLJUJIC: Ne trebate vi mene uvjeravati u to, ja vjerujem. Generale, ja ako predsjednik kaže da neće biti problema i ako će predsjednik izaći na TV eventualno poslije nekih negativnih reakcija i objasniti da to nije bilo nikakvo poništavanje doprinosa tog dijela Hrvata borbi BiH, onda glasajmo i završimo to. Ja sam samo kao čovjek u koga ne možete sumnjati želio da ukažem na nešto što nam se može vratiti kao bumerang, jer mi ni te tri brigade koje nisu pod našom komandom ne smijemo izgubiti, nego naprotiv mi smo država i Predsjedništvo i Vlada koji treba privući svakog čovjeka, ako je u dilemi jeli za BiH ili nije da ga šarmiramo da bude za BiH. To je naš politički stav.

SILAJDŽIĆ: Ima osnova za bumerang. Bumeranga će biti i tako i tako. Prema tome, da ne stavljamo. Dakle ukoliko ih pitamo a oni kažu mi nećemo, problem je tu i tako i tako.

KLJUJIC: Pozdravljam.

IZETBEGOVIĆ: Ima još jedna stvar koju hoću da provjerim. Tu imaju dva pitanja. Da li mogu da garantujem ja i da li bih izašao pred javnost. Ovo drugo bez daljnjeg. Mislim daću objašnjenje.

Medjutim, pogledajte prvo pitanje. Koliko može bilo ko da garantuje. Jedino malo imam sumnje kod dobojske brigade koja se bori na Usori. Ne znam koliko je tu vojna situacija teška. Ne bi bilo dobro da tamo dodje do bilo čega što bi moglo da dalje ostavi situaciju. Ima li tu nekakvih bojazni.

DELIĆ: Tu nije bilo bojazni do sada. Tu je najveći pritisak bio na tu brigadu da ona u kolaboraciju ide. Evo tu brigadu za ovaj doprinos predlažemo je za slavnju.

IZETBEGOVIĆ: Možda ćemo time neutralisati.

KLJUJIC: Mislim da je ovo što je Haris rekao najlogičnije. Ko bude htio se boriti za BiH njemu neće smetati to. A ako nekoga izgubimo, onda je to rizik. Ovo je kocka večeras. Pa šta možemo, mi ćemo nastaviti ovo što nas je ostalo.

IZETBEGOVIĆ: Samo na Usori malo treba pogledati da ne bi došlo do teške situacije.

KLJUJIC: Možda bi im general sutra mogao poslati neko pismo, depešu. Mislim da to u Drugom korpusu neće biti sporno.

PEJANOVIĆ: Neće. Oko Tuzle same neće. Drugdje može pa obratite pažnju.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, mislim da smo se saglasili oko ove stvari. Jesmo.

.....

KLJUJIC: Ja glasam protiv tog predloga. Evo zbog čega. Neću vam nešto lično pričati Fahrudin Radonić i ja smo radili za zagrebački "Danas" pa kad ja dodjem u Zagreb on je veći Hrvat od mene pa me je to bolilo, ali to je moj lični problem. Pa je došao ovdje pa je bio veći Bosanac od mene, ali ja gledam suštinski jednu stvar. Oni su napali Muslimovića i odali vojnu tajnu. Pokazalo se kasnije da Muslimović nije bio kriv i čak smo ga unaprijedili i to su svi podržali. Mislim da Muslimović s njim treba malo razgovarati. On je veliki potencijal. A mi kao država moramo se učiti da iz jedne afere na Zapadu je to jasno - onaj ko kleveće i onaj ko je oklevetan, jedan može biti u pravu, oba nikad. A neću da opterećujem, pošto vam moram reći da ja to malo bolje pratim jer sam novinar, Fahrudina Radonića da je vrlo negativno djelovao u listu "Bosanski avaz". Ja sam taj list uzeo, izanalizirao i iscrvenio se, ali nemam vremena da odem do predsjednika SDA Čemala, a ne mogu tebe tim opterećivati, a vidim Haris se topi od posla, ne mogu ni njega. Nisam za to da se oslobode, nego sam za to da, ako je podignuta optužnica, a bila je

podignuta vrlo stroga optužnica, da su izdali državnu tajnu, da se nama to obrazloži ovdje. Jer ne može biti i Muslimović u pravu i novinar. Prema tome, ja svoj glas vama sad kažem, a pošto poznajem materiju. Ima još jedan argument koji me tjera na to što nije razriješen među nama slučaj Halilović. A ovo je direktno vezano i za Halilovića. Pa vi mene poslušajte, nećete pogriješiti. Da se skinе ovaj prijedlog o oslobadjanju, nego da se to sudski odradi, pa ako treba osloboditi. Nisam ja da čovjek ide u zatvor džaba. Ali da to suci potpišu pravo, a ne predlog o aboliciji na Predsjedništvu. Ja sam protiv tog predloga. Mislim da sam vam dao dovoljno obrazloženje.

DURAKOVIĆ: Malo je nezgodno kad novinar traži da se sudi novinaru. Mislim da ni jedno društvo nije sretno, a pogotovo sad u ovo ratno vrijeme da sudi novinara. Imamo prečeg posla. A drugo, ovo je predlog Tužilaštva, a ono je valjda samo ocijenilo da bi trebalo obustaviti postupak. Oni su pravnici, na čelu sa g.predsjednikom, vjerovatno nemaju dovoljno argumenata da bi postupak vodili do kraja i to je uvijek tako. Onda se predlaže obustava postupka. Dakle, moj je prijedlog suprotan, da obustavimo, da skinemo s dnevnog reda i poslušamo sudije i ljude od zanata.

KLJUJIĆ: Izvinite, ja mogu... Ali onda da pozovemo na odgovornost ljude koji su dali saopćenje u javnost.

DURAKOVIĆ: Ne možemo mi nikoga na odgovornost, neka sud radi svoj posao.

KLJUJIĆ: Možemo mi naći, slušaj Nijaze.

IZETBEGOVIĆ: Ovo ne pretpostavlja da čovjek nije kriv. Nego, jeste ali nije oportuno.

KLJUJIĆ: E ako jeste, neka ide sedam dana u zatvor jer ja glasam protiv da se oslobodi.

IZETBEGOVIĆ: Smatra se da postoje neke osnove za gonjenje, ali da ne bi bilo oportuno da se goni. Naime, to su ti slučajevi. Inače, kad nema osnova ne treba pitati Predsjedništvo. Ako nema osnova, oslobodjen je čovjek. Očigledno bi postojali neki elementi krivičnog djela, međutim, smatra se da ne bi bilo baš politički oportuno, nije tako krupna politička stvar da ne bi moglo da ide i kažu imamo prečeg posla. Inače, ne bi on ni tražio aboliciju da ne postoje nikakvi elementi. Ako nema elemenata... Zajednički razgovor.

KLJUJČ: Sve ja vas poštujem, ali vi znate da ja imam jedan glas. I ja dižem ruku protiv. A vi izvolite na glasanje.

IZETBEGOVIĆ: Oko Bosne se svi slažemo. Dobor, ovdje postoji jedan predlog da se obustavi postupak. Riječ je o oslobadjanju krivičnog gonjenja - abolicija. Vjerovatno zato što imaju elementi... Mislim da se radilo o davanju tajne.

DELIĆ: Dva puta se odavala tajna. Jednom kad je bilo riječi o Fikretu Muslimoviću, a zadnji puta kad je u "Bošnjačkom avazu" takodje objavio originalni dokument Armije BiH. To je zloupotreba službenog položaja na funkciji koju je obavljalo. Nije samo to, nego je originalni dokument što je svugdje, u svim zemljama, se goni. Neovisno o kom čovjeku je riječ.

DJURIČIĆ: Samo ukratko da vam kažem. Ja sam bio sudija. Ovo je utvrđeno - Vojni sud i Ministarstvo za pravosudje da na omotu materijala koji su oni dobili nije bilo oznake "Odbrana Republike - državna tajna". Tog momenta prestaje svjesno djelovanje, prestaje umišljaj, nema odgovornosti. To je osnovna stvar. Nema na omotu.

IZETBEGOVIĆ: Samo jedan mornenat. Malo previše zamorno diskutujemo. Da vidimo kako glasi taj tekst. Ne mogu da ga nadjem.

DJURIČIĆ: "Prema tvrdnjama predsjednika Okružnog vojnog suda u Sarajevu sadržanim u pismima na djelu spisa zahtjev za sprovođenje istrage protiv Rekić Seada koji se našao u kabinetu načelnika Glavnog štaba Armije BiH i do kojeg su neovlašteno došli, okrivljeni, što prihvata ovo Ministarstvo, nije bilo oznake tajnosti "Odbrana Republike - državna tajna". Takva oznaka tajnosti nalazila se samo na omotu istražnog spisa protiv okrivljenog Rekić Seada i taj dio spisa nije bio dostupan okrivljenim, pa prema tome oni nisu ni mogli znati za taj nivo tajnosti djela spisa do kojeg su došli. To proizlazi i takodje iz Odluke Okružnog vojnog tužilaštva u Sarajevu, jer je ovo tužilaštvo, nakon sprovedene istrage, protiv okrivljenih Radončić i Rekića podiglo optužnicu broj taj i taj i optužilo ih zbog izvršenja drugih krivičnih djela, a ne krivičnog djela odavanja državne tajne iz člana 129. stav 3. Ovom optužnicom su optuženi to okrivljeni Radončić Fahrudin zbog izvršenja krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja KZ. Okrivljeni Džakmić Džemal zbog krivičnog djela nesavjesnog rada u službi iz člana 234. stav 1." I onda oni kažu "U odnosu na inicijativu Saveza novinara R BiH da se okrivljeni Radončić i Džakmić, na osnovu člana 102. oslobode od krivičnog gonjenja bez naznačenja kojih krivičnih djela,.

Ministarstvo pravosudja i uprave daje podatke i druge relevantne okolnosti u vezi s inkriminiranim ponašanjem okrivljenih na osnovu kojih će Predsjedništvo RBiH, na osnovu člana 16. Zakona o pomilovanju, moći donijeti odluku o podnesenoj inicijativi za njihovo oslobađanje od krivičnog gonjenja". Evo kakve su te optužnice.

KLJUJČ: Imam još jedan predlog, ali nemojte misliti da sam uopće lično ovdje motiviran. A što ih sud ne oslobodi? Znači da oni nisu nevini. Zna se kad daje aboliciju Predsjedništvo. Kad je bio 1. maj, 29. novembar onda kaže - umanjuje se. Pazite, vi ste svi doktori nauka ovdje, ja nisam. Ali imam toliko zrele pamet da vam želim da skrenem nešto. Da se radi o ljudima koji su napravili prekršaj vrlo perfidan u jednom trenutku. I druga stvar, da su nanijeli štetu čovjeku koji se zove Fikret Muslimović. A Šiberu su nanijeli bruku. I da mi imamo obraza ovdje, sve da nema pravnih nekih osnova, mi bismo njih kaznili zbog Šibera i Muslimovića. E sad, pošto sam večeras vama svima dosadan, a nama svima se žuri i ima svako svog posla (imam vaditi iz zatvora, imam sirotinje da vam ne pričam lične tragedije - od rodice mi dva sina borca Armije jedan poginuo drugi ostao invalid bez nogu pa da vam ne pričam) vi kako god hoćete, samo predsjedniče, stavi na glasanje.

.....

SILAJDŽIĆ: Sutra je Krajišnik zatražio sastanak u 12,00 sati. Nadam se da ću se vratiti. Zamolio bih da se odloži.

IZETBEGOVIĆ: Maloprije mi je došla vijest da je danas 11 ljudi poginulo u gradu. Da li bi trebalo u vezi s tim reći Krajišniku dok ne vidimo šta ovo znači nemamo šta da razgovaramo. Razmišljao sam o tome da mu kažemo hvala, nemamo o čemu razgovarati. Pucajte, pa ćemo jednog dana i mi pucati pa ćemo vidjeti dokle. Nema razgovora 11 ljudi je danas poginulo.

SILAJDŽIĆ: Ja sam za to ako hoćete. Mislio sam pod raznim predložiti sam. Ovo nam prave upravo uoči sastanaka uvijek. To je lomljenje kičme na centimetre. Za to sam potpuno. Ako se složite, sutra ćemo poslati obavijest da mi nećemo zbog pogibije danas ljudi. Da taj sastanak otkazujemo.

.....

Prekinuto snimanje.

Završena sjednica u 20,00 sati.

“..a donji prag je bosanska republika sa 33%. Nezavisna. Ali ona dobiva u Ženevi Neum, dobiva mjesto u Olimpijskom komitetu, KEBS-u i UN.”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva RBiH, od 15. decembra 1993. godine

SILAJDŽIĆ: Ja ću početi od Francusko-Njemačke inicijative, jer je na osnovu te inicijative ova zadnja runda pregovora održana u Ženevi. Ta inicijativa je pripremana. Mi smo to mogli vidjeti iz pitanja ovdje odredjenih diplomatskih predstavnika. Pripremana je otprilike mjesec dana da bi na kraju ministri vanjskih poslova Žipe i Kinkei izašli sa tom inicijativom. Iza inicijative naravno stoji i Evropska zajednica. Nama je upućeno jedno pitanje - predsjedniku Izetbegoviću i meni direktno od Žipea i Kinkela u Ženevi. Ukoliko se ovi vaši zahtjevi, za koje kažete da su minimalni, ispod kojih se ne može ići ispune, da li ćete vi onda pristati na to? Drugim riječima bilo je pitanje je li ovo taktika ili ste vi iskreni u zajedničkom naporu, kako su rekli, da se dodje do mira. Naravno, rekli smo da smo iskreni, da je nama ipak više stalo do mira od onih drugih jer smo u najtežoj situaciji. Tada se činilo u Ženevi da će doći do nekog preokreta, odnosno da će EZ biti u stanju da nešto promijeni. Medjutim prvi plenarni sastanak koji je održan, na kojem su učestvovali sa hrvatske strane predsjednik Tudjman i ostali, ovamo Milošević i ostali sa srpske strane, pokazao je da EZ taj sastanak nije dobro pripremila. Da je računala na pritisak, prisutnost 12 ministara koji predstavljaju 12 evropskih država i da Miloševića to, biću veoma kratak, uopšte nije impresioniralo. Milošević je napao Evropu koja je ugrozila vitalne ciljeve Srbije, koja je nepravedna, koja je jednostrana. Ukratko, očitao im je lekciju kakvu odavno nisu čuli. Pošto je Vili

Klas, belgijski ministar vanjskih poslova predsjedavao tom sastanku, on je samo dogovorio - nećemo ulaziti u detalje ovdje, ali se nikako, to je ponovio dva puta, nikako ne slažem sa ocjenama predsjednika Miloševića. Tu se negdje završio plenarni sastanak s tim što smo mi sa naše strane, čini mi se, predsjedniče protestovali zbog toga što je svaki sastanak u Ženevi, znači pojačano granatiranje posebno Sarajeva, to je jedna vrsta pritiska. Rekli smo im da se Bosna tako ne razmekšava. Naprotiv, dolazi do izražaja tvrda linija itd. Jasno je bilo tu iz Miloševićeve reakcije da Evropa nije pripremila taj sastanak, odnosno da nema, ono što smo mi očekivali da nemaju pristanak Miloševića, Karadžića i ostalih na povlačenje sa određenih teritorija. Nakon toga došao je bilateralni sastanak koji je vodio uglavnom Owen. Bio je prisutan i Stoltenberg. Na nekim sastancima Čurkin i na, čini mi se, svim sastancima Regman - američki predstavnik. Oni su samo bili posmatrači i jedan i drugi. Owen je vodio **glavnu riječ. Owen je počeo taj sastanak i ovo je važno da se zapamti, riječima: "čini mi se da ovdje postoji konsenzus da počnemo razgovarati o Sarajevu" ako se dobro sjećam, predsjedniče. Tako je započeo sastanak, prvi sastanak Owen, što je nas iznenadilo. Dakle, konsenzusa nije bilo o tome niti je bilo razgovora o tome da se počne tako sastanak. Mi smo rekli da za Sarajevo postoji neko rješenje, za druge krajeve ne postoji. Za Sarajevo postoji rješenje to je administracija UN na dvije godine u Sarajevu. Dakle, bez podjele Sarajeva itd. Medjutim, stav je srpske strane bio da oni ne žele razgovarati ni o istočnoj Bosni bu i zapadnoj Bosni. Nema razgovora o tome. Prema tome, razgovor je jedino moguć u Sarajevu. Iz tih zahtjeva se vidjelo sljedeće: oni žele da zadrže, kako oni zovu, seljački dio Sarajeva - dakle Rajlovac, Ilidža, Lukavica. Dakle, cijeli ovaj polukrug oko Sarajeva, naravno Nedžariće i Grbavicu, Stup, Rajlovac uključujući Zabrdže Krajišnikovo koje je ušlo duboko itd. Rekli su, što se tiče Vogošće, ona se može zamijeniti za Krasnicu, što se tiče Ilijaša on se može zamijeniti za Srebrenicu. To je bio takav razgovor. Pored predsjednika i mene, tim razgovorima je prisustvovao i prof. Filipović. Reakcija naša je bila, kad se radi o Grbavici posebno, da je to podjela urbanog dijela Sarajeva. To je berlinski zid. To nije ono što Srbi nazivaju drugo Sarajevo - novo koje će oni graditi, nego Sarajevo koje je već izgrađeno. Grbavica je u centru Sarajeva. Owen je na to malo jače reagovao i na Vogošću isto tako je reagovao. Da se to ne može, da Vogošća jeste jedan izlaz prema sjeverozapadu odnosno prema Zenici i Tuzli. Za Ilijaš ništa nije rekao, a za Grbavicu je također rekao da je on mislio da Srbi više nikad neće ponoviti jedan takav zahtjev. Uglavnom, na tim sastancima se ništa nije riješilo. Stalno se išlo u krug. Stalno smo pokušavali, pokazujući na karti enklave u istočnoj Bosni. Kako se Srebrenica može povezati? Preko Zvornika sa Tuzlom ili eventualno južno preko Goražda sa cen-**

tralnim dijelom Republike. Odgovor je bio da ne može ni jedno ni drugo. Čak i one neke ustupke koje su bili napravili na onom brodu ne dolaze u obzir. Zašto ne dolaze u obzir? To je naša skupština odbila, te koncesije su povučene. Ono što su oni bili spremni da ustupe kao što kažu, to je potez od Gornjeg Vakufa preko Donjeg Vakufa do Jajca. Dakle objašnjenje je bilo - mi smo ovo bili dali Hrvatima, mi to držimo i imamo pravo dati kome hoćemo. Mi to dajemo vama, s tim što Jajce cijeli grad ne može. Može urbarna zona, industrijska zona ide nama. Donji Vakuf takodje popola. Ili, ne znam, Srbi su tamo naseljeni i zovu ga Srbobran. nema govora da se povlače itd. S druge strane, kad je riječ o centralnoj Bosni, rekli su zašto vi ne uzmete centralnu Bosnu? Dakle, Novi Travnik, Vitez, Busovača. Odgovor je bio zbog toga što je to ranije, mi imamo, osnovnu kartu, što je to dodijeljeno hrvatskoj većini. Što je karta tako povučena - nacrtana. Oni kažu, mi možemo napraviti nagodbu sa Hrvatima oko toga jer postoji, medju nama ima puno posla, postoje kompenzacije itd. Ako postoje kompenzacije, vi izadjete sa određenom kartom, određenim kompenzacijama. Ako se ona strana slaže s tim, u redu. Medjutim, oni se ne slažu. Ostalo je na tome da oni, nakon toga, obavljaju bilateralne razgovore sa hrvatskom stranom. To je što se tiče centralne Bosne. Što se tiče izlaza na more, pitali su nas da li smo spremni da razmotrimo jedno drugo rješenje. Mi smo rekli da jesmo spremni da razmotrimo svako rješenje koje je moguće. Alternativno rješenje je izlazak na more suverenim putem na teritoriju koja je bila takodje suverena ispod Čilipa - Popovići. Dakle, od crnogorske granice nekih 20-tak kilometara sjeverozapadno uz obalu. O čemu se radi? Oni imaju aranžman sa srpskom stranom za neko zaledje oko Dubrovnika. Srpska strana dobija od crnogorske granice sjeverno 10-tak kilomenata obale. Da to bude srpski izlaz na more. A da od te granice, pa još sjevernije 10-tak kilometara pripadne nama. Da to bude bosanski izlaz. Mi smo rekli da ćemo to razmotriti i mogu vam odmah reći - nalazi komisije koja je to gledala je slijedeći: radi se od 120 km puta kroz najteži mogući teren. Mislim da su čak izračunali da bi taj put koštao negdje milijardu i po dolara da se napravi. Dakle, od 120 km je riječ. Ja ne donosim konačan zaključak ovdje samo kažem kako smo izviješteni. Srpska strana je nakon povratka iz Ženeve tražila sastanke bilateralne. Ja sam se dva puta sastao sa Krajišnikom poslije Ženeve. Danas je trebalo da imamo treći sastanak. Kako smo sinoć na Predsjedništvu dogovorili, taj sastanak nije održan na našu inicijativu zbog jučerašnje pogibije 8 ljudi u Sarajevu. Dakle, otkazao sam sastanak ja onako kako smo se mi dogovorili. Na sastancima sa Krajišnikom prisustvovali su i delegacije sa jedne i druge strane, je bilo govora o humanitarnim problemima problemima slobodnog kretanja. Krajišnik je stalno postavljao pitanje slobodnog kretanja zašto Srbi

ne izlaze iz Sarajeva jer ste i vi pristali da potvrdite pravo slobodnog kretanja. Moj odgovor je bio da jesmo, ali da to slobodno kretanje ne zabranjujemo mi nego oni. Kad dignu opsadu Sarajeva onda može svako ići svugdje. Slobodno kretanje je za svakog. Prema tome, barikade ne pravimo mi nego ih prave oni. Kad ih dignu onda će biti slobodno kretanje. Međutim, glavna vremena je potrošena na sastanke između mene samo i Krajišnika i vjerujem još po koji mikrofon sa međunarodne strane. Ukratko da vam kažem, ponovljene su ponude iz Ženeve. Ništa novo na tim sastancima se nije dogodilo. Isto je ostala istočna Bosna, zapadna Bosna s tim što je Krajišnik bio odlučniji - mi 100 godina možemo ratovati, ali vi nećete u istočnoj Bosni povezivati enklave ni sa čim. Nema južno, nema sjeverno. A o Krajini nemojte ni razmišljati. Tamo smo mi s Abdićem povukli crtu i sve u redu. Zadnji sastanak je bio mučan i Krajišnik je na Smi imao jednu izjavu koja je otprilike značila da - mi se danas nešto dogovorimo a Silajdžić sutra kaže da se nismo dogovorili, što nije tačno. Ništa se mi nismo dogovorili. Rekao je da sam pretvrd itd. Dakle, bio je jedan sastanak. Rastali smo se praktično da se ne sastanemo više. Međutim, oni su ponovo tražili taj sastanak i rekao sam zašto je taj sastanak otkazan. Zaključak: po pitanju teritorija za kojeg kažemo da je minimum životnog prostora da bi se izbjeglice vratile iz tih krajeva - istočne Bosne i Krajine minimum prostora na koje se ti ljudi mogu vratiti. Nema pomaka ni sentimetra. Potez Gornji Vakuf - Jajce je centralna Bosna. Kada se tiče istočne Bosne i Krajine, nema apsolutno nikakvog pomaka. Dakle, nema napretka. Ja mislim da je to bio dobar razlog da onaj predviđeni sastanak u Solunu koji je trebao da bude 12 nema nikakvog smisla. To bi bio još jedan šou koji je, kao trebao da bude, privatni-tajni. Kako se to kaže. Od toga nije bilo ništa očigledno da oni nisu u stanju izvršiti pritisak, prije svega, na Miloševića i Karadžića da se bar koliko-toliko pomaknu pa da možemo dalje razgovarati. Ako mogu jednu prognozu dati mislim da će to biti na sljedećim sastancima. Ne vidim načina, bez nekog velikog pritiska međunarodne zajednice, da se oni pomjere. Volio bih da griješim, ali ne vidim da će biti nekog velikog napretka i zbog toga se ti pritisci, zbog takvog njihovog stava, praktično okreću onda prema nama. Jer ako ne može pritisak na njih, naravno, mora biti na nama. Zaboravio sam reći što se tiče razgovora o Neumu kojem je prisustvovao predsjednik Tudjman, Boban i drugi. Tudjman je bio, čini mi se, tvrdji nego ikada. Moj je utisak da mu je u tome pomogao jedan dio njemačke diplomatije. Radi se o suverenim hrvatskim teritorijama. Kao da tu nema bosanske teritorije. Nema govora, neće da čuje i mislim da smo se tako i rastali. On je inače morao da putuje, nije htio mnogo ni da razgovara. Kasnije smo se sastali još jednom i s Bobanom u prisustvu Karadžića. Boban jeste poka-zao jedno interesovanje,

kao da nešto bilateralno razgovaramo vjerovatno kao odgovor na naše bilateralne sastanke sa srpskom stranom. Do sada nema pouzdane indikacije ni iz Zagreba ni iz Beograda ni sa Pala da se nešto promijeni. Predsjedniče, ja ovoliko. Ako ima neko pitanje spreman sam da odgovorim.

IZETBEGOVIĆ: Hvala.

KLJUJIC: Jedno pitanje za nas ovdje da bi se mogli uključiti u daljnji razgovor. Mislím, nama je svima jasno. Što smo čitali u novinama, slušali Nadu Al Issu i ovo sad slušali g. Silajdžića, stvari stoje tako kako stoje. Medjutim, za našu daljnju borbu potrebna su dva pitanja koja ću ja vama postaviti da bi meni lično bilo jasno da nadjem sebe u ovom svemu. Ja sam slušao Karadžića na Srni kad su imali Skupštinu gdje se onaj iz Ozrena Nedić branio i predsjednik Donjeg Vakufa ili Srbobrana kako oni to sad zovu je obrazlagao da on ne smije prodati Srbobran jer je tamo industrija sačuvana, jer je tamo srpski narod iako je tamo većina po popisu 1991. bila Muslimana. Hrvata je bilo 30 a Srba 27%. Ovako otprilike. Ali oni drže Srbobran. Onda je Karadžić rekao ovako: "Vi znate da je vjekovna želja srpskog naroda bila da zavlada dolinom Drine. Znači, s obje strane rijeke. I to naša generacija sad ima mogućnost da ostvari. I uopće me ne zanima šta će reći Nedić s Ozrena i predsjednik koji je vrlo ...izlagao da je Donji Vakuf vrlo značajan, da je sačuvan, itd. I on je rekao otprilike njima ovako - bunili se vi ili ne zbog interesa srpskog naroda koji 700 godina želi da zavlada Drinom, ja", a tad je mislio i Milošević, "spremni smo žrtvo vati Srbobran i Ozren s tim što ćemo za Srbobran naći novo mjesto i vi ćete ponijeti to ime tamo". A Nediću je dao jasno do znanja da on ne može govoriti u ime srpskog naroda nego da to mogu karadžić i Milošević. Znači, Karadžić je - njega ne treba potcjenjivati, na putu da ostvari jedan cilj koji je kapitalni cilj za stvaranje velike Srbije, a to je zavladata Drinom. Pošto su oni praktično osvojili to većinom, bez obzira što se ona naša zbornička brigada tamo bori i sinoć smo je nagradili. On ima dva blefa koja sad moramo mi ovdje raščistiti. Ali ja, prije toga, želim da postavim jedno pitanje vama. **Prije svega Izetbegoviću i Silajdžiću, kao dvojici vodećih Muslimana, a trenutno i vodećih u našoj bosanskoj državi za koje oni kažu da je muslimanska i jednom je Koljević rekao da mi nemamo pravo nazvati ovaj dio Bosne bosanskom Republikom, nego ako je hrvatska Herceg-Bosna, a srpska republika, da će ovo biti muslimanska i da mi ne smijemo eksplotirati ime bosanska. Naravno, on to može reć, ali on nama to ne može oduzeti. I najveći dobitak za nas sviju a prvenstveno za muslimanski narod koji će biti u većini u toj regiji je da se zove bosanska. To je kapitalno i tu je muslimansko rukovodstvo. Ja kad kažem muslimansko, toje ružan**

izraz, jer mislim da smo mi - ono sto je rekao predsjednik ili za BiH ili protiv nje. Ali u taktičkom smislu vrlo je važno što smo prihvatili izraz bosanska i ja ću, vjerujte, živjeti u toj državi, bez obzira što imaju dva rješenja u toj državi - da bude, kao što stalno neki krugovi provejavaju, država muslimansko-bošnjačkog naroda. A onaj novinar Šahović Izudin je odlučio - neće ona biti trojna, ona će biti muslimanskog naroda, a ostali će biti manjina. Sad ima jedna druga stvar. Nisu mene Izetbegović i Silajdžić doveli da budem manjina u državi u kojoj sam ja rođen i u kojoj sam ja građanin i moji žive stoljećima ovdje, nego me je doveo Tudjman i Boban. I ja ću čak pristati na to da bude to država bošnjačkog naroda, ja sam s predsjednikom razgovarao lično o tome, kojem ćemo ini manjine, uvjetno rečeno, imati nacionalna, građanska i sva druga prava. Mislim taktički da ne bi bilo dobro da vi napravite državu bošnjačkog naroda u kojem ćemo mi biti manjina, nego napraviti državu i da se u ustavu izbjegne to. To je sad veliko pitanje. Ne znam hoćete li vi imati, vas dvojica, vjerujem, želite to. Ali ne znam da li ćete imati snage u narodu i stranci koju predstavljate, da to izborite. Ali to je moj problem. Jer ću se znati ja postaviti. Iako vi kaže te da je to država građana BiH, a ona će biti muslimanska po svom sastavu, i tvoja Vlada je de fakto Vlada te bosanske Republike, u kojoj ste vi Muslimani, uz obraz koji ste sačuvali sa nekim izuzecima sad u srednjoj Bosni Varešu itd. pokazali da niste samo moralni pobjednici u ovom ratu, nego ste ljudi kojima svaki pošten građanin mora odati priznanje. Vi ste Srbe i Hrvate ovdje primili kao normalne građane. Sa Srbima smo imali prva dva mjeseca problema u kojima sam i ja sudjelovao, jer smo u stanovima mnogih Srba za koje nismo pretpostavili, našli oružje. Mnoge smo uhapsili, mnoge smo zaštitili. Recimo, daću vam jedan primjer šta sam ja uradio. Ima Pajo Plamenac, onaj profesor Medicinskog fakulteta kod kojeg je nadjeno 4 5 hiljada metaka. I pošto tad, predsjednik je tada imao svojih problema i nije vodio o tome računa, ja kažem Jerki Doki - uzmite mu metke, ali nemojte nje-ga dirati jer je on nešto ko lovac pa nešto ima. Ali 45 hiljada, to budala može shvatiti da lovac može imati 45 hiljada metaka. Prema tome, to je sad pitanje koje ćete vi odlučiti - hoćete li državu bošnjačkog naroda u kojoj ćemo mi biti manjina, ili ćemo napraviti državu onu za koju smo se počeli boriti. Kolika je ona, objektivno ona je veća nego što su 6. aprila svi u Evropi mislili i to je predsjednik Izetbegović u zadnjem govoru rekao. Da je ovaj narod postigao nešto što niko nije vjerovao. A ja sam rekao jednom talijanskom novinaru - to stalno ponavljam - da je Torino i Milano zadesila sudbina Sarajeva, 90% stanovnika bi palo. Da li bi bilo ranjeno, poginulo, umrlo od gladi to ja ne znam. To govori o vitalnosti Bosne. E sad da se vratim na onu Karadžićevu. On kaže da je spreman vama, kad kažem vama ne prigovaram, nisam bio ni u jednoj del-

egaciji. Ja sam građanin BiH i ja ću poslušati zaključak koji vi donesete tamo, spreman dati 2 do 3 procenta prostora da bi se potpisalo ono, mir, da oni legitimno dobiju Drinu. Ja vama moram reći svima ovdje u sali da on blefa, dao bi on 10 procenta samo da se dobije Drina i da se dobije pravo izlaska iz BiH. Šta želim da pitam? Da li u rukovodstva SDA, odnosno da li Izetbegović i Silajdžić kao elitni ljudi koji vode tu stranku, još uvijek žele po svaku cijenu da se zadrži BiH kao međunarodni subjektivitet, bez obzira na ove probleme unutarnje gdje će biti granice, kolike će biti republike ili ne? Ili ste vas dvojica došli do situacije da od Bosne nema više ništa pa da fino kažete, što je rekao predsjednik općine Novo Sarajevo na Skupštini onoj prvoj - znate šta, Hrvati su napravili svoju državu, Srbi svoju, hamo mi napraviti sad svoju. To su pitanja na koja treba tražiti odgovor pred svima. Možda je ovo trebala biti potpuno zatvorena sjednica - samo članovi Predsjedništva i predsjednik Vlade. I Skupštine. Ali ja vjerujem svim ovim ljudima. Znači, mene zanima, da li muslimansko rukovodstvo, a ja mislim da je to bosansko rukovodstvo jer ja poštujem. Za mene je Izetbegović legalni predsjednik države. Čak mislim da on praktično ima ingerencije predsjednika države, ne predsjednika Predsjedništva. Ali to je rasplet situacije na terenu odlučio. I vjerujte, da vam nešto kažem, ja to poštujem. Da li vi vjerujete da je izgubljena borba za Bosnu ili ćemo nastaviti borbu za Bosnu? Drugo je pitanje, kakvo će biti uređenje u toj bosanskoj Republici? I treća stvar, i Miloševiću i Karadžiću je neosporno najviše stalo do ukidanja sankcija i oni se služe raznim trikovima. Traže da je to nehumano, da srpski narod nije kriv, itd. Mi znamo kronologiju događaja kako su oni došli danas u povoljniju situaciju nego što faktički treba da budu. Prvo je bila agresija Srbije i Crne Gore i JNA na BiH. Prije toga je bila na Hrvatsku. Hrvati su napravili nekakav separatni mir, žrtvovali jedan dio države da bi dobili mir. I nisu imali snage da se bore. Sad ja vama moram reći jedan dio razgovora koji sam ja vodio s Tudjmanom i Šuškom u svoje doba gdje sam im rekao, otprilike, ovo: Gospodo, ja kao predsjednik Hrvata BiH sve sam dao za odbranu Hrvatske. Dali smo vam novac koji ste vi uzeli. Jer u hrvatskom narodu najviše para za HDZ su dali Bosanci i Hercegovci, dok vi od Dalmatinca, Slavonca i Varaždinca izbijete marku, ona moja sirotinja je davala po 1000 DM. Znam ljude koji su dali po milion. Znači Tudjman je uzeo moje pare. Ali vas molim jednu stvar. Nemojte prebaciti rat u BiH i 2. januara 1992. ovdje kad je bio jedan general Agotić koji je, ne znam kako, nestao sa scene, a vjerujte radi se o vrlo čestitom čovjeku, njega sam ja na uho zamolio - molim vas generale, nemojte mi prebaciti rat u Bosnu. I to sam Tudjmanu rekao. Jer ako dodje do rata u BiH, to je katastrofa ali ne za nas u BiH nego za Hrvatsku. Jednom sam bio na ručku kod Tudjmana i on je podigao čašu šampanjca jer

je istjerao tog dana iz Boringaja (VALJDA BORONGAJ) jedan korpus vojske i prebacili ga ovi u Bihać. I kaže, da nazdravimo. Ja kažem, ne mogu nazdraviti predsjedniče. Pita on - što? Kaže, tebi nije drago. Nije mi drago velim, ništa vi niste dobili. Oni dok su bili u Boringaju mogli su biti blokirani i to je Špegelj dobro primijetio. Struja, voda i opkoljeni i nisu mogli pucati iz Boringaja. A sad ste vi njih istjerali i doveli ih meni u Bihać. Opteretili BiH, a niste zaštitili Hrvatsku. Jer oni pucaju na Hrvatsku iz Bihaća. Oni mene nisu poslušali, napravili su seperatni mir i de fakto rat u Bosni je počeo ne Ravno - Ravno je bila jedna naša tragedija hrvatska, za koju nismo dobili podršku tadašnje vlasti. Mi smo slali delegaciju Vlade, pa smo slali Ganića dole državnu delegaciju, nije ništa uspio, nije došao do Ravnog. Nije čak rat bio ni u Bijeljini kad je Arkan ušao. A ima tad jedan detalj koji vam moram reci. Jerko Doko je meni došao i rekao - Stjepane, ja sam se stidio jer sam morao leći pred Arkanom. A Babo nije, kaže on. Babo je rekao: "Ja, Babo, neću leći". Ja njemu kažem, budalo jedna, meni je drago što si ti legao. On kaže, ja sam, ministar odbrane, vidi me koliki sam. Kažem, neka si legao, tako si ostao živ, jer u tebe bi pucali a u Babu neće pucati. Dakle, nisu me poslušali i pravi rat u BiH je nastao operacijom Kupres. Operacija Kupres je djelo Herceg Bosne kad su 400 Hrvata pustili na jedno polje, a vi znate kako izgleda Kupreško polje, i ovi profesionalci, vojnici, to Šiber može da potvrdi, pustili da prodiru prema Donjem i Gornjem Malovanu. I onda ih ko zečeve pobili. I tad počinje rat u BiH. Znači, oni su gore mene prevarili i ubacili rat u BiH da bi sebe oslobodili da bi dobili tajm-aut. A to je sve bilo protkano nekim vezama Tudjman-Milošević. Da vam ne kažem šta sam rekao Tudjmanu kad se vratio iz Karadjordjeva. Pošto sam ja stradalnik 1971, a i Tudjman je, ja sam rekao vi ste predsjedniče mogli otići u pečku patrijaršiju i razgovarati sa Miloševićem, ali niste smjeli otići u Karadjordjevo jer za nas Hrvate je Karadjordjevo ono što je za IBE-ovce Goli otok. Znači, ja sad postavljam dva pitanja. Da li vas dvojica podržavate daljnju borbu, možda ćemo mi tu borbu izgubiti, ali ćete vi morati napraviti bosansku republiku van BiH. A o detaljima bosanske sam vam već govorio, ili ste još uvijek spremni da idemo do kraja na stvaranje te unije koja je za sada jedini izlaz, ali unija može, što je Komšić govorio ovdje prošli put, imati više stupnjeva. Za mene je glavno da li ste vi spremni da idete za BiH i da se napravi takva klauzula koja je bila u ženevskim papirima u jednom vremenu, da niko ne može izaći iz BiH ako jedan narod, odnosno jedna republika, stavi veto. Dakle, to je jedno pitanje. Drugo pitanje, pošto je Srbiji previše sankcija i sankcije tek sad imaju djelotvornost, a ja kad sam bio u Bonu mene su saslušali pet Genšerovih zamjenka, to su profesionalci koji sve pišu. Jedan je uzeo računar i rekao - Srbija ne može izdržati 6 mjeseci pod

sankcijama. Ja kažem, gospodine, ona može 5 godina izdržati jer vi ne znate šta je JNA. JNA ima bazene nafte, ima rezervne dijelove, itd. I sad Milošević vodi svjetsku kampanju uz podršku Rusije i izbori u Rusiji idu u prilog Miloševiću. Želi da kaže ovako. Mi ćemo vratiti teritoriju a vi nama ukinite sankcije. Ja vama sad kažem kao vodji muslimanskog naroda, a vi ste i naše vodje, mi smo svi zasad Bosanci, Karadžić blefa, on će vam vratiti 10% teritorije uz dva uvjeta: jedan je da popustimo da se trguje sankcijama, znači da pristanemo da se ukinu sankcije, iako Evropa tu ima jednu postupnost. Neće ona odmah ukinuti sankcije. De fakto sankcije će se još 10 godina osjećati u Srbiji. A druga je da im date pravo izlaska iz BiH i vi možete tražiti 10%, oni će se cenjkati, ali kad bude došlo do potpisivanja, izlazak iz BiH i ukidanje sankcija vrijedi 10% teritorije. Neće on nama dati samo Ustipraču, daće on nama i Rogaticu. Ja lično sam protiv bilo kakve trgovine sa sankcijama. Nema to. Osim sve ono što tražimo mi da se poštuje popis stanovništva 1991. da se vrate izbjeglice, da se plati ratna odšteta i nasele onim ljudima koji su bili tamo. Znači, to je jedini lijek sa sankcije. A drugo je pitanje vama dvojici: da li ima i trunke sumnje; da li ste vi čvrsto odlučili da je izgubljena borba za BiH, pa sad samo više tražite prostora. Vi ćete 33% dobiti za muslimanski narod, a i ja sam u tom muslimanskom narodu i ovi ljudi koji sjede ovdje. Samo je pitanje hoće li to biti na Zapadu, a na Drini neće biti. I da zaključim. Dva su pitanja. Ja sam protiv trgovine sankcijama. A od vas kao ljudi kojima vjerujem, koje poštujem i kojima sam na određen način to dokazao iako nikad nisam poltron bio u životu tražim, ako ne možete danas, da nam vrlo skoro kažete da li idete za BiH do kraja, ili ste spremni, uz određene ustupke, da kažete nema BiH, Srbi su napravili i imaju pravo se priključiti Srbiji, Hrvati Hrvatskoj. Tim prije što u ženevskom papiru imaju neki vrlo prihvatljivi, za muslimanski narod, detalji. Jedan od njih je da Neum mora pripasti onda bosanskoj državi. I da bosanska država automatski nasljedjuje sve članstvo države BiH u međunarodnim institucijama - to su: UN, KEBS, Olimpijski komitet, sutra ako nas prime u Crveni križ, itd. 'To bi za mene bilo pitanje, a odmah da kažem, ovu sam informaciju primio, došao sam do spoznaje da nema napretka u pregovorima, ali sad molim, ako ima vremena i ako ima volje i ako smatrate potrebnim meni to objasniti, da mi se na ova dva pisanja odgovori. Da li ćemo ići za Bosnu do kraja, odnosno dali ćete vi ići, i sankcije. Da li će biti trgovine sankcijama? Možda su teška pisanja. Možda će predsjednik Izetbegović kao mudar čovjek odložiti da mi odgovori. Ali to je ono što ja želim.

IZETBEGOVIĆ: Jedini moj prigovor je da su jako dugačka pitanja bila, a mogla su biti otprilike ovakva: Hoćete li ići za Bosnu i hoće li ... To je sve. Ja sam pokušavao da uhvatim tvoje pitanje,

pa se ono najedanput izgubi, jer ti najaviš pitanje, pa ga nema. Prema tome pitanje glasi, naime, ako ste pratili ovo o čemu mi diskutujemo je jedan nedovršeni dio tzv. ženevskih paketa. U ženevskim paketima koji više nisu sporni je utvrđeno da BiH opstaje kao država i da se ona pretvara u jednu uniju republika. Mi tu naravno nismo ništa potpisali i možemo se vratiti natrag ako hoćemo. Sad je riječ o tome, ovdje se diskusija vodi o jednom dijelu tog paketa, odnosno kako te republike izgledaju. Tu je sad natezanje. Ono se ostalo smatra završenim i prema tome, to je država koja ostaje članica UN. To se smatra završenim dijelom posla. Nepotpisanim još uvijek jer se to prihvata kao paket, ali se smatra nečim što je iza ledja. Da niko ne može iz njih izaći bez referenduma svih, bez saglasnosti uvijek one dvije strane i bez saglasnosti SB. To je isto ostalo. Prema tome, ovo se raspravlja pod pretpostavkom da je to riješeno pitanje. To je prva stvar. Prema tome, mi se dalje zalažemo za cjelovitu BiH. To je broj jedan. U vezi s tim može se postaviti pitanje. Mi se još uvijek možemo vratiti na to da hoćemo jedinstvenu državu, neka to znate. Još uvijek možemo to uraditi. Ja svaki put, imam tu nesreću da moram prisustvovati još jednom nizu sastanaka koji se tiču ovih pitanja i u Stranci, muslimanski intelektualci, bosanski sabor, u našoj Skupštini ovdje. Ja svaki put iskoristim ponovo priliku da kažem - hajmo se vratiti na početak, možemo li ići za jedinstvenu. Ako možemo, dajte da idemo. Da tu ne pogriješimo. Da preispitamo taj dio puta. Još nismo stavili potpise. Ovo je riječ o dovršetku nečega, jednog paketa u kome se raspravlja o još uvijek nedefiniranim stvarima. Ne-definirane su granice i o tome se mi sad natežemo. Ako se oko toga sporazumijemo, onda slijede potpisi uslovni ili dolazak ovdje na Skupštinu, vidjećemo to je stvar tehnike - koji bi redosljed poteza bio da li parafi, pa ratifikacija u Skupštini ili vraćanje natrag da se čuje šta Skupština kaže o toj stvari. Ali se raspravlja o spornim stvarima. To se ne smatra više spornim pitanjima, to je Republika sa vanjskim granicama iz koje se ne može izaći bez saglasnosti onih dviju strana. Može se srpska strana ubijediti sa Hrvatskom da kaže - recite da mi kažemo ne pa nema opet izlaska i plus tome SB mora na to sve da kaže u redu, itd. A ja sam u jednom papiru koji sam potpisao sa Krajišnikom prihvatio da bi to bio referendum. To je samo još jedna tehnika. Oni bi vjerovatno rekli Srbi hoće. Hoću i ja, i ja bih rado proveo medju Muslimanima referendum, pravo da vam kažem šta oni hoće. Na kraju krajeva, ko ima ovdje pravo da kaže ima ovako da bude ako to narod neće. Ja bih volio da znam šta hoće naš narod. Najradje danas, da ikakvih mogućnosti ima, iznio bih sve skupa ovo na referendum i rekao - evo vidite, postoje ovakve mogućnosti da ili ne? Prema tome mislim da od referenduma, ne u ovakvim nego u normalnijim uslovima, ne bi trebalo bježati. Ne znamo mi. Ja imam običaj često ponavljati na

ovim razgovorima da se u BiH sve izvrnulo, sve se okrenulo. Bosna nije ono što je prije bila. Ovo se dogodilo jednom u hiljadu godina. Ovo se ne događa drugim narodima. Drugi narodi ne mogu da nadju neuporedivog perioda pa da kažu - ovo što ste vi doživjeli mi smo doživjeli 1300 i neke godine. Ima naroda koji ne mogu na ovakav period nikad ni pokazati da im se dogodilo to što se nama dogodilo. Prema tome, skale vrijednosti ništa ne vrijedi to. Sve je propalo. Prema tome, treba ponovo opipati šta je to Bosna, šta je od Bosne ostalo. Demografski, politički, moralno - šta je to ostalo. I pitati tu novu Bosnu šta hoće. Bosna nije ono što je bila prije par godina da znate. Ja bih volio da jeste. Ja sam volio onu Bosnu. Za mene je to što ja zovem lijepo lice Bosne. Ovo novo lice je puno brazgotina. Ali eto, preživjela je isto kao neka draga osoba koja je preživjela neki saobraćajni udes. Pa ti sad vidiš da je živa, hvala Bogu, ali pogledaš lice, nagrdjeno didibus. E, takvo je to lice Bosne. Ali je ostala živa. Nije ona Bosna o tome se radi. I zato kažem trebaće narod upitati u nekom momentu šta stvarno hoće. Ima tu povuci-potegni.. Za sada, što se tiče nas koji pregovaramo, mi smo se opredijelili za ovu koncepciju. Mi ne znamo tačno šta hoće svijet. Ali nam se čini da svijet hoće ipak da ostane Bosna. Tako se to čini. Da li je to raspoloženje samo jednog dijela glasne javnosti, jer ima ono što su Amerikanci nazvali - šutljiva većina. Šta misli hiljadu ljudi. Mi zastupamo mišljenje oko Sarajeva da treba Sarajevo da ostane čitavo, ali ja vam kažem da hiljade ljudi koje gladiju danas ovdje kažu sklapajte mir pa šta god hoćete uradite. Oni se ne pitaju, nemaju novina, ne idu na radio, itd. Dolazi 100 ljudi i stvara javno mišljenje u Sarajevu. I to se kaže - Sarajevo tako misli. Oprostite, Sarajevo tako ne misli. Zadjem ja ponekad po tim našim mračnim budžacima i znam šta svijet misli, upitam ga.

KLJUČ: Izvini, predsjednice. Nisam ja budala da ja mislim da mi možemo napraviti jedinstvenu Bosnu sad kakva je bila. I Alija Isaković je napisao 17 knjiga, ali vjerujte mi od njegovih knjiga neće biti ništa, ali vrijedi mu jedna rečenica koju je rekao, ali nije svjestan on toga on nema šlifa političkog. On je rekao: "Ništa u Bosni neće biti poslije rata kao prije rata". Ja sam sad konkretno vrlo otvoreno pitao i mislim, možda vam dodijavam, nisam ja neiživljen čovjek, imam ja neku svoju. Ja sam rekao jednom Aliji u jednom internom razgovoru koji je bio čudesan, nemoj samo misliti da je Stjepan Kljuić budala. Ja sad pitam vas dvojicu, jer vi predstavljate i vi pregovarate, a kad dodje do tog referenduma, onda ćemo svi morati poštivati mišljenje referenduma. A sad nema referenduma nego u delegaciji idete vas dvojica.

IZETBEGOVIĆ: Upravo to sad govorim. Mi koji pregovaramo, nismo samo ja i Silajdžić, ima nas tu većina, mi kažemo ovako:

mi pokušavamo da pročitamo šta bi to narod ko htio, pa čini nam se da narod hoće čitavu Bosnu. Provjerljiva stvar, sporna stvar, ali je činjenica da je to tako. Hajmo da ostavimo to i kao šansu nekakvu. Jer ko zna šta vrijeme donosi. Vrijeme jako brzo ide. Možda kroz 5 godina mi kažemo, dobro hvala Bogu Karadžić je otišao negdje, nestao je, došli su neki novi ljudi. Može li se s njima, može, hajmo pokušavati. Prvo trgovinom. Da vratimo natrag Bosnu. Jer je sigurno u interesu muslimanskog naroda da živi u malo široj državi. A ne u nekoj tjeskobi. Ako je riječ samo o njemu. Prema tome, hajmo ostaviti mogućnost za čitavu Bosnu i zato zastupamo stanovište čitave Bosne. Ali nam se čini da je ova unutrašnja podjela na republike neizbježna stvar. Da se skoro ne može opirati. Pa sad, i to je pitanje za diskusiju. Ono je predmet razgovora. Daj da vidimo hoćemo li tako ići ili nećemo. Ako ima neko drugu soluciju, neka kaže. Jer, očigledno imaju dvije mogućnosti - ili će se ići na tu nekakvu unutrašnju organizaciju na tri republike ili ponovo je zajednička srpsko-hrvatska-muslimanska Bosna pomiješana jedna cjelina ustvari. Može li to? Ima li to šanse? Po mom mišljenju valjalo bi pobijediti Mladićevu vojsku, valjalo bi pobijediti hrvatsku vojsku pa to razbiti. Jer mi nismo tražili tu podjelu, mi smo jednostavno stavljeni. Mi sad pokušavamo da za tu bosansku Republiku koja bi trebala da bude nasljednik i gaji tradicije one ranije Bosne a to znači demokratska itd. da za nju sačuvamo što više teritorija. I nije sporno 3,5%. Ono je ustvari oko 14%. Samo s tim što su oni već dali 10%. Ostalo je još 3-4% oko kojih se nagadjamo. Vidim da čak ni neki novinari ne shvataju. Onima vanjskim se puno ni ne čudim. Misle da mi sad ratujemo zbog 3-4%. I čitav rat je za to. Radilo se o tome. Mi imamo pod kontrolom otprilike 20%. Hoćemo 34. Oni su 10 dali 4 nisu. Deset nude, nisu dali. Ne znam ni kako bi se to sprovelo, jer sa svih strana gdje oni to daju, pojavljuju se neki Nedići koji to osporavaju i kažu: mi to ne damo. Ali eto, oni tvrde da će to uspjeti. Ono što oni potpišu, to će ispoštovati. Prema tome, mi pokušavamo za tu republiku u kojoj bi pokušavali da gajimo duh demokratije i nekakvog života u kome ono, ne znam kako bih drukčije rekao, u kojem niko neće biti proganjan zbog svoje vjere, nacije i političkog uvjerenja. Hajmo takvu državu da stvorimo pa da dalje uz kombinaciju slobodnog tržišta itd. pokušamo stvoriti jedan model u kome se mora da živi ne bi li možda ostatak one Bosne dobili za sebe. Ne bi li u njoj izazvali neke procese antifašističke koji bi otopili ovaj fašizam i na jednoj i na drugoj strani. Ne vidim drugog sad puta tome. To je ono što je predmet upravo. Je li to pravilno? Uvijek možemo napraviti nekoliko koraka natrag i da kažemo pik nanovo. Opet imamo pred sobom problem hoćemo li cjelovitu Bosnu. Jer ovu cjelovitu u ovoj verziji imamo osiguranu kroz ove dokumente. Medjutim, ona ima tu svoju nezgodnu stranu što je podijeljena na tri republike. Može li

se tu nešto uraditi? Je li to proces koji smo mi prihvatili ili je to proces koji se odigrao na terenu pa ga mi samo konstatiramo? Mislím da je on samo deklarativnog značaja. Mi ga ne uspostavljamo u dokumentu kako to neki ljudi misle. U nas u pravu se razlikuju deklarativni i konstruktivni dokumenti. Deklarativni oni kojim se deklarirše samo stanje koje je stvoreno i konstruktivni oni kojim se stvara neko stanje. Mi ovim dokumentom ne stvaramo stanje republika, nego se ono već stvorilo. Srpska republika realno postoji - ima zasad vojnu silu i još neke vojne sile koje ih podržavaju u svijetu. Hrvatska republika realno postoji, kakva je takva je. Ima za sobom nešto vojne sile i Hrvatsku koja je podržava. I svijet koji je gura u tom pravcu. Prema tome o nekom dokumentu koji bi sad konstatirao da je to tako stanje. Mi se možemo tome, možda, odupirati samo je problem sa koliko šansi da se odupremo. Ja sam otišao nešto malo šire od odgovora Stjepanu. Dakle, jeste cjelovita, samo ja lično mislim da je to ...našeg razgovora ovdje. Ovdje se usaglasimo po nekim stvarima, izadjemo napolje i ponovo se govori - a podjela na te tri republike, koje imao pravo da to uradi itd. Ako smo se mi ovdje usaglasili da ne vidimo drugog puta. Ja kažem ako neko vidi drugi put neka me ubijedi u to, ja ću prvi biti koji će tu stvar zastupati. Ja ne vidim drugog načina. ... Imamo jedino opravdanje da je to jedno silom nametnuto stanje i naravno, zahvaljujući ravnodušnosti svijeta koji je takav jedan razvoj dozvolio. To je što se tiče same države. I sad dakle ono što mi radimo, ja i Silajdžić i ova delegacija, mi pokušavamo da to malo proširimo ne bi li taj spašeni dio zemlje od fašizma, od ovih čizmi, bio nešto veći. Za 3, 4, 5 procenata veći nego što bi bio kako bi oni htjeli. Da izvadimo ispod tog mraka još jedan dio zemlje. Da ga spasimo. Drugo sporno pitanje. Ovo pitanje sankcija, mi, što se tiče sankcija, one nisu u našim rukama. One su u rukama EZ. Mi ćemo biti, naravno, pitani da li bi se saglasili da, riječ je o tome da ako se stavi potpis na ovakav jedan dokument, ako bi on bio zadovoljavajući, imaju dvije verzije kad je riječ o sankcijama. Sankcije bi se ukinule onda kada to, poslije nekoliko godina, se sve sprovede i oni pregledaju i kažu sad je o.k. sve je stabilno itd. ili bi se, kako to traži Milošević, sukcesivno smanjivale onako kako napreduje provodjenje. To je ta druga verzija. Oni se povuku sa jednog kraja ili provedu teritorijalno. E, ukinu te nekakve sankcije - poštanske, novčane, finansijske. Onda vrati stanovništvo natrag u B.Luku, ukinu druge sankcije. Ili bi se sa svim sankcijama sačekalo potpuno sprovođenje. Naravno, što se tiče nas, nama bi odgovarala ova oštrija verzija. Ona ima svoju drugu lošu stranu što nije atraktivna. Što nam se čini kao kad hoćeš da namamiš neku životinju. Ako je približi dovoljno mesu, ona će to osjetiti pa će možda krenuti za njim. Ako je to daleko, neće. Ako su te sankcije poslije par godina neprivačne za javno mišljenje Srbije, reci će - idite u vražju

mater, mi idemo do kraja. Jer ima snaga u Srbiji, a i ovdje, koje kažu - idemo do kraja. Vi znate koje su to. Kad je riječ o ovim ovdje snagama jedne zastupa Karadžić, malo ironično je reći on je umjerenija frakcija neka znate, i Mladić koji zastupa radikalniju. Mladić i kompanija traže da idu do kraja. Nema popuštanja i mogu vam reći da ima dosta pristalica. Mi smo svakako zagazili u zločin, okrvavili ruke do lakata, osramotili do kraja i idemo do kraja, da završimo jedan istorijski posao, kako kaže Mladić, pa će se jedno vrijeme pričati o tome a mi imamo konačno BiH definitivno zauzetu. Ovako su završili posao do pola. Muslimanska nekakva republika, kako je oni zovu, ostaje tu, smeta nam, između nas i Krajine, da mi to raščistimo. Ova druga grupa ljudi smatra da ne mogu da idu ni zbog svijeta ni da imaju snage da to odrade. Pa su spremni se sada tu zaustaviti pa vjerovatno se uzajamno ubjedjuju kako će to oni nekog drugog dana da odrade taj posao. A ima snaga koje kažu - hajmo ići do kraja. Zbog tih snaga možda bi mi trebali da kažemo - mi smo za to da se sankcije postepeno ukidaju. Jer je to privlačnija stvar. Imaće je već kroz mjesec dana čim se povuku s jednog dijela teritorije imaju neku sankciju ukinutu. Čini mi se da bi ih trebalo stimulirati. Tu je problem. Što se tiče sankcija. Kad je riječ o teritoriji, evo te nevolje. Ne daju teritorije natrag. Mi kontamo, ako budemo igrali na sve, uvijek se to pretvara u igru na sve ili ništa. Pa se bojimo da ne dobijemo ništa. Jer svaka igra na sve uvijek je igra na ništa. To jedno s drugim ide. Sad mi kažemo, što se tiče Podrinja, mi bi trebali da vratimo natrag Zvornik, Višegrad, itd. Ali onda neki ljudi među nama, dobronamjerni ljudi koji su samo malo oprezniji i racionalniji, kažu da mi, ganjajući, htijuci da po svaku cijenu dobijemo Zvornik natrag i Foču, ne izgubimo i Goražde, i Srebrenicu i Olovo i Teočak i drugo štošta. Nema odgovora na to. To je pitanje da možda i zato mi se ponekad kolebamo jer ova vojna sila nije definisana u jednoj veličini, brojčano pa ti kažeš - ona je ravna nekoj cifri od 35 od stotine nekakve. Niko ne zna tačno. Ja putovao neki dan po Bosni sa ciljem da malo baš izvidjam, da vidim vojsku i mogu da procijenim koliko-toliko s čime mi to raspoložemo da znam, da vidim raspoloženje svijeta ali prije svega da opi-pam vojsku. Vojnu industriju i vojsku. Vratio sam se s nešto većim znanjem, ali ja ne mogu reci da bih ja sada mogao posigurno da kažem - znate šta, mi se možemo upustiti na sve ili ništa. Pravo da vam kažem, čudim se da se održavamo. A šta onda? Naprotiv, iznenadjen sam da Teočak nije pao. Divim se i smatram to nekim malim čudom. Bio sam gore, redovna je stvar: predsjedniče, nemamo hrane, predsjedniče nemamo metaka. Bez tog nema rata. I u takvoj situaciji da li vi možete da igrate i da kažete fino - mi to nedamo, pa da možda kroz godinu dvije dana nadje se u nekom Tunisu kao izbjeglička vlada, narod prognan na sve strane i da se onda sjećate - pa dobro, onda sam mogao da dobijem

33% teritorije i to dobre teritorije pa da tu narod vratim, pa da to obnovimo, pa da sačuvamo narod, a sad ganjajući tamo neka tri grada izgubio sam ostalih 17 gradova. Ja vam govorim neke svoje dileme. To su te dileme. Da li smijemo da igramo? Da to nije negdje na granici neke avanture? Da nije to jedan hazard jedan gdje ti kažeš dobro, idem na ovo pa šta bude. Na kraju, onaj plati, ti otkriješ kartu, u tebe ništa, on digne sve. Imam još o Sarajevu da vam kažem.

KLJUJIC: Samo jednu stvar. Ja sam kao čovjek praktičar došao ovdje, vjerujte, ja malo spavam pa imam vremena ponoći da čitam. Meni je bilo važno da ti meni kažeš, evo Silajdžić nije rekao vjerovatno se slaže s tobom.

IZETBEGOVIĆ: O tom mislimo ja i Silajdžić jednako, jer toliko smo puta diskutovali.

KLJUJIC: Znači, i ja sam došao ovdje do jedne spoznaje da mi svi ovdje smo realni ljudi i ne možemo napraviti Bosnu unitarnu kakva je bila. Nije ni onda bila unitarna, nego oni nas da bi razbili Bosnu optužuju da mi hoćemo unitarnu. Ali smo došli do spoznaje da bi unija koja sad treba da se bori kakva će biti, bila za nas dobro rješenje. Sad, realno, ono što efendija moj kaže, ne ono špekulantski "bolje vrapca u ruci nego goluba na grani" nego što je to realnost. Nema hrane, svijet se napačio. Druga stvar, oni misle da mi ovdje imamo nekog rahatluka. Ja sam sad došao do spoznaje iz ovog odgovora da se mi moramo boriti za uniju i da pojačavamo elemente unije kao države. I da ne smijemo dozvoliti nikome da izadje iz te unije. To je, recimo, za mene. A za sankcije povlačim ovo jer si me uvjerio, a ja znam toliko, da se sankcije za 10 godina neće ukinuti sve i da će im ostati posljedice. Znaš zašto, oni su prekinuli sa svijetom rad. Svijet je našao nove kooperante. Možda oni više nikad neće sa svijetom. Oni će imati posljedice 10 godina, a ti kažeš da bi trebalo pomalo puštati, dati mig zapadnim političarima da mi nemamo ništa da se sankcije ublažavaju i to nekom dinamikom kojom oni nama budu vraćali. Ja završavam diskusiju, ja sam dobio odgovore.

IZETBEGOVIĆ: Sad samo o Sarajevu da popričamo pa ćemo onda otvoriti raspravu oko toga. Što se tiče Sarajeva, vidite, Sarajevo se nalazi pred izborom da se ovako nastavi ubijanje dan-dva-tri-sedamstosedamdeseti dan. Neće nikad prestati. Dok ih mi ne potjeramo ili dok ih oni ne potjeraju ili dok se oni s njima ne sporazumiju. Mislim da sami jednog dana se pokupe i odu odavde, to ne vjerujem. Naime, možda i hoće, ali to će trajati, ko zna šta da se dogodi ja ne mogu tu situaciju da predvidim u kojoj bi oni jednostavno digli sidro, jednog dana objavili da su oni

obustavili opsadu ovog grada. Moraju biti neki krupni razlozi koji se sad uopšte na vidiku ne vide. Nema ih. Mi trenutno nemamo snaga. Mislimo da ovakvu situaciju dugo trpiti ne možemo. Jer ovo je postala jedna ponižavajuća situacija. Ovo više nije ni vojno pitanje. Ovo je postalo moralno pitanje, ovo je pitanje dostojanstva. Ja kad sam sinoć čuo da je ubijeno 10-11 novih ljudi, nije više problem, počinjem da se osjećam kao ponižen čovjek. Dira direktno više u ponos. Osjećam se kao da smo dole muhe i samo oni odozgo kao muhe nas pobiju. To neće moći dugo trajati. Mi ćemo morati ovaj narod jednog dana zovnuti i reći - puške u ruke, sjekire u ruke, motke u ruke i idemo gore protiv zlikovaca. Svi. Poginuće nas 10.000. E prije nego što to uradimo, po mom mišljenju, a moraćemo jednog dana to uraditi i to vrlo skoro, možda kroz 2-3 mjeseca dana, čim proljeće neko svane ako dotle bude potrajalo to stanje, drugog nam izbora neće biti, jer će početi narod, ovdje će početi polako demoralizacija, još uvijek je moralno stanje kakvo-takvo u gradu. Svaki dan čuješ da mu je dijete ubijeno, da se čovjek nije vratio otišao po hljeb ili po vodu. To ne može dalje da traje. Prije nego što to uradimo, trebamo vidjeti šta ti ljudi hoće. Da ih upitamo? "Pa dobro, ljudi, šta hoćete vi konačno. Recite nam". E to smo mi uradili - ja i Silajdžić. Oven ne nametnuo tu diskusiju kasnije će kazati konsenzus postojao. Nije postojao konsenzus. Mi smo protestovali i rekli mi o Sarajevu nismo spremni da govorimo, mi smo došli da govorimo o istočnoj Bosni i o vraćanju teritorija. I onda je došlo do pometnje, do mučne situacije tu. Mi smo se kasnije smislili i kažem ja Silajdžiću: hajmo mi čuti šta oni hoće, neka kažu. Da vidimo šta hoće. Pa ćemo ljudima kazati evo, to hoće. Naš razgovor se sastojao isključivo u toj stvari da smo saslušavali i ispipavali šta oni hoće, kako oni to zamišljaju rješenje Grada. Oni su iznosili nekoliko verzija. Naravno, prvo najnepovoljniju. Molim vas, nama treba dio Grada, pa izvolite nam dati ili Grbavicu ili Dobrinju. Eto, izaberite šta god hoćete. Ako vi Dobrinju ispraznite, mi vam dajemo Grbavicu. Mi mislimo da je to za nas povoljnije, taj tamo dio. Mi smo šutili. Oni hoće Pale, Lukavicu, mi hoćemo Butmir i Krasnicu. Za Krasnicu nam daju Vogošću. Njima treba Vogošća. Naravno, i Ilidžu i Razlovac. Rekli su da ne žele da podijelimo Grad, oni hoće paralelni grad. Ali bi dio grada htjeli. Mi smo jednim nizom pitanja opipavali gdje je to njihova granica gdje bi oni možda mogli da odustanu. Rekao sam da ne dolazi uopće u obzir da nas gledaju odozgo s Trebevića. Mogu jedino tamo negdje da budu. Oni su rekli, ta stvar bi se mogla vidjeti, ali... Dakle, mi smo ustvari jednim nizom pitanja i potpitanja vidjeli otprilike šta bi ori i htjeli. Na kraju, da nebi bilo špekulacija, rekli smo im konačno ovu stvar. Hrasnica ne dolazi u obzir, izaće na Srnu i reći Hrasnicu nam poklanjaju. Vogošća nam treba, Ilijaš nam treba. Otvaranje bar jednog pravca nam treba. Očigledno je da ne možemo dobiti

otvaranje sa dva pravca. Ali kontali smo ako sjeverni pravac otvorimo možemo dolinom Lepenice otvoriti vrlo brzo put i imati potpuno svoje. Rekli smo, takodje, da hoćemo da budemo nezavisni u pogledu vode. Prema tome, Bačevo hoćemo da uzmemo i nećemo bez Bačeva prihvatiti ništa. Ostalo bi sve proveli samo. Dakle, u tom slučaju ako bi otvorili Vogošću, kad bi otvorili Ilijaš mi bi dolinom Lepenice napravili jednu obilaznicu, otvorili se dole prema jugu i imali bi prugu od Ploča do Brčkog, potpuno u našem posjedu čitavu, dalekovode u našem posjedu, plinovod u našem posjedu, vodovod u našem posjedu i bili bi nezavisni. A neka oni grade. Kontali smo da je jedna potpuna utopija od koje će oni odustati prve, druge godine. Oni možda danas moraju da pričaju narodu. Jer narod ne zna da je to utopija. Oni bi narodu rekli mi smo se morali povući jer mi ćemo graditi novi grad. Ljudi bi rekli u redu, ali mislim da je to jedna apsolutna utopija. Sarajevo ovo hoće se jednog dana dignuti, ako Bog da, jer ima načina da se digne, to je grad. Tu su svi potencijali itd. Novi grad. Trebale bi desetine, milijarde dolara da se napravi tamo. Mislim da je to potpuna utopija. Medjutim, ako oni hoće da se bave utopijom neka se bave. Ali ako je to za njih nekakav izlaz da riješe, da obustave blokadu grada, nama bi to odgovaralo. Važno je konačno da obustave to. Jer ćemo morati kroz 2-3 mjeseca dana uraditi taj očajnički potez. Jednog dana organizovati ljude i kazati: sutra skupite se svi u neka doba i idemo uz ova brda dole da se obračunamo. Jer ovo je nečuvena stvar. Ne znam da se ovo dogodilo još nekome u istoriji. Na ovaj način se može. Zato što je čovjek oženio sina ispuca odjednom 15-20 granata po gradu i pobije ovdje ljude. Sutra će se oženiti drugi, prekosutra će nešto drugo slaviti, itd. Zato mislim da treba imati povjerenja. Mi nećemo napraviti nikakvu glupost niti ćemo staviti na nešto potpis. Ali mi ćemo razgovarati. Hoćemo da ispipamo šta je spremna ona druga strana uraditi, dokle je spremna ići. Sad znamo šta hoće. Hoće još jedan grad da pravi. Mislim da je odustala od toga da oduzima, mislim da je to bilo više jedno natezanje, da oduzima ovaj izgradjeni dio grada. Držim da ovo od Kozije ćuprije do Aerodroma ne dolazi u obzir. Oni to znaju. Prema tome izgradjeni dio grada ne dolazi u obzir. Medjutim, dva dana nakon toga slušam naveče skupštinu Grada i oni kažu: mi ne prihvatamo nikakvu podjelu grada. Svih 10 opština ima da dodju da budu na okupu. Niko nema prava da to radi. Jedino što su izostali da kažu kako to misle da postignu. Nisu nam rekli kako, na koji način. Liče mi na neku aspиду ženu koja svom čovjeku kaže: ja hoću to to i to. Vilu sa bazenom, kola, itd. Nije donijela pare za to. E tako i ovi naši ovdje. Kažu mi hoćemo i to 10 opština - i Pale. Vrlo rado. Neka mi samo kažu kako? Mislim da je ponavljanje tih fraza samo produženje ove agonije. Jer se ništa ne rješava. Samo se stvar produžava. Jer to, očigledno ne

može da ide. To je jedan nerealan plan, a onda, naravno, alternativa je oni na brdima i svaki dan pucaju po 10 ljudi ubiju i dokle tako? Sarajevo se mora rješavati, inače će propasti polako. Ljudi konstatuju da je već polovina pameti iz Sarajeva izašla. Što kažu prvo napuste bogati ljudi, poginu, onda ostane dole surutka. Sirutka grad odbraniti neće moći. I to će se dalje produžavati. Djeca nam već godinu dana idu ili ne idu u školu. Sljedeće godine neće ići. Ko će ih izvesti tamo da ponovo ginu? Grad umire. Mi ćemo grad morati rješavati u interesu Grada. Mi koji Grad volimo. Nećemo tu nikakvih fantazija praviti. Mi moramo imati svih 10 opština uključujući Pale i Trnovo i sve mora da bude na okupu. Fina je to stvar, samo neka nam daju recept za to. I meni je žao, oni kažu trebaju nam doći ovi članovi delegacije, nisam imao vremena, ali bih rado otišao da im postavim to pitanje. Ja sam za to gospodo, a vi sad fino ovdje izadjite i recite sam na koji to način mislite uraditi. Još jednu stvar neka znate o mandatu UN. Oni stalno misle da je sad nama ponudjeno jedan otvoreni grad, fino vlada svjetska elita njime, mi to nećemo. Oni dolaze ovdje i već peti dan, ako bi došli, zakazali bi sastanak i rekli rješavajte pitanje Grada. Jer mi ostajemo ovdje samo par mjeseci i morate to da riješite. To je broj jedan. Druga je stvar - vojske se povlače. I jedina dobit bi bila što bi se artiljerija, najvjerojatnije, povukla. U tom slučaju bi ih oštjerali. Ali policija četnička ostaje u Grbavici, ostaje u Ilidži, ostaje u Blažuju, ostaje tamo na Vogošći i kojekuda. Opet, nikud ne možeš mrdnuti. Da ne kažem da će se ponekad dogoditi da granata zaluta i ubije nekoga jer se tu nalaze blizu, da nas podsjetite da su tu itd. Prema tome, nije to, te dvije godine brzo bi prošle. Taman da će ostati dvije godine. Oni kažu do dvije godine. Mislim da bi oni čim bi došli odmah počeli organizirati sastanke. Da se nešto riješi. I opet vam preostaje da s njima sjednete i da s njima rješavate to pitanje. A oni opet neće drukčije.

KLJUIĆ: To si ti Festiću dobro rekao na Skupštini o tom problemu.

IZETBEGOVIĆ: To je otprilike kako ja vidim situaciju. Molim vas da nas obručate savjetima, sugestijama, predlozima šta da činimo. Uključujući i to vraćanje na polaznu poziciju. Sve. Hajmo natrag. Ako je moguće jednu zajedničku državu. Da vidimo samo kako bi to.

SILAJDŽIĆ: Neću dugo govoriti. Stjepane 10% oni neće dati, ovo što si govorio za izlazak, ja ti to garantujem. Neće i ne mogu. Sigurno. Postoji veliki problem između Pala i B.Luke. Oni u B.Luci ne mogu ništa reći i ništa narediti. To je sigurno. Oni ne smiju Krajinu dirnuti - ne zato što ne bi htjeli. Prema tome ne bi dali 10% Stjepane, ja te u to uvjeravam. Onda, zašto su počeli rat? Oni bi s pravom rekli nama je ostalo Grahovo, Gacko. Šta će od

toga? Prema tome 10% ne bi dali. Radi se o tome da oni jesu jedva i ovih 28% progurali i oni jesu i Srbe ubijedili da je to definitivno, što je greška Ovena bila. Sankcije kao i sve imaju uzlaznu i silaznu liniju. Sankcije su na silaznoj liniji. Milošević je nabavio naftu, ima je sigurno. Postoji...materijala. Zemlje oko će pomoći Srbiji da izadje iz sankcija. Mislim da su sada već sankcije na silaznoj liniji. Oni će se dugo oporavljati finansijski itd, ali neće pati na koljena zbog toga što neće biti nafte. Nafte će biti. Ostaje nam da vidimo pitanje unije. Unija čega? Unija samostalnih država. Dakle, po ugledu na novi Sovjetski savez, unija republika i po onom papiru konstruktivnom ženevskom svako zadržava svoju policiju, odnosno vojsku, drugo svoju monetu, čuva svoje granice. S tim što dijelimo jedno mjesto i što se guramo na jednom mjestu u UN. Ne znam koliko centralna bosanska republika u tome dobiva koliko gubi? Ukoliko bi bila unija ne samostalnih država, to je po Amerikancima jedno nečisto rješenje, oni vjerovatno u tome neće učestvovati tako su rekli. 50 hiljada ljudi nama neće doći...sporazuma. Može doći 7 do 8 hiljada ukoliko ih pozovemo da budu stacionirani unutar naše republike jer se bojimo ponovljene agresije. Karadžić kaže mi to nećemo dozvoliti. Da nama u uniju dolaze strani vojnici. Ukoliko budete vi samostalna država onda imate na to pravo. Ni tada nam nije drago, ali vi na to imate pravo. Dakle, pazite, kada su u pitanju razmišljanja samostalno i nesamostalno, ovo su vam ta razmišljanja. Finansijski stručnjaci svi redom na svijetu kažu - vi morate biti samostalni inače ćete izgubiti mnogo. Dijelićete na tri dijela ono što će ići vama. Svijet ne želi da pomogne fašistima, želi da pomogne vama. Ali ćete onda lijepo to dijeliti. Dalje, postoji, ovo što je predsjednik govorio, izlaz iz ovoga svega da kažemo gospodo naš Parlament i naši se ljudi s ovim ne slažu, mi ove razgovore ne priznajemo više ovakve kakvi jesu, vraćamo se u SB. SB je blokiran zbog konferencije. SB se deblokira povlačenjem našeg učešća u konferenciji. Kažemo, izvolite SB, tamo je sve počelo, tamo je naše pravo mjesto, konferencija nije uspjela i idemo u SB. To je jedna moguća opcija. SB će vjerovatno onda započeti drugu konferenciju koja će trajati vjerovatno oko godinu dana. U svijetu danas ne postoji raspoloženje za intervenciju silom. Mi smo pokušali posebno Amerikancima objasniti sile koje se mogu ovu Bosnu osloboditi, pa smo ukazivali na mogućnost pojave fašizma, nacizma u Rusiji. Nisu nam vjerovali. Evo danas vide da smo mi bili u pravu i konačno mogu Amerikancima reći je li vam sad jasno da vi nemate pojma, mislite da znate sve. Dakle, hoće li ova nova konstalacija odnosa dovesti Zapad do pameti? Pazite, ne radi se samo o Rusiji, radi se o tome da sada dovoljno fašizma u Evropi ima da odgovor na ruski fašizam bude užasan. Dakle maja postoji u Evropi ...do Njemačke, do Madjarske, do Čehoslovačke pazite. Svugdje to postoji. Dakle, virus postoji. Hoće li Žirinovski

izazvati ili neće, vidjećemo. Svi su iznenadjeni. Alber Gori je tamo otišao da promovira reformu i Jeljicina, dobio je Žirinovskog. Koliko to nama sad ide u prilog koliko ne, to ne znam. Kako će se Milošević prema tome odnjeti, kako će se Zapad prema tome odnjeti. Hoće li shvatiti da se radi o jednoj imperiji i koja može biti mnogo opasnija od Lenjinove imperije. Mnogo opasnija. I to vrlo brzo. Ako to shvate, možda smo mi sada u prednosti. Moramo odvagati i vidjeti kakvo je raspoloženje. Sudeći po Kristoferu, recimo, on nije čovjek koji na ove stvari reaguje preko noći. Njemu treba vremena da nešto shvati. Vidjećemo kako je Gorova pozicija poboljšana poslije ove nafte i sporazuma između Kanade i Meksika i Amerike. Hoće li se on uključiti direktno ili ne? Postoje neke indikacije da hoće. Vidjećemo. Uglavnom ako situacija ostane kakva jeste, najbolje čemu se možemo nadati jesu pojačane sankcije na papiru. Nema toga ko će spriječiti, recimo Rumuniju, da daje naftu Srbiji pogotovo ako iza toga stoji Rusija, a prečutno Francuska i Engleska. To se sad dešava. Za Makedoniju vidjećemo kakva će biti. Makedonija je puštala sve živo i odjednom su stali. Sad su Karadžić i Milošević ljuti na Makedoniju. Do juče je sve prolazilo kao da nema sankcija. Prema tome, na to se ne može računati. Isto tako Bugarska. Neće biti sankcija, o tome se radi. O čemu govorim? Govorim i izboru momenta za koji je rješenje kompromis. Zavisi od toga šta podrazumijevaš krajem. Ako je to zadnji naš mladić sposoban za borbu, nisam za to. Ako je to da nam djeca 10 godina sjede bez škole, nisam za to. Već dvije godine nemamo studente. Mi nemamo sada pola pameti sigurno, i to je konzervativna procjena, više od pola pameti nemamo. Džaba će biti nama teritorija ukoliko ne sačuvamo ovo što imamo i ne sakupimo vani. Moramo otvarati firme vani. Vjerujte da bez toga nema napretka, nema zemlje. Reći ću vam koliko se puta to ponavljalo u istoriji. Bez ljudi se ne može ništa. Od Jevreja i Arapa koji su protjerani iz Španije nakon čega su odmah Španci napravili program da vrate Arape i Jevreje, jer su oni napravili klopke za ...Holandiju a ne za Španiju. Naravno, Jevreji i Arapi se nikad nisu vratili. Nijemci su istjerivali ...dobili su Grke, Arape, Turke. Francuzi su išli u Alžir, sad su dobili Alžir u Francuskoj. Englezi su dobili...u Engleskoj i nikad ih neće otjerati. Amerikanci su istjerivali Indijance, sad im sa juga dolazi ta ista rasa i nikad ih se neće riješiti. Prema tome, stvar je u živoj sili, u narodu i u pameti. Mi pameti nemamo za izvoz. Ja znam za jedan američki projekat tzv. 2000. koji bi uzeo 2000 naših ljudi sa jednim djetetom, znači mladih ljudi, sa fakultetskom diplomom... (ne čuje se). To oni rade u Francuskoj, Engleskoj, Njemačkoj. Švajcarska, Njemačka, Austrija dobivaju naše ljude. Mi nismo u stanju zaštititi naše stručnjake koji nam ginu na prvim linijama. Šiber, moram s vama razgovarati o ovome. To je patetika ne patriotizam. Pusti čovjeka na prvu liniju.

A jedan se napravi u deset godina. To nema nigdje. Ima jedna kritička tačka. Mislim da smo mi na toj tački sada. Ja ne vidim Stjepane, to je moje mišljenje, da ćemo dobiti 10% ikada. Karadžić to sve kad bi sutra htio i Milošević ne mogu skupa zajedno to. I Mladić. Njima će biti problem Miladina sa Ozrena ubijediti u to. Oni već kažu sada ete vam Miladina. Oni bi nama tog Miladina. Hoće proglasiti odmah autonomiju. Milošević nije u stanju njih da ubijedi. Oni nisu u stanju da ubijede one u B.Luci itd. O 10% nema govora. Oni se pitaju zašto smo onda počeli rat ako ćete vi uzeti u Krajini, istočnoj Bosni (to je najbolji dio Bosne što ima). Nacionalni cilj nije ostvaren, niste otišli sa Drine, itd. Prema tome, malo sam odužio, da se ne zavaravamo. Garantujem ti da 10% bez našeg povremenog angažovanja nema govora. Prema tome, sankcije su .... Garancije naše za implementaciju svakog dogovora.... (Ne čuje se) Vidjećemo kakva je reakcija izbora u Rusiji. Može dragi Bog dati pa da Zapadu konačno sine o čemu se radi u Bosni - čega je početak i čega je kraj. Možda za ove dvije godine dana da .govorimo ovo je test. Milošević nije kraj nečega, nego početak novog. Hoće li im to sinuti? Eto, hvala.

DURAKOVIĆ: Mislim da je dobro da smo konačno počeli razgovor na ovu temu. Jer iz ovoga što smo do sada čuli očito je da nemamo jedinstvene poglede na neka najkрупnija pitanja. Mi bi se kao Predsjedništvo morali usaglasiti bar oko tri-četiri tačke, ove finese. Čak ovo obrazloženje Harisovo je nešto eksplicitnije i ono u nijansama se ne podudara čak ni sa onim što ste vi rekli g. predsjedniče. Ja ću iznijeti svoj sud bez pretenzija da je iko ovdje u pravu kao jedan prilog ovoj raspravi jer može se, naravno, svaka od ovih teza posmatrati iz drugog ugla i na drugi način. Svako lice ima i naličje - argumenti i kontraargumenti. Po mom sudu mi niukom slučaju ne bismo trebali odustati od državnopravnog okvira, namjerno kažem okvira, BiH kao suverene međunarodno priznate države. To bi za mene bilo nešto o čemu ne bi trebalo uopšte raspravljati. Kako sam shvatio vas otprilike i vi ste stali na to. Da se ne dovodi u pitanje međunarodno priznat pravni status države. Već iz Harisovog i izlaganja, ako idemo na koncept samostalne države, otvara se odmah jedno najkрупnije pitanje - da li bi ta samostalna država, to što bi ostalo u BiH u tih 30 i nešto procenata, bila i dobila status koji zasada još uvijek ima BiH? Da li bi se više ponovila ona trijumfalna situacija u UN ...

SILAJDŽIĆ: Moram te prekinuti ne ponavlja se, mi automatski nasljedujemo to.

DURAKOVIĆ: Mi nasljedujemo po papiru koji se zove unija. Ako odustajemo od unije, mi odustajemo od onog papira koji je načelno prihvaćen i koji bi bio važeći ukoliko se stvari potpišu. Ako bi odustali od toga, onda se otvara... To je veliko pitanje. Idem postupno. Počeo sam da iznosim mišljenje. Uopšte ne pretendujem da sam u pravu. Mislim da ne bismo trebali odustati od onoga što je još jedino vrijedno, što imamo a to je međunarodno priznati status države BiH i ubijedjen sam da bi Karadžić sve svoje teritorije kao i Boban sve živo dao da ima to što mi imamo. Mi imamo državu međunarodno priznatu. To nije mala stvar. Ona je velika po mnogo čemu, da je ne obrazlažem. Drugo, četnički agresori daju dio tih teritorija. Iz ovoga što sam čuo. Samo što još uvijek ne znam šta smo mi konkretno u detaljima tražili i da li mi imamo i možemo li utvrditi neki minimum ispod koga doista ni po koju cijenu ne bi išli. Postoje neke vitalne stvari bez kojih se ne može. Kad se govori o izlazu na Savu i na more, to su dva najključnija pitanja. Da jednom konačno znamo je li to luka Brčko kao prvi uslov ili bi se zadovoljili ono što je bilo u jednoj varijanti ta nepristupačna obala niže Brčkog? Izlaz na more. Moram vam reći da sam igdje bio, najoštrije i energično bih suzbio. Zašto prihvatamo floskulu da nam Hrvati daju more? Izlaz na more. Šta oni nama moraju davati mi imamo izlaz na more. Država je još uvijek međunarodno priznata i njene teritorije - Neum i 26 km naše obale. Pa dolazimo do najparadoksalnije situacije. Nedavno hrvatski ambasador u Njujorku kaže - Hrvatska vojska se nalazi u BiH. To je prvi put da jedan zvaničnik kaže da brani interese Hrvata itd. On, dakle, zvanično priznaje agresiju hrvatske vojske na taj dio teritorije. Da radi principijelnih razloga kažemo ne, ne prihvatamo terminologiju. Što ćete vi nama davati. Mi možemo razgovarati o tome da po svim parima i međunarodnom pravu razgovaramo o slobodnoj zoni luci Ploče, jer su Ploče napravila bh država, imaju papiri sasvim jasni. Pruga je elektrificirana, napravljena od Čapljine do Ploča, itd. Ima preko 4 milijarde dolara bh para, kažu i 5. Možemo, dakle, razgovarati o tome jer bi nam to pripadalo i po međunarodnom pravu i po svemu. Tudjman kaže Neum ne dolazi u obzir i neće o tome da razgovara. To bi isto bili kao da bi mi rekli - hoćemo Zadar ili Split što nam se više sviđa, itd. Naravno, uvažavam realnost i činjenicu.

Zajednički razgovor. Nikom ne repliciram nego kažem da su to dva ključna pitanja - izlaz na more. Jer kad ti sad nude neke varijante, ja znam taj teren. Taktika Miloševića i Karadžića je da ti da ono što nije njegovo. A da uzima opet ono što nije njegovo. Faktički sad vrši pogodbu na račun hrvatskih teritorija ili onih teritorija u Bosni koje bi trebale pripasti nekoj hrvatskoj budućoj republici. Dakle, morali bi znati šta je naš strateški i glavni interes oko mora i oko Save. E sad oko Sarajeva. Ja uvažavam sve što je

g. predsjednik rekao, ali naprosto sad sam napisao jedan tekst od jedno 5-6 kartica i mislio sam ga ponuditi za oslobodjenje, ali čekam da vidim i druga mišljenja. Mislim da Sarajevo isto tako nije za ...Svjestan svega ovoga o čemu je Alija govorio. Nije ni istorijski, ni ekonomski ni politički pa ni iz nacionalnih razloga. Možda je najvažniji ovaj etnički. Da obrnemo stvar. Izloženi smo strahovitom poniženju, gubimo moral i dostojanstvo i da u ovom paklu pitanje je koliko se još može izdržati, Ali isto tako je tačno imamo li prava, već je 12 hiljada mrtvih, porušeno je sve, popaljeno, prognano i poniženo, pristanemo da ga podijelimo. Ja sam sarkastično neki dan rekao to mi liči pomalo kao kad bi Hitleru dali pola Lenjingrada ili Staljingrada. Sarajevo jeste simbol i bosanske države a i glavni grad njen, ali i simbol otpora i nekog herojstva itd i nije slučajno zašto četnici hoće po svaku cijenu da dobiju dio Sarajeva. To je simbolika prave pobjede i oni bi više volili taj dio Sarajeva nego mnoge, mnoge druge teritorije. Sad je pitanje može li se drugačije? Ide li još varijanta ta da se insistira na nekoj međunarodnoj kontroli mada ja to ne bih zvao protektorat. Prema tom papiru koji smo ljetos nudili i po nekom sličnom, ako ne?

IZETBEGOVIĆ: Ide.

DURAKOVIĆ: Bilo bi mi mnogo racionalnije ići na tu varijantu nego pristati uopće na razgovor o podjeli.

IZETBEGOVIĆ: Samo odmah slijede razgovori.

DURAKOVIĆ: Neka slijede.

KLJUJIĆ: Ima li ikakav način da kad međunarodna zajednica prihvati Sarajevo, da ona dovede svoju policiju.

IZETBEGOVIĆ: Vojsku da, policiju ne. Vojska otići, policija neće otići. *Zajednički razgovor.* Četnici pristaju da povuku vojsku, a ne policiju. Oni kažu da srpski narod neće prepustiti nikome drugom. Nema nikakve druge vojske. Mi štitimo srpski narod. Oni ne ostaju bez policije. Mi smo pokušali da ubacimo jednu formulu po standardu tako da onemogućimo da oni sad metnu tamo 10.000 ljudi u lliđ u. I to je naprezanje bilo teško i ostalo se na tome - vojska bi otišla, policija ne bi otišla.

KLJUJIĆ: Ima li medju nama ovdje šansa da kažemo pristajemo da se vojska i policija povuče, a da UNPROFOR dovede svoju policiju.

IZETBEGOVIĆ: Nema. Hajmo dalje.

DURAKOVIĆ: Tu bi najveća prednost bila što bi se u onom papiru dislocirala sva artiljerija, sve mimo automatskog oružja kalibra 12 mm i to na 25 km koliko je maksimalni domet. To bi već značilo ogromni predah. Onda bi već druga priča bila. Pa ćemo onda razgovarati. Ako pristanemo odmah na podjelu, vjerujte nema ni države ni Bosne ni Sarajeva. Ne možete vi očekivati na granici u gradu tri berlinska zida da ćemo mi praviti državu. U to apsolutno ne vjerujem. Apsolutno. Možda griješim, ali dozvolite, duboko sam ubijedjen. Razmišljam i pitam umne ljude.

IZETBEGOVIĆ: Ja sam samo duboko uvjeren da nas to na kraju čeka.

DURAKOVIĆ: Dajmo isprobati sve mogućnosti.

IZETBEGOVIĆ: Ovaj njihov argument - nas je 150 hiljada tu, mrdnuti nas odatle nećete, mi tu prava imamo, itd. Oni tvrde da su svi Srbi za to. Prema tome, naša prava tržiimo tu. Ili u gradu ili pokraj grada, ali ne možete vi kazati da nas nema. Pale nikad odstupiti neće, Lukavica, Ilidža, Raj lovac. Ja govorim njihove tvrdnje. Prema tome, nas to, čini mi se, čeka. Daj Bože da nas ne čeka. Ali što ti kažeš, hajmo vidjeti.

DURAKOVIĆ: Isprobao bih sve mogućnosti. Mislim da je ova varijanta kud i kamo povoljnija. Ona bi dala olakšicu Sarajevu. Glavni su problem topovi oko.

IZETBEGOVIĆ: Slažem se. Idemo mi na to rješenje.

DURAKOVIĆ: Drago mi je. I na kraju ovo što je Haris govorio, mi smo pričali i u Ženevi o tome, stoji i ta vrsta argumenta, a mogu se i kontraargumenti. Sad je Lord dao jednu analizu oko sankcija u Hrvatskoj. Sve evropske stručne procjene govore da bi pravi efekti sankcija trebale da uslijede u junu mjesecu naredne godine. Čak predviđaju maltene i datum. Za sada, nije problem u nafti i vojnoj mašineriji po kojoj oni mogu ratovati bar 10 godina, već je problem u privredi Srbije i Crne Gore. Momentalno je ona potpuno na koljenima. 2,5 miliona ljudi je bez posla. Glavnina uopće ne radi sem onog što je vojna proizvodnja i još rezerve koje su se imale tu i tamo traju - hrane i ostaloga pa i energije i sličnoga, ali efekti ovakve nezapamćene u povijesti uopće inflacije i apsolutnog sloma cijele privredne strukture od borskog bazena preko Niša do Kragujevca. U samom Kragujevcu je 40.000 ljudi na čekanju, pa do Novog Sada. Moja je teza slijedeća: Naravno ona može biti utopijska, ja samo iznosim svoje mišljenje. Ako bi smogli snage da uz pojačanu humanitarnu i ovo što pomalo ide, da

nekako ovu zimu prezimimo i da se nekim pregovorima itd. uhvati kakav predah i dio primirja i ako **bi se eventualno nešto moglo postići u dogovoru sa Hrvatima pogotovo u centralnoj Bosni da bi vrijeme do proljeća ubrzano radilo za BiH.** Ima i drugi kontraargument: mnogi kažu ne, vrijeme već sada radi za agresora što je tačno s obzirom na nastupajuću zimu. No, uvjerenija sam nekog da nije isključena, ako dodje do tako čvrstih i nepopustljivih stavova sa agresorske srpske i strane, da nije isključena ni oružana borba. I na kraju postoji i treća varijanta, ne treba ići 10.000 ili 100.000 Sarajlija golorukih na topove. Svi generalni da se ovakav jedan grad kakav je Sarajevo nije moguće iznutra osloboditi. To je isto kao kad biste konzervu pokušali iznutra otvoriti. Ali kombinacije napada s ledja i iznutra. Neki čak misle da bi se bar na odredjenim dijelovima sarajevskog fronta realno mogao napraviti jedan odlučan proboj. Naravno, nisam vojni stručnjak pa samo iznosim. Lično sam od generala Šarca do Vranića, od naših aktivnih generala itd. pola ih misli da bi, drugi imaju sumnju uz realnu svijest da je koncentrirana okolo nevidjena artiljerija i ta sila, ali ipak su pozicije pravljene prema Sarajevu, a ledja su im slaba. Dakle, nije isključena u krajnjem ni ta varijanta, jer u tom očaju i u kakvom se nalazimo, mislim da bi se ona trebala bar debelo izanalizirati i osmisliti i ne isključiti mogućnost ni toga rješenja. I na kraju predlažem da ako možemo sa ovog sastanka, radi nas samih. Meni je juče dolazilo jedno, kao da sam znao sjednica Predsjedništva, ujutro su mi došli provokatori sa radija s pitanjem molim vas odgovorite mi zašto je održana samo jedna sjednica. Naravno, rekao sam da nije tačno, bilo ih je više. Razlog je što su ljudi bili po pregovorima itd. Računao sam na ovu današnju, a bila je i sinoć. Mi smo u nezahvalnoj poziciji svi pojedinačno jer kad vas pitaju ovako često dajemo dijametralno suprotne odgovore. Onda se stvara privid da je Predsjedništvo potpuno nejedinstveno. Jedan u klin drugi u ploču, itd. A to ima i negativnih efekata i u međunarodnoj javnosti. Dakle, plediram ako može kao neki rezime današnje rasprave koja nije zatvorena s ovim što smo do sada govorili, da bar rotiramo 4-5 ovih bitnih stvari, da se probamo usuglasiti i da to bude nekakav okvir za naše političko djelovanje i istupanje i sutra ću otići borcima na Žuč ili Dobrinju i pitaće me. Kao što pitaju novinari, itd. Bilo je dosta nesporazuma i oko vaše zeničke izjave, pa ste vi onda pravili odredjene projekcije. Ja sam bio sutradan na TV u kontakt emisiji i 6 pitanja sam dobio sublimirana. Bilo je dobro kad ste onda naknadno pojasnili neke stvari jer je izazvalo dosta burnih reakcija i u svijetu i naročito u Hrvatskoj, Evropi pa i u Sarajevu. Da ne bi dolazili u tu situaciju, nisu to krupne stvari, to je 7-8 malo razradjenijih teza. Ako ih usaglasimo da onda znamo. To bi nam bili nekakvi principi za naš

neposredni politički rad. To je bio osnovni razlog zašto smo nas četvorica tražili sjednicu na ovu temu.

SILAJDŽIĆ: Ima jedna stvar. Mi moramo razgovore u Ženevi početi snimati na magnetofon. Da znamo reći Tudjmanu da je Neum bosanska teritorija. Da ne držimo predavanje o tome. Valjda mu to znamo reći. To mu je rečeno i uz to je i otišao. Da smo drugačije nastupali dosad bismo potpisali Neum itd. Tako da nismo mi baš djeca tamo, razumiješ. To je jedno. Drugo, ova tvoja poredjenja Sarajeva, Varšave, itd. Oni bi to dobili i Lenjingrad bi dobili da nije Zapad stao iza druge opcije. Zapad u Bosni stoji sa Miloševićem. Eto, tu je cijela razlika. Kad se govori još o Sarajevu ti govoriš o 12.000 mrtvih, ja govorim o 12.000 živih i budi uvjeren ovo što ja kažem po mom mišljenju mi predstavljamo narod i kažem ti od 100 ispitanika bez nekih foruma gdje svako pokušava ispasti patriota pa 10 opština u Sarajevu svih 10 što kaže predsjednik: čime? Oni dvije godine drže takvu stvar. Oni imaju dio Sarajeva i uspostavljaju vlast na tom dijelu. Imaju ga. Sad je samo pitanje vojne opcije, naravno s vojnom opcijom je sve moguće. Ja iz ovog tvog govora razumijem da si ti za vojnu opciju. Čekaj. Ne damo jedno, ne damo drugo, ne damo treće, to je vojna opcija. Ako ima vojna opcija, ne znam da li se to može izračunati. Ako postoji takva mogućnost da mi to vratimo vojnom silom, ja sam odmah za to. Ali ja koliko vidim odavde ovo Sarajevo - ima ovdje vojnih stručnjaka koji kažu ne treba nikako pregovarati - Sarajevo treba oslobodjati iznutra. I to gospoda koja su tu komandovala u Sarajevu godinu dana. Pa što nisu oslobadjali kad je na Borijama bilo potpuno prazno. Što nisu oslobadjali? Što mi to ne uradimo konačno. Sad nas presijecaju kod Maglaja i Olova a mi pričamo priče. Presijecaju nas. Mi ćemo biti enklava Sarajevo, enklava Tuzla, enklava Zenica. To je realnije. To narod vidi, Boga mi. Pitaj telefonom, oni što kod mene dolaze, oni što ih ja znam kažu - naša djeca više ovako ne mogu. Mi ćemo imati divljake ako se ovako nastavi. Pravite mir. Kad sam ja u pitanju šta kod mene odlučuje - odlučuje to što 10 ljudi misli ovako najmanje. Neku noć je kod mene bilo 9 intelektualaca, ljudi koji znaju da misle. I znaš kakav je odgovor - ma kakva cjelovita Bosna, ko to nas hoće do kraja baš da uništi? Ima jedna stvar koja je svetija od tog međunarodnog priznanja, a to ti ja kažem koji sam na tome dobro radio, a to je živ narod. To je to. Meni ne treba cjelovita Bosna bez naroda. Ni ovakva ni onakva. Ta unija, evo i unija, hajmo razglabati ti sad kažeš daj 7-8 stvari. Ne slažem se tu 7-8 stvari. Ne možemo napraviti nikakav rezime, jasno je to. O čemu se radi? Unija od tri republike i svaka republika ima svoju vojsku, svoju monetu, čuva svoje granice. Prema tome, ima i policiju. Ja ću biti jako precizan. Sve ovo što je sada vojska biće policija. Zakopaće kopove, sakriće tenkove pa će se

to godinama kao tražiti od međunarodne komisije. Prema tome, imaš li granicu prema Srbiji izuzev ako je oni budu htjeli napraviti? Nema granice prema Srbiji. Imaš li granicu prema Splitu? Nema granice prema Splitu. To je unija koja se gore dogovara. Imamo, po svim nekakvim standardima koje ja znam, ako je moneta, ako je svoja granica, ako je svoja policija (koja je umjesto vojske), šta je to? Nemojte ljudi. Šta je to nego država koja će imati - u UN imamo jedno mjesto. Beograd će imati politiku ovdje i Zagreb tu. Sarajevske politike neće biti. Dakle, imamo Beograd imamo Zagreb. Oni će imati politiku, Sarajevo neće biti glavni grad ničega. Beograd i Zagreb će imati politiku mi je nećemo imati. Dakle to je ta unija koja može jednostavno u sendviču držati tu centralnu bosansku republiku dok se sama ne raspadne. I znaš ko će je držati, ne dvije te republike sa svojim policijama i svojom monetom nego velika Hrvatska i velika Srbija. Hoćemo li mi biti i ostati do kraja neodređeno nešto ili nećemo. Ja kažem da narod, svako se poziva na narod kaže mi nećemo do kraja. O tome se radi. Nećemo do kraja, hoćemo da ostanemo živi, i hoćemo da naša djeca ostanu živa. Kako može - onako. To je poruka koju ja imam. Možda ti imaš drugu poruku, samo da se razumijemo. Od desetak ljudi kojih je meni došlo, nakon zasjedanja Skupštine gdje smo odbili ono, pitaju u ime koga govore ti ljudi. Mi smo za 30%. O tome se radi. Sad zavisi s kim govoriš? Da li govoriš sa onim kome je obezbijedjen paket ili govoriš sa onim koji u podrumu nema ništa. Sa onim koji uglavnom dobro prolazi i sa onim koji vrlo teško prolazi, ko je izgubio familiju, kome je ostao jedan sin itd. Vrlo je teško u ime naroda govoriti. Ali ja pretpostavljam da treba sabrati impresiju većine s kojom sam ja razgovarao. Većina ljudi kaže, i to ako hoćemo baš sirotinje kaže - vi ovo zaustavite kako znate, ostaćete u istoriji zapamćeni po tome što ste spasili narod. Manite se iluzija. Da smo mogli do sada nešto uraditi, uradili bi. To je to. Prema tome, ja znam i meni znači Sarajevo isto tako i sve to. Uostalom, šta je Sarajevo, daj da budemo sasvim iskreni. Otkad su Hadžići i Pale bili Sarajevo? Nikad. Selo bilo i ostaće selo. Sad smo zapeli 10 opština Sarajevo. Kojih su to 10 opština Sarajevo? Ovo je ovdje Sarajevo. Svi iz Dobrinje su naveće dolazili u Sarajevo, niko nije išao odavde u Dobrinju da šeta, je li tako? I sad je 10 opština Sarajevo. Ima jedna doza patetike. Nije to više iracionalno nego figuriramo jedan drugog u tom patriotizmu kako smo mi za tih 10 opština. Kad mi je Krajišnik rekao moje Zabrdje itd. rekao sam mu - imaš jedan problem sa mnom, ja ne znam gdje ti je Zabrdje dok mi nije pokazao na karti da je kod Rajlovca i kaže; da to ne da nipošto. Ne daj ga, Bogati, neka ti ostane Zabrdje. Prema tome ako govorimo o urbanom, ono što je simbol, ono što nosi, to je ovo ovdje. I Vogošću jedva čovjek prihvati da je to to. Da se razumijemo. I što bih ja sad upropastio ovo što ima zbog toga da

bi Hadžići... Tamo je većina Srba i na strani su Karadžića. Možemo li u to sumnjati? Ne možemo. Evo ih bježe i biju se itd. Prema tome Krajišnik mi kaže- Jer ti misliš da nas ne treba . ... Rekao sam - ne mislim, ko vas je tjerao, izvolite nazad. Srbi tako ne misle, Srbi hoće sami da žive. Gdje ćemo mi? Šta nama pripada, ne date nam ni Nedžariće. 170.000 ljudi imamo i pita gdje će s njima?

DURAKOVIĆ: Ja se ne pozivam ni na kakav narod. Ako ne možemo referendum u Bosni... Napravimo referendum medju svim borcima koji stoje u odbrani Sarajeva. Pitajte da li su za ovo ili ne. Okladiću se u velike pare s tobom da neće. Da se ne pozivamo ni na moje ni tvoje prijedloge. Metodologija istraživanja je vrlo složena. (Ne čuje se.) Dakle, ne tvrdim da znam šta Sarajlije hoće. Ne mislim to niti mislim da mi trebamo žrtvovati taj narod, ali tvrdim da ako pristanemo odmah na podjelu Sarajeva da mi onda dajemo sve koncesije za koncesiju. Oni idu megalomanski. Po čemu bi Ilidža bila srpska? Izvini, od 10 opština u Sarajevu samo su Pale dominantno srpske i Ilijaš je pola-pola. Sve su ostale...Je li Ilidža po imenu srpska? Po čemu je srpska? Ali oni su tamo vojno pa moramo uvažavati neke stvari. Ti kažeš nije ni Vogošća Sarajevo. Vogošća je najveći industrijski centar BiH. To je zato veliko pitanje. 12 hiljada radnika iz Sarajeva je radilo u Vogošći. Od Vogošće ima opreme par milijardi dolara. I nije baš beznačajna. Vogošća vrijedi više nego pet čaršija ako ćemo gledati ekonomski.

SILAJDŽIĆ: Ne gledamo ekonomski, o tome se radi.

DURAKOVIĆ: Znam da je Sarajevo 4 klasične komune. Nisam hodao dalje od Marin Dvora, Ali i Dobrinja je izgradjena – gradjani Sarajeva je izgradili. Izgradjena je zbog olimpijade.

IZETBEGOVIĆ: Imam jedan prijedlog. Tamo su došli juče imenovani generali. Treba da ih pozdravimo pa da se vratimo natrag. Ako hoćete tamo.

KLJUJIĆ: Meni je neki dan došao Bogić Bogičević i rekao: Stjepane, ja te razumijem, ja sam bio u najtežoj situaciji u Predsjedništvu one Jugoslavije. Nisam slušao Miloševića, nisam imao vojske, a nisam htio da izdam Bosnu. A morate znati da u BiH, a danas mislim i na području cijele Jugoslavije, najteže je meni lično. Ali vidim ovdje nešto što mogu napraviti kao neku sublimaciju svih ovih ideja i treba da prenoći. Haris je najrealniji. On je idealista, ja sam idealista. Hajmo prenočiti. Jer imam osjećaj da smo svi na istom putu da uvažavamo argumente i da kažemo - objektivno Bosne onakve neće biti, ne daju Amerikanci

vojsku da čuva vanjsku granicu. Kad bi mi čuvali vanjsku granicu čuvali mi bi imali uniju. Objektivno i to, ja sam vas pitao jeste li za uniju ili niste. Vi meni rekli da jeste, ali iz diskusija vidim da vi, kaže Silajdžić da narod nije za uniju. Pa da mi napravimo jednu pauzu, da pozdravimo generale i da se večeras rastanemo, a sutra, ako Bog da, ili prekosutra kad budete imali vremena da mi još malo vidimo ovdje. Da napravimo taktiku. Za pola sata ćemo sutra završiti. Može i večeras da kažemo ovako - naše su želje, a ovo je realnost. U realizaciji do toga moramo biti malo i mi mangupi. Mi ćemo, koliko sam vidio večeras, a vjerujte ja sam čovjek koji dobro vidi, sudbina Bosne u onom što Silajdžić kaže, ali mi to ne smijemo reći. A to efendija najviše na tebe se odnosi jer ti si glava Bosne. Ja sam jednom davno dao izjavu pa rne ružili u Zagrebu da je Alija Izetbegović otac moderne Bosne. Medjutim, propala i Bosna, propašćemo i Alija i ja i svi ćemo propasti. Znači, moramo napraviti jedan politički okvir gdje ćemo uvažiti ovo Durakovićevo. Nećemo mi na pregovorima, tako se pregovara. **Ti imaš donji prag, a donji prag je bosanska republika sa 33%. Nezavisna. Ali ona dobiva u Ženevi Neum, dobiva mjesto u Olimpijskom komitetu, KEBS-u i UN. Ali mi to ne smijemo reći narodu, jer koliko god Silajdžić kaže da njemu dolaze ovi, on kaže da odemo na Borije sad. Vojnici će nas ispljuvati. Dakle, da napravimo taktiku. Zastupaćemo uniju što je moguće čvršće itd. Za muslimanski narod, što je najbitnije, on mora imati 33%. Ja znam da sam ja tu oštećen. Znaš zbog čega? Zato što neće imati Ploče, a imaće Bugojno i Travnik. A Hrvata u Bogojnu, Travniku i Jajcu bilo je približno Muslimanima. Da nije bilo Bobana i Tudjmana tamo bi sve moglo biti i po Vens-Ovenovom planu vratiti, ali nisu, odustali su od toga. Zašto? Što su odmah rekli hoćemo hrvatsko sveučilište u Mostaru. Budale jedne. U Zagrebu nije hrvatsko sveučilište itd. Dakle, imamo okvir političkog; djelovanja i tu se svi slažemo da ćemo ići taktički na uniju da bi dobili bosansku republiku. I to je vrlo bitno. Pazite, ovo što ja govorim ovo je ... Ali da pokušamo čak i podjelu Sarajeva da ne priznamo, a da od dva zla - da srpske policije na sve strane i artiljerije, da izaberemo srpsku policiju. Prema tome, možemo se vratiti ovdje. Ja sam završio. Htio sam da kažem da postoji neka taktika koju moramo imati i zbog vas i zbog nas ovdje. Budućnost je ono što je Haris rekao. To je finale, to je završeno. Jedino nas Bog može spasiti razvojem situacije u Rusiji, jer ja sam svim novinarima govorio da je problem Bosne i Jugoslavije eksperiment za svjetski fašizam. Ima tu Kina koja stoji, ne zna šta će s onim ljudima. Molim vas, da ne prejudiciramo stvari, da napravimo jedan okvir koji je nerealan a i koji je moralan s **naše strane, a da dodjemo do bosanske republike sa što većim procentom i onda ćemo mi, kad to završite, nema Predsjedništva više, nema ništa, biraju se unije nekakve, bira se novo Predsjedništvo. Ali će biti borci za****

ljudska prava ovdje. Ja ću vam biti jedan od boraca za ljudska prava. Poznavajući efendiju, ja ću biti obična figura, jer će efendija dati ljudska prava svim narodima.

PEJANOVIĆ: Prihvatam predlog predsjednika da nastavimo poslije pauze.

SILAJDŽIĆ: Ja bih samo Stjepana upitao. Imamo te tri republike. One dvije idu sa svojim centralama - Beograd, Zagreb. Ako ova nije suverena i samostalna država, onda imamo dvije - jednu veliku Srbiju suverenu jednu veliku Hrvatsku suverenu, u sredini bosanska republika ne suverena. Da li to prihvata kao Bosanac?

KLJUJIĆ: Ne prihvatam. Ja hoću suverenu bosansku republiku koju ti zastupaš. Ali neću to da kažem Karadžiću i Bobanu sad, nego ću da nas dovede međunarodna javnost.

SILAJDŽIĆ: Vidiš da cijelo vrijeme radimo tako.

KLJUJIĆ: Ali ima još nešto. Ako oni zadrže te republike, nisam siguran da će dobiti međunarodno priznanje jer se turski dio Kipra odcijepio prije 15 godina i živi, ali nema međunarodnog priznanja.

IZETBEGOVIĆ: Hoćemo li nastaviti na osnovu razgovora? Nastavljamo za 15 minuta.

PEJANOVIĆ: Jedno pitanje je bilo koji je to minimum na kome mi stojimo o pitanjima koja su predmet potpisivanja mirovnog sporazuma. Nijaz je to pitanje otvorio i ne bih ga ponavljao, ali bih na nekim pitanjima imao potrebe da dam neke argumentacije koje su drugačije.

IZETBEGOVIĆ: Šta će nam argumentacije i raspravljanja. Koji je to minimum?

PEJANOVIĆ: Što se mene tiče, minimum je ono što je Skupština uspostavila. Procenat, izlazak na more, podrazumijevao se tad izlazak na Savu. On se nije ni pojavljivao kao problem, možda je izbor rješenja bio problem. Ali izlazak na Savu nije bio problem. I Sarajevo. U ranijim pregovaračkim momentima bilo je od manjeg interesa za Srbe. Mi smo progurali protektorat. Tada možda zahvaljujući onom pritisku u Ženevi svih kad smo se tamo našli. Ali oni su očito sad obnovili drugačiji interes i to ide s mukom. To je za mene bila druga teška situacija u ovoj našoj pregovaračkoj misiji poslije one prve kad nas je predsjednik pitao hoćemo li se odlučiti da idemo na tri cjeline Bosne. To je bilo zaista teško. I ovo

sad oko Sarajeva. Ja sam i tad rekao na konsultacijama da smo za protektorat. Haris je iznio argumentaciju koju je danas iznio i onda smo svi odlučili da se udje u razgovor bez donošenja odluke. Što se Sarajeva tiče ja bih se zalagao za protektorat; ali sam na pitanje koja sam imao prije dva dana na Hajatu ljudima rekao ovako: osim vojne opcije, osim vojnog rješenja, mi imamo dva izbora. Jedan je protektorat, a drugi je nagodba. Ja bih bio sad u ovoj fazi da se borimo za Protektorat. To su za mene, predsjedniče, minimumi. Danas je Haris ili ste vi iznijeli rezervnu varijantu da li da odustanemo od pregovora pošto ne idu ili da sve prenesemo na savjet za bezbjednost. Ja bih tu varijantu držao samo u rezervi. Ne bih da bude naša varijanta na kojoj mi radimo. Ili ako možemo da je diplomatski pripremimo pa da bude spremna varijanta. Kad sam saslušao vas i Harisa ja bih posebno sugerisao da vi, ovo što ste danas govorili, kažete za javnost. Jer se naša javnost priprema za ono što je pred nama. Mislim da je toga falilo i da to fali. E sad, ja bih, ako dozvolite, još otvorio neka pitanja koja su bitna dok mi vodimo pregovarački proces. Ja bih to vas pitao, ali vi ste djelimično odgovorili pa neću dugo. To je, kako mi stojimo sa milicijom, možemo li naše linije odbrane izdržati jer smo, očito, izloženi ofanzivama s obje strane, negdje manje negdje više. Mene je toga strah. Jer, ako bi se nama desilo Predsjedniče da nam padne negdje linija gdje se dugo ginulo, to bi djelovalo negativno na druge odbrambene linije. Ja ne pitam sada, neću da uzimam vrijeme, ali bih volio da znamo kako stojimo i dokle možemo i kako možemo. U tom smislu ja dijelim Harisovo mišljenje da smo mi u kritičnom momentu. I sad, oprost, tu se ja razlikujem možda u nijansama i od mojih kolega iz opozicije, uslovno rečeno mada ovdje nema opozicije i drugih. Ja sam prije 2 mjeseca govorio ono što je danas Haris govorio. Imao sam takav odnos prema miru. Mene je na to ponukala i naterala najviše nevolja ljudi s kojima sam u direktnoj vezi u Sarajevu. Kako god mi okrenemo, njihov zahtjev je da stane i nemojte da tu dijelimo ... Ljudi su puno već izgubili od svojih najmilijih do gubitka osnovnih uslova za životnu egzistenciju. Prema tome, ja sam za to da mi dobro i isplaniramo šta može dati mirovni proces i koje mi varijante možemo sve imati u igri taktički i da ubrzamo s naše strane, koliko je moguće, mirovni proces i da dodjemo do potpisa o miru. U tom smislu ovdje je otvoreno pitanje - kakvu formu udruživanja uniju da guramo dalje. Ja sam na tu temu naišao malo i sa, kad je bio razgovor sa ambasadorom američkim. Pitao je on mene neke stvari, kao što nas stalno pitaju. Ja sad ovdje govorim pred svojim drugovima i mi smo svi prijatelji u ovom ratu - ja mislim da je ovom napaćenom narodu, a tu je većinom muslimanski narod pa onda mi koji smo tu zajedno, da je najpotrebniji mir i sačuvati živu masu. Dalje se ona na bi smjela gubiti. Drugo što je musliman-

skom narodu najpotrebnije jeste državotvornost, državni subjektivitet. Mislim da je tu naša borba potrebna i još veća. Mislim da je veliki rizik sada da otvaramo, da mijenjamo koncept unije jer bi nam se moglo desiti da možda izgubimo sad više nego kasnije. Kasnije možemo dobiti više, u miru ako dodju one teže varijante. Ja sam zato da mi međunarodni subjektivitet sada čuvamo kroz formulu i tu bih molio da se razjasnimo do kraja i ujednačimo, inače mislim da smo u svemu ujednačeni. Te sumnje hoće li ovaj dio bosanske teritorije i Bosne biti, koliko će biti demokratski, koliko će biti ravnopravnosti za sve narode ne bih otvarao zaista, jer mislim da su ljudi dovoljno u ratu ispatili zajedno da u miru samo to može biti bolje. Evo toliko, predsjedniče, hvala. Predlažem da ako možemo do sutra, ako nam treba, ako ne možete danas izvesti zaključke, da jedna grupa sroči to u nekoliko tačaka, da verifikuje i da delegacija to ima.

IZETBEGOVIĆ: Mislim da je samo sporan problem unije. To je jako pitanje. Da vidimo šta da uradimo. To medju nama nije sporno. Mislim da nije sporno ovo da idemo sada, kad je riječ o RBiH da kažemo da ona treba da bude **najmanje 33,3%. Da li je to neophodno. Mislim da više dobiti ne možemo.** Toliko, vjerovatno, možemo. Da vidimo da li bi pregovarači smjeli, ako nam to bude ponudjeno, zaustaviti se na tome ili bi morali kazati mi to ne prihvatamo hoćemo sve. **Dakle, držim da bi 33,3% bilo nešto što bi se moglo da prihvati. Pod uvjetom da se osigura izlaz na more kod Neuma i izlaz na Savu kod Brčkog - varijanta luka, a ne ono drugo. To su dva dopunska objekta. Treća stvar, Sarajevo i Mostar dvogodišnji mandat - prvog UN drugog EZ. Mislim da smo u tom pogledu saglasni. Nama se činilo da se više dobiti ne može. Nemamo podrške Zapada.** Čim kažemo više, oni kažu nagodite se sa Srbima ako hoće da dadnu ili neće. U tom pogledu postoji podrška. Postavlja se pitanje pozicije takve jedne republike. Mislim da smo saglasni. To mora da bude demokratska država u kojoj niko neće biti progonjen zbog vjere i nacije. Mislim što se tiče njenog položaja trebali bi da guramo dalje uniju i da to ostavimo za neku budućnost. Evo i zašto: iz više razloga. Jedno je što postoji šansa da se kroz to očuva, da dodje do promjena raspoloženja ko zna. Iako vam moram reći da sam vrlo skeptičan u pogledu procjena. U Srbiji će situacija biti najgora. Ali ona može da ide na ruku fašističkim ... Sjećate se šta je bilo u Njemačkoj. Upravo inflacija gdje ste morali ponijeti korpu para da kupite hljeb. Dovala je do fašizma. Jednostavno ne možete prognozirati kakav razvoj bi stvari bio, šta može da se dogodi. Može apsolutno da ide na ruku ovim ljudima. Vidiš kakva je prognoza čuvenih stratega. Stvari se okreću u drugom pravcu. Iznenađeni su razvojem u Rusiji. Niko nije predviđao to, iznenađeni su pobjedom ovih ljudi tamo. Dakle, prognoze jednos-

tavno varaju. Sve to dok ne dodje na test nije sigurno, a najmanje to hoće li to biti baš proljeće i kakav bi bio efekat toga. Ne bih se ja u to jako pouzdavao. Gledao bih malo bliže ovdje situaciju u nas u Bosni. Koliko možemo da se održimo. Da li možemo da ishranimo svijet. Vidite, napori su usmjereni na to da konvoji idu. Mi činimo sve za konvoje jer znamo da nam je to formula. Neka prolaze konvoji i neka ima svijet hrane koliko toliko. Neka ima 300-400 grama po glavi, mi ćemo se spasiti i dočekaćemo to proljeće, pa ćemo vidjeti kako ćemo dalje. Dakle, držim da bi trebali da idemo na to da održimo vanjske granice zbog toga što nam ostaje šansa da se dalje borimo za cjelovitu Bosnu. Ako se ona mogne održati. Što se mene tiče, rećiću vam šta ja mislim. Ako hoće Srbi i Hrvati moćiće se... Ako oni neće, ona se neće moći održati. Muslimani ne mogu sami održati BiH. Prema tome odgovor zavisi od ta dva naroda ili gradjana unutar ta dva naroda. Ići ćemo na nekakvu gradjansku državu ali barem 52-52 procenta treba htjeti tu državu pa da ona barem formalno može da postoji. Iako ona nije stabilna bez 70-80% da ljudi hoće i srcem i dušom tu državu. 10-15% ako tu državu obara ili joj radi o glavi nema hajra. Dakle, da li će BiH postojati ne zavisi od Muslimana, nego zavisi od Srba i Hrvata. Ako oni na to odgovore da, onda je sve u redu. Ako odgovore ne, nema BiH. Prema tome ključ je u njihovim rukama. Ali održanje ovog jednog okvira pruža šansu da dadnu pozitivan odgovor jednog dana. Ne održanje tog okvira više nema ni šanse, nema ni teorijske šanse. Iz tog razloga hajmo održati i drugog razloga - recimo da se krene na izlazak i tada možemo reći - možete izaći, ali vratite još te teritorije. Bez toga više ne možemo da uradimo, izgubili smo adut. Ne možemo da kažemo danas - sutra možete izaći, mi ćemo vam dati pozitivan odgovor, ali ima da vratite još 5-6 gradova, još nekih 3-4 procenta teritorije. I za to bi to trebalo. U međuvremenu se postavlja pitanje kako će postojati to. Ulazimo u jedno vrlo mutno vrijeme. Mislim da smo se oko ovih 4-5 stvari usaglasili. Samo je problem bosanska republika, unija, njen položaj itd. Tako da je o tome raspravljano. Ima tu jedna stvar koja je dosta maglovita. To je, jednog dana uzmimo potpiše se i počne da teče vrijeme. 4 mjeseca se navrašva, ja i Haris treba da se promijenimo, dolaze ljudi, dolazi Karadžić. Ne zna se ko će doći. Oni zamrznju, jednostavno ne dodje niko na to mjesto, primijene sistem opstrukcije. Država ne funkcionira. Tamo mjesto upražnjeno, tamo se nadju njihovi hababi i kažu hajmo ovu stolicu proglasiti upražnjenom jer vidite oni nisu imenovali itd. Sve se može iskomplikovati. Mi moramo kazati našim pravnicima ovdje da skontaju formule koje se imaju da ubace, a koje ne čine neku vrstu automatike u ovome. U slučaju opstrukcije onih drugih dviju strana da ova BiH, ako oni ne dodju, automatski se nastavlja funkcionisanje države ovdje dok god se to ne zamijeni nečim.

Sada ustvari manjkaju te odredbe u tim tekstovima - i vi ne vidite pravnu situaciju koja može nastati nakon 4 mjeseca kada se potpiše dogovor. Ja sam prvi predsjednik te neke države, ali poslije 4 mjeseca rotacija kojom će se automatski kazati mandat Izertbegovića istekao, ovaj drugi se ne odaziva, država ne funkcionira i oni vjerovatno misle da stvaraju jedan koncept - nisu mogli ubiti BiH ali će se samoubiti. Izvršila je samoubistvo na taj način. Ne ubistvo države nego njeno samoubistvo jer ona bi sama potpisala neki dokument koji ne bi mogao da funkcionira poslije nekog vremena. Tu je sad stvar naših pravnika da to dobro ispituju i da budu takve odredbe koje će činiti neku vrstu automatskog rješavanja. Nema njih, produžava se dok god ne sjednu na to mjesto, pa i ako ne funkcionirše nešto. Pogotovo bi trebalo zadržati neku stolicu u UN neka to funkcionira. Jer to je predstavljanje. Možda ovdje nije ni važno hoće li formalno na čelu unije sjediti neko od nas ili neće. Važno je da tamo može sjediti gdje smo predstavljeni u tim međunarodnim organizacijama, da se ne mogu mijenjati ljudi u ambasadama, da to ne bude da se tu ne mogne nešto napraviti., Tu ostaje dosta mutnih stvari. To ćemo uraditi. Dakle, ako sad sumiramo prvo unija ostaje iz ona dva razloga. U međuvremenu se ubacuju odredbe koje bi osigurale automatizam opstrukcije njihove. **Traži se najmanje 33,3% za Republiku, izlaz na more, suvereni izlaz na more, izlaz na Savu luka Brčko, a što se tiče prostora 33% to ćemo pregovaračima dati neka izganjaju maksimalno najpovoljniju kombinaciju teritorija od 33,3%. Ako uzmemo u centralnoj Bosni nešto više onda ćemo malo manje, morati u istočnoj Bosni.** Ali uglavnom taj zbir mora da postoj. I u pogledu dva grada mandati. Ne bih ih zvao protektoratom, nego mandatima.

PEJANOVIĆ: Šta ako onakav i dalje bude Tudjman? Šta mi možemo uraditi. Može li se na njega izvršiti neki pritisak na koji mi možemo računati a ne koji mi očekujemo?

SILAJDŽIĆ: Prvo, bez obzira šta oni budu odlučivali, mislim da će se, moje je mišljenje, ...rješavati sve. Mislim da situacija ide prema tome da se sve ipak riješi silom. Najvećim dijelom. Ne samo u BiH nego i u Hrvatskoj itd. Ja to tako vidim. Ovo pitanje da li se Tudjman može promijeniti, mislim da ne može. Nije mogao prije 20 godina ne kamoli sada. Taj čovjek pravi probleme i Hrvatskoj, i Bosni i cijelom svijetu. Jednostavno on neće da vidi ponekad da vuče krivi potez. On je jedan od onih koji uvijek vuče prave poteze. S tim se čovjekom, po meni, ja mislim da Njemačka nije u stanju na njega izvršiti pritisak. Malo bih se vratio na konsultativni dio sporazuma i ingerencijama centralne vlasti. Ne znam koje sve bio tada s nama - bio je Filipović i još neko je bio. Uglavnom, predsjednik će se sjetiti. Mi smo posebno

insistirali na tome da bude Vlada a ne tri-tri-tri. Samo će Vlada odlučivati. Zašto Vlada? Upravo da bi se produžila ta nit legitimiteta BiH itd. Pa smo došli do 7-8 ministarstava koja će biti zajednička. Boban je govorio da to ne treba i Karadžić. U Ženevi je došlo ponovo do pitanja šta su ingerencije... Jednostavno su i Boban i Karadžić odbili. Ne samo neke zajedničke snage, nego i granice, moneta, praktično nema nikakvih centralnih opcija. I oni na tome čvrsto stoje. Vojska ništa. Naravno vojska će u policiju. Ukoliko ostane tako, ja predviđjam sljedeću situaciju. Ne treba puno ni Karadžiću ni Bobanu samostalnosti. Što će im. Oni imaju program ujedinjenja i jedni i drugi i oni će taj program završiti kad-tad. Medjutim, u kakvoj smo mi situaciji, dakle, srpska republika ima Beograd i iskazuje svoje interese kroz Beograd, Beograd ima sjedište u UN koje će mu biti vraćeno. Zagreb isto tako. Njima se neće uopšte žuriti da se osamostale ili da dobiju priznanje. Znači da hrvatski dio odnosno srpski dio imaju suverenitet kroz Zagreb i kroz Beograd i imaju zajedničke granice. Kakva je naša pozicija? Dakle, Beograd ima suverenitet, Zagreb ima suverenitet i Sarajevo nesuverenitet. Gušenje ovog centralnog dijela, a blokiranje tog mjesta u UN. Ništa nije lakše nego tražiti da budu tamo ambasador koji se rotira i dva pomoćnika. On može blokirati sve. Mi ćemo dakle biti potpuno blokirani **sa podijeljenim suverenitetom koji njima ne treba. Treba nama. Jedino ga mi nećemo imati. Oni će ga imati kroz Beograd, kroz Zagreb, mi ga nećemo imati. Ako nije moguće izmijeniti ovaj konsultivni dio koji upravo pravi tri takve države, jer to su države da se razumijemo, ako to nije moguće izmijeniti, ako nije moguće centralizovati vlast odnosno imati funkcije kakve takve koje čine državu i koje tom suverenitetu daju nešto, ako to uspijemo, što nećemo odmah vam kažem, jer oni su počeli rat ne zbog toga da naprave Bosnu nego da je rasture, ako to nećemo moći naćićemo se u situaciji kada ćemo imati dvije suverene države povećane i Srbiju i Hrvatsku protiv nas i ja mislim da će se onda proces razjedanja i izjedanja te Bosne nastaviti. To je moje mišljenje. U tom slučaju će doći do rata ponovo, neizbježno. Samo će to tada biti pravi građanski rat. Mi više nemamo pravo da govorimo o agresiji. Mislim da je tek onda Milošević završio posao. To je građanski rat u kome će oni vrlo brzo ispresijecati komunikacije, ne moraju ni ratovati, mogu nas u toj novoj konstalaciji odnosa sa novim granicama dovesti u situaciju kakva jeste. Da li prema tome sa ovim konsultivnim dijelom ovakav kakav jeste nama više odgovara da budemo samostalni ili ne? to je pitanje. Mislim da nam više odgovara da budemo samostalni. Ukoliko ne možemo izmijeniti konsultivni dio. Jer bismo zbog očuvanja tog okvira izgubili centralnu demokratsku nadu u BiH potpuno. Ja to tako vidim. Sarajevo bi prestalo da postoji kao glavni grad jedne suverene države. Ukoliko bi to bila samostalna država, ta samostalna država može**

tražiti garancije vojsku na granicama, sad se govori o partnerstvu u NATO-u koji ćemo vjerovatno tražiti bez obzira da li će nas primiti itd. Prijem u NATO je težak a mi možemo tražiti garancije. Ono što nam daju još uvijek zovu se uvjeravanja. Uvjeravanja nam daje međunarodna zajednica koja nije ispoštovala ništa. Jednu rezoluciju o zabrani letova o bombardovanju Sarajeva itd. Sad mislim da sam bio sasvim jasan gdje je moja dilema. Tri dijela - dva od kojih se priključuju suverenim državama, suverenitet im ne treba ne treba im sjedište u UN a ono naše jedno jedino će blokirati. Prema tome mi ostajemo nesuvereni dio između dvije suverene države. Je li to perspektiva?

ŠIBER: Ako dozvolite da malo mislim politički i vojnički. O svemu bitno bez obzira što se potpisalo i dogovorilo.... Bez toga naša delegacija ne bi...To je uslovni uslov. **Ja sam bio 3 mjeseca na slobodnoj teritoriji od Medjugorja, Metkovića, Mostara, Konjica, Jablanice i srednjoj i sjevernoj Bosni.** Interesantno je ovo što predsjednik kaže da mnogi kažu samo neka stane. I što je Miro rekao. Ja sam vodio neku evidenciju. Ti koji kažu - samo neka stane to su oni domaći u tom gradu koji obično imaju čitavu porodicu. Ali pitajte u Zenici Prijedorčana ili iz Sanskog Mosta ljude ili ovdje u Sarajevu Fočake. Dakle, opet implementacija. Znam da je u sporazumu zacrtano da se stanovnici mogu vratiti. Ko će to obezbijediti? I drugo, bilko kakav sporazum vezano za velike gradove, posebno ova dva najveća grada Mostar i Sarajevo moralo bi da obuhvati onaj dogovor još iz Ženeve vojni dogovor što je Delić potpisao 13-jula na aerodromu, to je trebao biti aneks ženevskog sporazuma gdje kaže da se artiljerija, teško naoružanje makne s brda, odnosno tamo piše nije prošlo naše, naša želja iz januara, da se preda UNPROFOR-u nego piše pod kontrolom UNPROFOR-a. Ali sad u tome što je pozitivno, što je Delić potpisao jedva smo to ugorali da se municija makne od oružja na razumnu udaljenost. Dakle bez toga vojnog nema konvoja, nema mira, nema kretanja u Sarajevu, Mostaru, Maglaju, Gradačcu, Tuzli itd. Hvala.

LAZOVIĆ: Mislim da u krajnjem slučaju jedna razumna odluka, razuman politički stav koji bi trebao da se proizvede od strane ovog Predsjedništva treba biti usmjerena ka mogućoj anticipaciji političkih procesa i na ovom prostoru a pogotovo anticipacija onoga što hoće međunarodna zajednica. Nisam siguran da međunarodna zajednica hoće raspad BiH na način kao što je to Haris govorio. Da se priključe ove dvije republike centralnoj i ako je to Oven naglasio, ali ja Ovenu puno ne vjerujem. Oven je taktizer. Prema tome ne vjerujem da je stalo međunarodnoj zajednici da srpska republika ide u Srbiju a Herceg-Bosna u Hrvatsku jer bi time otvorili svojevrstan pretezan da se silom i terorom mogu

mijenjati granice nakon ovih izbora i u Rusiji i Poljskoj i drugim zemljama mislim da bi to bilo suviše riskantno za međunarodnu zajednicu. Ja sam skloniji ovoj procjeni da je njoj prije svega u interesu očuvati taj okvir pod uslovom da se zaustavi rat na ovom prostoru. Mislim da je to prioritetno pitanje međunarodne zajednice. Znači, zaustaviti rat pa čak i pod nepovoljnim političkim pritiskom, nepovoljnim rješešnjem koje je, prije svega, usmjereno za našu stranu. Ja sam čitavo vrijeme i tokom tih ženevskih pregovora zastupao jedan drugačiji pristup gdje je političko težište tome trebalo ....ustavne principe a ne na razgraničenje budućih republika. Očigledno da je to sad malo... (Ne čuje se.) Ja pojedinačno ni moja partija, vjerujem, neće odustati od tog okvira. Zato vas molim, prihvatarn sve ovo što ste vi govorili, da se ide u Ženevu i da se potpiše ovo što ste vi govorili ja bih prihvatio. Ali vas molim da ostavite prostora za te iluzije, za ljude koji vjeruju u BiH i vjeruju u Srbe, Hrvate i Muslimane da hoće zajednički život. Koliko god ovo sad izgledalo nerealno, ja sam ubijedjen da veliki broj Srba ne podržava Karadžića. Veliki broj Hrvata ne podržava Bobana. Ako mi ne budemo imali šanse za ponovnu reintegraciju tog prostora mislim da je onda i sudbina muslimanskog naroda veliko pitanje. Samostalna država će biti jedno izolovano ostrvo između dva velikodržavna koncepta - Hrvatske i Srbije koji neće odgovarati da se ta .... Prema tome, pitanje takve samostalne države dolazi u pitanje muslimanskog naroda da li će moći opstati tim prije što je muslimanski narod raseljen. Preko milion ljudi. Da li će se to moći vratiti? Ako bi se sačuvala neka unija koja bi omogućila da nakon jednog perioda mira dodje do toga da ljudi poenu da se preispituju da se nekakvi drugi politički procesi poenu odvijati ovdje, ja sam uvjeren da će vrlo brzo to ići. Mi ne možemo izvlačiti iz ovog realne političke situacije kakva je sada izvlačiti poteze i smatrati da su oni decidni i vječni. Mi smo pritisnuti sad jednom političkom i vojnom torturom koja se vrši nad nama. A potezi koje mi treba da povučemo trebali bi, po meni, biti .... Za tri godine doćiće izbori, Haris. Nisam siguran da ćemo mi vječito ovdje ostati. Da će Karadžić ostati vječito tamo i Boban. Prema tome, zašto ne dozvoliti tom narodu bh narodu šansu da u jednom mirnom periodu ipak kaže on šta hoće. Ako mi sad napravimo pogrešan potez i oprostimo se od međunarodnog okvira BiH za stvaranje neke tri etničke države ja lično ne vidim tu perspektivu ni muslimanskom narodu. Izvinjavam se što ja govorim to kao Bosanac, ali imam i ja pravo na ovu BiH. Ja sam ovdje rođen, ovdje je sve moje. Prema tome oprost od BiH nikad ne mogu prihvatiti. I ja ću se boriti uvijek za tu BiH. Tako da, ako ima šanse, ja bih u toku daljnjih pregovora pokušao baciti težište na federalizaciju tri republike. Ali napraviti jednu koja će omogućiti da unija ipak ostane kao jedna država. Minimum-minimum. Koji je to minimum. (Ne čuje se.)

IZETBEGOVIĆ: Mogli bi se stvoriti na ovoj stvari tim prije sto je pitanje rasturanja.. Zato bi, bez obzira na to što ima mnogo razloga za izvjesne dileme, sumnje i šta se može uraditi, a druga je stvar šta bi narod htio, trebalo bi ostati na nacrtu unije kao okvira BiH bez obzira što ona sad nije popunjena. Treba ostaviti kao teorijsku mogućnost da se Bosna očuva. Da mi idemo na to. Ustvari, tako i glase ženevski dokumenti. S tim što - ko će garantovati bosansku republiku? Njena vojska. Zadnji put u Ženevi smo tražili da se povuče.... *(Dalje se traka ne čuje.)*

SILAJDŽIĆ: ...Srba i dobar dio Hrvata ne žele da žive sa Muslimanima. To je činjenica. Spremni su da ubijaju i da budu ubijeni za to. I jedno i drugo. Ja sad treba ponovo da eksperimentišem sa muslimanskim narodom zbog toga. Na ovim papirima, ove koje ja sada vidim na stolu, onakva kakva će unija biti, mislim da će upravo taj muslimanski narod pomalo platiti cijenu. Eto i oni koji žele da žive s njima i oni koji su realni toj Bosni oni će zajedno sa Muslimanima platiti tu cijenu. Zbog toga što neće značiti ništa, zbog toga što neće moći samostalno ugovor potpisati, zbog toga što neće moći UN svoju nekakvu politiku voditi nego politiku Beograd-Zagreb. Kad prodje ova tenzija oko Bosne, kad svijet zaboravi na Bosnu. Zašto čuvaju Srbiju. Da bi bila žandar. *(Ne čuje se.)* Ovo su završni sastanci. Može se desiti da nas stave uza zid i kažu: Evropi je dosta, svijetu je dosta.

IZETBEGOVIĆ: Prema tome idemo sa ovim. Unija se održava, ona je koncept tekstualnog dijela koji predviđa uniju BiH. Reći ću sutra pravnicima da se skupe, da pregledaju ono tamo. Dalje, 33,3% je donja granica teritorije bosanske republike. Izlaz na more kod Neuma, suverenitet nad dijelom teritorije, izlaz na Savu u Brčkom i to Sarajevo-Mostar 2-godišnji mandat. To su glavna. To bi bilo ono s čim bi tamo išli. Sve drugo što bude odstupalo ispod ovoga, mi se vraćamo natrag, kažemo ne daju, ne može se, šta da radimo. Ako bude u granicama ovoga možemo na to klimnuti glavom i reći opet će na Skupštinu. Mi smo prošli put rekli da nam se čini da ovo ne ide bez vraćanja teritorija. Tako je Skupština glasala. Ako budu ovo dali mi ćemo na to klimnuti glavom i reći ćemo da nam se čini da je to prihvatljivo. Bila bi velika stvar ako bi mi rekli da je u redu. Dakle ovo bi se moglo verificirati, ispod toga ne bi moglo. Gore će biti sastanak i normalno je da se Filipović priključi gore.

....

Sjednica je završena u 18,30 sati.

“Sasvim mi je jasno dao do znanja da oni ne misle ostati ni u kakvoj uniji”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva RBiH, od 16. decembra 1993. godine

Sjednicom je predsjedao predsjednik Predsjedništva Alija Izetbegović.

....

SILAJDŽIĆ: Ja sam sad sa Aerodroma, ako imate strpljenja. Nemam ništa naročito reci. Daću svakako saopštenje. Ja ne vidim i dalje nikakvog napretka. Ja ću to dalje reći. Prošli put ništa nisam rekao, a ljudi pitaju što ne kažeš. Ne volim ništa da ne kažem, ali moram danas nešto reći o tom sastanku. Dakle, istočna Bosna, zapadna Bosna - tvrdo opet. U najavi je, to sad Krajišnik kaže koliko je to tačno ne znam, da će Tadjman tražiti cijeli Mostar. A Krajišnik kaže: "Ja se nadam i mislim da ćete imati 33,3%." Vi nedate ono, uzmu nam Mostar. On kaže: "To će biti najvjerovatnije sa nekom teškom borbnom". Kažem: "Pokaži mi kako će biti". Ne zna. Sasvim mi je jasno dao do znanja da oni ne misle ostati ni u kakvoj uniji. Ali, kaže, to nećemo javno reći, ali da znate, mi idemo na ujedinjenje sa Srbijom. To je tako. To treba da znate. Naravno, govorili smo o drugim stvarima - konvojima, izlasku iz Sarajeva. Kažu: "Srbi žele da izadju vi ih ne puštate". To nije tačno. Mi to radimo ali preko noći se ne može to. Govorili smo i o bombardovanju. Medjusobno smo razmijenili proteste zbog bombardovanja. Oni kažu: "Naše su bolnice pune, sa Igmana se

bombarduje Ilidža, Lukavica i ovamo na Grbavici palite zgrade". Naravno, rekao sam onda šta je sa naše strane. Tako da je to jedan više informativan sastanak bez neke velike supstance. S tim da su tražili da se susretnemo kao delegacije prije plenarne sjednice u Ženevi. Ja ću nešto od ovoga objaviti, nešto neću. Ovog puta smo se dogovorili i šta da kažemo. Nekog velikog optimizma nema.

IZETBEGOVIĆ: Nisi nas puno iznenadio. Hvala vam.

MUFTIĆ: Ima informacija da su na Palama dali najveće odlikovanje Miloševiću i Pavlu. Kao najzaslužniji za sve sto je postignuto.

Sjednica je savršena u 13,00 sati.

*“Helikoptera dva naša iz
Međugorja da će ići u
Divulje na tehnički pregled i
da će biti vraćena.”*

**Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike
Bosne i Hercegovine, održane 25. decembra 1993.
godine**

Sjednica je počela u 10,00 sati. Sjednicom je predsjedavao
Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

.....

IZETBEGOVIĆ: Za vjerske. Imamo samo još jednu stvar. Da li je potrebno da vam mislim da sam vas izvjestio i svi vi znate šta se događalo pa ako treba još nešto da kažem, recite. Prije svega bili su izvještaji odatle. Juče sam dao intervju štampi. Ako ima neko nešto neka pita da ne gubimo vrijeme oko toga. Ništa nije postignuto. Iako smo divljački radili tih dana natezali se. Ja više neću na taj način razmetati se. Ovo su naši zahtjevi. Istina, kopredsjednici su krivi. Oni su pokušavali da spasu konferenciju na svaki način. Kad je riječ o Sarajevu podmetali su nam 7-8 varijanata. Da se održi pojam Sarajeva, ali da se srpskoj strani da da se izađe u susret. Oni su bili spremni da prihvate jer to je možda pojedinost koja nije poznata administraciju od 2 godine pod uvjetom da se odmah napiše tu da će se stvarati još jedan grad pored Sarajeva. Mi smo to odbili. Oni su dali raznorazne formulacije - ove druge ponude ovdje. Ja sam na koncu ponudio formulu gdje se htjela spasiti ova opcija prisustva. Na svaki način da ona udje. Karadžić je odbacio tu formulu. Kategorički odbacio na sastanku 12-storice. Onda su kopredsjednici pokušavali da ga nekako ubi-

jede pa su rekli da, ali da se zna unaprijed da će muslimanska strana, tako oni kažu, se složiti da se stvori još jedan grad koja će - ta dva grada - perfektno saradivati. Da to bude buduća prestolnica Balkana.

ŠIBER: Njima treba ime. Ime im treba.

IZETBEGOVIĆ: Da ta dva grada neće moći jedan bez drugoga. Ja sam vidio kako stvari idu, ali sam vidio u prvom dijelu formule mogućnost da se dodje do deblokade što prije, barem u onom smislu da dodje do odlaska artiljerije. Zato nisam odustajao. Oni su ostali pri tome. Još sam ponudio da daju formulaciju da će u konačnom rješenju se zalagati na principu koji će osiguravati podjednaka prava Hrvata, Srba, Muslimana i ostalih. Dakle, da prihvatim da se njihov interes prihvata unutra. Do sad smo išli na to. Oni su rekli takvo mi pravo imamo i u Njujorku, mi to nećemo. Dakle, natezanje oko Sarajeva je bilo dva puta oko jedno 4-5 sati. Nije se moglo ništa postići. Oni insistiraju, ako hoćemo, to je ostala otvorena opcija. Oni će još 15 možda još jednom to razmatrati. Oni bi prihvatili administraciju UN pod uslovom da se u formulaciju ubaci da će se tražiti konačno rješenje, ali da će konačno rješenje počivati na principu dva grada. Ja sam rekao da je to podjela. Oni su kazali ne podjela, nego naše pravo da napravimo grad. To je njihovo. Zajednički razgovor. Evropa neće mrdnuti da to spriječi, to vam mogu reći unaprijed. Neće doći do bombardovanja ovih pozicija, čak i ako se bombardovanje grada nastavi, dotle da će nas poubijati sve do jednoga. Ne bih rekao da će išta..... Granica njihovog miješanja su sankcije koje bi zadržavali 15 godina bombardujte grad, imate 15 godina sankcije. Mislim da sankcije neće skinuti. Sankcije igraju ulogu, po njihovom mišljenju. Dakle, čine svoje kako su oni rekli. Ali preko toga neće ići. Ja opet ne vidim da će se moći na taj način.

.....

ŠIBER: Drugo, ja vas ponovo pozivam na ovaj mali koktel sutra u 16,00 časova u Amerikancu povodom božićnih i novogodišnjih praznika - sve članove Predsjedništva. Ko može doći. To je kod "Vraniće". I posljednje, ja sam poslije 5 dana uspio sinoć uhvatiti Brikmona da me primi. Imao je opravdanja kao došli francuzi i neki francuski svećenik. **Tri stvari sam potencirao: prvo, dogovor Delić-Roso u prisustvu Brikmona. Ništa nisu potpisali ali Roso je obećao. Helikoptera dva naša iz Medjugorja da će ići u Divulje na tehnički pregled i da će biti vraćena. Obećao je Roso poljska bolnica iz Ploča.** Ona je zaustavljena na ulazu u Mostar kod Blagaja, Bune negdje tamo. Brikimon je rekao da, koliko on zna, nešto se čudno dešava kod njih tamo. Da glavnu riječ vode Jadranko Prlić i Perica Jukić koji je sad ministar odbrane kod njih,

da Roso je obećao i jeste, ali oni sad ne daju to. Uslovljavaju ranjenicima iz Bile. Medjutim, na tom razgovoru, ja sam s Delićem svaki dan u kontaktu, je bilo da će pustiti bolnicu, da će pustiti ta dva helikoptera gdje je naših 6 ljudi, četiri pilota i dva medicionara i da će onda biti sve vezano za ranjenike kao što je bilo i prije. Dakle, Brikmon mi je obećao da će on danas da ponovo pokuša da ih dobije. Oni se izgovaraju na sastanku, na terenu i nije ih dobio. Ali danas će im kao čestitati Božić pa će ih dobiti. Sve će učiniti da se to uradi kako je dogovoreno. Bez potpisa. Ja sam intervenisao kod Brikmona vezano za 3 2 helikoptera 22. na 23. Helikopterski preleti su bili od Šekovića prema Majevici. On je zapisao da avioni NATO pakta nisu reagovali, nisu pucali ti helikopteri nego su prebacivali ili municiju ili grupe. I posljednje; ako niste znali, naši su prekjuče, gradjanstvo je otelo britanski transporter. Sinoć u toku sastanka smo to saznali. Javio se Rasim. To je u Bistrici kod Vakufa. Medjutim, Rasim se sinoć javio dok sam bio kod Brikmona i rekao da je taj transporter juče ujutro vraćen i četiri vojnika, ali je bilo oduzeti naoružanje, neki pasoši i neka motorola i Rasim je sinoć javio da je sve vraćeno. Izvinuo sam se Brikmonu za to i dalje sam tvrdio, kao što ja dobivam izvještaj, da to vojska nije učinila nego gradjani iritirani da su to uradili. To je radi informacije. I on je insistirao da se poštuje prekid vatre. Ja sam rekao da su izdata naredjenja i nastojaćemo da se suzdržimo, da ne pucamo, da poštujuemo to primirje.

IZETBEGOVIĆ: Dobro bi bilo samo da ovaj detalj završimo poštu hoću da odgovorim Tadjmanu na ono pismo. Samo bih trebao neke detalje oko onih helikoptera. Koliko ima vremena da su zadržani, zbog čega su išli u Medjugorje. To mi nije jasno. Radi pregleda. Gdje su oni bili krenuli. Da neke cifre ne navodim proizvoljno. Znam u osnovi šta je bilo, ali ne znam detalje.

ŠIBER: Dobićete u toku dana sve.

IZETBEGOVIĆ: Oko ta dva helikoptera i dalje ovaj naš konvoj koji je krenuo zajedno ovim bijelim putem još nije stigao. Stoji u Zenici i čeka prolaz za Maglaj.

ŠIBER: I to sam neko veče imao jedno deset veza dok nisam dobio Rasima. **Bila je alarmantna vijest da naši pljačkaju konvoj. Pa onda zovi Alagića, pa Rasima, pa provjera, pa nije tačno. Nego ne mogu ući u Maglaj ne daju četnici. Ispalo je da naši istovaraju konvoj u skladišta u Željezari da sačuvaju robu dok ne dobijemo prolaz.** I to sam sinoć intervenisao kod Brikmona da se pusti. I Brikmon kaže - ne daju.

.....

Sjednica je završena u 12,00 sati.

“Vi ste jednom rekli, mi ćemo na pregovorima što mognemo, a ovdje gdje mognemo vojno, uradićemo to vojno.”

Magnetofonski snimak sjednice Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 29. decembra 1993. godine

---

Sjednica je počela u 9,30 sati. Sjednicom je predsjedavao Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva.

IZETBEGOVIĆ: Predloženi dnevni red imate u materijalima. Ima li neko primjedbu?

KOMŠIĆ: Predsjedniče, mogu li ja. Ne znam da li je moguće pod tekuća pitanja da bar načnemo onu temu o kojoj sam prošli put govorio ovdje kad smo bili. Pred sami Božić. To je bilo oko pon-
ašanja Armije BiH kad je u pitanju bio konvoj Bijeli put i situacija u srednjoj Bosni.

IZETBEGOVIĆ: To bi trebala biti posebna tačka dnevnog reda. Je li Armija pripremljena da o tome govori?

ŠIBER: Nema. Ja sam tražio informaciju o svemu što se dešavalo, nisam dobio.

KLJUJIĆ: Možemo li mi dobiti informaciju kakvo je stanje. Mi dobivamo informacije s druge strane. Ja govorim u svoje ime. Sedmina Vrhovne komande ne znamo o Čemu se radi, a želio bih da pomognem.

IZETBEGOVIĆ: Ja sam dobio informaciju neku o konvoju Bijeli put.

KLJUJIC: Dozvoli predsjedniče da mi, pod raznom izmijenjamo mišljenje.

IZETBEGOVIĆ: Dobro ako je riječ o mišljenjima. Samo ako je riječ o nekim odlukama, trebali bi pripremati materijal.

KOMŠIĆ: Ne odluke. Nego da se informiramo. Ne bih toliko o samoj vojsci govorio, nego o nama ovdje. O Predsjedništvu i njegovom odnosu prema svim tim stvarima.

.....

IZETBEGOVIĆ: Mislim da nam Egipat može pomoći, samo stvar je procjena koliki je njegov uticaj u muslimanskom i zapadnom svijetu. Trenutno u Zapadnom svijetu je najveća Saudijska Arabija. Egipat je zbog finansijske situacije, zemlja privredno zavisna. Ako neko u zapadnom svijetu zavisi ovamo, to zavisi od Saudijske Arabije, zbog nafte, zbog toga što su tamo sveta mjesta i zbog toga što tamo ima 200 milijardi dolara prihoda. Prema tome, S. Arabija je zemlja čiji se glas najviše tamo čuje i sluša itd. Prije par mjeseci oni su zaustavili neku akciju britanske vlade prijeteći da će obustaviti veliku nabavku, itd. Egipat to ne može uraditi. Nisam baš siguran da je Egipat vrlo uticajna zemlja. A što se tiče uticaja u samom muslimanskom svijetu, ni tu Egipat nije baš najuticajnija zemlja. Nije zbog problema mira sa Izraelom itd. Nije baš najuticajnija zemlja. I tu imaju dvije zemlje koje su jako uticajne - S. Arabija s jedne strane, Iran za malo oštrije zemlje i Pakistan, jedna zemlja izbalansirane politike. Medjutim, s Egiptom se trebaju uspostaviti veze. Gali ne uživa ugled u Egiptu.

.....

IZETBEGOVIĆ: Mi treba u svakom slučaju da imamo dobre odnose, samo kamo sreća da možemo nešto uraditi, a ne bih rekao da se može bitno šta uraditi. I u muslimanskom svijetu ne može mnogo, ne znam da li može u zapadnom svijetu. Glas S. Arabije se više čuje tamo. On bi mogao da zaprijeti i da kaže, recimo, to ne može da prodje. Mogao bi neke stvari da uradi. To, recimo, Egipat ne bi mogao da uradi. Oni su, Saudijski, napravili krizu sa naftom, ako se sjećate. To Egipat ne može napraviti jer nema dovoljno ekonomske moći. I on je zavisan od pomoći Zapada. Ne može baš poduzeti vlast. A Saudijski su potpuno nezavisni i mogu da to urade, Iranci mogu s druge strane da urade, mogu druge probleme da prave, nezavisna zemlja potpuno. Malezija ...jedna zemlja kad je riječ o muslimanskim zemljama,

Pakistan, sad Indonezija postaje. Mislim da će biti za par godina najcjepjenija muslimanska zemlja u svijetu jer naglo ekonomski raste, itd. Medjutim, to nikako ne znači da Egipat treba zanemariti. Turska je pokušavala nešto da uradi, vidite, nije uspjela, a jača je od Egipta sigurno. Po veličini bruto produkta i broju stanovnika, po strateškom položaju. Puno su veće sile u igri i Turska ne može ništa napraviti, ona vuče ovamo i onamo. Iako je pokušavala. Egipat se nije puno ni trudio, a možda i zato što se mi nismo trudili kod njih, a sad se postavlja pitanje i da smo se trudili da li je on mogao nešto da napravi. Ja lično mislim da nije mogao. Jer nevolja je u ovome, kad je riječ o Bosni, Francuska i Engleska su zajedno vukle u jednom pravcu. A to je ogromna sila. Nije se dala neutralisati nečim drugim. Njemačka nije mogla ništa da napravi, Amerika nije mogla da napravi. Ne znam sad kod Amerike postavlja se pitanje je li htjela ili nije. Ali nije mogla, Kad je bilo kritično pitanje glasanja za embargo, Amerika na jednoj strani glasa, a Francuska i Engleska na drugoj strani, i nisu se mogli ubijediti oko te stvari. Inače, u pravilu glasaju zajedno kod najvažnijih pitanja u svijetu. Onda je bilo 5:9 rezultata gdje je Amerika glasala za podizanje embarga, a ove dvije na drugoj strani i nisu mogli da se ubljede. A ovo drugo je otprilike ko kad se radi o tonama nečega pa imate još 10-15 kila desno ili lijevo ne čini ništa. Tona vamo, pet tona tamo. Hoće li sad neko sjesti još na te tone. To nema nikakvog uticaja. Ali inače mislim da bi bilo dobro. Mi smo počeli kakav je rad. Mislim, što se tiče Predsjedništva, vanjsku politiku - on je predsjednik te komisije. Pa neka ima to u vidu. Iako je vanjska politika u rukama ministra inostranih poslova i Predsjedništva. Mi donosimo ovdje odluke, a neke stvari koje treba provesti kao neka kopča prema ministru inostranih poslova služi jedan član Predsjedništva. To je u ovom slučaju Ganić. Mada mi treba ovdje zajednički da formiramo vanjsku politiku. Po našem ustavu to ne čini Vlada nego Predsjedništvo.

.....

IZETBEGOVIĆ: ..... Ali evo, da mi predjemo. Neka nam pročita. Ovo je izvještaj iz Bile. Komandant Mehmed Alagić, komandant 3. Korpusa, podnosi izvještaj.

DJURIČIĆ: "Po ulasku konvoja bijeli put u Novu Bilu dana 21.12.93, godine, rukovodstvo konvoja je upoznate da kamioni moraju napustiti teritoriju pod kontrolom HVO do 12 sati, kako bi bila pripremljena i obezbijedjena pratnja preko slobodne teritorije RBiH do izlaza u Gornjem Vakufu. Medjutim, rukovodstvo konvoja, odnosno g. Lang Slobodan nije ispoštovao dogovor, već je od komande britanskog bataljona UNPROFOR-a zahtijevao da vozači UNPROFOR-a prevezu kamione do Gornjeg Vakufa kao i

da se vozači konvoja prevezu oklopnim vozilima UNPROFOR-a što je komandant britanskog bataljona odbio. Kamioni iz konvoja Bijeli put su nakon toga bez ikakve najave napuštali Novu Bili i krenuli prema Gornjem Vakufu u tri grupe. Prva grupa 30 kamiona, druga grupa 30 kamiona, treća grupa 17 kamiona, a dio kamiona je ostao u Novoj Biljoj. Zbog ovakvog razvoja događaja, postojala je realna mogućnost da dodje do nekontrolisanog zaustavljanja i otmica kamiona, što je velikim angažovanjem ljudstva određenog za obezbjeđenje spriječeno. Nakon okupljanja svih vozila u selu Bistrica, pratnju kroz zonu razgraničenja je preuzeo UNPROFOR tako da je konvoj podijeljen u manje grupe kamiona. Oko 14,30 sati, prilikom prelaska treće grupe vozila na glavnoj komunikaciji u mjestu Gornje polje, zadnje kuće na izlazu iz Gornjeg Vakufa prema Prozoru, mjesto je izloženo vatri sa obje strane iz pješadijskog naoružanja, otvorena je vatra tako da je pogodjeno 5 kamiona i tom prilikom je jedan vozač poginuo, a jedan je ranjen. Na osnovu prve analize, kamioni su mogli da budu pogodjeni i od strane pripadnika Armije RBiH i od strane HVO. Dva pogodjena vozila su ostala na mjestu događaja. Dio vozila je ostao u kampu UNPROFOR-a u Gornjem Vakufu sa obećanjem komande UNPROFOR-a da će ih privesti naknadno. Po izjavi komandanta britanskog bataljona Pitera Vilijamsa, rukovodstvo konvoja je tražilo da se svi vozači kamiona, koji su ostali u kampu, prevezu do Prozora, što je i izvršeno tako da je dio kamiona ostao u kampu. Vilijams nam je rekao da ni ne pomišlja da kamione iz G. Vakufa do Prozora prevezu njegovi vozači. Dakle, niti jedno vozilo nije zadržano od strane pripadnika Armije RBiH. Naredjeno je da se slučaj otvaranja vatre i pogibije, kao i ranjavanja vozača, istraži do kraja. To, ukoliko se utvrdi da je vatra otvorena od pripadnika Armije RBiH, da se prema počiniocima preuzmu krivične mjere. Komandant Bataljona".

IZETBEGOVIĆ: Ne znam je li vam jasno šta se dogodilo ili nije?

KLJUIĆ: Meni nije jasno.

IZETBEGOVIĆ: Konvoj je kompletan utovaren ušao u Bilu i istovaren. Problem je nastao prilikom povratka. Dakle, sav problem o kome se govori tiče se praznih kamiona u povratku. Naime, broj kamiona koji je izašao koliko sam razumio iz razgovora a ne baš iz ovog pisma, ne odgovara broju uvezenih kamiona. Po objašnjenju jednih, kamioni su oduzeti od strane Armije. Po tvrdnji Armije, oni nisu uopšte izašli iz Bile svi, nego jedan dio je ostao u Bili i nije htio da izađe. Iz nekih razloge - iz razloga sigurnosti ili nekih drugih razloga što im tamo trebaju na što je Armija protestovala jer smatra da je to ipak neko vojno pojačanje ljudi-

ma tamo. Medjutim, 20-30 kamiona nije uopšte izašlo iz Bile i to je taj deficit kamiona koji fali. Dakle nije oduzet, ovi to sad potvrđuju ovdje i kažu nije oduzet, nego je ostao u Bili. Ostao je problem incidenta u kome je poginuo jedan čovjek. Po verziji Langa i jedne strane, ne znam kakav je stav UNPROFOR-a oko toga, on bi mogao da bude malo objektivniji od izvještaja i Armije i ovih, kod G. Vakufa zaista postoje velike borbe. Oni su upali u zonu borbi u stvari i došlo je do pucnjave. Kako kažu ovdje, ne zna se u ovom momentu ko je pucao. Potvrđeno je od HVO pucala je Armije na njih, po tvrdjenju našem oni su jednostavno ušli u vatru i tom prilikom došlo je do oštećenja kamiona. Dakle, činjenice su ove jasne. Tovar je stigao sigurno na svoje mjesto i tu nema problema. Bilo je malih problema jer su ovi, kad su pregledali, našli kao što znate oružje pa je onda došlo do zadržavanja. Odlučili su da temeljito pregledaju pa se Lang ovaj malo bunio, jer su bili vani. Nisu bili vani, sjedili su tamo u kabinama. Ali, oni su sjedili 30-40 sati dok se taj ogromni tovar pregledao! Ovi kažu da su u drugom dijelu pregleda našli oružje, onda se posumnjalo da je se prvi dio kompozicije pregledao prilično olako. Tako da ne znaju da li je unutra ušlo oružje. Ali tovar je tamo stigao, uglavnom, neoštećen sav, osim onog oružja. U povratku je došlo do problema jer nešto fali kamiona. Gdje su? Je li uzela ih Armija ili su ostali u Bili, kako kaže vojska, to je malo lakše pitanje. Teži je slučaj incidenta. Evo vidite, tu imaju dvije verzije kako je došlo do incidenta. Da je došlo jer su oni upali u zonu borbi, dolazi do pucnjave. S koje strane pucnjava ide, to se ne zna. Ispituje se.

KLJUČ: Mogu li ja samo zbog nas ovdje da mi znamo o čemu se radi. Nama znači treba informacija. G. Komšić i ja ćemo tražiti od hrvatskog formacijskog odbora da stupi u vezu sa Bilom i da pita da li je tamo ostalo kamiona. Ne znam ja da li će oni biti iskreni, ali nama će biti važno da mi pitamo. A da zamolimo svi mi g. Muratovića, koji je ministar za odnose sa UNPROFOR-om, da se obrati Brikmonu, da zatraži izvještaj UNPROFOR-a, koji će vjerovatno biti objektivan. Ovo sad što sam ja čuo, meni je drago da je naša Armija rekla jednu stvar - da ne zna ko je pucao. Mogla je pucati i Armija i HVO. I to je vrlo korektan izvještaj koji je poslat. A da mi sami znamo ovdje, da mi dobijemo informaciju - neka koordinacijski odbor stupi s Bilom i neka pita jesu li ostali tamo kamioni ili nisu. Kako ćemo mi to riješiti dalje ja ne znam i da Muratović traži od UNPROFOR-a, pa ćemo mi kao članovi Predsjedništva biti bolje informirani, znaćemo na čemu smo. To je jedini izlaz koji ja vidim ovdje da se sazna istina.

KOMŠIĆ: Mogu li nešto ja. Ja sam ovo pitanje postavio. Ono je više povod za neke stvari koje su principijelnije ovdje o kojima sam ja mislio nešto reći. Ja sam bio u Zagrebu kad se pripremao

taj konvoj. Bisera i ja smo održali govor u Zagrebu kad je taj konvoj krenuo. Taj konvoj je privukao na sebe veliku medijsku pažnju svijeta. Sve svjetske oči su bile uprte u njega. Naknadno su tražene garancije da neće biti nikakvih problema itd. Onda smo otišli nas dvoje u Split za njim, za konvojem, pa je on otišao iz Splita. Pa smo opremili za njim drugi konvoj za Maglaj, pa smo u Splitu ispratili nas dvoje i taj konvoj, pa održali govor, pa snimala TV, itd. Pošto je Lang već bio s ovim konvojem, onda je on jedan dan došao po mene u Split i rekao, oni su stalno imali neku bojazan i stalno su imali neke dojave od UNPROFOR-a da bi moglo tu biti problema, da Armija to neće poštivati itd. Vi ste dali čvrste garancije, te faksove smo mi dobili pa im prosljedili, pa uvjeravanja silna itd. Sve su garancije date. Ipak, na kraju, sad da preskočim sve to, desilo se da su neki naši komandanti tamo postavljali neke posebne uvjete. Ja razumijem kad je pregledan konvoj, nadjeno to što je nadjeno, nadjeni su snajperi i nadjeni su upaljači, nije nikakvo oružje nadjeno nego ti upaljači, i vojna oprema. To je sklonjeno, izvadjeno, konvoj je otišao itd. Onda su lokalni tamo ti komandanti postavljali neke posebne svoje uvjete i na neki način dezavuirali komandanta.

IZETBEGOVIĆ: Koje?

KOMŠIĆ: Ovo, da mora naići u 12 sati, da mora ovo-ono. Njegova je dužnost bila da osigura prolaz konvoja naprijed i nazad. To je ono što smo mi rekli da garantiramo tamo. To sam ja rekao da garantiram jer smo dobili takav izvještaj odavde iz Sarajeva. Od generala Delića. Vi ste to odavde potvrdili. Mi moramo oko tih stvari biti vrlo ozbiljni i serozni. Ne smijemo s naše strane praviti kikseve kad su te stvari u pitanju, pogotovo kad založimo svoj autoritet iza toga. To je jedan od povoda zbog kojih sam ja htio da mi o tome malo porazgovaramo danas. Imali smo ini ovdje cijeli niz ovih aktivnosti vojnih oko kojih Predsjedništvo ništa nije znale, ili je tek naknadno obaviješteno. Da ja sad njih ne nabrajam. Nema potrebe. **Ovo što želim reći - Predsjedništvo je Vrhovna vojna komanda. Ja bih volio da mi znamo i da jednom to bude načisto, o kom nivou angažiranja Armije BiH, koji je to nivo, koje vojne jedinice itd Predsjedništvo odlučuje, a kad oni mogu i bez nas da izvode svoje aktivnosti? Jer za sve što Armija uradi mi smo odgovorni. Pojedinačno smo odgovorni kao članovi Predsjedništva. Da li se, dakle, radi, da li mi možemo odlučiti i razlučiti neke strateške pokrete naših, jedinica od taktičkih? Da li mi treba da odlučujemo o jednim i o drugim, ili samo o jednim? I da vidimo koje su to. Ja bih to volio da mi to znamo, zapravo inzistiram na tome da mi to ovdje riješimo. Jer ne bih. želio da budem okolo, nije niko od nas malo dijete, da bude okolo uvučen u neke stvari o kojima nema pojma. Da budemo dovedeni pred**

gotov čin. Jer možda se nećemo složiti oko upotrebe nekih jedinica, možda ćemo drugačije to procjenjivati, ali onda ćemo donijeti zajedničku odluku pa mi, kao članovi Predsjedništva, imaćemo svoj stav itd. A ako Predsjedništvo u većini odluči da nešto radi, bujrum, to može da radi. Vojska će primiti naredbu VK i raditi to, jer je to većinskom odlukom tako doneseno i gotovo. Ali onda su stvari jasne, onda mi znamo o čemu se radi. Dalje, ja razumijem da stvari mogu biti i drugačije. Ne bih htio da me pogrešno shvatite ovo što sam rekao. Ali mi onda formalno pravno moramo postupiti drugačije. Ako mi imamo sad ovaj ustavni sistem kakav imamo, onda mi kao kolektivan organ moramo o nekim stvarima odlučivati. Ukoliko to nije moguće, o čemu možemo razgovarati potpuno otvoreno, onda mi moramo promijeniti nešto u našem pravnom odnosno ustavnom sistemu. Onda moramo donijeti određene odluke kao i do sada što smo ih donosili sa zakonskom snagom, pa će se onda kazati o tome i tome odlučuje ovaj ili onaj pojedinac, a o drugim stvarima odlučuje Predsjedništvo kao kolektivni organ itd. Ali to mora biti jasno. Mi smo Predsjedništvo države i Vrhovna vojna komanda ove države. Sljedeće što sam mislio kazati, vezano je za ovo, mi se sada nalazimo u središtu, čak po mojoj procjeni da se privode kraju mirovni pregovori o razrješenju naše krize i razrješenju ovoga rata. Kako će oni dalje teći, vidjećemo. Ja imam dojam da se u odnosu na postignute mirovne dogovore, ono što mi postignemo nekim dogovorima, imam dojam da je ponašanje naše Armije BiH drugačije često ili je u kontradikciji sa onim što mi dogovorimo. Mi o tome moramo isto voditi računa jer to direktno utiče na tok pregovora i na naš položaja uopće pregovarački. Ono što bi morali mi raščistiti ovdje između sebe, je koncepta ovog pregovaračkog koji nam je vrlo važan, svaki put se Predsjedništvo sastane pred te pregovore, to je da li će se prostor središnje republike utvrditi na pregovorima i isključivo na pregovorima i da li će se to poštivati što mi dogovorimo, ili ćemo ići i na neku vojnu opciju? Je li to kombinacija jednog i drugog. Sjećam se predsjedniče, Vi ste jednom rekli, mi ćemo na pregovorima što mognemo, a ovdje gdje mognemo vojno, uradićemo to vojno. Nemam ništa ja protiv toga, ali da mi to utvrdimo tačno, da markiramo gdje je to, koja su to područja, itd. Da ne bismo sebi otežavali situaciju na samim pregovorima u Ženevi ili tamo gdje se vode. Bojim se da ova sad situacija u Srednjoj Bosni može otežati naš položaj, naš daljnji pregovarački položaj, pogotovo što smo imali, a nekako smo olako prešli preko toga, imali smo, evo SB je otišao iz Hrvatske zahtjev. Ne znam tačno, samo sam ga čuo na vijestima ne znam šta se sve tamo navodi, on je negdje u skladu sa onim pismom koje smo dobili u Ženevi, ali imam osjećaj da je dosta oštar nastup prema SB. Mislim da je Granić imao taj nastup. Trebali bismo mi dobiti to ovdje. Ovdje je teško slušati i radio, pogotovo mi članovi

Predsjedništva nismo kod kuće. "Oslobodjenje" to ne prenosi. Da dobijemo to i da znamo tačno o čemu se radi. Jer, mi sad, moj je dojam, imali smo povoljnu klimu što se tiče hrvatske strane, uvažila je naš zahtjev oko Mostara, to je uvaženo, da ide to pod jurisdikciju Evropske unije. Uvaženo je i to da će se razmotriti i naš prijedlog oko Neuma...u srednjoj Bosni pokvarimo to što je moguće dogovoriti da ljudi više ne ginu ni s jedne ni s druge strane. Jer ono do čega je nama stalo, ja sve ovo govorim zbog toga, što sam veliki protivnik nastavka rata iako znam da to nije moguće svugdje izbjeći, ali svugdje gdje ga je moguće izbjeći, mi moramo učiniti nešto s naše strane da se on izbjegava i da mi pregovorima dobijemo ono što mislimo da trebamo dobiti za ovu središnju republiku za koju smo se mi, uostalom, odlučili i osobno i politički. Evo, to su stvari o kobima sam ja želio da mi progovorimo i samo ću napraviti još jedan dodatak ovdje, ne znam na koga to spada, vjerovatno na ministra za informiranje, meni su, kad sam bio u Slavanskom Brodu vrlo oštre primjedbe uputili neki ljudi koji su od ugleda, koji su se borili za ovu našu zemlju, među njima je i Ante Prkačina. I još neki tamo ljudi. Rekli su, molim vas, kakav je to način da vi pominjete u svim svojim informativnim emisijama ustaše. Ja sam ustaša, ja sam formirao ustaške jedinice, nema u Bosni ustaških jedinica. Zna se šta je ustaški pokret, zna se šta je njegov politički program, šta je njegov vojni program. Vi sad razbojнике u Bosni nazivate ustašama i to je ušlo u vaše medije. Ja vas molim da intervenirate tamo, od mene su to tražili, da se to zaustavi. Jer to nisu ustaše. Oni su uvrijeđeni time. Ante se borio sa svojim jedinicama on kaže to su bile ustaške jedinice, to su jedine prave ustaše, nema drugih i nema niko pravo da nam podvaljuje na taj način. Mi imamo naše političke programe. To tamo nije naš politički program protiv koga se sada vodi rat u Bosni. Ne znam na koga to spada. Zna se šta je ustaški koncept prema BiH. Oni su uvrijeđeni time. Oni kažu nemojte da oko toga pravimo, da se javno dopisujemo, prepisujemo, reci ti to tamo, Evo, ja sam želio to ovdje pred vama da kažem. Mislim da bi trebalo upozoriti da ne pravimo sad teorijsku raspravu oko toga.

KLJUČ: Same jednu informaciju. Globus je neki dan objavio da rukovodstvo Herceg-Bosne ima 521 godinu članstva u partiji i to je taj Prkačin. Herceg-Bosna su bivši komunisti i sad je to, vi morate shvatiti da je hrvatski narod raslojen – imaju za Radića, za Mačeka, imaju HSS klasični, imaju Pavelića. Emigracija je bila vrlo heterogena. Ali se ovdje radi o jednom čudnom osjećaju. Mi smo i protiv ustaškog pokreta, odmah da vam kažem. Ja sam protiv ustaškog pokreta i moja obitelj je dala žrtve u borbi protiv ustaškog pokreta. Ali oni su nekako uvrijeđeni jer ustaše nisu srušile ni jednu džamiju, nisu se borile. To je sad jedna finesa.

Možda bi to trebalo malo s našim informativnim sredstvima da se termin "ustaša" zamijeni ili sa Bobanovim teroristima, ili sa fašistima, razbojnicima drumskim, Globus je donio analizu da nema ni jedan ustaša u rukovodstvu Herceg - Bosne. Sad, to nas ne zanima.

IZETBEGOVIĆ: Dobro, možda pravno nije tako, ali politički je to.

KLJUJIC: Vidi, Alija,...

KOMŠIĆ: Oni meni kažu njihov koncept nije ovo. Politički njihov koncept je Hrvatska na Drini. Oni se ne bore. Oni ne učestvuju.

IZETBEGOVIĆ: Ako hoćemo analitički da gledamo...
Zajednički razgovor.

KLJUJIC: Nas ništa ne košta da kažemo sredstvima informiranja. Ja ću vam reći jedan termin koji je Duraković u pjesmi koji je napravio rekao za rušitelje mosta. Da su to vampiri. Ovo je sad, izgleda on je našao jedan izraz, nije želio da povrijedi.

IZETBEGOVIĆ: Možda je bolji izraz Bobanovci.

KLJUJIC: Da tako preuzmemo terminologiju Bobanovci. Znete.

IZETBEGOVIĆ: Dobro.

KLJUJIC: Ništa nas ne košta da zamijenimo ustaše Bobanovcima.

KOMŠIĆ: Pazite, ustaše se nisu borile protiv Muslimana nikad.

KLJUJIC: Nas ništa ne košta da zamijenimo termin.

IZETBEGOVIĆ: Treba znati da je pravoslavna crkva preživjela u Mostaru, ona velika, fina crkva, preživjela ustaše. Ovaj puta nije preživjela.

KLJUJIC: I još nešto.

IZETBEGOVIĆ: Sad je gore i nemilosrdnije nego što je bio ustaša. Ja sam za vrijeme rata ovdje išao u gimnaziju. Moj je razredni starješina bio Srbin - Jkanović koji je kasnije bio profesor fakulteta svih- četiri godine. Preživio je pod ustašama.

KLJUJIC: Dole niko nije preživio. Još nešto da kažem. Neki dan je jedan sarajevski šeret rekao - nemojte nikad više na Perišića da bi rekli "a". To nikakva vojska, nije. Godinu dana pucali po Mostaru nisu ništa uradili, ovi za dva mjeseca uništili sve. Mislím, pazite, u

narodu ima nešto. A nas ništa ne košta ovdje da ministar zovne ove naše i kaže — molim vas, recite dopisnicima da malo ohlade s ustašama, nego Bobanovci. Jer, pazite, i u Hrvatskoj je bila terminologija protiv Srba prvo odmetnuti Srbi, pa ovakvi -onakvi pa se to mijenja. Pošto ovo spada u domen propagande, ja ne branim ustaše, kažem vam moja je obitelj imala žrtve od ustaša. Moj je stric u Jasenovcu poginuo, ubijen je, imao je 22 godine. A šta mi sad možemo uraditi? Hajmo mi, nemoj da stvaramo još više, jer među ustašama ima ljudi koji nisu protiv BiH. Sad u ratu ne trebamo stvarati više protivnika. Sad u terminologiji, pošto moramo pozvati naše novine i reći da ohlade s ustašama ljepši je izraz Bobanovci. To bi bila neka finesa.

IZETBEGOVIĆ: Da mi Bobana pomalo ne eskulpiramo.

KLJUJIĆ: Prvo bi njega ubile ustaše da mogu.

KOMŠIĆ: Ustaše žive koje sad hodaju su najveći protivnici Bobanovi.

KLJUJIĆ: Ne ulazeći u interese zbog čega.

KOMŠIĆ: Sve ovo što sam ja rekao nije ni jedna riječ u odbranu tog pokreta. Ja da sam to htio ja bih pravio HSP ne bih pravio HSS. Moramo neke stvari tu raščistiti.

KLJUJIĆ: Mi moramo biti malo mudriji u terminologiji. Mislim i konkretniji. Ili izrodi hrvatskog naroda ili tako. Da nadjemo neke termine.

KOMŠIĆ: Bobanovi razbojnici.

IZETBEGOVIĆ: Čovjek neki dan kaže - UNPROFOR-ac, HVO nije vojska, to su grupe bandi nekakvih.

KOMŠIĆ: To i ovi tvrde. To su banditi, kažu oni, koje vi nazivate ustašama.

IZETBEGOVIĆ: Tako tvrdi čovjek.

KOMŠIĆ: Izvinjavam se, napravio sam ... I malo sam odužio, ali morao sam reći ovo. Dakle, odnos Predsjedništva prema ŠVK odnosno položaj Predsjedništva kao Vrnovne vojne komande i položaj nas pojedinačno u tome. To je ono što sam govorio.

IZETBEGOVIĆ: Da popričamo o toj stvari. Prije svega da postavimo neke jasne činjenice. Predsjedništvo jeste VK. I pravno i

stvarno: Odluke se ne donose u GŠ kad je riječ o strategiji. I naravno, ograničava se na strateška pitanja. Strateška pitanja su u isključivoj nadležnosti komande. Medjutim, kad je riječ o konkretnom ponašanju Armije u centralnoj Bosni, ono što kažu kad je riječ o pregovorima, doslovno kaže - ništa nije dogovoreno dok sve nije dogovoreno. Prema tome, centralna Bosna nije dogovorena. Armija ima pravo slobode akcije, jer još ništa nije dogovoreno. Imaju razne varijante kako bi bilo riješeno razgraničenje itd. Medjutim, pošto nije stavljena zadnja tačka na čitav dogovor, još ništa nije dogovoren. E sad, sa izuzetkom ovog sad primirja koje je zaključeno. Da to primirje nije zaključeno, Armija bi imala potpuno odriježene ruke dole u centralnoj Bosni tim prije što je u pitanju jedan pobunjenički HVO. Medjutim, mi smo zaključili, dakle, da nema tog primirja, akcija Armije potpuno je legalna u centralnoj Bosni. Ona jednostavno ima prema sebi jedan vojni, jednu vojnu formaciju koja pokušava u BiH uspostaviti neku vlast. Mimo Armije, mimo vlasti ove legalne ovdje. Dakle, jedna formacija koja ne priznaje komandu ovog ovdje tijela. Prema tome njena borba protiv te formacije je potpuno legalna. Tu se sad medjutim, upliće jedna situacija koja je privremenog karaktera, to je božično primirje. Obustava vatre. Tu je problem. Mi smo rekli božično primirje mi ćemo poštovati što smo i potpisali, i izjavili itd. S jednom ogradom da se obostrano poštuje. Armija daje objašnjenje da ona ne može da ga ispoštuje, jer postoje stalni napori. Da ona ne može sama da obustavi vatru niti može da proglaši jednostranu obustavu vatre jer bi dovela sebe u tešku situaciju, jer se se tu uhvatile u koštac dvije vojske pa niko ne smije da prestane. Prvi koji prestane gubi s pika, istog momenta. Tu su problemi. To su onda činjenična pitanja. Treba vidjeti na terenu je li to sve tako ili nije tako. Vojnici dole tvrde da je to tako i da u centralnoj Bosni nije moguće u ovom momentu jednostrano obustaviti vatru a da s pika ne gubiš pozicije koje imaš, nego moraš stalno da budeš u tom kliču. Dakle, problem je jednog faktičkog stanja dole gdje se ne može jednostavno obustaviti vatra. Ti obustaviš vatru, a on ne i dalje nastavlja da puca. Ko će prvi da prestane, neće niko.

KLJUČ: Mogu li da pitam, pa ćeš ti meni odgovoriti. Kad je Ivo rekao razlika izmedju strategije i taktike onda je to vrlo jasno. Ja sam rezervni oficir, kapetan sam bio u bivšoj armiji i drugi u klasi u Bileći od 2.500 ljudi. To mi je najveći životni uspjeh kad sam najviše morao učiti. Predsjedniče, naša bi ovdje bila zadaća da sjednemo pa da kažemo hoćemo li mi ići na Vitez koji je okružen ili ćemo ići da oslobadjamo Foču. Jer, mislim sa b-h stajališta i stajališta muslimanskog naroda za nas bi važnija bila Foča. To je jedna stvar. A druga, pošto mi nismo bili na pregovorima, ja nisam bio pa ne znam, a znam da si ti imao sa predsjednikom

Hrvatske jako mnogo pregovora, dolaze glasovi ovakvi: de je on pristao na kraju i ponizio Bobana, samo što Boban nije čovjek koji ima dostojanstvo jer on je morao podnijeti ostavku kad je on rekao - ja ne dam Mostar, a na kraju morao reći eto, predsjednik je rekao. On je rekao tamo: naša delegacija je predsjednik dr Tudjman itd. Jer on titra one stvari stalno. Pa je na kraju Tudjman rekao, Mostar neka bude pod evropskom jurisdikcijom. Da li je on tebi rekao - ostavi sad Vitez, Busovaču, Kiseljak i Kreševo ćemo vidjeti jer to po Vens-Ovenovom planu pripada Sarajevu, a Busovača i Vitez su svakako pripadali Hrvatima. E sad, pošto ja gledam, vi znate da sara ja bio Hrvat, ovi koji me znaju 30 godina mene su zvali ustašom bez razloga, znate. Potičem, u mojoj obitelji ima jedan krug vrlo partizanski nastrojen i dao je žrtve, a danas sam pravo da vam kažem Hrvat izdajnik za njih sviju, pa me čak ni ovi u Sarajevu ne vole, a oni hodaju zah-valjujući meni slobodno. Dok im je Kljuić ovdje ne da čaršija da ih diraju. Ja sam to njima rekao u lice.. Sad mene zanima, oni kažu u pregovorima, vratio se koordinacijski odbor, ja sam tebe molio da me primiš, mi ćemo razgovarati iz Zagreba gdje sam ja njih poslao da vide dvije stvari: postoji li Republika Hrvatska koja rješava svoje probleme, postoji Herceg-Bosna protiv koje sam ja u principu. Ali ako oni Hercegovci riješe svoj problem, mi ostajemo koji ćemo pripasti bosanskoj Republici, koja kako kaže Koljević je muslimanska, a ti i ja kažemo bosanska, jer mi smo krenuli za Bosnu, nismo krenuli ni za muslimansku ni za hrvatsku. I pošto je to vrlo značajno pitanje, da mi pripremamo kongres bosanskih Hrvata, pa ćemo dati UNPROFOR-u imena sve da se organizuje, doći će ljudi vrlo ozbiljni koji će reći - nama je ostati u državi čiji je predsjednik Alija Izetbegović. Ti si jednom rekao da ova Bosna neće nikom biti tijesna, pa si rekao jednom da neće biti proganjanih, što ja ne prihvatam. Židovi su bili proganjeni u Njemačkoj. A hoću ja da budu ravnopravni pa će bosanski kongres Hrvata donijeti jednu povelju gdje će reći - mi ćemo ostati u bosanskoj državi. Istina, bićemo nacionalna manjina, ali to nije kriv Alija Izetbegović ni Haris Silajdžić, mi znamo ko je kriv. Pa ćemo ako treba, kao što je biskup Zvizdović dobio na Mslinom polju 1463, od Sulejmana veličanstvenog ahman, tražiti ahman. A ja kad budem taj kongres organizirao sa svojim suradnicima tu je Ivo i Branko Mikulić - svi pametni Hrvati, tu je i naša crkva, onda ćemo mi tražiti da ne bi mi vjerovali, ja tebi vjerujem, ali šta ja znam, može doći onaj što si ga ostavio Ćeman sutra mjesto tebe pa da ja ne bih imao problema, mi ćemo tražiti da to udje u ustavnu normu bosanske države. Mi ćemo biti lojalni, mada je lojalan ružan, ovo je naša država. Ja sam rođen u Sarajevu i ja ću možda imati sreću da živim u rodnom gradu, ali ti nećeš živjeti nikad u svom rodnom gradu jer je on pripao drugima. Pa ćemo onda mi reći - gospodo, da bi mi imali prava koja tražimo, mi

ćemo biti lojalni ovoj državi i biti njeni građani i doprinostiti njenoj izgradnji i prosperitetu. Naravno, ja kao čovjek koji malo mislim dalje, ja ću tražiti da to udje u Ustav. A onda ću možda tražiti garanciju neke Njemačke i Amerike da se sutra ne može promijeniti Ustav, jer sve se može promijeniti je li tako? A i zbog naših odnosa, ja tebi vjerujem. A nekima ne vjerujem. Prema tome, ovdje meni koji nisam prisustvovao tim pregovorima, ja bih želio od tebe čuti kao od predsjednika, da li je bilo govora kad je tebi Tudjman rekao - dobro efendija neka bude Mostar pod Evropskom unijom, Neum eventualno pod zajedničkom pa da se formira paritet. Jer i on je pametan čovjek, ne može on tebi dati kod Prevlake kad nam je Haris rekao, 150 km puta kroz, oprostite, vukojebinu košta milijardu i po dolara. I još dok napravimo luku za 20 godina, a ovako bi Neum bio zajednički, a mi bi imali Ploče jer za BiH su Ploče najvažnije odmah da vam kažem. Ploče su najvažnije za BiH jer imamo električnu prugu koja nije bila iskorištena u mirnom dobu više od 4%.. I druga stvar, sve što je napravljeno u Pločama napravljeno je kapitalom BiH. Svi dokovi za rasute terete itd. o čemu mnogo znam jer sam pisao o tome. Sad ja tebe pitam je li bilo takvih, dogovore ili nije bilo? Mada, što ti kažeš nije ništa potpisano itd. Sad me interesuje kao čovjeka. Je li bilo toga da kaže tebi Tudjman, ti znaš da tebi vjerujem njemu, hvala Bogu nikad nisam vjerovao.

IZETBEGOVIĆ: Jeste naravno, ne jedanput nego svaki put.

KLJUIC: Šta ti je rekao? Je li rekao da ne diraš Vitez i Busovaču?

IZETBEGOVIĆ: Da se obustavi ofanziva na Vitez. Ja kažem, nema nikakve ofanzive na Vitez.

KLJUIC: Eto.

IZETBEGOVIĆ: To nije bilo povezano. On je što se tiče Mostara bio zadržao čist stav - nema upravljanja EZ sve do sastanka u Briselu i to do drugog dijela sastanka kad je onaj Klas se izvikao, počeo da se ljuti na srpsku i hrvatsku stranu kako je rekao, zbog nesaradnje u tom pitanju. **Onda je Tudjman uzeo riječ i rekao - molim vas, ja iz vašeg izlaganja vidim da je to važno pitanje za mir. Ako se radi o tome da se dodje do mira, pa ako je problem tog Mostara, molim vas, ja ću uticati na bosanske Hrvate da to prihvate. Onda se Boban javio i rekao predsjednik je već uticao, prema tome. Dakle, to je tu bilo. Inače nije bilo to, evo mi ćemo ovo prihvatiti vi ovo prihvatite. Ali je u razgovoru koji je bio noć ranij sa mnom tada je rekao - molim vas, ja čujem da vi imate ofanzivu na centralnu Bosnu, molim vas da se ta ofanziva obustavi itd. itd. To je napisao u onom pismu. Ja sam bezbeli rekao**

nema nikakve ofanzive. Ima sukob tamo. Tamo jesu vojske sučeljene i bore se u Vitezu itd.

KLJUJIC: Možemo li mi ovako.

IZETEEGOVIĆ: Ja nisam ništa obećao da ćemo mi obustaviti to, osim što je kasnije došlo do ovog zahtjeva za božično primirje i mi smo to prihvatili. Ali može se govoriti jedino o povredi tog primirja ako s naše strane ima nešto. Inače, nema drugih obaveza.

KOMŠIĆ: Ali ja mislim da je stanje mnogo ozbiljnije nego što mi mislimo. Ja to naslućujem, nemam informacija. Jer, vrlo je oštar zahtjev prema Savjetu sigurnosti vezano za to. A druga stvar, ministar vanjskih poslova jedne druge države nama najavljuje rat. To je ozbiljna stvar. Ja ne znam da li vas to uznemirava. Ja zbog toga ne mogu da spavam. Nama druga država najavljuje rat - javno kaže, molim vas, cijelom svijetu su objavili, mi ulazimo u rat. Ja bih volio da mi sasvim ozbiljno to uzmemo. Pazite sad, ponašanje drugih uvijek zavisi i od nas. Uvijek. Ja ne ulazim sada tu da mi oko toga vagamo to da li je kriv ovaj ili onaj. Da li je nama u interesu da ta druga država udje u rat. Prvo to moramo raščistiti. Hoćemo li sada imati pravi, i do sada je hrvatska vojska bila angažirana u Bosni. Ali nisu bili otvoreni i javno. Sad će biti otvoreno i javno angažirani. Po svoj prilici. Ako je to ozbiljna stvar. A ne vjerujem da ministar za vanjske poslove može dati takvu izjavu i da klepne ušima i da šuti. Za mene je to alarmantno stanje. I sva moja intervencija danas je usmjerena na to - šta mi možemo učiniti da do toga ne dodje, a da se ne ponizimo.

GANIĆ: Mislim da jedna od mogućnosti koja nama predstoji je da se te grupe HVO koje se tamo nalaze, da se njima omogući neki ventil da oni napuste te prostore, a da to područje preuzme MUP, vojska da ne ulazi tamo. Mi bi privredne objekte, vršili njihovu eksploataciju onih koji su tamo ostali i da se taj dio vojske odatle skloni. Jer oni faktički su tamo izveli, to lokalno hrvatsko stanovništva, i postavili ga na prve linije, a unutra su ti gangsteri koji su do sada pljačkali itd. Prema tome, ako, pošto je njima sad gusto, mi bi mogli odčepiti. Ovo je jedna ideja. Otvoriti im ventil neka odu, neka idu tamo kod Bobana, tamo neka ostane narod koji je živio i ranije. MUP je mješovitog sastava, neka ostane tamo. Da probamo na taj način, to riješiti. Jer oni su, znate šta, u Vitezu su pokupili lokalne Hrvate i poslali na prve linije. Pozadi ih čekaju. Ako neko mrdne, oni pucaju njemu u ledja. Prema tome, to je takav sistem. Prema tome, njima treba reći, mi vara garantujemo da vi možete napustiti. Dajemo vam taj ventil, povežaćemo prema Novom Travniku se prebacite. Ima ta vojna tehnika

kako da se to izvede. I da se onda, to bi značilo obustavljanje dejstava. Naša vojska nema ni potrebe da tamo ulazi. Tamo bi naravno privredne objekte preuzeli legalni organi vlasti, MUP. Ako možete na taj način negdje, Komšiću.

KOMŠIĆ: Hajmo da Predsjedništvo donese odluku ida to predloži javno.

KLJUJČ: Jedini izlaz koji ja vidim, g. Izetbegoviću, je da se s naše strane obustavi ofanziva, ne rat nego ofanziva do 18. do novih pregovora.

ŠIBER: Da vam ja prokomentarišem kako izgleda stvar. Ako dozvolite. Prvo, ima primjedba kad se potpišu primirja i dosadašnja primirja itd. Dakle, mi izdamo zapovijedi našim jedinicama. Medjutim, zapovijedi dodju do bataljona, čete, skoro do svakog vojnika. Ali vjerujte, toliko je razudjeno ratište, da se uvijek nadje neko ko zapuca. Sad neću reći s one strane. Nego i s naše strane. Uvijek se nadje neko. Na mnogim mjestima je, kao u Mostaru, 30 metara čovjek od čovjeka i uvijek se nadje neko. Onda s druge strane odgovor. Dakle, prekršaji se dešavaju. Neću reći s naše strane da smo mi čisti ko suza - Armija BiH. Ne smijem reći to. Drugo, ja vas molim, ja to potenciram središnja Bosna, kad se govori o njoj, misli se uvijek Busovača, Kiseljak, Vitez. Ona je vezana pupčanom vrpcom za Mostar i za Gornji Vakuf. Sve što se dešava u središnjoj Bosni odražava se na Mostar i obratno - što se dešava u Mostaru odražava se ovamo. Moje procjene kažu - dozvolite da su tačne da vam kažem, jer ja sam najstariji vojnik, i ja sam, da vam se pohvalim, 1977. kao major imao tu generalsku školu - ratnu školu, kao majorčić bivše vojske. Nju su 1990. završili i Divjak i Rasim Delić i Meho Karišik, dakle četvorica smo ovdje koji imamo tu školu. Ja sam završio 1977. Armija BiH nije ni jednu strategijsku akciju izvodila u ovom ratu. Strategijsku jer nema čim. I da imamo topove i municiju, mi bi izvodili to. Pokušaj jedne strategijske akcije bila je "koverat" operacija. To je pokušaj pa je propala. Sve ovo ostalo se svodi na taktiku. **Ja vam kažem da Armija BiH- ima snage da Busovaču, Vitez i dio Novog Travnika kojeg sad drži HVO pod apsolutnom komandom Bobanovaca Hercegovaca, osim Kiseljaka gdje je UNPROFOR i gdje se ne smije ništa raditi, ima snage i sad i sredstava da bi to za 48 sati ušla u ta mjesta. Ali, odraz Mostara? Šta će se desiti sa lijevom obalom? Odras industrije u Vitezu, posebno u Vitezu koja je od značaja za ovu državu u perspektivi. Bez kad bi se uništila postrojenja u Vitezu i Novom Travniku, tad ova država za narednih 10-20 godina ne bi imala sredstava da izgradi tu tehniku i tehnologiju. A u Vitezu je "Slobodan Princip-Seljo" sve njegove tvornice su minirane. Imamo i slike. Dakle,**

Hercegovci bi digli sve u vazduh i narod i sve. G. Ganića predlog da kažemo da izadju. Nema teorije, to je utopija. Nema teorije da bi oni pristali da izadju.

GANIĆ: Bili su pregovori blizu tamo, neki lokalni.

ŠIBER: Nikako. Jer, automatski bi to bilo iseljavanje, etničko čišćenje totalno. Ne po volji naroda. Mi imamo našeg malog što je novinar kod Delića koji ima porodicu kompletnu u Busovači - Željko. Dakle, oni bi tjerali narod isto kao u Varešu i Kaknju silom da iseljava. A to je onda posljedica ubistava itd. Još nešto da vam kažem, naše političko rukovodstvo, i kad sklopite dogovor i ako sklopite, ja kao stari vojnik vam kažem ne na čitavom prostoru te unije, na granicama, ali na dijelovima, nikad neće biti mir ja vam kažem. Nikad neće biti mir! Uvijek će biti neki lokalni vodja komandant brigade travničke, kakanjske ili ne znam koje, koji će reći - ovo je naše. Ili srpske s one strane, ili Bobanove Hercegovačke koji će reći Konjic je naš idemo napadati. Dakle, kažem vam, živi bili pa vidjeli, nikad neće biti mir. Uvijek će trajati taj rat i puškaranje i međunarodne snage će imati posla. I dobro je to što je sad, čujem, konačno otpalo ono demilitarizacija pa će imati svi oružje pa će moći svi da se brane. Dakle, utopija je taj mir. Mir nije utopija za neka mjesta koja su u centru od kojih je daleko ratište Ili relativno daleko kao Zenica, recimo, kao Banovići. Ali za ova prigranična područja u toj uniji. Iskreno da vam kažem, ja sam očekivao da ćemo ovo sad što su oni crtali, nigdje nije objavljeno, šta su to Boban i Karadžić dogovorili. Da vidimo šta oni dogovaraju. Nemamo nikakve karte.

KOMŠIĆ: Ima. Samo je napravljena Izmjena. Nije u Herceg-Bosni dio Jajca, Bugojna, Travnika, Donjeg Vakufa itd. već Kiseljak, Kreševo, Busovača, Vitez i ono povezano preko... Ali oprostite, samo ću još jednu rečenicu. Isto sam ja tako govorio, Stjepane, kad smo raspravljali s druge strane je sjedio Boban, Granić i Šarinić. Ja sam dao tu primjedbu i rekao sam - mi možemo na karti nacrtati šta god hoćete jer i ja znam stanje tamo kakvo je. Rekao sam - neće se vojske povuci. Mi možemo prebaciti sad ovo tamo ovo ovamo, armija se neće povući iz Bugojna, Travnika itd. HVO bez žrtava se neće povući iz ovih. područja. Prekinu me Boban, evo, svjedok mi je predsjednik, kaže šta ti to pročaš. Mi ako se dogovorimo i ako kažemo da se povuče da se povuče i iz Stoca, i iz Kiseljaka, i iz Kreševa, itd. Ja sam ušutio.

ŠIBER: Samo još jedno. Vezano dogovor Silajdžić-Granić. Mislio sam za tog Granića daje neki super političar. Medjutim, pazite, Granić je u mojim očima ispao u dva navrata, kako kažu u mom kraju, šalabajzer. Prvo, on je pozvao kod sebe Silajdžića i uspute

mene jer sam bio u Ženevi 18. pa smo upali kod njega - čitava Herceg-Bosna. Izgleda niko im nije ostao tamo. I Boban i Petković i Prlić i Raguž, i 10 njih je bilo. To je prvo. Drugo, na večeri u Esplanadi nas 5 je bilo s naše strane: Duraković, Bisera, Blierin sekretar, Haris i ja. Donosi se piče, služi se. Ja pijem samo uveče, meni je akšamluk uveče. I njima se služi svima, njih 20 tamo s one strane i oni već počeli srkati. Nas niko ne nudi. I ja prekinem Silajdžića i kažem: G. predsjedniče, izvinite. On pita "Stjepane, šta se desilo?" G. Graniću, vi ste domaćin, vidite nas niko ne nudi pićem, vi pijete. Kaže: "Kaj; kaj" pa gleda imamo li šta piti. Kaže "Dečki, dajte" znate šta mi Akmadžić kaže da izvadi stvar. Kaže: "Stjepane, pa to je vaš hotel". Rekoh kako, ovo je hotel države Hrvatske, grada Zagreba. Ne, ne, kaže on, vi spavate u tom hotelu.

KLJUJIC: Možemo li napraviti nešto zbog nas. Pošto su oni nas optužili u UN, pošto mi moramo nešto odgovoriti, da ti sad izadješ na TV i kažeš da BIH nema ofanzive na Vitez, a medju nama rečeno, pazite nismo mi djeca. Što lvo kaže neko ima više iskustva životnog neko je mudriji, neko više govori, a neko manje govori više radi, itd. Nama je svima jasno da je strateški za BH Armiju najvažniji Vitez / Novi Travnik jer tu su kapaciteti što kaže moj imenjaka za 20 godina, pošto sam jednom rekao, ja sam to predsjedniku rekao ali da vama kažem, kad je izašao Murat Šabanović na Drinu i rekao ja ću minirati, onaj jadan general pukovnik, vidite Šibera nije mogao do generala doći, a Kukanjac onakav hableg bio general-pukovnik pa se tobože prepao. Ja okrenem Srnu, a onaj se smije inženjer u Bajinoj Bašti i kaže, ne bojte se ne može on ništa, mi smo već ispraznili dva jezera i napravimo neke kaskade i nema ništa od toga. A pošto su predsjedniče ovo ljudi drugog kova, to su ljudi kojima sam ja pobjegao iz Zagreba jer sam mudriji od njih, pobjegao im kao Džems Bond, pa su ljudi ubili Kraljevića s 8 bojovnika, pa ubili most u Mostaru i pošto ti ljudi stvarno mogu dići Vitez, onda nećemo ni ti ni ja ni lvo ni ostali nikad moći doći u Vitez. Prvo zbog međunarodne javnosti da ti kažeš da mi nemamo ofanzive. A drugo, medju nama, da do 18. obustavimo ofanzivu. Da vidimo hoće li biti taj dogovor. Ti ćeš doći tamo na pregovore pa ćeš vidjeti. A treće, da vam kažem, ako iz ove enklave otkeramo ovo malo Hrvata, onda smo mi svi Hrvati koji smo za BIH poraženi jer nećemo imati naroda. To su defakto općine iz kojih su oni istjerali Muslimane. I za taj grijeh oni će morati odgovarati. Ali ti si jednom rekao da naša vojska mora biti drugačija od fašističke i tu ti imaš podršku. Druga stvar, pošto su to Hrvati koji su dobili referendum, koji neće da ostanu u Herceg-Bosni, njih hoće da naseljavaju u Tomislavgradu i Posušju, za njih dole nema života jer Boban u svoj svojoj koncepciji diverzija u Bosni nije uspio u jed-

nom, a to je da Bosance naseli u njegovu Hercegovinu, nego je dapače on izgubio u hrvatskom ratu 10.000 ljudi, u ovom ratu s nama izgubio je 10.000 ljudi. Pa zapadna Hercegovina koja ima oko 10.000 ljudi bez Mostara. Danas ima 80.000 jer je 10.000 pametno pobjeglo u Njemačku i Ameriku. Vjeruj, imam izviješće, svi ovi koji su iz Vareša pobjegli, niko nije ostao u Herceg-Bosni. To je samo tranzit. Dakle, on nije uspio u svojoj nakani da bosanske Hrvate istjera iz Bosne, a da ih, naseli u Herceg-Bosnu jer bi on bio dole šef ako bi se sa 110 popelo na 250 on bi mogao reći - ima nas 250. Nema on ništa. A opet mi nećemo imati ništa. Nego ni ti nećeš imati ništa ako te Hrvate definitivno istjeramo. Dakle, mi sad moramo procijeniti. Strateški, nama su tvornice važne. I koliko su nama važne, toliko su oni još slabiji kad ih izgube. A politički, danas je 29. do 18. januara, za 20 dana slažem se, što rekao Stjepan, mi njih za 48 sati možemo zauzeti. Nemojmo to raditi. Ja tebe molim sad. Izadji na TV i odgovori Graniću da mi nemamo ofanzivu, a medju nama naredi da ne bude do 18. ofanziva. Pa da i mi pokušamo. Onda ćemo mi, koordinacijsko vijeće Hrvata u Sarajevu natjerati, koje priprema Sabor, da pošalje Zagrebu poruku - Bosna je još jednom pokazala dobru volju. A vi g. Tudjman naredite da se prekine pucati na Mostar, jer ovo je dijalektičko razmišljanje što Šiber kaže. Da mi pošaljemo poruku. Mi smo zaustavili na Vitezu. Ali ako se desi da pucate i dalje na Mostar, g. Tudjman, onda ne žrtvujete vi Muslimane u istočnom dijelu Mostara, nego žrtvujete nas Hrvate u Bosni. A on je meni odgovorio na jedno pitanje koje je bilo vrlo bitno lično za mene. Kad sam poslao taj koordinacijski odbor, Ivo je bio s njima, ja sam ga pitao ovako: postoji Republika Hrvatska i ona neka rješava hrvatsko pitanje kako god hoće. Postoji Herceg-Bosna, to je uglavnom Hercegovci. Da li on ima išta protiv toga da se mi bosanski Hrvati dogovorimo sa predsjednikom Izetbegovićem? Šta je rekao on? Znači, oni su nama ostavili autonomiju - bosanskim Hrvatima, da se mi konstituiramo.

KOMŠIĆ: Nijedan bosanski Hrvat nije se zadržao u Hercegovini.

KLJUČ: Mi hoćemo sad da ovo Hrvata sirotinje, a te su one snaše u bijelim nošnjama. To jedino čuva srednjovjekovnu tradiciju i mi smo ponosni na to. Da sačuvano. **Ako ih oni izvedu, armija i dalje napada, armija će dobiti tvornicu, stjeraće Hrvate, onda vjerujte u Bosni neće biti ni 12% Hrvata što si ti predvidio u onim podjelama.** A nastade rat između Hrvatske i Bosne jer oni to jedva čekaju, jer ih Milošević gura. I taj će rat dugo trajati, a Milošević će pomagati čas tebe, čas Tudjmana. Ja tebe molim i mislim da sam bio vrlo konkretan. Neka to bude za Novu godinu. Da ti izadješ na TV pa da odgovoriš svjetskoj javnosti. Graniću da mi nemamo ofanzive. A da ti, medju nama ovo, zaustaviš da kažeš

Deliću. U ovoj zemlji ima mnogo obavještajaca i svi ovi strani novinari itd. sve su to špijuni, i sve se informacije znaju. Zna se da je mnogo vojske iz Sarajeva izašlo prema Vitezu. A nije išlo na Foču. S druge strane i četnici to znaju pa nas sad malo više granatiraju. Ja sam imao neki dan sahranu, umrla mi draga žena. Ja sam organizirao sahranu, a nesreća je bila da je grobnica bliža stadionu Koševo nego ulasku u groblje. I meni direktor groblja zabrani da idem jer snajper gleda. Kaže, tebe će odmah pogoditi u glavu. Pa su išli, dao sam popove prvo, pa onda familiju. A kad su se vraćali, prvo je išla familija, a zadnji su išli popovi. Tako ja to organiziram. **Prema tome, ja tebe molim, a ti znaš da ja ne molim za sebe ništa, učini to a ja mislim da će te i članovi Predsjedništva podržati u tome. Da izadješ na TV i kažeš – to što g. Granić kaže nema razlog. Mi nemamo ofanzive. Sabur još do 18. P ako 18. ako oni nastave pucati na Mostar, jer ja ću danas kad ovo završimo pozvati formacijsko tijelo i reći, molim vas, bili ste, rekao je i to to i to. ali mu sada poručite, Bosna nema ofanzivu. Ali budu li i daje pucali na Mostar i nepuštajući konvoje (jer je Granić odmah zaustavio konvoje) a mi imamo 6 mjeseci 200 tona papira, znaš koliko je to, da „Oslobodjenje“ i „Večernje“ izlaze godinu dana u ovom formatu. Pa kad smo pustili za Bilu, sad ćemo provjeriti ovo da je došlo u Bilu, pa ćemo zamoliti koordinacijsko vijeće neka oni daju saopćenje.**

IZETBEGOVIĆ: Nije sporno da je došlo.

KLJUJČ: Ne, meni je to drago. Zato ti kažem. Da mi na njihovu novu zabranu konvoja odgovaramo da je u Bilu stigao konvoj. A to jesu li se kamioni vratili? Onaj ko je donio robu on je halalio kamione, samo mi je žao onog čovjeka što je ubijen. Možemo li se mi tako dogovoriti predsjedniče? Da ti izadješ na TV i kažeš ovo i da zaustaviš do 18. A ako oni nastave poslije toga, onda ć ja izaći na TV i reći.

IZETBEGOVIĆ: Ovo što si rekao mogao si reći u jednoj rečenici. Možemo li mi zaustaviti ofanzivu do 18? Pazi, traje nam dva sata sastanak bez potrebe, Mislim da se može jedino dati saopštenje takvo da se kaže – ako vi ne obustavite napade na Mostar i na Gornji Vakuf. Na G. vakuf opasno napadaju hoće da ga uzmu. Skrvili su da ga uzmu. Znam zašto. Nema smisla Srednja Bosna ako G. Vakuf ne drže. Ako ne obustavite te napade, ne možemo obustaviti napade ni mi u Centralnoj Bosni. Nema ni tamo mira. Ako te napade obustavite, ako pustite Mostar on umire od gladi. Već 21 dan svaki konvoj zaustavljaju, vratili su i bolnicu koja je bila došla dole. Ako nastavite tim putem, mi ćemo nastaviti akciju u centralnoj Bosni i tu nema druge. Prema tome izvolite obustavite tu akciju na G. Vakuf i na Mostar pa će biti mira i u cen-

tralnoj Bosni. Ako dole nema mira, nema ni u centralnoj Bosni mira niti mi možemo našem narodu to narediti. Ali, ako se nastavi akcija u centralnoj Bosni, oni bi htjeli da dobiju mir u centralnoj Bosni, a da dole nastave svoju akciju. Hoće tako da rade. Medjutim, mi to nećemo prihvatiti. Bojim se da tako stvari idu dalje. Treba da razmišljamo o tome na koji način? Ima li neka formula da se narod sačuva? To je zagonetka koju pokušavamo rješavati. Ako ikako može. Bio sam kod jednog političkog radnika u Vitezu na božiću i slao sam ga da s njima pregovara. Pa znaš da su išli ljudi u Zagreb. Vi ste urgirali. Izaće čovjek, ali s Tudjmanom neće riješiti, Tudjman neće da se odrekne Viteza. On hoće da to zadrži po svaku cijenu. Kaže - hoćemo i Mostar jer Mostar treba da bude glavni grad. Hoćemo i G. Vakuf jer se bez toga ne vrijedi ništa u centralnoj Bosni. Ceste idu preko G. Vakufa, itd. Oni igraju tu igru, to je jasna situacija. Prema tome, preostaje jedino da im kažemo obustavite te akcije, mi ćemo obustaviti u centralnoj Bosni. Ako ne obustavite, mi ćemo nastaviti. Ova druga varijanta je realnija i hajmo mi rješavati pitanje kako da sačuvamo narod? Ja bih želio da se hrvatski narod zadrži u Vitezu, Busovači. Da se sačuva. Da se sačuva bez HVO. Sve se skupilo u Busovači, Ne znam koliko se to može. Ako imamo nekog načina da razdvojimo kukolj od žita.

KOMŠIĆ: Može samo zaštićena zona. Da UNPROFOR-u predaju oružje i izadju. Nema drugog rješenja.

IZETBEGOVIĆ: I to je rješenje.

KOMŽIĆ: Hajmo ga ponuditi.

X: To i Granić može.

KOMŠIĆ: Dajmo mi svoj prijedlog.

IZETBEGOVIĆ: Vojska naše ne bi ušla, ušla bi samo policija specijalno trenirana koja bi zaštitila narod. I političari.

KOMŠIĆ: Neka UNPROFOR bude ta garancija. Svakako je tamo.

GANIĆ: U UNPROFOR-u ima onih kojima je stalo do tih sukoba, nemojte to zaboraviti. Tu su se neke strane sile umiješale kojima je stalo.

KOMŠIĆ: Ako predaju ljudi oružje i izadju ovi koji žele da idu vani, onda nema problema.

IZETBEGOVIĆ: Ima jedna tu. Da mi ne dobijemo u posjed tvornicu.

KLJUJIĆ: A našoj armiji je stalo do toga. Zato ne idemo u Foču nego u Vitez. Nismo ni mi djeca.

IZETBEGOVIĆ: Ne daju da dodje tvornica nama. To je igra od Londona pa na ovamo. Da mi ne dobijemo tvornicu nego da ostane tamo. Da nikome ne služi. Oko toga je igra. A naš je cilj da ostane hrvatsko stanovništvo u centralnoj Bosni.

KLJUJIĆ: Ja ti moram nešto reci predsjedniče. Ti tvornicu nećeš dobiti, odnosno ja s tobom. A izgubiću ja narod, a ti ćeš onda izgubiti i ovo nas što imaš. Ja onda moram biti građanin BiH jer nemam koga zastupati više. To mi je ostalo još 150 hiljada ljudi tamo.

GANIĆ: Mislim da oni ne smiju dići tvornicu.

KLJUJIĆ: Professore, ti ne znaš te ljude. Oni će ti dići tvornicu u zrak, pa makar poginule njihove familije. To nisu ustaše. Ustaše su Zagreb mogle minirati, pa su pustili partizanima i izašli. Nije metak opaljen. A ovo su ljudi posljednjeg kova za koje vi ne znat. Vi ne znate mentalitet tih ljudi, ja ih znam. To su ljudi koji su mene otrovali u Lištici. A nisam ručao. A samo da vam kažem. Dr Barač, ako se sjećaš onog poslanika kojeg sam ja predlagao, otvaramo mi vrata ja stojim ovdje, ja sam osnovao apoteku u Grudama i širokom brijegu. I svi naši iseljenici su slali lijekove. I časne sestre ih sortirale jer lijekovi moraju imati odredjen broj temperatura, vazduha, itd. Ja stojim ovdje, dr Barač stoji tu. Ja imao napad bubrežni. I kaže onom jednom iz Lištice Barač, molim vas, za našeg predsjednika Kljujića ima jedan njemački lijek on je u apoteci. Kaže onaj čovjek, za tog čovjeka nema lijeka i izadje. A mene ne vidi. Sad oni imaju ručak, ja treba da ručam. Nisam ja frajer. Ali sam imao bubrežni napad, imam nizak tlak pio kafu, i kad si ti dolazio meni u bolnicu niko ne zna dijagnozu. I 11-ti dan kad sam preživio pridje mi Naim Kadić i kaže - ja ne znam lagati, ja sam hirurg, ti si imao sepsu krvi, nigdje ogreban nisam. I jedan u pet godina to preživi. Ali ne pričam kako sam pobjegao iz Zagreba, to sam pričao Lazoviću i Tanji. Prema tome, da bude tebi jasno, ti i ja tvornicu nećemo moći dobiti. Ona će ići u zrak. I ja želim da te upozorim na to kao prijatelja, ne kao predsjednika.

IZETBEGOVIĆ: Dobro.

MINISTAR ODBRANE: Za mene je ova sjednica edukativna i mislio sam stvarno da ostanem u poziciji da samo slušam. Ali moram da vam kažem da ne mogu da prećutim to. Ja vas takodje molim da ništa javno ne činite ovih dana. Neću to dugo obrazlagati, ali mi smo prevareni konvojem za Novu Bilu. To je ojačalo ovaj otpor. Taj konvoj je zloupotrijebljen, u njemu je nadjeno oružje i on je trebao da bude kompletan vraćen. Mi to nismo učinili. Sad se ovdje ovo miriše na ucjene. Odmah da vam kazein. Moj lični dojam, kao da Hrvatska nije u ratu. Šta još treba da nam učine sto već nisu učinili. Medjutim, nije to put rješavanja problema da vršimo pritisak, na vlastitog predsjednika nego izvršimo pritisak na ove tamo da puste nevini narod. Mi nećemo narod dirati i te snaše ubijati to vam ja garantujem kao čovjek. Ali nije to put rješavanja. Tako ne može. Što se mene tiče. Ako se ja pitam išta.

IZETBEGOVIĆ: Mi silom nećemo narod dirati, samo hoće ga oni protjerati, o tome se radi. To su radili u Varešu. Protjeraće ga vani. To je bosanski narod i oni ne žele da narod ostane tu. Bosna bez tog naroda nije Bosna. Treba taj narod da ostane. Sad kako riješiti taj problem da narod ostane a da razbojnici izadju? Jako je teško to riješiti i naći formulu. Ako oni budu išli oni će narod potjerati pred sobom. Primijeniće vareški recept. Mene ništa ne košta kazati obustavite paljbu u Mostaru. Ja znam da neće obustaviti. Obustavite paljbu u Mostaru i G. Vakufu, obustavite akcije mi ćemo ovamo. Oni to neće uraditi. Vratite bolnicu u Mostar, dadnite konvoj Mostaru, normalizujte dole situaciju imaćete normalnu situaciju u centralnoj Bosni. Mislim da se ta izjava može dati. Naravno, odgovorićemo mi na Granićevu izjavu. Ministarstvo će odgovoriti. Molim vas još jednu stvar iz tekuće pošte. Da odobrite pomilovanje Zorana Plavšića koji je osuđen na godinu i po zatvora i koji je godinu dana izdržao i više od godinu dana. Za 3-4 mjeseca ističe mu kazna. Da bi mogli da udju u razmjenu, da dobijemo jednog čovjeka. Ima tamo u kuli nekoliko ljekara. Da dobijemo nekoga. On će svakako kad izađe na Crveni križ i otići. Ako bi sad možemo dobiti nešto za njega.

KLJUJIC: To je Plavšićkin bratić treba ga pustiti.

IZETBEGOVIĆ: Osuđen je, nije neka krupna stvar dok je samo godinu i po dana osuđen. Ali ta kazna se završava za par mjeseci. Prema tome, pomilovanje bi vuklo ta 3-4 mjeseca. U aprilu ističe kazna. Ali bi onda pokušali da dobijemo nešto za njega.

KOMŠIĆ: Ne razumijem intervenciju ministra. Ipak ne razumijem zašto misli da je ovo pritisak, na predsjednika. Ne radi se zaista niokakvoj ucjeni. Mi pokušavamo naći rješenje. Ne bih volio da

se tako shvate ove rasprave. Ne znam po čemu je to pritisak na predsjednika i po čemu je to ucjena. Krupne su stvari u igri.

LAZOVIĆ: Ja mislim da se mi vrtimo u začaranom krugu gdje teško možemo naći rješenje. I ne polazimo od onoga što prouzrokuje ovakvo stanje, čini mi se da je koncept koji nam je ponudjen u Ženevi faktički generator svega ovoga. On je ponudio rat za teritorije i naša armija, teško se može zaustaviti, to sam juče rekao Ivi. Ako je protjerano muslimansko stanovništvo iz Stoca, Čapljine i iz drugih krajeva. Prema tome, sam koncept bi trebalo staviti na stranu da vidimo može li se tu šta promijeniti da se zaustavi taj rat da narod ne strada, da se ojačaju funkcije unije ako će se unija sačuvati. Ako se bude išlo za stvaranje tri samostalne etničke države, onda rat neće stati, to je ovo što Šiber kaže. Rat će se produbiti, rat ide dalje jer je ovo rat za teritorije. Svako hoće sebi državu. Tu je čitav problem. Ako se ide da se sačuva unija, onda postoji mogućnost da se rat zaustavi i da se narod sačuva. Ja podržavam ideju da narod ne strada, ali to je utopija. Ako se ide na tri etničke države. Još jedno pitanje. Iz Konjica nas zvali intenzivno ovih dana. Oni danas imaju SO dole. Medjutim, odluku koju smo mi donijeli na prošloj sjednici Predsjedništva da se razrješava ratno predsjedništvo Konjica i da se omogućuje onim mjestima gdje postoji mogućnost da se obnovi rad SO nije im dostavljeno. Juče su oni zvali nisu dobili. Ja im nisam znao reći razloge zbog čega nije dostavljeno, ali sam rekao da ću vas upoznati i vašu službu da im se to dostavi.

ŠIBER: Ta skupština je odgodjena, neće biti danas biće poslije Nove godine.

IZETBEGOVIĆ: Ne znam šta će biti dole. Od njih je zatraženo juče da to odlože i održe iza Nove godine.

LAZOVIĆ: Je li sigurno to dostavljeno, Alija?

IZETBEGOVIĆ: Poslana im je odluka. Ko je predlagatelj? Je li prošlo to? *Zajednički razgovor*. Ko predlaže ovo? Treba neko da stane iza tog predloga. Treba ih zvati i reći im da kažu okrugu.

ČAMPARA: Predsjedniče, mi smo zaključili da ne postavljamo i ne imenujemo ratna predsjedništva bez saglasnosti okruga.

ŠIBER: Imam jednu informaciju. Komandant naš je organizovao, naredio svečani koncert novogodišnji i božićni. Nadam ste da ste dobili poziv, sutra u 13 časova u Domu ljljlana. Program vrhunski, sve napravljeno. Opet su ubacili, jutros sam dobio to je Delić organizovao, pod tačkom 4. obraćanje predstavnika ŠVK i pred-

stavnika Predsjedništva BiH. Sa dvije-tri rečenice. Samo čestitka i ništa više. Pošto Delića nema, ja ću biti u minut i po do dva kratak. Član Predsjedništva jedan koji će samo pozdraviti zvanice. Predstavnike vjerskih zajednica itd. Sutra u 13,00 časova.

IZETBEGOVIĆ: Hoćemo li odmah odrediti ko će doći?

Sjednica je završena.